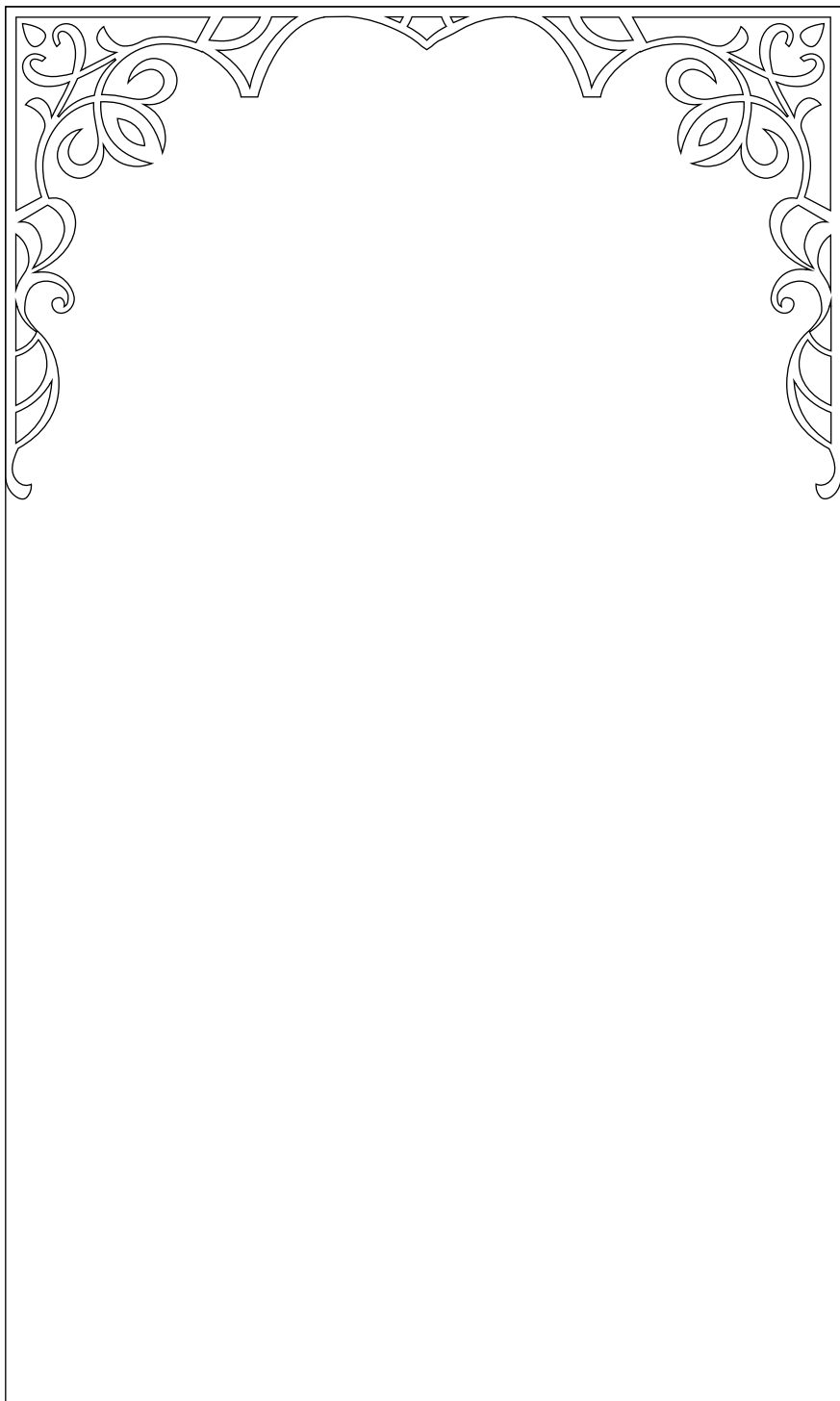

ТАУРАТ

TAYPAT

ТАУРАТ
БАР БОЛУУ
МИСИРДЕН ЧЫГЪЫУ

КЮНЧЫГЪЫШДА
ЖАРЫКЪ

Священные Писания. Книги “Бытие” и “Исход” на балкарском языке.
Таурат. “Бар Болу” бла “Мисирден Чыгыу” китапла малкъар тилде.

БАШЛАРЫ

МУСАНЫ БИРИНЧИ КИТАБЫ БАР БОЛУУ

1	Дунияны жаратылыгуу	9
2	Адам бла Хауа	10
3	Инсан гүняхха тюшеди	11
4	Къабил бла Абил	12
5	Адам файгъамбардан Нух файгъамбаргъа дери	13
6	Суу къыяма	14
7	Суу къыяманы болуу	14
8	Суу къыяманы ахыры	15
9	Аллах Нух бла кесамат этеди	16
10	Нух улулары	17
11	Бабил къаласы	18
12	Раббий Абрамны чакъырады	19
13	Абрам Лутдан айырылады	19
14	Абрам Лутну къутхарады	20
15	Раббий Абрам бла этген кесамат	21
16	Хажар бла Исмаил	22
17	Сюннет – кесаматны белгиси	23
18	Юч къонакъ	24
19	Содом бла Гомораны жоюлуулары	25
20	Ибрахим бла Абимелек	26
21	Исхакъ тууады	27
22	Раббий Ибрахимни сынаиды	28
23	Сараны ёлюмю эм асыралыуу	29
24	Исхакъ бла Рабийгъат	30
25	Ибрахимни ёлюмю	32
26	Исхакъ бла Абимелек	34
27	Исхакъ Якъупха алгъыш береди	35
28	Якъупну тюшо	37
29	Якъуп Рахел бла тюбешеди	38
30	Якъупну сабийлери	39
31	Якъуп Лабандан къачады	40
32	Якъуп Эсау бла тюбеширге хазырланады	42
33	Якъуп Эсау бла тюбешеди	44
34	Дина бла шекемлиле	44
35	Якъуп Бейт-Элге къайтады	46
36	Эсауну тукъум тарыхы	47
37	Юсюпню тюшлери	48
38	Яхуда бла Тамар	49
39	Юсюп бла Потифарны къатыны	50
40	Юсюп тутмкъланы тюшлерин жоралайды	51
41	Фыргъауунну тюшлери	52
42	Юсюпню къарындашлары Мисирге барадыла	54
43	Мисирге экинчи жолоучулукъ	56

44	Тулукъну башындагы кюмош аякъ	57
45	Юсюп кесин къарындашларына танытады	58
46	Якъуп Мисирге барады	59
47	Ачлыкъ бек къысады	60
48	Якъуп Эфраимге бла Манашеге алгыш береди	62
49	Якъупну ахыргы сёзлери	63
50	Якъупну асыралыу	64

МУСАНЫ ЭКИНЧИ КИТАБЫ МИСИРДЕН ЧЫГЪЫУ

1	Исраиллиле Мисирде къыйналадыла	65
2	Муса файгъамбарны туугъаны	66
3	Аллах Муса файгъамбарны чакъырады	67
4	Аллах Муса файгъамбарга берген илишанла	68
5	Муса файгъамбар бла Харун фыргъаунну аллында	69
6	Аллахны сёзю	70
7	Аллахны чамланыуу	71
8	Жер макъа палах	72
9	Мисирни маллары къырыладыла	74
10	Мача палах	75
11	Мисирли тюнгючлени къырылыулары	76
12	Къурман къозу	77
13	Тюнгючле Раббийге бериледиле	79
14	Фыргъаун исраиллилени ызларындан къууады	80
15	Къутхарылыу зикир	81
16	Манна эм бёденеле	82
17	Къаядан чыкъган суу	84
18	Итро Муса файгъамбарга оноу этеди	84
19	Исраиллиле Синай тауда	85
20	Он буйрукъ	86
21	Бий-къул закон	87
22	Мюлкню юсюнден закон	88
23	Тюзлокню эм мархаматны юсюнден закон	89
24	Халкъ кесаматны къабыл этеди	91
25	Сыйлы мекамга саугъала	91
26	Сыйлы мекам	93
27	Саулау кюйдюрюллок къурман этилиучю жер	94
28	Дин къуллукъчуланы кийимлери	95
29	Дин къуллукъчула Аллахха бериледиле	97
30	Ладан ийис чыгъарылыучю жер	98
31	Бесалел бла Охолиаб устала	100
32	Алтын тана сурат	101
33	Жолоучулукъну бардырылыуу	102
34	Экинчи гыйы ташла	103
35	Исраилде шабат кюн	104
36	Сыйлы мекамны къуралыуу	106
37	Кесамат кюбюречкни ишлениую	107
38	Саулай кюйдюрюллок къурман этилиучю жерни ишлениую	108
39	Дин къуллукъчулага сыйлы кийимлени ишлениую	110
40	Сыйлы мекамны орнатыу	111

АЛ СЁЗ

Багъалы окъуучу!

Сени къолунгдагы китап Муса файгъамбарны «Таурат» китабыны эки кесеги — «Бар болуу» эм «Мисирден чыгыу». Биринчи китапта Сыйлы Аллах аламны, битеу анда болган затны эм адамны къалай жаратханыны юсюнден жазылады. Аллах жаратхан хар зат да кемчилиги болмаганлай жаратылган эди, хар зат да тамам эди. Адам сыйлы эм гоняхсыз эди. Аллах адам улугъа сайлау эркинлик бергенди. Адам бла Хауа Аллахха бойсунмай гоняхха тошгендиле. Ала Аллах бла байламлыклары тас этгендиле. Адам улуна Аллах келлик заманлада Къутхарыучу иеригин айтханды. Ол Хауаны туудугъу (Исса Масих) болургъа керекди. Ол келип, адам улун алдап гоняхха тошюрген иблисни, башына урлукъду (3–15).

Адам улу гоняхха бекден-бек бериле барганы себепли биринчи дуняны Аллах суу къыяма бла жокъ этгенди (7–4). Суу къыямадан сора жайылган халкъ да Аллахха бойсунмаганды, Аны сансыз этгенди (11:1–9). Ол себепден Аллах келлик Къутхарыучуну жолун хазырлап башлаганды. Ол Ибрахим файгъамбарны сайлап, аны алгышлы этгенди. Дуняны Къутхарыучусу да Ибрахимни туудукларындан болургъа кереклисин анга айтханды. Аллах Ибрахимге айтхан ант сёз къалай толганыны юсюнден Инжилде жазылады.

«Мисирден чыгыу» китап Исхакъны уланы Якъупну туудуклары Мисирде жесирликден къалай къутулганларыны юсюнден айтады. Якъупну юйюрю Кенандан ачлыкъ кирген заманда, Мисирге кёчген эдиле. Алай а артда мисирлиле аланы къул этген эдиле. Аллах Ибрахимге, Исхакъгъа, Якъупха айтхан сёзюн унутмаган эди. Муса файгъамбарны бачама этип, анга халкъны Мисирден чыгарыргъа буйрукъ этгенди. Фыргъауун халкъны иерге суймей эди. Аллах кёп сейирлик илишанла кёргюзтюп (7:1–15:21) Исраил миллетни Мисирден чыгарганды. Аланы Синай таугъа келтирип, ала бла кесамат этгенди. Анда алагъа Он фарызны эм Тауратны (башха кёп закон) бергенди. Тауратда Аллах къурман кесиуню юсюнден кёп буйрукъ этеди. Тауратха кёре келтирилген битеу къурманла, келлик заманда адам улун гоняхны бийлигинден къутхарлыкъ, Аллахны ыразы этген къурманны кёргюзтюп тургандыла. Ол къурманны Келлик Къутхарыучу, Исса Масих, битеу дуняны гоняхлары ючюн Кесин къурман этип, келтиргенди.

«Мисирден чыгыу» китапта жазылган ишле, Мусаны туугъанындан башлап исраиллиле Мисирден чыкыган заманны кёргюзтедиле. Ол ишле 80 жылны ичинде эм бизни санаугъа дери 14–13 ёмюрледе болгандыла.

Адамны жашауунда бек магъаналы жерни бизни Жаратхан Аллах бла байламлыгыбыз, Аны Сёзюне кёре жашаубуз алады. Бу китап ол ишге болушлукъ этер деп ышанабыз.

МУСАНЫ БИРИНЧИ КИТАБЫ БАР БОЛУУ

Дунияны жаратылыуу

1 Ауалда Аллах кёкнү бла жерни жаратханды.

2 Жер кёрюмсюз эм бош эди, тюрпюсюню юсю кырангы эди, Аллахны Нюрю да суу-ну юсюнде учуп айлана эди.

3 Сора Аллах: «Жарык болсун», – дегенди. Жарык болуп кыалганды.

4 Аллах жарыкны иги болганын кёргенди эм аны кырангыдан айырганды.

5 Аллах жарыкыга кюндюз, кырангыга уа кече атаганды. Ингир болганды эм эрттенлик болганды: бир кюн.

6 Сора Аллах: «Суулары арасында кёкнү жайылганы болсун, суулары сууладан айырысын», – дегенди.

7 Аллах кёкнү жайылганын болдурганды, кёкнү жайылганыны тюрбюнде болганын суулары, кёкнү жайылганыны башында болганын сууладан айырганды. Алай болуп кыалганды.

8 Аллах кёкнү жайылганына кёк атаганды. Ингир болганды эм эрттенлик болганды: экинчи кюн.

9 Сора Аллах: «Кёкнү тюрбюнде болганын суу бир жерге жыйылсын, кыургак жер ачылсын», – дегенди. Алай болуп кыалганды.

10 Аллах кыургак жерге жер деп атаганды, суулары жыйылганына уа тенгизле деп атаганды. Аллах муну иги болганын кёргенди.

11 Сора Аллах: «Жер ёсюмлюкле, урлук сепген ханс, тукьмуна кёре кёгет берген эм урлугу ол кёгетде болганын битимли терек ёсдюрсюн», – дегенди. Алай болуп кыалганды.

12 Жер ёсюмлюкле – урлук сепген тюрлю-тюрлю ханс эм кёгет берген, кёгетинде урлугу болганын тюрлю-тюрлю терек чыгарганды. Аллах муну иги болганын кёргенди.

13 Ингир болганды эм эрттенлик болганды: ючюнчю кюн.

14 Сора Аллах: «Кюндюзно кечеден айырыр ючюн эмда илишанла болуп, заманланы, кюнлени, жылланы кёргюзтюр ючюн кёкнү жайылганында жарык беричюле болсунла,

15 Жер башын жарытыр ючюн кёкнү жайылганында жарык берсинле», – дегенди. Алай болуп кыалганды.

16 Аллах эки уллу жарык беричюню болдурганды – жарык беричюлени абаданын кюндюзно жюрютюр ючюн, гитчерегин да кечени жюрютюр ючюн. Жулдузланы да болдурганды.

17 Ала жерге жарык берир ючюн,

18 Кечени бла кюндюзно жюрютюр ючюн эм жарыкны кырангыдан айырып турур ючюн Аллах аланы кёкнү жайылганында салганды. Аллах муну иги болганын кёргенди.

19 Ингир болганды эм эрттенлик болганды: тёртюнчю кюн.

20 Сора Аллах: «Суу жанлары болганын затланы чыгарсын, кыанатлыла да жер башында, кёкнү жайылганында учуп айлансынла», – дегенди.

21 Аллах хар тюрлю уллу чабакланы, суу чыгарганын, жанлары болганын эмда хар тюрлю кыанатлыланы жаратханды. Аллах муну иги болганын кёргенди.

22 Ол алагы: «Кёп болугуз, жайылыгыз эм тенгизде суулары толтуругуз, кыанатлыла да жер башында кёп болсунла», – деп, алгыш этгенди.

23 Ингир болганды эм эрттенлик болганды: бешинчи кюн.

24 Сора Аллах: «Жер хар тюрлю жанлары болганын, юй хайуанланы, жерде сюркелгенлени эм хар тюрлю кийик жаныуарланы чыгарсын», – дегенди. Алай болуп кыалганды.

25 Аллах хар тюрлю кийик жаныуарланы,

хар тюрлю юй хайуанланы, жерде сюркелген хар тюрлю жанлары болгъанланы жаратханды. Аллах муну иги болгъанын кѳргенди.

²⁶ Сора Аллах: «Бизни сыфатыбызгъа кѳре, Бизге ушашлы адам жаратайыкъ. Ол, тенгиздеги чабакълагъа, кѳкдеги къанатлылагъа, юй хайуанлагъа, битеу жерге эм жерде сюркелген, жаны болгъан хар затха иелик этсин», — дегенди.

²⁷ Аллах Кеси сыфатына кѳре адам жаратханды. Алай бла адам Аллахны сыфатына кѳре жаратылгъанды. Аллах адамланы эр киши бла тиширюу этип жаратханды.

²⁸ Аллах алагъа: «Кѳп болугъуз, жайылыгъыз, жерни толтуругъуз эм аны кесигизге бойсундуругъуз, тенгиздеги чабакълагъа, кѳкдеги къанатлылагъа эм жерде сюркелген хар жаны болгъан затха иелик этигиз», — деп, алгыш этгенди.

²⁹ Сора Аллах: «Ма, Мен битеу жер башында урлугъун себиучю хар ёсюмлюкню эм кѳгетинде урлугъу болгъан хар терекни сизге береме: ала сизге аш боллукъдула.

³⁰ Битеу кийик жаныуарлагъа, кѳкде учхан битеу къанатлылагъа, жерде сюркелген хар жаны болгъан затха, солуу алгъанланы барына да Мен битеу ёсюмлюклени ашха бергенме», — дегенди. Алай болуп къалгъанды.

³¹ Аллах битеу Кеси жаратхан затха къарап, бары да бек ахшы болгъанын кѳргенди. Ингир болгъанды эм эрттенлик болгъанды: алтынчы кюн.

2 Кѳк бла жер эмда алада болгъан хар зат алай тамам этилгендиле.

² Аллах Кесини этген ишлерин жетинчи кюннге тамам этгенди, алай бла Ол жетинчи кюн Кесини битеу этген ишлеринден тынчайгъанды.

³ Аллах жетинчи кюнню алгышлап, сыйлы этгенди, нек дегенде ол кюн Ол Кесини этген эм жаратхан битеу ишлеринден тынчайгъанды.

Адам бла Хауа

⁴ Бу — кѳкню бла жерни жаратылыууну айтыууду. Раббий Аллах жерни бла кѳкню болдурган заманда,

⁵ Алыкъа жер башында бир тюрлю чырпы жокъ эди, аулакъда бир тюрлю ханс ёсме-

ген эди. Нек десенг Раббий Аллах алыкъа жерге жауун жаудурмагъан эди, жерни ишлеп жарашдырырга адам да жокъ эди.

⁶ Алай а жерден тылпыу кѳтюрюлюп, битеу жерни бетин жибите эди.

⁷ Раббий Аллах жерни топурагъындан^а адамны жаратханды эм аны бурунуна жашау тылпыу юфгюргенди. Сора адам жашап башлагъанды.

⁸ Раббий Аллах кюн чыкыгъан жанында, Эденде бахча орнатханды эм жаратхан адамнын анда жерлеширгенди.

⁹ Сора Раббий Аллах ариу къарамлы эм ашха иги болгъан хар тюрлю терекни жерден ёсдюргенди. Бахчаны ортасында жашау терек эмда ахшыны бла аманны билиу терек ёсе эдиле.

¹⁰ Бахчаны сугъарып ючюн Эденден баргъан суу чыгъа эди. Андан сора уа тѳрт сугъа юлешине эди.

¹¹ Бирини аты Пишонду: ол, алтыны болгъан битеу Хауиланы жерини тѳгереги бла барады.

¹² Ол жерни алтыны иги алтынды; анда акъгъан чайыр эм оникс таш барды.

¹³ Экинчи сууну аты Пихонду: ол битеу Кушну жерини тѳгереги бла барады.

¹⁴ Ючюнчю сууну аты Хидкекелди^б: ол Ассирияны кюн чыкыгъан жаны бла барады. Тѳртюнчю суу Эфратды.

¹⁵ Сора Раббий Аллах, Эденни бахчасын ишлеп жарашдырсын эм сакъласын деп, адамны анда жерлеширди.

¹⁶ Раббий Аллах адамгъа былай айтып, фарыз этгенди: «Бахчаны хар тюрлю терегинден суюгенинг кибик ашаргъа боллукъса.

¹⁷ Ахшыны бла аманны билиу терекден а ашамызгъа керексе, нек десенг сен андан ашагъан кюнюнде ажалдан ёллюксе», — дегенди.

¹⁸ Сора Раббий Аллах: «Адамгъа жангыз болгъаны иги туююлдо. Анга тенг болушлукъчу жаратайым», — дегенди.

¹⁹ Раббий Аллах жердеги жаныуарланы эм кѳкде учхан къанатлыланы барын да топуракъдан жаратхан эди. Ол алагъа не атла атарыгъын кѳрюр ючюн аланы адамны аллына келтиргенди эмда хар жаны болгъан

^а «Топуракъ» — чойют тилде «адама».

^б Хидкекел — Тигр.

затха адам не атаса да, аны аты алай бола эди.

²⁰ Адам битеу хайуанлагъа да, битеу кёкде учхан кьанатлылагъа да, битеу кийик жаныуарлагъа да атла атагъанды, алай болгъанлыкъга адамгъа, анга тенг болушлукъчу табылмагъанды.

²¹ Алай бла Раббий Аллах адамгъа къаты жукъу келтиргенди. Адам жукълагъан заманда Раббий Аллах аны иегилеринден бирин алып, ол жерин эт бла жапханды

²² Эм адамдан алыннган иегиден къатынын болдуруп, адамгъа келтиргенди.

²³ Адам: «Ма, буюек мени суюеклеримденди, эт да мени этимденди. Анга къатын^а деп айтыллыкъды, нек десенг ол, эр кишиден алыннганды», – дегенди.

²⁴ Анга кёре, адам атасын бла анасын кьояр да, къатынына кьошулур, сора экиси бир чарх болурла.

²⁵ Адам да, къатыны да кьымыжа болсала да уялмай эдиле.

Инсан гюняхха тюшеди

З Раббий Аллах жаратхан кийик жаныуарлары барындан да бек хыйлачы жилин эди. Жилин къатыннга: «Аллахны, бахчада бир тюрлю терекден да ашамагъыз деп, айтханы кертими?» – деп соргъанды.

² Къатын жилиннга: «Биз терекледен кёгетле ашаргъа боллукъбуз,

³ Аллах жаланда бахчаны ортасындагы терекни кёгетлерин ашамагъыз, анга тиймегиз, алайсыз ёлюрсюз, дегенди анса», – дегенди.

⁴ Жилин къатыннга: «Угъай, ёллюк туюлюсю!»

⁵ Аллах а сиз ол терекни кёгетин ашагъан кюнде кёзлеригизни ачыллыгъын, ахшыны бла аманны билген алахлача боллугъугъузуны биледи», – дегенди.

⁶ Къатын, терекни ашха иги болгъанын, кёзге ариу кёрюнгенин эм акъылманлыкъ тапдыдыр ючюн кюселгенин кёрюп, аны кёгетлерин алгъанды да ашагъанды. Жанында болгъан эрине да бергенди, ол да ашагъанды.

⁷ Ол заманда экисини да кёзлери ачылгъанды. Ала кьымыжа болгъанларын ангы-

лагъандыла. Алай бла инжир терек чапыракъланы тигип, беллерине кьысхандыла.

⁸ Сора кюнню салкъын заманында бахчада айланнган Раббий Аллахны ауазын эшитгендиле. Адам бла къатыны Раббий Аллахдан къачып, бахчаны тереклерини арасында букъгъандыла.

⁹ Раббий Аллах: «Къайдаса?» – деп, Адамны чакъыргъанды.

¹⁰ Адам: «Бахчадауазынгы эшитип, кьоркъгъанма, сора кьымыжа болгъаным себепли букъгъанма», – дегенди.

¹¹ Раббий Аллах: «Кьымыжаса деп, санга ким айтханды? Мен санга кёгетин ашама деп айтхан терекден ашагъан болурмуса?» – деп соргъанды.

¹² Адам: «Сен жанымда болсун деп берген къатын, терекни кёгетин манга берди, мен да ашадым», – дегенди.

¹³ Раббий Аллах къатыннга: «Неди бу этгенинг?» – деп соргъанды. Къатын: «Мени жилин теритди да ашадым», – дегенди.

¹⁴ Раббий Аллах жилиннга былай айтханды: «Бу затны этгенинг ючюн битеу хайуанлары эм битеу кийик жаныуарлары арасында эм налатлыса. Сен быдырынг бла жюриюрюксе эмда ёмюрюню битеу кюнлеринде топуракъ ашап турлукъса.

¹⁵ Сени бла къатынны арагъызда, сени урлугъуну бла къатынны урлугъуну араларында душманлыкъ саллыкъма. Ол сени башынгы ууатырыкъды, сен а аны табанындан къабарыкъса», – дегенди.

¹⁶ Къатыннга да былай айтханды: «Бууазлыгъынгда къайгъынгы кёпден кёп этерикме. Сабийлеринги ауруу бла табарыкъса. Эринги кюсеп турлукъса, ол да санга бийлик этип турлукъду», – дегенди.

¹⁷ Адамгъа уа былай айтханды: «Сен къатынынга сёзюне тынгылап, Мен санга кёгетин ашама деп айтхан терекден ашагъанынг ючюн, сени амалтын жер налатды; ёмюрюню битеу кюнлеринде андан кьыйынлыкъ бла ашап кечинириксе.

¹⁸ Ол санга шинжи бла аман ханс ёсдюрюлюкдю, сен аулакда ёсген хансны ашап турлукъса.

¹⁹ Сен андан алыннган топуракъгъа къайтынчы ётмегинги мангылай тер тёлюп ашарыкъса. Нек десенг сен топуракъса, топу-

^а «къатын» – цюйют тилде «ишша», «эр киши» – «иш».

ракъдан жаратылганса эмда топуракъгъа къайтырыкъса», — дегенди.

²⁰ Адам къатынына Хауа^а атаганды, нек десенг ол битеу жашагъанланы аналары болганды.

²¹ Раббий Аллах Адамгъа бла аны къатынына тери кийимле этгенди эмда аланы кийиндиргенди.

²² Сора Ол былай айтханды: «Ма, Адам ахшыны бла аманны билип, Бизден бири-бизча болуп къалганды. Энди уа ол къолун узатып, жашау терекден да алып, ашап, ёмюрге да жашап кълалмагъа эди», — дегенди.

²³ Алай бла Раббий Аллах Адамны Эден бахчадан чыгъарып, ол андан жаратылган жерни ишлеп жарашдырыгъа ийгенди.

²⁴ Адамны кыстаганды эм жашау терекге барган жолну сакълар ючюн Эден бахчаны кюн чыкълган жанында керубланы^б эм хар жанына бурула тургъан отлу кылычны салганды.

Къабил бла Абил

4 Адам къатыны Хауаны сынаганды. Хауа бууаз болганды эм Къабилни^с тапханды. «Мен Раббийни болушлугъу бла адам алдым», — дегенди.

² Дагъыда аны къарындашы Абилни тапханды. Сора Абил къойчу болганды; Къабил а жерге урунучу болганды.

³ Бир бёлек заман озгъандан сора, Къабил жерни битимлеринден Раббийге сау-гъагъа келтиргенди.

⁴ Абил да кесини сюрюуюню биринчи туугъанларындан, тюзюн айтсакъл, аланы жауларындан келтиргенди. Раббий Абилге бла аны сау-гъасына ыразы болганды,

⁵ Къабилге бла аны сау-гъасына уа ыразы болмагъанды. Къабилни жанына бек тийгенди, аны бети жерге къараганды.

⁶ Сора Раббий Къабилге былай айтханды: «Сени жанынга нек тийди? Бетинг да жерге къарап нек кълалды?»

⁷ Этгенинг игилик эсе, сени кълалды эт-мезмеми^д? Игилик этмей эсенг а, сора гюнях эшиклеринги аллында турады; ол сени

кесине тартады, алай а сен аны хорларгъа керексе», — дегенди.

⁸ Къабил къарындашы Абилге: «Аулакългъа барайыкъ^е», — деп айтханды. Ала аулакълда болгъан заманда, Къабил къарындашы Абилге мыллык атып, аны ёлтюргенди.

⁹ Сора Раббий Къабилге: «Къарындашынг Абил кълалды?» — деп сорганды.

Къабил: «Билмейме, мен къарындашыма кълалаурмаммы?» — дегенди.

¹⁰ Раббий: «Сен не этдинг? Къарындашынгы къланы жерден Манга кълчырыкъ этеди.

¹¹ Энди уа сен, ёлтюрген къарындашынгы къланын жутаргъа аузун ачхан жерден, налат этилдинг.

¹² Жерни ишлеген заманынга, ол энди санга кесини кючюн берлик туююлдо. Сен жер башында бырнак эм ауара боллукълса», — дегенди.

¹³ Къабил Раббийге: «Мени азабым кётюрюп болмазчады.

¹⁴ Ма, энди Сен мени бу жерден кълыстайса эмда мен Сени бетингден узакъл болуп кълалыкъма. Жер башында бырнак эм ауара боллукълма, ким мени бла тубешсе да мени ёлтюрю», — дегенди.

¹⁵ Раббий а анга: «Угъай! Къабилни ким ёлтюрсе да, анга жети кълат дерт жетдирил», — дегенди. Сора Раббий Къабилге, аны бла тубешген бир киши да аны ёлтюр-мезча, илишан бергенди.

¹⁶ Къабил Раббийни аллындан кетип, Эденден кюн чыкълган жанында, Нод деген жерде жерлешгенди.

Къабилни тукълму

¹⁷ Къабил къланынын сынаганды. Къланы бууаз болганды эм Ханокну тапханды. Сора Къабил шахар ишлегенди, шахаргъа да Ханок деп уланыны атын атаганды.

¹⁸ Ханокха Ирад туугъанды; Ирад Мехуелни, Мехуел Метушaelни, Метушael да Лемекни туудурганды.

¹⁹ Лемек кесине эки кълатын алганды, бирини аты Ада, экинчисини аты уа Силла эди.

²⁰ Ада Ябалны тапханды. Ябал сюрюулерни бла чатырлада жашаучуланы аталары эди.

²¹ Аны къларындашыны аты Иубал эди.

^а Хауа — Жашау.

^б Керубла — улуу мёлекле.

^с «Къабил» деп кёчюрюлген чойют ат Кълыйинди. Кълыйинни магъанасы — «алынган».

^д сени кълалды этмезмеми — неда «бетинг кълалды».

^е «Аулакългъа барайыкъ» сёзле Септуагинта, Самариялы Таурат, Пешитта эм Вулгатадан алыннгандыла.

Иубал битеу арфа бла сыбызгы согуучу-ланы аталары эди.

²² Силла да Тубал-къайинни тапханды. Тубал-къайин жезден бла темирден этилген хар пюрлю сауутланы ишлеучю уста эди. Тубал-къайинни эгечи Наама эди.

²³ Лемек къатынларына: «Ада бла Силла, манга тынгылагъыз! Лемекни къатынлары, сёзлериме къулакъ ийигиз! Манга жара салганы ючюн бир киши ёлтюргенме, мени ургъаны ючюн бир жаш ёлтюргенме.

²⁴ Къабил ючюн жети къат дерт жетдириллик эсе, сора Лемек ючюн жетмиш кере жети къат дерт жетдириллр», – дегенди.

²⁵ Сора Адам дагыда къатынын сынаганды. Хауа улан тапханды эмда анга Шит^a атаганды, нек десенг: «Къабил ёлтюрген Абилни орунуна Аллах манга башха сабий берди», – дегенди.

²⁶ Шитге да улан тууганды. Шит анга Энош атаганды. Ол заманда адамла Раббийни атын айтып, тилек этип башлагандыла.

Адам фйгъамбардан Нух фйгъамбаргъа дери

5 Ма, Адамны тукъумуну тарыхы. Аллах адамны жаратхан заманда, аны Кесине ушашлы болдурганды.

² Аланы эр киши бла тиширью этип жаратханды, алагъа алгыш этгенди эмда жаратылган кюнлеринде алагъа «адам» деген атны атаганды.

³ Адам 130 жыл жашап, кесине ушаш, кесини сыфатына кёре улан туудурганды. Анга Шит атаганды.

⁴ Шитни туудургъанындан сора Адам 800 жыл жашаганды, башха жашла эм къызла да туудурганды.

⁵ Адамны ёмюрю 930 жыл эди, сора ол ёлгенди.

⁶ Шит 105 жыл жашап, Эношну туудурганды.

⁷ Энош туугъандан сора Шит 807 жыл жашаганды, башха жашла эм къызла да туудурганды.

⁸ Шитни ёмюрю 912 жыл эди, сора ол ёлгенди.

⁹ Энош 90 жыл жашап, Кенанны туудурганды.

¹⁰ Кенан туугъандан сора Энош 815 жыл жашаганды, башха жашла эм къызла да туудурганды.

¹¹ Эношну ёмюрю 905 жыл эди, сора ол ёлгенди.

¹² Кенан 70 жыл жашап, Махалалелни туудурганды.

¹³ Махалалел туугъандан сора Кенан 840 жыл жашаганды, башха жашла эм къызла да туудурганды.

¹⁴ Кенанны ёмюрю 910 жыл эди, сора ол ёлгенди.

¹⁵ Махалалел 65 жыл жашап, Ередни туудурганды.

¹⁶ Еред туугъандан сора Махалалел 830 жыл жашаганды, башха жашла эм къызла да туудурганды.

¹⁷ Махалалелни ёмюрю 895 жыл эди, сора ол ёлгенди.

¹⁸ Еред 162 жыл жашап, Ханокну туудурганды.

¹⁹ Ханок туугъандан сора Еред 800 жыл жашаганды, башха жашла эм къызла да туудурганды.

²⁰ Ередни ёмюрю 962 жыл эди, сора ол ёлгенди.

²¹ Ханок 65 жыл жашап, Метушелахны туудурганды.

²² Метушелах туугъандан сора, Ханок 300 жыл Аллахны жолунда жүрюгенди, башха жашла эм къызла да туудурганды.

²³ Ханокну ёмюрю 365 жыл эди.

²⁴ Ханок Аллахны жолунда жүрюгенди, сора (бу дуняда) къалмаганды, нек десенг Аллах аны Кесине алганды.

²⁵ Метушелах 187 жыл жашап, Лемекни туудурганды.

²⁶ Лемек туугъандан сора Метушелах 782 жыл жашаганды, башха жашла эм къызла да туудурганды.

²⁷ Метушелахны ёмюрю 969 жыл эди, сора ол ёлгенди.

²⁸ Лемек 182 жыл жашап, улан туудурганды.

²⁹ «Бу жаш, Раббий налат берген жерни ишлеуде, бизни ишибизде эм къолларыбызны урунуунда бизни тынчайтып, ырахатландырыр», – деп, анга Нух^b атаганды.

^a Шитни магъанасы – «беру, салыу».

^b Нух деген ат чюйот тилде «тынчлыкъ, ырахатлыкъ» магъананы тутады.

³⁰ Нух туугъандан сора, Лемек 595 жыл жашагъанды, башха жашла эм кызыла да туудургъанды.

³¹ Лемекни ёмюрю 777 жыл эди, сора ол ёлгенди.

³² Нух 500 жыл жашагъандан сора Самны, Хамны эм Яфетни туудургъанды.

Суу кыяма

6 Жер башында адамла кёбейип башлагъан эмда алагъа кызыла туугъан заманда,

² Аллахны уланлары адамланы кызылары ариу болгъанларын кёрюп, хар ким сайлагъанын кесине къатыннга ала эдиле.

³ Сора Раббий: «Мени Нюрюм адамлада ёмюрге да турлукъ туйюлдо, нек дегенде аланы ёллоук чархлары бардыла. Аланы ёмюрлери 120 жыл болсун», – дегенди.

⁴ Аллахны уланлары адамланы кызыларын къатыннга алып, аладан сабийле туудургъан заманда эм андан сора да жер башында Нефилле^а бар эдиле. Ала буруннгу пелиуанла, махтаулу адамла эдиле.

⁵ Раббий жер башында адамланы уллу бузулгъанларын эмда аланы акъыллары эм оюмларыны бары да дайым аманлыкъ болгъанларын кёргенди.

⁶ Жер башында адамны жаратханына сокъуранганды эмда жюрегинде мудах болгъанды.

⁷ «Мен жаратхан адамланы жер башындан къурутайым, адамдан башлап хайуанлагъа, жерде сюркелгенлеге эмда кёкде учхан къанатлылагъа дери барын да кырып бошайым. Нек десенг аланы жаратханыма сокъуранганма», – дегенди.

⁸ Нух а Раббийни ыразылыгъын тапханды.

⁹ Ма, Нухну жашауу. Нух кесини заманында тюзлюкю, айыпсыз адам эди, Аллахны жолунда жюрюгенди.

¹⁰ Сам, Хам, Яфет атлы юч улан туудургъанды.

¹¹ Аллахны аллында дуня бузулгъан эди эм зорлукъдан толгъан эди.

¹² Аллах жер башына къарагъанда, аны бузулгъанын кёрдю. Нек десенг жер башында адамланы бары да жолларын терсине бургъан эдиле.

¹³ Аллах Нухха: «Адамланы барын да жоргъа бегим этдим, нек десенг жер аланы зорлукъ этиулеринден толгъанды. Ма, аланы да, жерни да жоярыкъма.

¹⁴ Кесинге гофер^б агъачдан кеме ишле. Кемеде бёлюмле эт эмда аны ичине да, тышына да чайыр жакъ.

¹⁵ Кемени былай этериксе: узунлугъу ючюз къары, кенглиги элли къары, бийиклиги уа отуз къары болсун.

¹⁶ Кемени башын ишле, башы бла жанларыны арасында бир къарылыкъ бош жер болсун. Кемени эшигин къабыргъасына жерлешдир. Кемеде биринчи, экинчи эм ючюнчю къат мекамла жарашдыр.

¹⁷ Ма, Мен жер башына суу кыяма келтирикме, кёклени тубюнде жан тылпыуу болгъан хар тюрлю чархны кырып бошарыкъма. Жер башында жаны болгъан хар зат ёллоукю.

¹⁸ Сени бла уа кесамат этерикме. Уланларын, къатынын эм келинлеринг бла бирге кемеге кир.

¹⁹ Ала сени бла сау къалыр ючюн кемеге хар тюрлю жаны болгъан затдан экишерин кийир, ала эркеги бла тишиси болсунла.

²⁰ Ала сау къалыр ючюн хар тюрлю къанатлыладан, хар тюрлю хайуанладан, жерде сюркелген хар тюрлю жанлары болгъан затладан экишери санга келликдиле.

²¹ Ашаргъа жарагъан хар тюрлю затны алып, къатынга жый; ол санга да, алагъа да аш болур», – дегенди.

²² Нух барын да этгенди; Аллах анга къалай буюргъан эсе да, алай этгенди.

7 Раббий Нухха: «Сен да, битеу юйюрюнг да кемеге киригиз, нек десенг бу тукъумда тюзлюкю болуп жаланда сени кёреме.

² Битеу жерге тёлю сакълар ючюн хар тюрлю халал хайуанланы эркегинден бла тишисинден жетишерин, харам хайуанланы эркегинден бла тишисинден бирерин,

³ Кёкдеги къанатлыланы эркегинден бла тишисинден да жетишерин ал.

⁴ Нек десенг жети кюнден Мен жерге кырыкъ кюн бла кырыкъ кечени жауун жаудурлукъма эм Мен жаратхан битеу жанлары

^а Нефилле сёзюна магъанасы – «тюшгенле». Септуагинта муну «деуле» деп кёчюредди.

^б Гоферни не тюрлю терек болгъаны билинмейди. Кипарис болур.

болганланы жер башындан кзурутукъма», – дегенди.

⁵ Нух Раббий анга буюргъан затланы барын да этгенди.

⁶ Жерге суу къыяма келген заманда Нух 600 жыллыкъ эди.

⁷ Нух суу къыямдан кзутулур ючюн уланлары, къатыны эм келинлери бла бирге кемеге киргенди.

⁸ Аллах Нухха буюргъаны кибик халал хайуанладан, харам хайуанладан, къанатлыладан эм сюркелип жюрюген хар тюрлю жанлары болганладан

⁹ Экишери – эркеги бла тишиси – Нухну жанына келип, кемеге мингендиле.

¹⁰ Жети кюнден сора суу къыяма жер башына келгенди.

¹¹ Нухну жашауну 600 юнчю жылында, экинчи айында, айны онжетинчи кюнюнде, улуу топсюзюно битеу суу чыкъгъан жерлери ачылгандыла, кёклени терезелери да ачылгандыла.

¹² Къыркъ кюн, къыркъ кече жер башына жауун куюлуп турганды.

¹³ Ма ол кюн Нух да, уланлары Сам, Хам, Яфет да, Нухну къатыны да, юч келини да кемеге мингендиле.

¹⁴ Ала бла бирге хар тюрлю жаныуарла, хар тюрлю юй хайуанла, жерде сюркелген хар тюрлю жанлары болганла эм хар тюрлю къанатлыла бла башха учуучу затла да кемеге мингендиле.

¹⁵ Солуу алган хар тюрлю жаны болган затдан экишери Нухну жанына келип, кемеге мингендиле.

¹⁶ Кемеге минген хар тюрлю жаратылгандан, Аллах Нухха буюргъаны кибик, эркеги бла тишиси эдиле. Ала киргенден сора Раббий эшикни жапханды.

¹⁷ Сора къыркъ кюнню ичинде жер башында суу къыяма болуп турганды, суу кёбейгенди эмда кемеи жерден ёрге кёпюргенди.

¹⁸ Суу жер башында кючлю болуп эмда бек кёбейип турганды, кеме да сууланы юсю бла жюзюп барганды.

¹⁹ Жер башында суу эсепсиз кючлю болганды, алай бла саулай кёкню тюбюнде битеу бийик таула жабылгандыла.

²⁰ Аланы башларындан суу онбеш къарыгъа кёпюрюлгенди, таула саулай жабылгандыла.

²¹ Жерде жюрюген битеу жанлары болганла жоюлдула; къанатлыла, юй хайуанла, кийик жаныуарла, жерде сюркелген хар тюрлю жанлары болганла эм битеу адамла ёлгендиле.

²² Битеу жерде жашаганла, солуу алганланы бары да ёлгендиле.

²³ Раббий жерни башында болган битеу жанлары болганланы къырганды. Адамдан башлап юй хайуанлагъа, жерде сюркелгенлеге, кёкде учхан къанатлылагъа дери барысы да жерден кзурутулгандыла. Жаланда Нух эм аны бла бирге кемеде болганла сау къалгандыла.

²⁴ Суу а жер башында жюз элли кюнню кёпюрюлуп турганды.

Суу къыяманы ахыры

8 Сора Аллах Нухну эм аны бла кемеде болган битеу жаныуарланы эм битеу хайуанланы эсине тюшюргенди; жерге жел келтиргенди, суула да чёгюп башлагандыла.

² Топсюзюно суу чыкъгъан жерлери да, кёклени терезелери да жабылгандыла, кёкден жауун да тохтаганды.

³ Суу акырын-акырын жерден ызына къайтып тебирегенди. Жюз элли кюн озгандан сора суу азайганды.

⁴ Жетинчи айны онжетинчи кюнюнде, кеме Арарат тауланы башында тохтаганды.

⁵ Онунчу айгъа дери суу тохтаусуз азайып барганды; онунчу айны биринчи кюнюнде тауланы башлары кёрюнгендиле.

⁶ Къыркъ кюн озгандан сора, Нух кемеде ишлеген терезесин ачханды

⁷ Эм къузгунну бошлаганды. Къузгун, учуп кетип, жер суудан кзуругунчугъа дери, уча да кете, къайта да келе турганды.

⁸ Андан сора суу жерни бетинден кетген болурму деп, ангылар ючюн Нух къатындан кёпюрчюнню бошлаганды.

⁹ Алай а кёпюрчюн кесине къонар жер тапмай, кемеге, Нухну жанына къайтханды, нек дегенде алыкъа битеу жерни башын суу басып эди. Нух къолун узатып, кёпюрчюнни къолуна алганды эм кесини къатына, кемеге кийиргенди.

¹⁰ Дагыда жети кюнню сакълаганды эм энтта кёпюрчюнню кемеде бошлаганды.

¹¹ Ингрилик заманда кёпюрчюн анга къайтханды, Кёпюрчюнню аузунда жангы

зейтун терек чапыракъ болгъанын кѳргенде, Нух сууну жерден кетгенин билгенди.

¹² Дагыда жети кюнню сакълагъандан сора энтта кѳгюрчюнню бошлагъанды. Энди кѳгюрчюн анга къайтып келмегенди.

¹³ Нухну жашаууну 601-чи жылында, биринчи айны биринчи кюннѳе жер башында суу таркъайгъанды. Сора Нух кемени башын ачып, къарап, жерни юсю кепгенин кѳргенди.

¹⁴ Экинчи айны жыйырма жетинчи кюннѳе жер къуругъанды.

¹⁵ Сора Аллах Нухха былай айтханды:

¹⁶ «Къатынынъ, уланларынъ эм келинле-рингъ бла бирге кемеден чыкъ.

¹⁷ Сени бла болгъан битеу жанлары болгъанланы – къанатлыланы, хайуанланы, жерде сюркелгенленида кемеден чыгъар. Ала битеу жерге чачылып кетсинле эмда жер башында кѳп болуп жайылыснла».

¹⁸ Алай бла Нух, уланлары, къатыны эм келинлери бла бирге кемеден тюшгенди.

¹⁹ Битеу жаныуарла, битеу жерде сюркелгенле, битеу къанатлыла, жерде жюрюген хар тюрлю жанлары болгъанла да кемеден тюшгенди.

²⁰ Сора Нух Раббийге къурман этиучю жер ишленди. Хар тюрлю халал хайуанладан, хар тюрлю халал къанатлыладан алып, къурман этиучю жерде саулай кюйдюрюлген къурман этгенди.

²¹ Раббий андан ариу ийис ийискеп, Кеси Кесине: «Мындан арысында адам ючюн жерге налат бермем, нек десенг адамны жюрегини ойлашыуу жаш заманындан башлап аманлыкъды. Этгенимча, мындан арысында битеу жанлары болгъанланы къырып къоймам.

²² Жер тургъан заманда урлукъ себиу бла оракъ оруу, сууукълукъ бла иссилик, жай бла къыш, кюн бла кече болуу тохтарыкъ туююдюле», – дегенди.

Аллах Нух бла кесамат этеди

9 Сора Аллах Нухха да, аны уланларына да алгъыш берип, былай айтханды: «Кѳп болугъуз эм жайылыгъыз, жерни толтуругъуз.

² Жердеги жаныуарланы, кѳкдеги къанатлыланы, жерде сюркелгенлени эм тенгизледеги чабакъланы бары да сизден къор-

куп титирерикдиле. Ала сизни къолугъуз-гъа берилгендиле.

³ Жюрюген хар тюрлю жанлары болгъанла сизге аш боллукъдула. Барын да сизге кырдык хансныча береме.

⁴ Жаланда къанлы эт ашамазгъа керексиз, нек десегиз къанда жан болады.

⁵ Сизге жашау бериучю къаныгъызны тѳкгеннге тѳлетирикме Мен, аны хар тюрлю жаныуаргъа да тѳлетирикме, хар адамгъа – къарындашыны жанын алгъан хар адамгъа да тѳлетирикме.

⁶ Адамны къанын ким тѳксе да, аны къаны адамны къолу бла тѳгюлюр. Нек десенг адам Аллахны сыфатына кѳре жаратылгъанды.

⁷ Сиз а юйрегиз эм кѳп болуп барыгъыз, жер башында жайылыгъыз эм анда кѳбейгиз», – дегенди.

⁸ Сора Аллах Нухха эм аны уланларына былай айтханды:

⁹ «Ма, Мен сизни бла эм келлик туудукъларыгъыз бла,

¹⁰ Къатыгъызда болгъан хар тюрлю жаны болгъан бла, къанатлыла бла, юй хайуанла бла эм сизни бла болгъан битеу кийик жаныуарла бла, кемеден чыкъгъан битеу жаныуарла бла кесаматымы бардырама.

¹¹ Сизни бла бардырыкъ кесаматым буду: мындан арысында битеу жанлары болгъанла суу къыяма бла къырылып бошаллыкъ туююдюле. Саулай жерни жойгъан суу къыяма энди боллукъ туююдю».

¹² Сора Аллах былай айтханды: «Ма, Мен сизни бла эм къатыгъызда болгъан битеу жанлары болгъанла бла тукъумдан тукъумгъа, хар заманнга да саллыкъ кесаматны илишаны буду:

¹³ Мен булутлада тейри къылычымы салама. Ол, Мени бла жерни арасында кесаматны илишаны болуп туруп.

¹⁴ Мен жерге булут келтирсем, булутда тейри къылыч кѳрюнюрюкдю.

¹⁵ Сора Мен сизни бла эм жюрюген битеу жанлары болгъанла бла этген кесаматымы эсима тюшюрюрге. Мындан арысында битеу жанлары болгъанланы къырып бошарыкъ суу къыяма болмаз.

¹⁶ Булутда тейри къылыч болса, Мен Аллах аны кѳрюрге эмда жер башында жюрюучю битеу жанлыла бла этген ѳмюрлюк кесаматны эсима тюшюрюрге».

¹⁷ Сора Аллах Нухха: «Мени жер башында болгъан битеу жанлары болгъанла бла бардыргъан кесаматны илишаны буду», – дегенди.

¹⁸ Кемеден тюшген Нух улулары Сам, Хам, Яфет эдиле.

¹⁹ Бу ючюсю Нухну уланлары эдиле, жерге жайылгъан адамланы бары да аладан туугъандыла.

²⁰ Нух жерни ишлеп башлагъанды эмда жюзюм бахча орнатханды.

²¹ Сора ол чагъыр ичип, эсиргенди эмда кымыжалай чатырында жатып болгъанды.

²² Кенанны атасы Хам атасыны кымыжалыгъын кёргенде, тышына чыгып, эки къарындашына айтханды.

²³ Сам бла Яфет а, бир кийим алып, кеслерини имбашларына салгъандыла эм артлары бла бара-бара, аталарыны кымыжалыгъын жапхандыла. Аталарыны кымыжалыгъын кёрмез ючюн бетлерин башха жанына бургъандыла.

²⁴ Нух эсиргенинден аязып уяннганда, кичи жашы анга не эттенин биллип,

²⁵ «Кенаннга налаг болсун! Ол къарындашларыны къуларыны къулу боллукъду», – деп айтханды.

²⁶ Дагъыда: «Самны Раббий Аллахы алгышлыды, Кенан а Самгъа къул болсун.

²⁷ Аллах Яфетни^а жерин кенгертсин. Ол Самны чатырларында жерлешсин, Кенан а Яфетге къул болсун», – дегенди.

²⁸ Суу къыямдан сора Нух дагъыда 350 жыл жашагъанды.

²⁹ Алай бла Нухну ёмюрю 950 жыл эди, сора ол ёлгенди.

Нух улулары

10 Нух улуларыны – Самны, Хамны, Яфетни – тукъум тарыхлары буду. Суу къыямдан сора алагъа сабийле туугъандыла.

² Яфет улулары: Гомер, Магог, Мадай, Яуан, Тубал, Мешек эм Тирас.

³ Гомер улулары: Ашкеназ, Рифат эм Тогарма.

⁴ Яуан улулары: Элиша, Таршиш, Киттим эм Роданим.

⁵ Была тенгиз жагъалада жашагъан халкъ-

ланы аталарыдыла. Жерлеринде тюрлю-тюрлю тиллеге, миллетлеринде тюрлю-тюрлю тукъумлагъа бёлондюле.

⁶ Хам улулары: Куш, Мисрайим, Пут эм Кенан.

⁷ Куш улулары: Себа, Хауила, Сабта, Раама эм Сабтека. Раама улулары: Шеба бла Дедан.

⁸ Куш дагъыда Немрудну туудургъанды. Немруд жер башында биринчи кючлю къазаутчы болгъанды.

⁹ Ол Раббийни аллында уста учу эди. «Раббийни аллында Немруд кибик уста учу» деген сёз мындан келеди.

¹⁰ Аны патчахлыгъыны алгъыннгы шахарлары Шинар жеринде Бабил, Эрек, Аккад эм Калне эдиле.

¹¹ Немруд бу жерден чыгып, Ашургъа барып, Нинебаны, Рехобот-Ирни, Калахны

¹² Эм Нинебаны бла Калахны арасында Ресени ишлетгенди; бу – уллу шахар эди.

¹³ Мисрайимден лудлула, анамлыла, ле-хаблыла, нафтухлула,

¹⁴ Патрусулула, филистлиени аталары каслулула эм кафторлула туугъандыла.

¹⁵ Кенандан туугъанла: аны тюнгючу Сидон эм Хет.

¹⁶ Кенан обусуланы, аморлуланы, гиргашлыланы,

¹⁷ Хиуулиени, аркъылыланы, синлиени,

¹⁸ Аруадлыланы, семарлыланы эм хамалыланы да аталары эди. Арта Кенан тукъумла чачылып кетгенди.

¹⁹ Кенанлыланы чеклери Сиондан Герар таба Газагъа дери, мындан да Содомгъа, Гоморагъа, Адагъа эм Себойимге, Лашагъа дери эди.

²⁰ Была жерлеринде эм миллетлеринде тюрлю-тюрлю тукъумлагъа эм тиллеге бёлонгенди.

²¹ Яфетни тамата къарындашы Самны да болгъанды сабийлери. Сам битеу Эбер улуланы аталары эди.

²² Сам улулары: Элам, Ашур, Арпакшад, Луд эм Арам.

²³ Арам улулары: Ус, Хул, Гетер эм Маш.

²⁴ Арпакшад Шелахны туудургъанды, Шелах да Эберни туудургъанды.

²⁵ Эберге эки улан туугъанды: бирини аты Пелет^б эди, нек дегенде аны заманында жер

^а Яфет атны магъанасы – «кенглик, байлык».

^б Пелет атны магъанасы – «бёлюню».

юлешинген эди, аны кыарындашыны аты уа Йоктан эди.

²⁶ Йоктан Алмоладны, Шалефни, Хасар-мауетни, Ерахны,

²⁷ Хадорамны, Узалны, Дыкъланы,

²⁸ Обалны, Абимаилни, Шебаны,

²⁹ Офирни, Хауиланы эм Йобабны туудур-ганды. Ала бары да Йоктан улула эдиле.

³⁰ Аланы жашагъан жерлери Мешадан башлап, кюн чыкыгъан жанындагы Сефар таба таулыкъ жерге дери эди.

³¹ Была жерлеринде эм миллетлеринде тюрлю-тюрлю тукъумлагъа эм тиллеге кёре бёлюннген Сам улуларыдыла.

³² Была кеслерини миллетлеринде тукъум тарыхларына кёре Нух улуларыны тукъумларыдыла. Суу кыыямдан сора жер башын-да миллетле аладан жайылгындыла.

Бабил кьаласы

11 Битеу дуняны тили бир эм сёзю бир эди.

² Кюн чыкыгъан жанына кёчюп, адамла Шинарны жеринде тюз жер тапхандыла эм анда жерлешип тохтагъандыла.

³ Бир-бирлерине: «Келигиз, кирпич этейик да отда кюйдюрейик», — дегендиле. Алагъа кирпич ташны орунуна, жер чайыр а тытырны орунуна болгъанды.

⁴ Сора: «Келигиз, жерни бетине чачылып кетгинчи кесибизге шахар эм бийиклиги кёкге жетген кыала ишлейик, сора атыбыз айтылып турурча этейик», — дегендиле.

⁵ Раббий адам улула ишлей тургъан шахаргъа бла кыалагъа кыараргъа тюшгенди.

⁶ «Ма, была бир халкъдыла эм барыны да тиллери бирди. Ала былай этип башлагъандыла. Энди уа ала эталмазлыкъ зат боллукъ туююлдо.

⁷ Тюшейик да, аланы тиллерин кыатышдырып кыойяык, бир-бирлерини айтханларны ангыламыснла», — дегенди.

⁸ Алай бла Раббий аланы андан битеу жер башына чачып ийип, шахар ишлеулерин тохтатханды.

⁹ Ол себепден шахаргъа Бабил^а деген ат берилгенди, нек десенг Раббий анда битеу дуняны тилин кыатышдыргъанды эмда адамланы андан битеу жер башына чачып ийгенди.

^а Бабил атны магъанасы — «кыатышы».

Самдан Абрамгъа

¹⁰ Самны тукъум тарыхы буду: Сам 100 жыллыкъ болуп, суу кыыямдан сора эки жыл озганлай Арпакшадны туудургъанды.

¹¹ Арпакшад туугъандан сора Сам 500 жыл жашагъанды, башха жашла эм кызыла да туудургъанды.

¹² Арпакшад 30 жыл жашап, Шелахны туудургъанды.

¹³ Шелах туугъандан сора Арпакшад 403 жыл жашагъанды, башха жашла эм кызыла да туудургъанды.

¹⁴ Шелах 30 жыл жашап, Эберни туудургъанды.

¹⁵ Эбер туугъандан сора Шелах 403 жыл жашагъанды, башха жашла эм кызыла да туудургъанды.

¹⁶ Эбер 34 жыл жашап, Пелегни туудургъанды.

¹⁷ Пелег туугъандан сора Эбер 430 жыл жашагъанды, башха жашла эм кызыла да туудургъанды.

¹⁸ Пелег 30 жыл жашап, Регуну туудургъанды.

¹⁹ Регу туугъандан сора, Пелег 209 жыл жашагъанды, башха жашла эм кызыла да туудургъанды.

²⁰ Регу 32 жыл жашап, Серугну туудургъанды.

²¹ Серуг туугъандын сора Регу 207 жыл жашагъанды, башха жашла эм кызыла да туугъандан.

²² Серуг 30 жыл жашап, Нахорну туудургъанды.

²³ Нахор туугъандан сора Серуг 200 жыл жашагъанды, башха жашла эм кызыла да туудургъанды.

²⁴ Нахор жыйырма тогуз жыл жашап, Терахны туудургъанды.

²⁵ Терах туугъандан сора Нахор 119 жыл жашагъанды, башха жашла эм кызыла да туудургъанды.

²⁶ Терах 70 жыл жашап, Абрамны, Нахорну эм Харанны туудургъанды.

²⁷ Терахны тукъум тарыхы буду: Терах Абрамны, Нахорну эм Харанны туудургъанды. Харан Лутну туудургъанды.

²⁸ Харан, атасы Терах сау заманда туугъан жеринде, Халдеяны Ур жеринде ёлгенди.

²⁹ Абрам бла Нахор кеслерине кыатынла

алгандыла. Абрамны кьатыныны аты Сарай, Нахорну кьатыныны аты Милка эди. Милка Исканы да туудургъан Харанны кьызы эди.

³⁰ Сарай кьаратон болуп, сабийи жокъ эди.

³¹ Терах, уланы Абрамны да, Харан деген уланындан туугъан Лутну да, уланы Абрамны кьатыны, кесини келини Сарайны да алып, ала бла Кенанны жерине барыр ючюн Халдеяны Ур жеринден чыкьгъанды, алай а, Харанга жетип, ала анда тохтагъандыла.

³² Терахны ёмюрю 205 жыл эди, сора Терах Харранда ёлгенди.

Раббий Абрамны чакьырады

12 Раббий Абрамга былай айтханды: «Кеси жерингден, жуукьларынгы кьатларындан эмда атангы юйюнден чыгьып, Мен санга кёрюзтюрюк жерге бар.

² Мен сени уллу миллет этерикме, санга ахшылыкь этерикме эм атынгы махтаулу этерикме; сен алгышха боллукьса.

³ Санга алгыш этгенлеге Мен алгыш этерикме, санга аман айтханлагъа уа налат берликме. Сени юсюнг бла битеу жерни халкьларына ыразылыкь берилликти».

⁴ Сора Абрам, Раббий анга айтханыча, тебирегенди. Лут да аны бла тебирегенди. Абрам Харрандан чыкьгъан заманында жетмиш беш жыллыкь эди.

⁵ Абрам кьатыны Сарайны да, кьарындашыны жашы Лутну да, битеу ала жыйгъан мюлкю да, Харранда тургъанларында алгъан битеу кьуларын да биргесине алып, Кенанны жерине барыр ючюн жолгъа чыкьгъандыла. Сора Кенанны жерине жетгендиле.

⁶ Абрам бу жерни юсю бла Шекем деген жерге дери, Морени эмен тереклерине дери баргъанды. Ол заманда бу жерде Кенанлыла жашай эдиле.

⁷ Раббий Абрамга кёрюнюп: «Мен бу жерни сени туудукьларынга берликме», — дегенди. Абрам анда, анга кёрюнген Раббийге кьурман этиучю жер кьурагъанды.

⁸ Алайдан ол, Бейтелден кюнчыкьгъан жанында болгъан таугъа кетгенди. Сора анда чатырын, Бейтел андан кюн батхан жанында, Гай а кюн чыкьгъан жанында болурча, алай салгъанды. Анда Раббийге кьурман этиучю жер кьурап, Раббийни атын айтып, тилек этгенди.

⁹ Сора Абрам андан чыгьып, Негеб жанына барып тургъанды.

Абрам Мисирде

¹⁰ Ол жерде ач кирген эди. Абрам Мисирге кетип анда бираз тургъанды. Нек дегенде Негебни ачлыкь кьысхан эди.

¹¹ Мисирге жуукьлашхан заманында уа Абрам кьатыны Сарайгъа: «Ма, сен бек ариу сыфатлы тиширюу болгъанынг билеме.

¹² Мисирлиле сени кёрселе: бу аны кьатынды, — дерле. Сора мени ёлтюрюрле, сени уа сау кьоярла.

¹³ Ол себепден сен мени эгечимсе, деп айт. Сени хатерингден манга игилик болсун, эмда сени хайырынгдан сау кьалайым», — дегенди.

¹⁴ Абрам Мисирге жетгенде, мисирлиле Сарайны бек ариу тиширюу болгъанын кёргендиле.

¹⁵ Фыргъауунну ёзюрлери да аны кёрюп, ариулугъун фыргъауунга махтагъандыла. Алай бла Сарай фыргъауунну юйюне алынганды.

¹⁶ Сарайны хайырындан фыргъауун Абрамга игилик этгенди, аны ууакь аякылы маллары, тууарлары, эшеклери, кьулары, кьарауашлары, кьадырлары, тюелери да болгъанды.

¹⁷ Алай а Раббий Абрамны кьатыны Сарай ючюн фыргъауунну да аны юйюрюн да уллу палахлагъа тюбетгенди.

¹⁸ Сор фыргъауун Абрамны чакьырып: «Сени манга бу этгенинг неди? Ол сени кьатынынг болгъанын манга нек айтмагъанса?

¹⁹ Ол мени эгечимди деп, нек айтханса? Мен аны кесиме кьатыннга алыргъа аздан кьалгъанма. Энди уа ма кьатынынг, ал да кет!», — дегенди.

²⁰ Сора фыргъауун Абрамны юсюнден адамларына буйрукь бергенди, аны да, кьатынын да эм битеу болгъан затын да ашыргъандыла.

Абрам Лутдан айырылады

13 Абрам кьатыны эм битеу болгъан заты бла бирге Мисирден чыгьып, Негеб жанына тебирегенди. Лут да аны биргесине эди.

² Абрам малдан, кюмюшден, алтындан бек бай эди.

³ Ол, Негеб жанындан кѣчюп айланып, Бейтелге дери барды эм Бейтелни бла Гайны арасында алгыын чатырын кѳурагъан жерине жетди.

⁴ Алгыы бурун анда ишлеген кѳурман этиучю жерине барып, анда Раббийни атын айтып, тилек этгенди.

⁵ Абрам бла бирге кѣчюп жюрюген Лутну да кѳойлары, тууарлары эм чатырлары бар эди.

⁶ Ала сыйынып бирге жашарча жер эркин тѳуйол эди, нек десенг аланы мюклери асыры кѣпден ала бирге жашаргъа болалмай эдиле.

⁷ Абрамны малларын кютген сѳуюучюлени бла Лутну малларын кютген сѳуюучюлени араларында даулаш болгъанды. Ол заманда уа бу жерде кенанлыла бла перизлиле жашай эдиле.

⁸ Абрам Лутха: «Мени бла сени арабызда эм мени сѳуюучюлерими бла сени сѳуюучюлеринги араларында кѳаугъа болмасын, нек десенг биз кѳарындашлабыз.

⁹ Битеу жер да сени аллынгда тѳуйюлмюдо? Тилейме, менден айырыл. Сен сол жанына барсанг, мен онг жанына барырма; сен онг жанына барсанг а, мен сол жанына барырма», — дегенди.

¹⁰ Лут кѣзлерин кѣтѳуюп, битеу Иорданны тѳегерин кѣргенди. Ол жер а, Раббий Содомну бла Гомораны кѳурутхунчу, Раббийни бахчасыча, Соаргъа баргъан жолда Мисирни жерича, иги сугъарылыучу эди.

¹¹ Лут кесине битеу Иорданны тѳегерин сайлап, кюн чыккыган жанына атланганды. Алай бла эки адам бир-бирлеринден айырылгъандыла.

¹² Абрам Кенанны жеринде жашап башлагъанды, Лут а тѳегерекдеги шахарлада жерлешип, чатырларын Содомгъа жууукда кѳурагъанды.

¹³ Содомну халкы уа аман адамла эдиле, Раббийге кѳажуу кѣп гюнях эте эдиле.

¹⁴ Лут Абрамдан айырылгъандан сора, Раббий Абрамгъа: «Энди кѣзлеринги кѣтѳуюп, болгъан жерингден шималгъа, кыбылагъа, кюн чыккыган жанына эм кюн батхан жанына кѳара.

¹⁵ Нек десенг сен кѣрген битеу жерни Мен ѳмюрлеге да санга эм туудукъларынга берликме.

¹⁶ Туудукъларынгы жерни букѳучукълары чаклы кѣп этерикме. Жерни букѳучукълары санаялгъан адам болса, сени туудукъларынг да саналлыкъдыла.

¹⁷ Тур, бу жерни узунлугъуна бла кенглигине бар. Нек десенг Мен аны санга берликме», — дегенди.

¹⁸ Сора Абрам чатырын тебиретип, кетгенди эмда Хебронда, Мамрени эмен тереклерини кятларында жерлешип тохтагъанды. Анда Раббийге кѳурман этиучю жер кѳурагъанды.

Абрам Лутну кѳутхарады

14 Бу заманда Шинарны патчахы Амрафел, Элласарны патчахы Арийок, Эламны патчахы Кедорлаомер эм Гойимни патчахы Тидал бирлешип,

² Содомну патчахы Берагъа, Гомораны патчахы Биршагъа, Адманы патчахы Шинабха, Себойимни патчахы Шемеберге эм Соар деп да аталгъан Беланы патчахына кѳажуу уруш башлагъандыла.

³ Бу ахыр беш патчах шѣндю Тузлу тенгиз болгъан Сиддим ѳзенинде аскерлерин бирге кѳошхандыла.

⁴ Ала Кедорлаомерге онеки жыл кѳуллукъ этип тургъандыла, онючюнчю жылда уа кѳозгъалгъандыла.

⁵ Онтѳртюнчю жылда Кедорлаомер эм анга болушхан патчахла келип, Ашгерот-Карнайимде рефалыланы, Хамда зузулаланы, Шауе-Кирятаймде эмлилени

⁶ Эм кѳуу жерни кѳатындагъы Эл-Параннга дери созулгъан Сеир тау жеринде хорлуланы хорлагъандыла.

⁷ Сора андан кѳайтып, энди Кѳадеш деп аталгъан Эйн-Мишпатха келгендиле эм амалеклилени битеу кѳыралларын алып, Хасасон-Тамарда жашагъан аморлуланы хорлагъандыла.

⁸ Сора Содомну патчахы, Гомораны патчахы, Адманы патчахы, Себойимни патчахы эм энди Соар деп аталгъан Беланы патчахы жолгъа чыккыгъандыла. Бу беш патчах Сиддим ѳзенинде тѳрт патчаха —

⁹ Эламны патчахы Кедорлаомерге, Гойимни патчахы Тидалгъа, Шинарны патчахы Амрафелге, Элласарны патчахы Арийокха — кѳажуу урушха хазырлангъандыла.

¹⁰ Сиддим ѳзени уа чайыр уруладан толу

эди. Содомну бла Гомораны патчахлары кьачханда, бир кьауум адамлары ол урулагъа жыгъылып тюшгендиле, сау кьалгъанлары уа таулагъа кьачхандыла.

¹¹ Хорлагъанла Содомну бла Гомораны битеу миолклерин эм аланы битеу асырагъан затларын алып кетгендиле.

¹² Абрамны къарындашындан туугъан, Содомда жашагъан Лутну да, аны миолкюн да алып кетгендиле.

¹³ Сау кьалгъанладан биреулен келип, болунган ишлени чойютлю Абрамгъа билдиргенди. Абрам ол заманда Эшколну бла Анерни къарындашы аморлу Мамрени эмен тереклерини кьатларында жашай эди. Быланы барысы да Абрам жанлыла эдиле.

¹⁴ Абрам, къарындашыны уланы жесирге алыннганын эшитгенде, кесини юйюнде туууп ёсген 318 кьулун биргесине алып, душманланы Даннга дери ызларындан кьуууп баргъанды.

¹⁵ Адамларын бёлюп, кечегиде душманлагъа чабуул этгенди. Абрам бла аны кьуллары аланы хорлагъандыла эм Дамаскны шималындагы Хобагъа дери ызларындан кьуууп баргъандыла.

¹⁶ Абрам алынган битеу миолкню кьайтаргъанды, къарындашыны уланы Лутну эм аны миолкюн, тиширыуланы эм халкыны да кьайтаргъанды.

Мелкиседек Абрамгъа алгъыш этеди

¹⁷ Абрам Кедорламерни эм анга болушхан патчахланы хорлап, кьайтханындан сора, Содомну патчахы аны бла тюбешир ючюн «патчахны ёзени» деп да аталгъан Шауе ёзеннге баргъанды.

¹⁸ Салимни патчахы Мелкиседек да ётмек бла чагъыр келтиргенди. Ол Аллаху-Тааланы дин кьуллукъчусу болуп,

¹⁹ Абрамгъа: «Кёкню да, жерни да Иеси Аллаху-Таала Абрамгъа алгъыш этсин!

²⁰ Душманларынгы кьолунга тюшюрген Аллаху-Таалагъа шукур болсун!» — деп алгъыш этгенди. Сора Абрам анга хар затындан он юлюшден бирин зекятха бергенди.

²¹ Содомну патчахы Абрамгъа: «Манга адамларымы бер, миолкню уа кесинге ал», — дегенди.

²² Абрам а Содомну патчахына: «Кёкню

да, жерни да Иеси Раббий Аллаху-Таалагъа ант этеме,

²³ Сен: Абрамны мен бай этдим деп айтмаз ючюн, сени битеу затларындан халыны бла чарыкъны бауун окбуна аллыкъ туююлме.

²⁴ Жашла ашагъан затладан эм мени бла баргъан адамлагъа — Анер, Эшкол эм Мамреге — жетген юлюшден башха зат аллыкъ туююлме. Ала кеслерини юлюшлерин алысынла», — дегенди.

Раббий Абрам бла этген кесамат

15 Бу болунган ишледен сора Раббий кёрюнюу бла Абрамгъа: «Абрам, кьоркьма, сени кьоруулаучу — Менме. Аллыкъ саугъанг бек уллуду», — деп айтханды.

² Абрам: «Эй Бийим Раббий! Сен манга не берликке? Мени сабийим жокъду, юйюм да дамаскы Элиезерге кьаллыкъды», — дегенди.

³ Дагъыда Абрам: «Сен манга туудукъ бермегининг себепли, ма, мени юйюмде туугъан кьул миолкюме ие болуп кьаллыкъды», — дегенди.

⁴ Раббий анга: «Сени миолкюнге ие ол боллукъ туююлду, алай а сени белингден чыгъарыкъ ким эсе, ол боллукъду сени миолкюнге ие», — деп айтханды.

⁵ Сора аны тышына чыгъарып: «Кёкге къара эм жулдузланы сана, аланы санап бошайлыкъ эсенг», — дегенди эм: «Сени туудукъларынг аллай бир боллукъдула», — деп кьошханды.

⁶ Абрам Раббийге ийнанганды, Раббий да муну анга тюзлюклююкге санагъанды.

⁷ Дагъыда анга: «Бу жерни санга миолкге берир ючюн сени Халдеяны Ур шахарындан чыгъаргъан Раббий Менме», — дегенди.

⁸ Абрам: «Эй Бийим Раббий! Мен бу жерге ие боллугъуму не затдан билликме?» — деп соргъанды.

⁹ Раббий: «Манга ючтады ийнек, ючжыллыкъ эчки, ючжыллыкъ кьочхар, бир кьумру^а эм бир кёгюрчюн бала ал», — дегенди.

¹⁰ Абрам аланы барын да алгъанды, хар бирин да эки жарып, бир жартысын бир жартысыны тенгинде салгъанды, кьанатлыланы уа жармагъанды.

^а Кьумру — кёгюрчюннге ушаш кьанатлы.

¹¹ Мыллыклагъа жыртхыч къанатлыла учуп келип, басыннгандыла, Абрам а аланы кыстап турганды.

¹² Кюн бата тургъан заманда Абрамны къаты жукъу басханды. Сора ма, анга уллу къоркчуу, уллу къарангылыкъ тюшгенди.

¹³ Раббий Абрамгъа: «Сени туудукъларынг киши жеринде киргинчиле боллукъларынг, тёртжюз жыл къул болуп, унукъдурулдукъларынг билип къал.

¹⁴ Алай а аланы къул этерик миллетге Мен сюд этерикме; андан сора ала уллу миок бла чыгъарыкъдыла.

¹⁵ Сен а ата-бабаларынг жынына ырахатлыкъ бла кетериксе, бек узакъ ёмюрлю болуп, ёлоп, асыраллыкъса.

¹⁶ Тёртюнчю туудукъда ала бери къайтырыкъдыла, нек десенг аморлуланы законсуздукъларыны мардасы алыкъа толмагъанды», — дегенди.

¹⁷ Кюн батып, къарангы болгъан заманда, тюгюн этген печ бла жаннган чыракъ эки жарылгъан хайуанланы аралары бла ётгендиле.

¹⁸ Ол кюн Раббий Абрам бла кесамаат этип: «Мисирни суундан башлап, уллу Эфрат сууна дери бу жерни —

¹⁹ Кензилени, кенизлилени, кадмонлуланы,

²⁰ Хетлилени, перизлилени, рефалыланы,

²¹ Аморлуланы, кенанлыланы, гиргашлыланы эм ебуслуланы жерлерин — сени туудукъларынга береме», — дегенди.

Хажар бла Исмаил

16 Къатыны Сарай Абрамгъа сабий тапмагъан эди. Сарайны Хажар атлы бир мисирли къараушы бар эди.

² Сарай Абрамгъа: «Ма, Раббий манга сабий бермеди. Тилейме, мени къараушыма бар. Андан манга сабий боллукъ болур эсе уа», — дегенди. Абрам Сарайны сёзюне тынглагъанды.

³ Абрам Кенанны жеринде тургъанлы он жыл озгъандан сора, къатыны Сарай мисирли къараушы Хажарны алып, ёз эри Абрамгъа къатыннга бергенди.

⁴ Абрам Хажарны сынагъанды, Хажар да бууаз болгъанды. Хажар бууаз болгъанын кёренинде уа ёз бийчесин сансыз этип башлагъанды.

⁵ Сарай Абрамгъа: «Мени инжилююмде терс сенсе. Мен къараушымы сени къоюнунга бергенме. Ол а бууаз болгъанын кёренинде, мени сансыз этип башлагъанды. Мени бла сени арабызда Раббий хукму этсин!» — дегенди.

⁶ Абрам Сарайгъа: «Ма, къараушынг сени къолунгдады. Анга не сойсенг да эт», — дегенди. Алай бла Сарай Хажаргъа зулму этип башлагъанды, Хажар да Сарайны жанындан къачып кетгенди.

⁷ Раббийни мёлеги Хажарны, къум тюзде суу чыкъгъан жерни къатында, Шургъа баргъан жолну жанында шауданны къатында тапханды.

⁸ Анга: «Сарайны къараушы Хажар, къайдан келгенсе, къайры бараса?» — деп соргъанды. Хажар: «Мен бийчем Сарайдан къачып барам», — дегенди.

⁹ Раббийни мёлеги анга: «Бийченге къайт эмда анга бойсун», — дегенди.

¹⁰ Сора Раббийни мёлеги: «Сени туудукъларынг кёбейте кёп этерикме, асыры кёпден аланы санап санаялмазча боллукъдула», — деп къошханды.

¹¹ Дагъыда Раббийни мёлеги анга былай айтханды: «Ма, сен бууазса, улан да табарыкъса. Аны атына Исмаил^а атарыкъса, нек десенг Раббий инжилгенинг эшитгенди.

¹² Жашынг кийик эшек кибик (къуу жерде кёчюп айланыучу) адам боллукъду. Ол барысына, барысы да анга къажуу турлукъдула. Ол битеу къарындашлары бла даулашып жашарыкъды».

¹³ Сора Хажар: «Мени кёрюючю Аллахны кертиси бла кёрдюм», — деп, аны бла сёлешген Раббийге «Эл-Рои^б» атагъанды.

¹⁴ Ол себепден Къадеш бла Баредни арасында жерлешген ол къуюгъа «Безр-Лахай-Рои^с» деп аталгъанды.

¹⁵ Хажар Абрамгъа улан тапханды. Абрам Хажардан туугъан уланына Исмаил атагъанды.

¹⁶ Хажар Абрамгъа Исмаилны тапхан заманда, Абрам сексен алты жыллыкъ эди.

^а Исмаил атны магъанасы — «Аллах эшитир».

^б Эл-Рои атны магъанасы — «мени кёрюючю Аллах».

^с Безр-Лахай-Рои атны магъанасы — «Аллахны кёрюп, сау къалгъанны къуюсу».

Сюннет – кесаматны белгиси

17 Абрам токъсан тогуз жыллык болганда, Раббий анга кёрюнюп: «Мен – хар не да кьолумдан келген Аллахма. Мени жолумда жюрю, айыпсыз бол.

² Мени бла сени арабызда кесаматымы саллыкьма эм сени тукьумунгу бек, бек кёп этерикме», – дегенди.

³ Абрам жерге кьапланып, сежда этгенди. Аллах аны бла сёзюн бардырып:

⁴ «Ма, сени бла этген кесаматым: сен кёп миллетлени аталары боллукьса.

⁵ Мындан арысында атынг Абрам^а боллукь туйюлдо, атынг Ибрахим^а боллукьду. Нек десенг, Мен сени кёп миллетлени аталары этерикме.

⁶ Сени тукьумунгу бек, бек кёп этип жарыкьма, сенден миллетле жаратырыкьма, сенден патчахла да тууарыкьдыла.

⁷ Мени бла сени арабызда эм сени келлик туудукьларынгы арасында Ёз кесаматымы, хар тукьумда да жюрюген ёмюрлюк кесаматымы саллыкьма. Мен сени Аллахынг эм келлик туудукьларынгы Аллахы боллукьма.

⁸ Бу сен кёчюп айланган жерни, битеу Кенанны жерин санга эм сени келлик туудукьларынга ёмюрлюк мюлкге берликме эм аланы Аллахы боллукьма», – дегенди.

⁹ Дагыда Аллах Ибрахимге: «Сен да, сени келлик туудукьларынг да хар тукьумда да Мени кесаматымы тутугьуз.

¹⁰ Мени бла сизни арабызда эм сени келлик туудукьларынгы арасында сиз тутаргьа борчлу болган кесаматым ма буду: сиздеги битеу эркиши адамлагьа сюннет этилсин.

¹¹ Чархьгьызны кьыйырына сюннет этигиз: бу уа Мени бла сизни арабыздагы кесаматны илишаны боллукьду.

¹² Хар тукьумда да сиздеги хар улан сабийге туугьаныни сегизинчи кюнюнде сюннет этилсин. Юйюнде туугьан неда туудукьларынгдан болмаган, бир тюрлю башха миллетден ахчагьа сатылып алынган кьуллагьа да сюннет этилсин.

¹³ Юйюнде туугьан неда ачанга сатылып алынган бир адам да сюннет этилмей

кьалмасын, сора кесаматым чархьгьыз бла ёмюрлюк кесамат болур.

¹⁴ Чархьны кьыйырына сюннет этдирмеген сюннетсиз эркиши кесини халкьындан кьурутулукьду. Ол Мени кесаматымы бузгьанды», – дегенди.

¹⁵ Дагыда Аллах Ибрахимге: «Кьатынынг Сарайгьа Сарай^б деп айта, аны аты Сара^б болсун.

¹⁶ Мен анга алгьыш этерикме эмда санга андан улан берликме. Анга алгьыш этерикме, ол миллетлени аналары боллукьду, андан халкьланы патчахлары да жаратыллыкьдыла», – дегенди.

¹⁷ Ибрахим жерге кьапланып, кюлгенди эмда кеси ичинден: «Кертида жюз жыллыкьдан улан болурму? Токьсан жыллыкь Сара да кертида кьозларму?» – дегенди.

¹⁸ Сора Ибрахим Аллаха: «Ой, Исмаил Сени ыразылыгьынг бла жашагьа эди!» – дегенди.

¹⁹ Аллах а: «Угьай. Кьатынынг Сара табарыкьды санга улан, сен да анга Исхакь атарыкьса. Кесаматымы аны бла этерикме, аны келлик туудукьларына ёмюрлюк кесамат боллукьду.

²⁰ Исмаилны юсюнден да Мен тилегинги кьабыл этгенме: ма, Мен анга алгьыш этерикме, анга кёп сабий берип, туудукьларын бек, бек кёп этерикме. Андан онеки бий тууарыкьды эм Мен андан, улуу миллет жаратырыкьма.

²¹ Кесаматымы уа, экинчи жыл бу заманда санга Сара табарыкь, Исхакь бла этерикме», – дегенди.

²² Аллах Ибрахим бла сёлешгенин бошагьандан сора андан айырылып, ёрге чыкьгьанды.

²³ Сора Ибрахим уланы Исмаилны да, юйюнде туугьан эм ахчасына сатылып алынган кьулланы барысын да – Ибрахимни юйюню битеу эркиши адамларын – алып, Аллах анга айтханы кибик, ол кюн окьуна аланы чархьларыны кьыйырына сюннет этгенди.

²⁴ Ибрахим чархьны кьыйырына сюннет этилген заманында токьсан тогуз жыллыкь эди.

^а Абрам «Улуу ата», Ибрахим а «Кёплени атасы» деген магьананы туталды.

^б Сарай эм Сара «принцесса» деп магьананы тутхан бир сёзню эски эм жангы формаларыдыла.

²⁵ Уланы Исмаил а чархыны кыйырына сюннет этилген заманында оюч жыллык эди.

²⁶ Ибрахимге да, уланы Исмаилга да ма ол кюн сюннет этилген эди.

²⁷ Ибрахимни юйюню битеу эркиши адамларына — юйюнде тууган эмда башха миллетлиден ахчага сатылып алынганлагга да — аны бла бирге сюннет этилген эди.

Юч кьонак

18 Бир кюн Раббий Ибрахимге Мамре-ни эмен тереклерини кьатларында кёрюнгенди. Ибрахим кюнню кызыу заманында чатырыны эшик аллында олтуруп тура эди.

² Ол кёзлерин кётюрюп кьараганда юч киши аны туурасында турганын кёргенди. Аланы кёргенлей, чатырыны эшик аллындан чабып, ала бла тюбеширге барганды. Жерге дери сежда этип, (аланы бирине):

³ «Бийим! Сен манга ыразы эсенг, кьулунга кьайтмай кетме.

⁴ Тилейме, аякларыгызын жууарга бир аз суучук келтирсинле. Бу терекни тюбюнде солугуз.

⁵ Мен бир аз ётмек келтирейим, сиз ауузланырсыз, андан сора барырсыз. Нек десегиз сиз кьулугузга кьонак болуп келгенсиз», — дегенди. Ала анга: «Айтханынча эт», — дегендиле.

⁶ Ибрахим чатыргга ашыгып, Сараны кьатына барганды. «Терк окуна юч ёлчеу^а эм иги ундан тылы басып, ачымаган ётмекле эт!» — дегенди.

⁷ Сора Ибрахим сюрюуге чабып барып, бир ариу иги тананы тутуп, жашха бергенди, ол да аны терк окуна союп жарашдырганды.

⁸ Ибрахим бишлак да, айран да, жарашдырылган тана этни да алып, аланы алларына салганды. Ала ашай турган заманда кеси аланы кьатларында терек тюбюнде сюелип турганды.

⁹ Ала анга: «Кьатынынг Сара кьайдады?» — деп соргандыла. Ол а: «Мында, чатырдады», — деп жууап этгенди.

¹⁰ (Раббий): «Экинчи жыл бу заманда Мен энтда санга келликме, ол заманнга кьаты-

нынг Сараны уланы боллукьду», — дегенди. Сара уа Аны арт жанында, чатырны эшигини кьатында тынгылап болганды.

¹¹ Ибрахим бла Сара кьартайган, жыллары озгъан адамла эдиле, Сараны намаз кьуюучу заманы да тохтаган эди.

¹² Сара: «Кьартайганымдан сора бу кьууанчны мен кьалай кёрюме? Мени баш ием да кьартды», — деп, ичинден кюлгенди.

¹³ Раббий Ибрахимге: «Сара: кьартайганымдан сора кертида сабий табармамы деп нек кюлюю?

¹⁴ Раббийге кьыйын зат бармыды? Салынган заманнга, экинчи жыл бу кезиуге Мен санга кьайтыркьма, Сараны да уланы боллукьду», — дегенди.

¹⁵ Сара уа: «Кюлмегенме», — деп инкяр этгенди. Нек дегенде ол кьоркьган эди. Раббий а: «Угъай, сен кюлгенсе», — дегенди.

Ибрахим Содом ючюн тилек этеди

¹⁶ Сора ол кишиле туруп, андан Содомга атлангандыла. Ибрахим а аланы ашырыргга, ала бла тебирегенди.

¹⁷ Раббий: «Не зат этеригими Ибрахимден жашырып кьоярмамы Мен?

¹⁸ Ибрахимден кертиси да уллу эм кюлюю миллет жаратыллыкьды, аны юсю бла да битеу жерни миллетлерине ыразылыкь берилликди.

¹⁹ Нек десенг уланларына да, келлик юйюрюне да тюзлюк эм адылыкь этип, Раббийни жолу бла жюрюрге осуят этсин деп Ибрахимни сайладым. Алай бла Мен Раббий анга берген сёзюмю толтураллыкьма», — дегенди.

²⁰ Сора Раббий: «Содомну бла Гомораны юсюнден кьаты тарыгыуу этиледи, аланы гоняхлары да бек ауурду.

²¹ Тюшюп кьарайым, Мен эшитген тарыгыуу тюзмюдю, туююлмюдю, ала бу затланы этедилеми, этмейдилеми, билейим», — дегенди.

²² Эки киши андан айланып, Содом таба кетгендиле, Ибрахим а энтда Раббийни аллында тура эди.

²³ Сора Ибрахим жууукьлашып: «Сен тюзлюкюню аман адам бла бирге кьалай жоарса?

²⁴ Бу шахарда элли тюзлюкю бар эсе уа? Аны кертиден жоуп кьоярсамы? Андагы

^а ёлчеу — чюют тилде «сеа» (1 сеа = 7,5 литр).

элли тюзлоклюю хатеринден ол жерни аймазсамы?

²⁵ Эшта-эшта Сен алай этмезсе, тюзлоклюю аман адам бла бир болумгъа тюбептип, тюзлоклюю аман адам бла бирге жоймазса. Сен алай этер амалынг жокьду! Битеу жерни Сюдосю терс сюд этерми?» — дегенди.

²⁶ Раббий: «Содом шахарда Мен элли тюзлоклюю тапсам, аланы хатеринден битеу бу жерге жазыксынып къоярма», — деп жууап къайтарганды.

²⁷ Ибрахим: «Ма, мен къуру топуракъ эм кюл эсем да, Бийиме айтыргъа таукел болдум.

²⁸ Элли тюзлоклюге бешиси жетмей къалса уа, бешиси жетмегени ючюн Сен битеу шахарны къырып къоярсамы?» — дегенди. Раббий: «Къырмам, анда къыркъ беш тюзлоклю адам тапсам», — дегенди.

²⁹ Ибрахим Аны бла сёзюн бардыра: «Анда къыркъ адам табылса уа?» — деп сорганды. Раббий: «Къыркъысы ючюн да аны этмем», — дегенди.

³⁰ Ибрахим дагъыда: «Мен айтыркъ затха Бийим чамланмасын: анда отуз адам табылса уа?» — дегенди. Ол да: «Этмем, анда отуз адам табылса», — деп, жууап этгенди.

³¹ Ибрахим дагъыда: «Ма, мен Бийиме айтыргъа таукел болдум: анда жыйырма адам табылса уа?» — дегенди. Ол да: «Жыйырма-сы ючюн да къырмам», — деп, жууап этгенди.

³² Ибрахим дагъыда: «Мен энтта бир кере айтыркъ затха Бийим чамланмасын: анда он адам табылса уа?» — дегенди. Ол да: «Онусу ючюн да къырмам», — деп, жууап этгенди.

³³ Сора Раббий, Ибрахим бла сёлешгенин къюуп, кетгенди, Ибрахим а кесини юйюне къайтханды.

Содомну бла Гомораны жоюлулары

19 Эки мёлек ингриликде Содомгъа жетгендиле. Лут а Содомну къабакъ аллында олтуруп тура эди. Лут аланы кёргенинде, ала бла тюбеширге жеринден къопханды, сора бет төбен аууп, жерге дери сежда этгенди.

² «Жюйюсханларым! Кьулдугъзну юйюне келип, аякларыгъызны жуууп, кече къала барыгъыз. Сора эртгенликде туруп, жолу-

гузгъа барырсыз», — дегенди. Ала уа: «Угъай, биз орамда къалыучубуз», — дегендиле.

³ Лут а аладан бек тилегенинден, ала аны бла барып, аны юйюне келгендиле. Ол алагъа ашарыкъ этгенди, ачымагъан ётмекле этип салганды. Ала ашагъандыла.

⁴ Ала жукъларгъа жатхынчы окьуна, шахарда жашагъан Содомлула, жашдан къартха дери, шахарны хар жанындан битеу халкъ, юйюне кьуршалагъандыла.

⁵ Сора Лутну чакьырып, анга: «Кече къалыргъа сени юйюнге келген адамла къайддыла? Аланы бизге чыгъар, биз аланы сынагъан этерикбиз», — дегендиле.

⁶ Лут эшик аллына алагъа чыгып, артындан эшикни жапханды.

⁷ «Къарындашларым, тилейме, аманлыкъ этмегиз.

⁸ Ма, эр сынамагъан эки къызым барды. Тилейме, сизге аланы чыгъарайым, алагъа не суйсегиз да этигиз. Бу адамлагъа зат этмегиз анса, нек десегиз ала мени къонакъларымдыла», — дегенди.

⁹ Ала уа: «Къора былайдан!» — дегендиле эмда: «Ма, бу тышындан келген адам болгъанынлай, оноу этергеми кюрешеди? Энди уа биз санга, алагъа этеригибизден да аман этербиз», — деп айтхандыла. Сора Лутха бек къадалып кюрешгендиле эмда эшикни сындырыргъа къатына келгендиле.

¹⁰ Ол заманда юйдеги эки киши, къоллары узатып, Лутну юйюне ичине, къатларына алгъандыла эм эшикни жапхандыла.

¹¹ Эшик аллында болгъан адамланы уа гитчеден уллугъа дери сокьур этип къойгъандыла, алай бла ала эшикни табалмазча болгъандыла.

¹² Эки киши Лутха: «Сени мында энтта киминг барды? Киеулерингми, жашларынгмы, къызларынгмы, шахарда сени киминг бар эсе да, барысын да бу жерден чыгъар.

¹³ Нек десенг биз бу жерни кьурутуп бошарыкъбыз. Муну адамларыны юсюнден Раббийге къаты тарыгъуу этилгенинден, Раббий бизни аны кьурутуп бошаргъа ийгенди», — дегендиле.

¹⁴ Лут тышына чыгып, къызларын къатыннга аллыкъ киеулери бла сёлешип: «Туругъуз, бу жерден чыгыгъыз! Нек десегиз, Раббий бу шахарны къырып бошарыкъды», — дегенди. Алай болгъанлыкъгъа

ол киеулерине ойнап айтханча кёрюн-генди.

¹⁵ Танг жарыгъанда, эки мёлек Лутну ашыкдырып башлагандыла: «Тур, кьатынынгы да, юйюндеги эки кьызынгы да алып чыкъ, шахарны гоняхы амалтын сен да жоюлюп кьалма», — дегендиле.

¹⁶ Лут мычып тургъанды, Раббий а анга жазыксыннганды. Алай бла эки киши, аны кьолундан тутуп, кьатынын да, эки кьызын да аны бла чыгъарып, шахардан тышында сюегендиле.

¹⁷ Аланы шахардан тышына чыгъаргъан заманларында уа, кишиледен бирлери Лутха: «Къач, жанынгы кьутхар, артха айланып кьарама. Бу тегерекде бир жерде да тохтама. Таугъа къачып кьутул, алайсыз сен жоюлуп кьалырса», — дегенди.

¹⁸ Лут а алагъа: «Угъай, бийим!

¹⁹ Ма, Сен кьулунга ырыз болдунг, мени жаным кьутхарып, манга уллу ахшылыкь этдинг. Алай а мен таугъа къачарыкь туйюлме, манга палах жетер эмда мен ёлюп кьалырма.

²⁰ Ма, бу шахаргъа къачаргъа жууугъуракьды, ол а гитчеди. Мен ары къачайым, ол гитчеди; сора мени жаным сакъланыр», — дегенди.

²¹ Лутха: «Ма, бу тилегинги да толтурурма. Ол сен айтхан шахарны жоймам.

²² Ашыкъ, ары къачып кьутул, нек десенг сен ары жетгинчи, мен бир зат да этерге болаллыкь туйюлме», — дегенди. Ол шахаргъа уа Соар^а деп, аны ючюн аталгъанды.

²³ Лут Соаргъа келгенинде кюн чыкьгъан эди.

²⁴ Сора Раббий Содомгъа бла Гоморагъа кёкден, Кесинден кукурт бла от жаудуруп кьуйгъанды,

²⁵ Ол шахарланы да, битеу ол тегерекни да, битеу ол шахарлада жашагъанланы да, жерни ёсюлюклерин да жер башындан кьоратып кьойгъанды.

²⁶ Лутну ызындан келе тургъан кьатыны уа артына бурулуп кьарагъанды эмда туз чигинжи болуп кьалгъанды.

²⁷ Ибрахим эртгенликде эртте туруп, Раббийни аллында тургъан жерине баргъанды.

²⁸ Содомгъа бла Гоморагъа эм битеу ол тегерекни жерлерине кьарап, ожакъдан чыкьгъан тютюнча жерден тютюн чыкьгъанын кёргенди.

²⁹ Аллах бу тегерекни шахарларын кьыра тургъанда, Ибрахимни эсине тюшюргенди эмда Лут жашагъан шахарланы жер башындан кьоратхан заманында кьырыла тургъанланы арасындан Лутну чыгъаргъанды.

Лут бла кьызылары

³⁰ Сора Лут Соардан чыгъып, эки кьызы бла бирге тауда жерлешгенди, нек десенг ол Соарда жашаргъа кьоркьгъанды. Эки кьызы бла бирге дорбунда жашап башлагъанды.

³¹ Тамата кьызы кичисине: «Атабыз кьартды, бу жерде битеу дунияны адети бла бизге кошулургъа эр киши жокьду.

³² Ол себепден атабызгъа чагъыр ичирип, эсиртейк, аны бла жатып, тукьумубузну атабыздан бардырайыкъ», — дегенди.

³³ Ол кече аталарына чагъыр ичирип эсиргендиле. Таматасы барып, атасы бла жатханды. Лут а аны жатханын, тургъанын да билмей кьалгъанды.

³⁴ Экинчи кюн таматасы кичисине: «Ма, тюнене мен атам бла жатханма. Бюгегече да анга чагъыр ичирип, эсиртейк, сен да барып, аны бла жат, сора тукьумубузну атабыздан бардырайыкъ», — дегенди.

³⁵ Бу кече да аталарына чагъыр ичирип эсиргендиле. Кичиси да барып, аны бла жатханды. Лут а аны жатып кьопханын да билмей кьалгъанды.

³⁶ Алай бла Лутну эки кьызы да аталарындан бууаз болгъандыла.

³⁷ Таматасы улан табып, анга Моаб^б атагъанды. Ол эндиге дери да моаблыланы аталарыды.

³⁸ Кичиси да улан табып, анга Бен-Амми^с атагъанды. Ол бююннюгю аммонлуланы аталарыды.

Ибрахим бла Абимелек

20 Ибрахим ол жерден Негеб жери таба кёчюп, Кьадешни бла Сурну арасында тохтагъанды эмда бир кесек заманнга Герарда тургъанды.

² Ибрахим кьатыны Сараны юсюнден ол

^б Моаб — «атадан» деген магъананы туталды.

^с Бен-Амми — «мени халкьымы уланы» деген магъананы туталды.

^а Соар — «гитче» деген магъананы туталды.

мени эгечимди деп айтханды. Герарны патчагы Абимелег'а адам ийип, Сараны келтиргенди.

³ Аллах кече тыюнде Абимелекге кёрюнюп: «Ма, ол тиширыуу алганынг ючюн ёллоксе, нек десенг аны эри барды», — дегенди.

⁴ Абимелег'а Сарагъа тиймеген эди. Ол себепден: «Бийим! Терслиги болмагъан миллетни Сен кылай жоюп кёюрса?»

⁵ Ол кеси бу тиширыуу мени эгечимди деп айтмагъанмыды манга? Тиширыуу да бу адам мени кырындашымды деп айтмагъанмыды? Мен муну хыйласыз жүрек бла эм таза кюлларым бла этгенме», — дегенди.

⁶ Дагыда Аллах Абимелекге тыюнде: «Муну хыйласыз жүрек бла этгенинг билеме, ол себепден сени Манга кыжау гюнях этиуден тыйганма, сени анга тиерге кыймагъаным да аны ючюндю.

⁷ Энди уа кыатынны эрине кыйтар, нек десенг ол фыйгъамбарды. Сора ол сени ючюн тилек этер, сен да сау кыалырса. Кыйтармасанг а, сен да, битеу сеникиле да ёлмей кыалмазлыгыгызыны билеп кыал», — дегенди.

⁸ Абимелек эртгенликде эртте туруп, битеу кюлларын чакыргъанды эм битеу бу сёзлени алагъа ангылатханды. Адамла бек кюркыгъандыла.

⁹ Сора Абимелек Ибрахимни чакырып: «Сен бизге алай нек этдинг? Санга кыжау мен не гюнях этгенме, сен мени да, мени кыралымы да уллу гюняхха тыюшюрге аздан кыйдунг? Манга жарамагъан ишни этгенсе», — дегенди.

¹⁰ Дагыда Абимелек Ибрахимге: «Сен бу ишни этген заманында акылында не зат бар эди?» — дегенди.

¹¹ Ибрахим: «Мен, бу жерде Аллахдан кыоркюу жокъду, кыатыным ючюн мени ёлтюрюп кыорла деп, ойлагъан эдим.

¹² Ол кертиси да манга эгечди. Ол мени атамы кызыды, анамы кызы тыююлдю анса. Сора мени кыатыным болгъанды.

¹³ Аллах мени ата ююмден кечюрюп айландыргъан заманда, кыатыныма: манга бу ахшылыкъны эт, биз не жерге барсакъ да, мени юсюмден бу мени кырындашымды деп айт деген эдим», — дегенди.

¹⁴ Сора Абимелек ууакъ аякылы малда, туу-

ар мал да, кыулла да кыарауашла да алып, Ибрахимге бергенди, аны кыатыны Сараны да анга кыйтаргъанды.

¹⁵ Ибрахимге: «Ма, мени жерим сени аллындагы; кыалайда сюе эсенг, анда жаша», — дегенди.

¹⁶ Сарагъа да: «Ма, мен сени кырындашынга минг шекел кююш бергенме. Ма, бу сени бла болгъанланы барысына терслигинг болмагъанын, барысына да ариуланганынг кёрюзтю», — дегенди.

¹⁷ Сора Ибрахим Аллахдан тилек этгенди, Аллах а Абимелекни да, аны кыатынын да, кыарауашларын да сау этгенди, ала да кыозлап башлагъандыла.

¹⁸ Нек десенг Раббий Ибрахимни кыатыны Сара ючюн Абимелекни ююнде хар кыарынны да кыаратон этген эди.

Исхакъ тууады

21 Раббий алгын айтханыча Сараны эс-леп, анга берген сёзюн толтургъанды.

² Сара бууаз болгъанды эмда Ибрахимни кыартлыгында, Аллах анга айтхан заманда, анга улан тапханды.

³ Ибрахим анга Сара тапхан, андан туугъан уланына Исхакъ^а атагъанды.

⁴ Аллах анга фарыз этгенича Ибрахим уланы Исхакъгъа сегизинчи кюн сюннет этгенди.

⁵ Ибрахим уланы Исхакъ туугъан заманда жюзжыллыкъ эди.

⁶ Сара уа: «Аллах мени кюлкюлюк этгенди, мени хапарымы ким эшитсе да кюлкюлдю», — дегенди.

⁷ Дагыда: «Сара сабийлеге эмчек салыр деп, Ибрахимге ким айтыр эди? Алай болгъанлыкъгъа, кыартлыгында анга улан тапханма», — дегенди.

Хажар бла Исмаил кысталадыла

⁸ Сабий ёсюп, эмчекден айырылгъанды. Исхакъны эмчекден айыргъан кюн Ибрахим уллу кыурманлыкъ этгенди.

⁹ Алай а Сара, мисирли Хажар Ибрахимге тапхан уланы Исхакъны хыликъя этгенин кёрген заманда,

¹⁰ Ибрахимге: «Бу кыарауашны да, уланын да кыстап ий, нек десенг бу кыарауашны

^а Исхакъ атны магъанасы — «кюледы».

улары мени уланым Исхакъ бла бирге мюлк-ге ие боллукъ туююлду», — дегенди.

¹¹ Бу сёз ючюн Ибрахимни жаны бек кыйналганды, нек десенг Исмаил да аны уланы эди.

¹² Аллах а Ибрахимге: «Жаш ючюн эмда къарауашынг ючюн жанынг кыйналмасын. Сара санга хар не айтса да, аны сёзоне тынгыла, нек десенг сени урлугунг Исхакъ бла бардырыллыкды.

¹³ Къарауашны уланындан да миллет жаратырыкма, нек десенг ол да сени урлугунгду», — дегенди.

¹⁴ Ибрахим эрттенликде эртте турганды, ётмек да, гыбыт бла суу да Хажарга берип, имбашына кётюртгенди, сора жашны да берип, аны жиберип кыйганды. Хажар кетип, Беэр-Шеба деген куюу жерде ажашып кыалганды.

¹⁵ Гыбытда суу тауусулгандан сора Хажар жашны бир чырпы тюбюнде кыйганды.

¹⁶ Сора арлакыга кетип, садакъ атхан чаклы узаклыкыда олтурганды, нек десенг жашны ёлгенин кёрмейим дегенди. Жашны туурасында олтуруп турганында, кычырыкъ этип, сарнап жиляганды.

¹⁷ Сора Аллах жашны ауазын эшитгенди. Кёкден Аллахны мёлеги Хажарны чакырып, анга: «Хажар, санга не болганды? Къоркма, Аллах жашны ауазын, аны турган жеринден эшитгенди.

¹⁸ Тур, жашны кьобар, аны кьолундан тут, нек десенг Мен андан уллу миллет жаратырыкма», — дегенди.

¹⁹ Аллах Хажарны кёзлерин ачханды, сора ол сууу болган куюу кёргенди эмда барып, гыбытны суудан толтурганды эм жаша ичиргенди.

²⁰ Жаш ёсюп турган заманда Аллах аны бла эди. Жаш куюу жерде жашаганды эм садакъ атыучу болганды.

²¹ Ол Паран деген куюу жерде жашаган заманда, анасы анга Мисирни жеринден кбатын алганды.

Ибрахим бла Абимелекни келишуулери

²² Ол кезиуде Абимелек, кесини аскер башчысы Пикол бла бирге, Ибрахимге: «Сен не этсенг да, хар не жаны бла да Аллах сени блады.

²³ Энди уа сен не манга, не уланыма, не туу-

дукъларыма аманлыкъ этмезлигинге эмда мен санга игилик этгеним кибик, сен да манга эм сен кьонакыда турган жериме алай игилик этеригинге мында манга Аллах бла ант эт», — дегенди.

²⁴ Ибрахим да: «Ант этеме», — дегенди.

²⁵ Абимелекни кьуулары сыйыргъан куюу ючюн Ибрахим Абимелекге гуруша этгенди.

²⁶ Абимелег'а: «Аны ким этгенин билмейме, сен манга айтмагъанса. Мен бу сакъатха дери эшитген да этмегенме», — дегенди.

²⁷ Сора Ибрахим ууакъ аякылы мал да, тууар мал да тутуп, Абимелекге бергенди, ала экиси да келишиу этгендиле.

²⁸ Ибрахим ууакъ аякылы малладан жети тиши кьозуну энчи салганды.

²⁹ Абимелег'а Ибрахимге: «Сен энчи салган бу жети кьозуну магъанасы неди?» — дегенди.

³⁰ Ибрахим анга: «Бу жети кьозуну мени кьолумдан ал, бу куюу мен кьазганыма ала шагъатлыкыга болсунла», — дегенди.

³¹ Ол себепден бу жерге ол Беэр-Шеба^а атаганды, нек дегенде ала экиси да мында ант этген эдиле.

³² Ала Беэр-Шебада келишиу этгендиле. Абимелек да, аны аскер башчысы Пикол да туруп, Филистни жерине кыйтхандыла.

³³ Сора Ибрахим Беэр-Шебада бир тамариск терек орнатханды эм анда Раббийни, ёмюрлюк Аллахны атын айтып, тилек этгенди.

³⁴ Ибрахим Филистни жеринде кёчгюнчю болуп, кёп заманны жашап турганды.

Раббий Ибрахимни сынаиды

22 Бу болунган ишледен сора Аллах Ибрахимни сынап, анга: «Ибрахим!» — дегенди. Ол да: «Уой», — дегенди.

² Аллах анга: «Сен сыйген жангыз уланынг Исхакъны алып, Мория жерге бар, анда тауладан биринде аны саулай кюйдюрюлген кьурман эт, кыйсы тауда этринги уа Мен айтырма», — дегенди.

³ Ибрахим эрттенликде эртте турганды, эшегин иерлегенди, кьууларындан эки жашны эмда уланы Исхакъны биргесине алганды; саулай кюйдюрюллюк кьурманнга отун

^а Беэр-Шеба — «келишиуно куюусу» неда «жетини куюусу» деген магъананы туталды.

жарганды, сора Аллах анга айтхан жерге барырга жолгъа чыкыганды.

⁴ Ючюнчю кюн Ибрахим кёзлерин ёрге кётюрюп, ол жерни узакдан кёргенди.

⁵ Сора кесини кыуларына: «Сиз эшек бла былайда кыалыгыз; жашым бла мен а ары барып, сежда этерикбиз, сора сизге кыайтып келирбиз», – дегенди.

⁶ Ибрахим саулай кюйдюрюллук кыурманга отунланы алып, уланы Исхакъны аркасына кётюртгенди, кыолуна от бла бичакъ алганды, сора экиси да бирге кетгенди.

⁷ Исхакъ сёз башлап, атасы Ибрахимге: «Атам!» – дегенди. Ибрахим да: «Уой, балам», – деп жууап этгенди. Ол да: «Ма от бла отунла, саулай кюйдюрюллук кыурманнга кыозу уа кыайдады?» – деп сорганды.

⁸ Ибрахим а: «Саулай кюйдюрюллук кыурманнга кыозуну Аллах Кеси берир, балам», – дегенди. Сора экиси да бирге кетгенди.

⁹ Аллах анга айтхан жерге келгенди. Ибрахим анда кыурман этер жер кыураганды, отунланы аны юсюне тизип салганды, сора уланы Исхакъны байлап, аны кыурман этер жерге отунланы юсюне салганды.

¹⁰ Сора Ибрахим кыолун узатып, уланыны боюнун кесерге бичакъны алганды.

¹¹ Раббийни мёлеги уа кёкден аны чакъырып: «Ибрахим! Ибрахим!» – дегенди. Ол да: «Уой», – дегенди.

¹² Мёлек да анга: «Жашха кыолунгу кётюрме, анга бир зат да этме! Нек десенг сен Манга жангыз уланынгы да кыызганмагъанынгдан Аллахдан кыоркыганынгы энди Мен билеме», – дегенди.

¹³ Сора Ибрахим кёзлерин ёрге кётюрюп, артында бир кыочхар агъачны кыалынында мойюзлери бла чырмашып турганын кёргенди. Ибрахим барып, кыочхарны тутханды, сора уланыны орунуна аны саулай кюйдюрюлген кыурман этгенди.

¹⁴ Ибрахим ол жерге Яхве йире^а атаганды. Ол себепден бююннге дери да «Раббийни таунда кереклиси берилир» деп айтылады.

¹⁵ Сора Раббийни мёлеги экинчи кере кёкден Ибрахимни чакъырып:

¹⁶ «Кесим бла ант этеме, дейди Раббий,

сен бу ишни этип, жангыз уланынгы да кыызганмагъанынг ючюн,

¹⁷ Мен да санга артыггы бла берекет берликке, урлугъунгу кёкдеги жулдузлача эм тенгиз жагдагаггы юзmezча кёбейтип, кёп этерикме. Урлугъунг кесини душманларыны шахарларына ие боллукъду.

¹⁸ Урлугъунгу юсю бла жерни битеу миллетлерине ыразылыкъ берилликди, сен Мени сёзюме тынгылагъанынг ючюн», – дегенди.

¹⁹ Сора Ибрахим кыуларына кыайтханды. Ала тургандыла эм барысы да бирге Беэр-Шебагга кетгенди, Ибрахим да Беэр-Шебада жашап турганды.

Нахорну уланлары

²⁰ Бу болунган ишледен сора Ибрахимге: «Ма, Милка да кыарындашынг Нахоргга уланла тапханды:

²¹ Тюнгюч уланы Усну, аны кыарындашы Бузну, Арамны атасы Кемуелни,

²² Кеседни, Хазону, Пилдашны, Идлафны эм Бетуелни», – деп хапар билдиргенди.

²³ Бетуелден Рабийгъаттууганды. Бу сегизин Ибрахимни кыарындашы Нахоргга Милка тапханды.

²⁴ Аны Реума атлы тос кыатыны да Тебахны, Гахамны, Тахашны эм Мааканы тапханды.

Сараны ёлюю эм асыралыу

23 Сара 127 жети жыл жашаганды; Сараны ёмюрю аллай бир эди.

² Сара Кирият-Арбада, Кенанны жеринде, эндиги Хебронда ёлгенди. Ибрахим Сарагга сарнаргга эм аны жилиуун этерге аны ёлююню кыатына барганды.

³ Сора ёлююню кыатындан туруп, хетлиле бла сёлешип:

⁴ «Мен сизде тыш адамма эм кёчгюнчюме. Мен ёлгеними чыгарып, асырар ючюн арагызда манга энчи кыабыр орун беригиз», – дегенди.

⁵ Хетлиле Ибрахимге жууап этип:

⁶ «Жуйюсханбыз, бизге тынгыла. Сен арабызда кючлю бийсе. Кыабыр орунларыбызны эм игисинде асыра ёлгенинги. Ёлгенинги асырар ючюн кыабыр орун берирге бизден бирибиз да санга угъай дерик туйюлдю», – дегенди.

^а Яхве йире – Раббий берир.

7 Ибрахим ёрге туруп, ол жерни халкыына, хетлилеге баш урганды

8 Эмда: «Мен ёлгеними чыгырып, (сизни жеригизде) асырарыма ыразы эсегиз, манга тынгылагыыз, Сохар улу Эфрондан мени ючюн тилегиз.

9 Аны сабаныны кыйырында Махпела дорбунну ол манга энчи кябыр оруннга берсин, сизни аллыгызда аны манга иги багыга сатып берсин», – дегенди.

10 Эфрон а хетлилени арасында олтуруп эди. Хетли Эфрон, кеси шахарыны кябакялары бла кириучю хетлилени бары да эшитирча:

11 «Угъай, жюйюсханым, манга тынгыла. Мен санга сабанны да, анда болган дорбунну да береме. Халкымы адамларыны аллында санга береме, ёлгенинги асыра», – дегенди.

12 Ибрахим ол жерни халкыны аллында баш урганды

13 Эм бары да эшитирча, Эфроннга: «Сёзюме тынгылай эсенг, мен санга сабан ючюн ахча береме. Менден ал, сора мен ёлгеними анда асырайым», – дегенди.

14 Эфрон Ибрахимге жууап этип:

15 «Жюйюсханым! Манга тынгыла. Жерни багысы төртжюз шекел кюмюшдю. Манга бла санга ол неди? Асыра ёлгенинги», – дегенди.

16 Ибрахим Эфронну айтханын кябыл этди эм, Эфрон хетлилени алларында айтханыча, саудюгерледе жюрюген ахчадан анга төртжюз шекел кюмюш чегип бергенди.

17 Алай бла Эфронну Мамреге жууук болган Махпеладагы сабаны, төгерегиндеги битеу терекле эмда сабанда болган дорбун бла бирге,

18 Шахарны кябакялары бла кириучю битеу хетлилени кёз алларында Ибрахимни мюлк жери болуп кялганды.

19 Андан сора Ибрахим кяатыны Сараны Кенанны жеринде, Мамреге – алай демеклик Хеброннга – жууук болган Махпеланы сабаныны дорбунунда асыраганды.

20 Хетлиле сабанны да, анда болган дорбунну да Ибрахимни энчи кябыр оруну деп бегитгендиле.

Исхакъ бла Рабийгъат

24 Ибрахим энди кьарт болган эди эм уллайган эди. Рабий хар не жаны бла да Ибрахимге берекет берген эди.

2 Ибрахим, аны битеу мюлкюн жюрюген, юйюндеги тамата кьулуна: «Кьолунгу мени базыкь бутуму тюбюне сал.

3 Кёкню бла жерни Аллахы Рабий бла манга ант этеринги сюеме. Мен аланы араларында жашаган кенанлыланы кьызларындан уланыма кьатын алма.

4 Алай а мени жериме, мени жууукяларымы жанына барып, уланым Исхакъга ол жерден кьатын ал», – дегенди.

5 Кьул анга: «Тиширью мени бла бу жерге келирге унамаса уа; сора мен уланынги сен чыкыган журтха кьайтарырга керекмеми?» – дегенди.

6 Ибрахим анга: «Сакъ бол, уланымы ары кьайтарма.

7 Тууган жеримден эм атамы юйюнден мени алган, мени бла сёлешген эмда манга: бу жерни сени туудукяларынга берликме деп ант этген кёкню Аллахы Рабий сени аллында мёлегин иер, сора сен ол жерден уланыма кьатын алырса.

8 Тиширью сени бла келирге унамаса уа, сен мени бу антымдан азат боллукьса. Уланымы ары кьайтарма анса», – дегенди.

9 Алай бла ол кьул бийи Ибрахимни базыкь бутуну тюбюне кьолун салып, бу затны юсюнден анга ант этгенди.

10 Сора ол кьул бийини тюелеринден он тюени алып, жолга чыкыганды. Аны кьолунда бийини кёп тюрлю хазнасы да бар эди. Ол туруп, Месопотамияга, Нахорну шахарына кетгенди.

11 Ашхам заманда, тиширьюла суу алырга чыгыучу кезиуде, тюелени шахарны тышында кьуюну кьатында чёкдюрюп:

12 «Я бийим Ибрахимни Аллахы, Рабий! Бююн ол кьызыни мени аллыма чыгар эмда бийим Ибрахимге ахшылыкь эт.

13 Ма, мен суу чыкыган жерде турама, шахарны халкыны кьызлары да суу алырга чыгьадыла.

14 Мен кьызланы бирине: гёгенинги ийилт, мен суу ичейим десем, ол а: ич, сени тюелеринге да ичирейим десе, ма олду, Сен кьулун Исхакъга буюрган кьыз. Сен бийиме

ахшылыкь этгенинги андан билликме», – деп тилек этгенди.

¹⁵ Ол тилегин этип бошагынчы окьуна, ма, Ибрахимни кьарындашы Нахорну кьатыны Милканы жашы Бетуелден тууган Рабийгьат, имбашында гёгени бла чыкьганды.

¹⁶ Кьыз бек ариу сыфатлы, эр сынамагьан кьыз эди. Ол суу чыкьгьан жерге тюшюп, гёгенин суудан толтуруп, ёрге чыгьып тебирегенди.

¹⁷ Кьул аны аллына чабып барып: «Тилейме, гёгенин гден манга бир суучукь ичир», – дегенди.

¹⁸ Рабийгьат а: «Ич, жюйюсханым», – дегенди эм олсагьатдан гёгенин имбашындан кьолуна тюшюрюп, анга ичиргенди.

¹⁹ Анга ичиргенинден сора: «Сени тюелеринге да ала ичип кьаннгынчы суу алайым», – дегенди.

²⁰ Олсагьатдан окьуна гёгенинден сууну суу ичириучю гуллага кьуюп, дагьыда суу алыргьа кьуюгьа чапханды эмда аны тюелерини барысына да суу ташыгьанды.

²¹ Ол адам а жукь айтмай, сейирсинип, анга кьарап тургьанды, Раббий аны жолун кьурагьан болурму огьесе болмазмы деп, билирге сюе эди.

²² Тюеле ичмей тохтагьан заманда, ол адам жарым шекел^а ауурлугьу болгьан алтын сыр-гьа да, аны бууунларына да ауурлукьлары он шекел^б болгьан эки алтын бууунлукь алып,

²³ Анга: «Сен кимни кьызыса? Тилейме, манга айт, атангы юйюнде бизге кече кьалыргьа жер бармыды?» – дегенди.

²⁴ Рабийгьат анга: «Мен Милканы жашы Бетуелни – Милка Нахоргьа тапхан Бетуелни – кьызыма», – дегенди

²⁵ Эм: «Бизде салам да, мал аш да кёпдю; кече кьалыргьа жерибиз да барды», – деп кьошханды.

²⁶ Сора ол адам ийилип, Раббийге сежда этгенди

²⁷ Эм: «Бийим Ибрахимни Аллахы Раббийге шукур! Раббий ахшылыкьы бла эм тюзлюгю бла бийими атып кьоймагьанды, мени тюз жол бла бийими кьарындашыны юйюне келтирип кьойгьанды», – дегенди.

²⁸ Кьыз чабып барып, бу сёзлени анасыны юйюнде айтханды.

²⁹ Рабийгьатны Лабан атлы кьарындашы бар эди. Лабан кьюу кьатына, ол адамгьа чабып чыкьгьанды.

³⁰ Эгечини бурунундагьы сыргьаны бла кьолларындагьы бууунлукьланы кёрген эди. Эгечи Рабийгьатны: ол адам манга былай айтханды деген сёзлерин эшитген заманында, Лабан ол адамны кьатына баргьанды. Ол адам тюелери бла кьюуну кьатында тура эди.

³¹ Лабан анга: «Кел, Раббий ыразылыкь берген адам, сен тышында нек тураса? Мен юй да, тюелеге жер да хазырагьанма», – дегенди.

³² Алай бла ол адам юйге киргенди. Лабан тюелени жюклерин тюшюргенди, тюелеге салам да, аш да бергенди, ол адамгьа да, аны бла болгьан кишилеге да аякьларын жууаргьа суу бергенди.

³³ Сора анга аш берилгенди, ол а: «Жумшуму айтхынчы ашарыкь туююлме», – дегенди. Лабан да: «Айт», – дегенди.

³⁴ Ол адам: «Мен Ибрахимни кьулума.

³⁵ Раббий мени бийиме кёп берекет берип, аны бек бай этгенди, анга кьойла, тууарла да, алтын, кююш да, кьулла, кьарауашла да, туюле, эшекле да бергенди.

³⁶ Бийими кьатыны Сара, кьартайгьанындан сора, бийиме улан тапханды, бийим да битеу болгьан затын уланына берип кьойгьанды.

³⁷ Бийим манга: мен аланы жерлеринде жашап тургьан кенанлы кьызладан алма уланыма кьатын,

³⁸ Алай а мени атамы юйюне эм мени жууукьларыма барып, уланыма кьатын андан алырса, деп ант этдиргенди.

³⁹ Мен бийиме: тиширью мени бла кел-мезге да болур, дегенме.

⁴⁰ Ол а мени: мен Аны жолунда жюрюген Раббий, сени биргенге Кесини мёлегин иер эмда сени жолунгу кьуарар, сора мени жууукьларымдан, атамы юйюнден уланыма кьатын алырса.

⁴¹ Мени жууукьларыма барып келсенг, антымдан ол заманда азат боллукьса; ала са-нга тиширьюну бермеселе, антымдан азат боллукьса, дегенди.

⁴² Бюгон а мен кьюу кьатына келип: эй

^а жарым шекел – 6 гр.

^б он шекел – 115 гр.

бийим Ибрахимни Аллахы, Раббий! Мени келе тургъан жолуму энди къура.

⁴³ Ма, мен суу чыкыгъан жерде турама. Суу алыргъа чыгъарыкъ кызыланы бирине: гёгенингден манга бир суучукъ ичир десем,

⁴⁴ Ол а манга: сен да ич, сени туюлеринге да ташыйым десе, ма олду Аллах бийими уланына буюргъан къатын, деп тилек этгенме.

⁴⁵ Мен аны ичимден тилек этип бошагъынчы окъуна, ма, имбашында да гёгени бла Рабийгъат чыгъып келип, шаудан къатына энип, суу алды. Мен анга: тилейме, манга бир суучукъ ичир, дедим.

⁴⁶ Ол а олсагъат окъуна имбашындан гёгенин туюшюрюп: ич, сени туюлеринге да ичирейим, деди. Мен да ичдим, туюелеге да ичирди ол.

⁴⁷ Мен анга: сен кимни кызыса? деп сордум. Ол да: мен Нахорну жашы Бетуелни – Нахоргъа Милка тапхан Бетуелни – кызыма, деди. Сора мен аны бурунуна сыргъа эм бууунларына бууунлукъла бердим.

⁴⁸ Ийилип, Рабийге сежда этдим, бийими къарындашыны кызын аны уланына алыр ючюн мени тюз жол бла келтирген, бийим Ибрахимни Аллахы Рабийге шукур этдим.

⁴⁹ Энди уа манга айтыгъыз, бийиме ахшылыкъ эм тюзлюк этерге муратыгъыз бармыды огъесе жокъмуду; манга билдиригиз, сора мен не онг, не сол жанына барырма», – дегенди.

⁵⁰ Лабан бла Бетуел жууап этип: «Бу иш Рабийден келгенди. Биз санга къажане аман, не ахшы айталлыкъ туююлюбюз.

⁵¹ Ма Рабийгъат сени аллынгдады. Ал да кет, Рабий айтханча, ол сени бийинги уланыны къатыны болсун», – дегендиле.

⁵² Ибрахимни къулу аланы сёзлерин эшитген заманында, жерге къапланып, Рабийге сежда этгенди.

⁵³ Сора ол къул, кюмюш затла да, алтын затла да, кийимле да чыгъарып, Рабийгъатха бергенди, къарындашына да, анасына да багъалы саугъала бергенди.

⁵⁴ Ол да, аны бла болгъан адамла да, ашагъан да, ичген да этип, кече къалгъандыла. Эртгенликде тургъан заманларында уа ол: «Бийиме жиберигиз мени», – дегенди.

⁵⁵ Рабийгъатны къарындашы бла анасы уа: «Болмай эсе да, къыз бизни бла бир он кюн турсун; андан сора кетерсиз», – дегендиле.

⁵⁶ Ибрахимни къулу уа алагъа: «Тыймагъыз мени, нек десегиз Рабий жолуму къурагъанды. Жиберигиз мени, бийиме кетейим», – дегенди.

⁵⁷ Ала: «Къызы чакъырып сорайыкъ, ол не айтырыкъ эсе да», – дегендиле.

⁵⁸ Рабийгъатны чакъырып, анга: «Бу адам бла барлыкъмыса?» – деп соргъандыла. Ол а: «Барлыкъма», – дегенди.

⁵⁹ Алай бла эгечлери Рабийгъатны да, аны дигизасын да, Ибрахимни къулун да, аны адамларын да жибергендиле.

⁶⁰ Рабийгъатха: «Эгечиби! Сенден минг мингле туусунла, туудукъларынг душманларынгы шахарларына ие болуп къалсынла!» – деп алгышы этгендиле.

⁶¹ Сора Рабийгъат да, аны къарауашлары да туруп, туюелеге минип, Ибрахимни къулу бла тебирегендиле. Алай бла ол къул Рабийгъатны алып, кетгенди.

⁶² Исхакъ а Беэрлахай-Роиден келген эди, нек десенг ол Негеб жеринде жашай эди.

⁶³ Ингри болъан заманда Исхакъ бироз ойлашыргъа аулакъгъа чыкыгъанды. Кёзлерин ёрге кётюрюп, туюелени келе тургъанларын кёргенди.

⁶⁴ Рабийгъат да къарап, Исхакъны кёргенлей, туюеден туюшгенди

⁶⁵ Эмда къулгъа: «Аулакъда аллыбызгъа келе тургъан ол адам кимди?» – деп соргъанды. Къул: «Ол мени бийимди», – дегенди. Сора Рабийгъат жаулукъ алып, башына баш ау атханды.

⁶⁶ Къул а Исхакъгъа битеу этген ишлерин айтханды.

⁶⁷ Сора Исхакъ Рабийгъатны анасы Сараны чатырына кийиргенди. Аны алгъанды, ол да аны къатыны болуп къалгъанды. Исхакъ аны суйгенди эм анасына бушууундан жүреги жапсарылгъанды.

Ибрахимни ёлюмю

25 Ибрахим дагъыда бир къатын алгъанды, аны аты Кетура эди.

² Кетура анга Зимранны, Йокшанны, Меданны, Мидиянны, Ишбакъны эм Шуахны тапханды.

³ Йокшан Шебаны бла Деданны туудурганды. Дедандан ашурлула, летушлула эм леумлула туугандыла.

⁴ Мидиян улулары: Эфа, Эфер, Ханук, Абида эм Элдаа эдиле. Была бары да Кетураны тукьумундандыла.

⁵ Ибрахим битеу болгъан затын Исхакъ-гъа берип кьойганды.

⁶ Тос кьатынларыны уланларына уа Ибрахим, кеси сау заманнында окьуна, саугъала берип, аланы уланы Исхакъны кьатындан кюн чыкьгъан жанындагъы жерге жиберип кьойганды.

⁷ Ибрахим 175 жыл жашагъанды, аны ёмюрю бу кьадар эди.

⁸ Ибрахим огьурлу кьартлыкьда, бек кьартайып эм жашаудан тоюп, жанын берип ёлгенди эм кесини кьауумуна кьошулганды.

⁹ Уланлары Исхакъ бла Исмаил аны, хетли Сохар улу Эфронну сабанында Мамреге жууукь болгъан Махпела дорбунда асырагъандыла.

¹⁰ Ибрахим ол сабаны хетлиледен сатып алгъан эди. Анда Ибрахим кьатыны Сараны жанында асыралгъанды.

¹¹ Аллах Ибрахимни ёлюмюнден сора, уланы Исхакъга алгъыш бергенди. Исхакъ Безр-Лахай-Роини кьатында жашай эди.

Исмаилни тукьуму

¹² Сараны кьарауашы мисирли Хажар Ибрахимге тапхан, Ибрахимни уланы Исмаилни тукьумуну тарыхы буду:

¹³ Туугъан кезиулерине кёре Исмаил уланы атлары быладыла: Исмаилны тюнгючю Небайот, аны ызындан Кедар, Албеел, Мибсам,

¹⁴ Мишма, Дума, Масса,

¹⁵ Хадад, Тема, Етур, Нафиш эм Кедема.

¹⁶ Была Исмаил улуладыла, онеки бий тукьумланы аталары болгъандыла. Кеслерини атларын элдерине эм кёчюп айланган жерлерине бергендиле.

¹⁷ Исмаил 137 жыл жашагъандан сора жанын берип, ёлюп, кесини кьауумуна кьошулганды.

¹⁸ Исмаил улула Ассириягъа бара тургъан жолда Мисирни чегине жууукь болгъан Хауила бла Сур арасындагъы жерге жерлешгендиле. Къарындашларындан кюн чыкьгъан жанында жашай эдиле.

Исхакъны уланлары – Эсау бла Якьуп

¹⁹ Ма Ибрахим улу Исхакъны тукьум тарыхы: Ибрахим Исхакъны туудурганды.

²⁰ Исхакъ Паддан-Арамдан болгъан арамлы Бетуелни кьызы, арамлы Лабанны эгечи Рабийгъатны кесине кьатыннга алгъан заманында кьыркь жыллыкь эди.

²¹ Исхакъ кьатыныны юсюнден Рабийден тилек этгенди, нек дегенде кьатыны кьаратон эди. Рабий Исхакъны тилегин кьабыл этгенди, сора аны кьатыны Рабийгъат бууаз болгъанды.

²² Къарынында уанла сермешип башлагъанда, Рабийгъат: «Неди бу башыма келген зат?» – деп, Рабийге сорургъа баргъанды.

²³ Рабий анга: «Сени къарынынгда эки миллет барды, сени къарынынгдан эки башха тюрлю халкъ жаратыллыкьды. Бир халкъ экинчисинден эсе кючлю боллукьду, абаданы гитчесине кьуллукь этерикди», – дегенди.

²⁴ Рабийгъатны кьозлар заманы жетгенде къарынында эгизле бар эдиле.

²⁵ Биринчиси кьызыл болуп чыкьгъанды. Аны битеу чархы тюклю кийимге ушагъанындан анга Эсау^a атагъандыла.

²⁶ Сора аны къарындашы, кьолу бла Эсауну табанындан тутуп чыкьгъанды. Ол себепден анга Якьуп^b аталгъанды. Ала туугъан заманда, Исхакъ алтмыш жыллыкь эди.

²⁷ Сабийле ёсюп уллу болгъандыла. Эсау уучулукьда уста адам, аулакъланы сююючю адам болгъанды. Якьуб^{a,b} дайым чатырлада жашауучу жууаш адам болгъанды.

²⁸ Исхакъ Эсауну сююючю эди, нек десенг ол келтириучю кийик эт Исхакъны кёлюне жарай эди. Рабийгъат а Якьупну сююючю эди.

²⁹ Бир кюн Якьуп шорпа биширгенди, Эсау а аулакьдан ач болуп келгенди.

³⁰ Якьупха: «Тилейме, бу кьызыл шорпадан манга ашат, нек десенг мен ачма», – дегенди. Эдом^c деген чам ат анга аны ючюн берилгенди.

³¹ Якьуб^{a,b} анга: «Бу сагъат окьуна тюнгюч эркинлигинги манга сатып кьой», – дегенди.

^a Эсау атны магъанасы – «тюклю».

^b Якьуп атны магъанасы – «табан тутуучу», «хыйлачы».

^c Эдом атны магъанасы – «кьызыл».

³² Эсау а: «Ма, мен ёле турама. Тюнгюч эркинликден манга не файда?» – дегенди.

³³ Якъуп анга: «Бу сагыт окубуна манга ант этип къой», – дегенди.

Эсау ант этип, кесини тюнгюч эркинлигин Якъупха сатып къойганды.

³⁴ Сора Якъуп Эсаугъа ётмек да, къудору шорпа да бергенди. Эсау ашаганды, ичгенди, сора туруп, кетгенди. Алай бла тюнгюч эркинлигин сан этмей къойганды.

Исхакъ бла Абимелек

26 Ибрахимни заманында болгъан алгыннгы ачлыкъдан сора да ол жерде ачлыкъ болгъан эди. Алай бла Исхакъ, Филистни патчахы Абимелеке, Герар шахарга барганды.

² Рабий Исхакъгъа кёрюнюп: «Мисирге барма, Мен санга айтырыкъ жерде жаша.

³ Ол жерде кёчюп айлан. Мен сени бла боллукъма эмда санга берекет берликме, нек десенг битеу бу жерлени санга эм туудукъларынга берликме эмда атанга, Ибрахимге этген антымы толтурулукъма.

⁴ Туудукъларынгы кёкдеги жулдузлача кёп этерикме эмда битеу бу жерлени туудукъларынга берликме. Сени урлугъунгюю бла битеу жерни миллетлерине ыразылыкъ берилликти.

⁵ Ибрахим Мени сёзюме тынгылап, Мени фарызымы, буйрукъларымы, жорукъларымы эм законларымы тутханы ючюн алай этерикме», – дегенди.

⁶ Исхакъ Герарда тохтаганды.

⁷ Ол жерни адамлары анга къатыныны юсюнден сорганда, Исхакъ: «Ол мени эгечимди», – дегенди, нек дегенде «Къатынымды», – дерге къоркъганды. Бу жерни адамлары мени Рабийгъат ючюн ёлтюрмеге эдиле, деп ойлаганды, нек дегенде ол чырайлы тишириу эди.

⁸ Исхакъ анда кёп заман жашагъандан сора уа, Филистни патчахы Абимелек терезеден къарап, Исхакъ къатыны Рабийгъатны эркетеле тургъанын кёргенди.

⁹ Абимелек Исхакъны чакъбырып: «Ма, ол сени къатынынгы! Ол мени эгечимди деп, нек айтханса?» – дегенди. Исхакъ: «Мен аны амалтын жоюлмагъа эдим деген сагъышдан айтханма», – дегенди.

¹⁰ Абимелек: «Сен бизге алай нек этген

эдинг? Халкъдан биреулен сени къатынынга къошулургъа аздан къалганды, сен бизни гюняхха тюшюрюп къоя эдинг да», – дегенди.

¹¹ Сора Абимелек битеухалкъгъа: «Бу адамгъа бла аны къатынына ким тийсе да, ол ёлтюрюлюрге керекди», – деп буйрукъ бергенди.

¹² Исхакъ ол жерде урлукъ себип, ол жыл жюз кере кёп арпа тирлик алганды. Рабий анга алай берекет бергенди.

¹³ Исхакъ бай болганды, бекден бек сыйы кётюрюлюп барып, уллу байлыкъгъа жетгенди.

¹⁴ Аны ууакъ аякълы мал сюрюулер да, тууар мал сюрюулер да, кёп къуллары да болгъанындан филистлиле анга изарланып башлагъандыла.

¹⁵ Аны атасы Ибрахим сау заманда атасыны къуллары къазгъан битеу къююланы, филистлиле оюп, топуракъ къююп басдыргъандыла.

¹⁶ Сора Абимелек Исхакъгъа: «Бизни жерибизден кет, нек десенг сен бизден эсе къарыулу болгъанса», – дегенди.

¹⁷ Алай бла Исхакъ андан кетип, чатырлары бла Герар ёзенине тюшюп, анда тохтаганды.

¹⁸ Сора Исхакъ, атасы Ибрахимни заманында къазылгъан, аланы уа филистлиле Ибрахим ёлгенден сора оюп басдырган къююланы жангъдан къазганды эмда ол къююлагъа атасы атагъан атланы атаганды.

¹⁹ Исхакъны къуллары ёзенде къую къаза тургъанда, анда баргъан суу шауданны тапхандыла.

²⁰ Герарны сюрюучюлер Исхакъны сюрюучюлер бла: «Суу бизникиди», – деп даулашхандыла. Исхакъ къуюгъа Эсек^а атаганды, нек дегенде аны бла даулашхандыла эдиле.

²¹ Башха къую къазгандыла, аны юсюнден да даулашхандыла. Исхакъ анга Ситна^б атаганды.

²² Былайдан кетип, башха къую къазганды, аны юсюнден а даулашмагъандыла. Исхакъ анга Рехот^с атаганды, нек десенг: «Энди Рабийн бизге эркин жер бер-

^а Эсек – «даулашыу» магъананы тутады.

^б Ситна – «душманлыкъ» магъананы тутады.

^с Рехот – «ырахатлыкъ», «кенглик» магъананы тутады.

ди, биз да жер башында кёбейирбиз», – дегенди.

²³ Исхакъ андан Беэр-Шебагъа кёчгенди.

²⁴ Ол кече Раббий анга кёрюнүп: «Мен атанг Ибрахимни Аллахыма. Къоркъма, нек десенг Мен сени блама. Къулум Ибрахимни хатеринден санга алгыш берликме эм туудукъларынгы кёп этерикме», – дегенди.

²⁵ Сора Исхакъ анда къурман этичюю жер къурап, Раббийни атын айтып, тилек этгенди. Анда чатырын къургъанды, сора Исхакъны къулары ол жерде куюу къазгъандыла.

²⁶ Ол заманда Абимелек, ёзюрю Ахузат эм аскер башчысы Пикол бла бирге Исхакъгъа келгенди.

²⁷ Исхакъ а алагъа: «Сиз манга нек келгенсиз? Мени кёрюп болмай эдигиз, мени къатыгызыдан къыстап ийген эдигиз», – дегенди.

²⁸ Ала уа: «Раббий сени бла болгъанын биз ачык кёргенбиз, ол себепден бизни бла сени арабызда ант салып, сени бла кесамат этейик дегенбиз.

²⁹ Биз санга тиймей санга жаланда ахшылык этип туруп, сени сау саламат жибергенибиз кибик, сен да бизге аманлык этмез ююн жарашыу этейик. Энди уа сен Раббий ыразылык берген адамса», – дегендиле.

³⁰ Исхакъ алагъа къурманлык этгенди, ала ашап, ичгендиле.

³¹ Эртгенликде эрте туруп, бир-бирлерине ант этгендиле, сора Исхакъ аланы ашыргъанды, ала да андан жарашыулык бла кетгендиле.

³² Ол кюн окъуна Исхакъны къулары келип, ала къазгъан куюну юсюнден анга билдирип: «Суу тапдык», – дегендиле.

³³ Исхакъ да куюгъа Шиб^а атагъанды. Ол себепден ол шахарны аты бююннге дери да Беэр-шебады.

³⁴ Эсау къырк жыллык болуп, хетли Беэрни къызы Юдитни эм хетли Элонну къызы Басематны кесине къатыннга алгъанды.

³⁵ Ала уа Исхакъгъа бла Раббийгъатха жюрек ауурлукъ эдиле.

Исхакъ Якъупха алгыш береди

27 Исхакъ къартайып, кёзлери кёрмей къалгъан заманда, тамата уланы Эсау-

ну чакъырып: «Жашым!» – дегенди. Эсау да: «Уой», – дегенди.

² Исхакъ: «Ма, мен къартайгъанма, ёлор куюнюм билмейме.

³ Энди сауутларынгы, окъ орунунгу, садагъынгы алып, аулакъгъа бар эмда манга кийик тут.

⁴ Манга мен сыйючю татыулу ашны жарашдырып, келтир да ашат, ёлорюмден алгъа санга ыразылык берейим», – дегенди.

⁵ Исхакъ уланы Эсау бла сёлешген заманда, Раббийгъат эшитип турган эди. Эсау кийик ёлтюрюп келтирирге аулакъгъа кетгенде,

⁶ Раббийгъат уланы Якъупха: «Ма, атанг къарындашынг Эсаугъа:

⁷ Манга кийик эт келтирип, татыулу аш жарашдыр. Мен ашарма эмда ёлорюмден алгъын Раббийни аллында санга алгыш берирме дегенин эшиттенме.

⁸ Энди уа, жашым, сёзлериме тынгылап, мен санга не буюрсам да аны эт.

⁹ Сюрюуге барып, андан манга эки иги улакъ тут. Мен аладан атанга ол сыйючю татыулу ашны жарашдырырма.

¹⁰ Сен а атанга келтирирсе, ол да ашар, ёлорюмден алгъын санга алгыш берир», – дегенди.

¹¹ Якъуп анасы Раббийгъатха: «Къарындашым Эсау тюкло адамды, мен а сыйдам адамма.

¹² Атам манга тийип кёрсе, мени алдау-укъчугъа санар, кесиме алгыш туююл, налат келтирип къоярма», – дегенди.

¹³ Анасы уа: «Санга келлик налат манга келсин, жашым. Мени сёзлериме тынгылап, барып, улакъланы манга келтир анса», – дегенди.

¹⁴ Якъуп баргъанды, улакъланы тутуп, (союп,) анасына бергенди, анасы да ол этледен атасы сыйючю татыулу ашны жарашдыргъанды.

¹⁵ Сора Раббийгъат тамата уланы Эсауно юйде, къатында болгъан эм иги кийимин алып, кичи уланы Якъупха кийдиргенди.

¹⁶ Аны къолларына бла сыйдам боюнуна уа улакъланы терилерин чулгагъанды.

¹⁷ Сора кеси жарашдыргъан татыулу ашны бла ётмекни уланы Якъупну къолуна бергенди.

¹⁸ Якъуп атасына барып: «Атам!» – деген-

^а Шиб^а атны магъанасы – «ант».

ди. Ол да: «Уой, кимсе сен, жашым?» — дегенди.

¹⁹ Яккуп атасына: «Мен тамата уланым Эсаума. Сен манга айтханча этгенме. Тилейме, тур, олтур, мен келтирген кийик этден аша, сора манга алгыш бер», — дегенди.

²⁰ Исхак уларына: «Сен алай терк кылай тапдың, жашым?» — дегенди. Ол а: «Раббий Аллахың мени аллыма тубетди», — дегенди

²¹ Исхак Яккупха: «Къатыма кел, санга тийип кёрейим, жашым, уланым Эсау сенмисе, огъесе туйюлмюсе?» — дегенди.

²² Яккуп атасы Исхакны къатына барганды, Исхак да анга тийип кёрюп: «Ауазы Яккупну ауазыды, кьоллары уа Эсауну кьолларыдыла», — дегенди.

²³ Аны танымаганды, нек дегенде Яккупну кьоллары къарындашы Эсауну кьолларыча тюкло эдиле. Исхак анга алгыш берлик заманда:

²⁴ «Сен кертиси да уланым Эсаумуса?» — деп сорганды. Яккуп да: «Менме», — деп жууап этгенди.

²⁵ Исхак анга: «Аллыма сал, жашым, келтирген кийик этингден ашайым, санга алгыш берейим», — дегенди. Яккуп аны аллына ашны салганды, ол ашаганды; анга чагыр да келтиргенди, ол ичгенди.

²⁶ Атасы Исхак анга: «Къатыма келип, мени уппа эт, жашым», — дегенди.

²⁷ Яккуп къатына барып, аны уппа этгенди. Исхак аны кийиминден ийис сезгенде анга алгыш берип: «Ма, Раббий берекет берген аулакны ийисича, уланымдан чыкыган ийис!»

²⁸ Аллах санга кёкню чыгынган бла жерни семизлигинден мирзеуню бла чагырны кёплогюн берсин.

²⁹ Халкыла санга кьуллукъ этсинле, миллетле санга баш урсунла. Къарындашларынга бий бол, анангы уланлары санга баш урсунла. Санга къаргыш этиучюле — къаргышлыдыла; санга алгыш этиучюле — алгышлыдыла!» — дегенди.

³⁰ Олсагъат, Исхак Яккупха алгыш берип бошап, Яккуп да атасы Исхакны аллындан чыкыганлай, къарындашы Эсау уудан келгенди.

³¹ Ол да татыулу аш жарашдырып, атасына келтиргенди эмда атасына: «Тур, атам,

жашыңг келтирген кийик этден аша да манга алгыш бер», — дегенди.

³² Атасы Исхак а анга: «Сен кимсе?» — дегенди. Ол да: «Мен тамата уланым Эсаума», — дегенди.

³³ Сора Исхакъ бек уллу къайгыгыга къалып, титиреп: «Алай эсе, уугъа барып, манга кийик эт келтирген кимди? Сен келирген алгыа, мен барын да ашаганма эмда анга алгыш бергенме, алгышлы ол боллукъду», — дегенди.

³⁴ Эсау, атасыны сёзлерине тынгылап, уллу эм бек ачы кычырыкъ этип: «Атам! Манга да алгыш бер!» — дегенди.

³⁵ Исхак а: «Къарындашыңг хыйлалыкъ бла келип, сени алгышыңгы алганды», — дегенди.

³⁶ Эсау: «Яккуп деген ат анга берилгени тую туйюлмюдю? Ол мени энди эки кере алдады. Алгыын туюгюч эркинлигими алганды, ма энди уа алгышымы алганды», — дегенди. Дагыда атасына: «Сен манга алгыш кылай кьоймагъанса?» — деп сорганды.

³⁷ Исхакъ Эсаугъа: «Ма, мен аны санга бийге салганма, битеу къарындашларын да анга кьулга бергенме. Мирзеуню бла жангы чагырны анга бергенме. Санга уа не этейим, жашым?» — деп жууап этгенди.

³⁸ Эсау: «Атам, алгышыңг жангыз бирмиди да? Манга да алгыш эт, атам!» — дегенди. Сора ауазын кётюрюп, жилиганды.

³⁹ Атасы Исхак анга жууап этип: «Ма жерни битиминден эмда кёкню чыгынган узакъ жашарыкьса.

⁴⁰ Кылыгыңг бла жашау этериксе эмда къарындашыңга кьуллукъ этериксе. Бир заманлада уа, тынгысыз болуп, аны зулмулугуң боюнунгдан атарса», — дегенди.

Яккуп Лабаннга къачады

⁴¹ Эсау Яккупну атасы анга алгыш бергени ючюн кёрюп болмай къалганды эмда жюрегинден: «Атамы жилиуун этер кюнле жетедиле. Ол заманда къарындашым Яккупну ёлтюрюп кьоярма», — дегенди.

⁴² Рабийгыатха тамата уланы Эсауну ол сёзлери жетдирилгенде, Рабийгыат адам ийип, кичи жашы Яккупну чакъыртып: «Ма, къарындашыңг Эсау сени ёлтюрюрге айтып, кесин жапсарады.

⁴³ Энди уа, жашым, мени сёзлериме ты-

нгыла, тур, Хараннга кырындашым Лабаннга кыач.

⁴⁴Анда бир кесек заман тур, кырындашынгы чамланыуу чёкюнчю,

⁴⁵Кырындашынгы санга ачыуу чёкюп, сен анга этгенни ол унутхунчугъа дери анда тур. Ол заманда мен адам ийип, сени андан келтирirme. Бир кюннге экигизден да бошап нек кыалайм?» – дегенди.

⁴⁶Сора Рабийгъат Исхакъгъа: «Хетли кызыладан мен жанымдан безгенме. Якъуп да былача, хетли кызыладан, бу жерни кызыларыннан кыатын алса уа, манга жашау неге керекди?» – дегенди.

28 Сора Исхакъ Якъупну чакъырып, анга ыразылыкъ бергенди эмда анга осият этип: «Кенанлы кызыладан кыатын алма.

²Тур, Паддан-Арамгъа, анангы атасы Бетуелни юйюне бар, ол жерден, анангы кырындашы Лабаннга кызыларыннан кесинге кыатын ал.

³Хар не да кьолундан келген Аллах а санга ыразы болсун, сени битимли этип кёбейтсин эмда кёп халкъла туусунла сенден.

⁴Аллах санга эм туудукъларынга Ибрахимни алгышыын берсин, Ол Ибрахимге берген, бу сен кёчюп айланган жерге сен ие болуп квал!» – дегенди.

⁵Сора Исхакъ Якъупну жибергенди, ол да Паддан-Арамгъа, арамлы Бетуел улу, Якъупну бла Эсауну аналары Рабийгъатны кырындашы Лабаннга кетгенди.

⁶Исхакъ Якъупха ыразылыкъ берип, аны Паддан-Арамгъа, андан кесине кыатын алыргъа ийгенин эмда ыразылыкъ бере тургъанда, анга: «Кенанлы кызыладан кыатын алма» деп осият этгенни,

⁷Якъуп да атасыны бла анасыны айтханларын этип Паддан-Арамгъа кетгенни Эсау кёргенди.

⁸Алай бла Эсау кенанлы кызыла атасы Исхакъны кёлюне жетмегенлерин билгенди.

⁹Сора Исмаилгъа барып, кыатынларыны юсюне Ибрахим улу Исмаилны кызы, Нейлотну эгечи Махалатны кесине кыатынга алганды.

Якъупну тюшю

¹⁰Якъуп Беэр-Шебадан чыгып, Хараннга атланганды.

¹¹Бир жерге келип, анда кече кыалыргъа тохтаганды, нек дегенде кюн батхан эди. Ол жерни ташларыннан бирин алып, башыны тюбюне салып, ол жерде жатханды.

¹²Тюшюнде басхыч жерде сюелип, аны баш жаны уа кёкге жетгенин кёргенди. Аллахны мёлеклери аны юсю бла ёрге ёрлей эм эниште тюше эдиле.

¹³Раббий ол басхычны юсюнде туруп: «Атанг Ибрахимни эм Исхакъны Аллахы Рабий Менме. Сен юсюнде жатып тургъан жерни Мен санга эм туудукъларынга берликме.

¹⁴Туудукъларынж жерни букъусу кибик кёп болдукъдула эмда кюн батхан жанына, кюн чыкыгъан жанына, шимал жанына эм кыбыла жанына жайылырыкъсыз. Сени юсюнг бла эм урлугъунгу юсю бла жерни битету миллетлерине ыразылыкъ берилликди.

¹⁵Ма, Мен сени блама. Кыайры барсанг да сени хар жерде да сакъларыкъма эмда бу жерге кыайтарлыкъма, нек десенг Мен сени атарыкъ туююлма, санга айтханым толтурлукъма», – дегенди.

¹⁶Якъуп жукъусундан уянып: «Кертиси да Рабий бу жердеди, мен а билмегенме!» – дегенди.

¹⁷Сора кьоркьуп: «Бу жер кыалай кьоркьунчлуду! Бу Аллахны юйюнден башха зат туююлду, бу – кёклени кыабакъларыды», – дегенди.

¹⁸Якъуп эртгенликде эртте тургъанды, ол кесини башыны тюбюне салгъан ташны алып, сын таш этип сюегенди эмда аны юсюне зейтун жау кыуйганды.

¹⁹Ол жерни атына Бейт-Эл^а атаганды. Ол шахарны алгыннгы аты уа Луз эди.

²⁰Сора Якъуп нюзор этип: «Аллах мени бла болуп, мен бара тургъан бу жолда мени сакъласа эм манга ашаргъа ётмек, кьерге кийим берсе,

²¹Мен да атам юйюне сау-саламат кыайтсам, сора Рабий мени Аллахым болур

²²Эм мен сын таш этип сюеген бу таш Аллахны юйю болур. (Аллах,) Сен манга берген затны барындан да мен Санга ондан бирин берirme», – дегенди.

^а Бейт-Элни магъанасы – Аллахны юйю.

Яккуп Рахел бла тубешеди

29 Яккуп жолуна бара туруп, кюн чыккыян жаныны халкыларыны жерлерине жетгенди.

² Аулакда куюу кѳргенди. Куюону кыатында юч кѳой суюу жатып тура эди, нек десенг ол куюудан суюулеге суу ичириучю эдиле. Куюону башы уллу таш бла жабылып эди.

³ Битеу суюуле ары жыйылган заманда, куюону башындан ташны аударуп, кѳойлагыа суу ичириучю эдиле. Андан сора дагыда ташны жерине, куюону башына салычу эдиле.

⁴ Яккуп алагыа: «Къарындашларым! Сиз кыайдансыз?» – деп соргъанды. Ала: «Харранданбыз», – дегендиле.

⁵ Яккуп: «Нахор улу Лабанны таныймысыз?» – деп соргъанды. Ала: «Таныйбыз», – дегендиле.

⁶ Яккуп дагыда: «Ол сау-саламат турамды?» – деп соргъанды. Ала: «Сау-саламат турады. Ма, аны кызы Рахел кѳойла бла келе турады», – дегендиле.

⁷ Яккуп алагыа: «Ма, кюн алыкъа бийикдеди, малланы жыяр заман болмагъанды. Кѳойлагыа суу ичиригиз да, барып, кютюгюз», – дегенди.

⁸ Ала уа: «Битеу суюуле жыйылып, куюону башындан ташны аударгунчу эталлыкъ тѳойюлбюз; кѳойлагыа суу биз ол заманда ичирикбиз», – дегендиле.

⁹ Ол ала бла сѳелешип бошагынчы окуна, Рахел атасыны ууакъ аякылы маллары бла келди, нек десенг ол суюу кюте эди.

¹⁰ Яккуп, анасыны къарындашы Лабанны кызы Рахелни бла Лабанны кѳойларын кѳргенлей, барып, куюону башындан ташны аударуп, анасыны къарындашы Лабанны кѳойларына суу ичиргенди.

¹¹ Сора Рахелни уппа этгенди эмда ауазын кѳтѳорюп жиягъанды.

¹² Рахелге, ол Рахелни атасыны жууугъу эм Рабийгъатны жашы болгъанын айтханды. Рахел а чабып барып, атасына билдиргенди.

¹³ Лабан, эгечини жашы Яккупну хапарын эшитгенлей, аны аллына чабып, аны кыучкылагъанды, уппа этгенди эмда юйюне келтиргенди. Сора Яккуп Лабанга болунганланы барын да айтханды.

¹⁴ Лабан анга: «Кертиси да сен мени сюемгисе эм этимсе!» – дегенди.

Яккуп Леяны эм Рахелни кыатыннга алады
Яккуп Лабанны юйюнде сау ай тургъандан сора,

¹⁵ Лабан Яккупха: «Къарындашым болгъанынг ючюн манга хакъсызмы ишлериксе? Санга не хакъ берейим? Айт манга», – дегенди.

¹⁶ Лабанны уа эки кызы бар эди: абаданыны аты Лея, кичисини аты Рахел эди.

¹⁷ Лея кѳзлеринден ырахын эди, Рахел а субай санлы эм ариу бетли эди.

¹⁸ Яккуп Рахелни суюуп кыалгъанды эмда: «Сени кичи кызынг Рахел ючюн мен санга жети жыл ишлерикме», – дегенди.

¹⁹ Лабан: «Аны башха адамга бергенден эсе санга береним игиди. Менде тур», – дегенди.

²⁰ Яккуп Рахел ючюн жети жыл ишлегенди. Ол Рахелни суюгени себепли жети жыл анга бир-эки кюн кибик кѳрѳюнгенди.

²¹ Сора Яккуп Лабаннга: «Кыатынымы бер, анга барыргыа энди заманым жетгенди», – дегенди.

²² Лабан ол жерни битеу адамларын чакырып жыйгъанды эмда той этгенди.

²³ Ингирде уа кызы Леяны алып, Яккупха келтиргенди, Яккуп да аны бла кече кыалгъанды.

²⁴ Лабан къарауашы Зилпаны да кызы Леягыа къарауашха бергенди.

²⁵ Эрттенликде Яккуп къарап, жанындагы тиширыу Лея болгъанын кѳргенди эм Лабаннга: «Манга бу этгенинг неди? Санга ишлеп тургъаным Рахел ючюн тѳойюлмо эди да? Мени нек алдап кѳйдунг?» – дегенди.

²⁶ Лабан: «Бизни жерде алай этмейдиле, таматасындан алгыа кичисин бермейдиле.

²⁷ Ыйыккыны муну бла боша, андан сора сен манга энгда жети жыл ишлерик ишинг ючюн Рахелни да берирбиз санга», – дегенди.

²⁸ Яккуп алай этгенди, ыйыккыны Лея бла бошагъанды. Сора Лабан кызы Рахелни да Яккупха кыатыннга бергенди.

²⁹ Лабан къарауашы Билханы да кызы Рахелге къарауашха бергенди.

³⁰ Яккуп Рахелни да сынагъанды. Леядан

эсе Рахелни бек суйгенди. Дагыда Лабан-нга башха жети жыл ишлегенди.

Якьупну сабийлери

³¹ Якьуп Леяны суймегенин Раббий эслегенде аны кьарынын ачханды, Рахел а кьаратон эди.

³² Лея бууаз болуп, улан тапханды. Анга Рубен^a атагьанды, нек десенг: «Раббий кьыйынлыгымы эслегенди. Эрим энди мени сюерикди», – дегенди.

³³ Дагыда бууаз болуп, улан тапханды. «Раббий суйюлмегеними эшитип, манга бу сабийни да бергенди», – деп, анга Шимон^b атагьанды.

³⁴ Энтга бууаз болуп, улан тапханды. «Энди уа эрим манга байланырыкьды, нек десенг анга юч улан тапханма», – деп, анга Леуий^c атагьанды.

³⁵ Дагыда бууаз болуп, улан тапханды. «Энди уа Раббийге уллу махтау салырма», – деп, анга Яхуда^d атагьанды. Сора кьозламай тохтагьанды.

30 Рахел, кеси Якьупха сабий тапмагьанын кьргенинде, эгечине сукьланганды эмда Якьупха: «Манга сабийле бер; алай туйюл эсе уа мен ёлюрме», – дегенди.

² Якьуп Рахелге ачууланып: «Санга кьарын бала бермеген Аллахны орунундамамы да мен?» – дегенди.

³ Рахел: «Ма кьарауашым Билха, анга бар. Андан сабийлерим болсунла, мен да юйорулю болайым», – дегенди.

⁴ Сора Рахел кьарауашы Билханы Якьупха кьатыннга бергенди, Якьуп да анга баргьанды.

⁵ Билха бууаз болуп, Якьупха улан тапханды.

⁶ Рахел: «Аллах мени тюзлюгомю кьргенди, мени ауазымы эшитип, манга улан бергенди», – деп, анга Дан^e атагьанды.

⁷ Рахелни кьарауашы Билха дагыда бууаз болуп, Якьупха экинчи улан тапханды.

⁸ Рахел: «Мен эгечим бла уллу кьорешип, хорладым», – деп, анга Нафтали^f атагьанды.

⁹ Лея, кьозламай тохтагьанын кьорюп, кьарауашы Зилпаны Якьупха кьатыннга бергенди.

¹⁰ Леяны кьарауашы Зилпа да Якьупха улан тапханды.

¹¹ Лея: «Кьалай огьурлу болдум!», – деп, анга Гад^g атагьанды.

¹² Леяны кьарауашы Зилпа, Якьупха экинчи улан тапханды.

¹³ Лея: «Насыбыма туугьанды! Тиширула манга насыплы дерикдиле», – деп, анга Ашер^h атагьанды.

¹⁴ Будай орула тургьан заманда, Рубен барьып, аулакьда мандрагорⁱ кьегетле тапханды. Аляны анасы Леягьа келтиргенди. Рахел Леягьа: «Тилейме, уланынгы мандрагорларыннан манга бер», – дегенди.

¹⁵ Лея уа: «Эрими кьолгьа алгьанын гетмеймиди санга, жашымы мандрагорларынндамы аллыкьса?» – дегенди. Рахел: «Охо жашынгы мандрагорлары ючюн эрим бюгече сени бла кьалсын», – дегенди.

¹⁶ Якьуп ингирде аулакьдан келгенде, Лея аны аллына чыгып: «Мени бла кьалыргьа керексе, нек десенг мен жашымы мандрагорларын берип, сени сатып алганма», – дегенди. Ол кече Якьуп аны бла кьалгьанды.

¹⁷ Аллах Леяны тилегин кьабыл этгенди. Лея бууаз болуп, Якьупха бешинчи улан тапханды.

¹⁸ «Мен кьарауашымы эриме бергеним ючюн Аллах мени саугьалагьанды», – деп, анга Иссахар^j атагьанды.

¹⁹ Лея дагыда бууаз болуп, Якьупха алтынчы улан тапханды.

²⁰ «Аллах манга алапат саугьа бергенди. Энди эрим манга хурмет этерикди, нек десенг мен анга алты улан тапханма», – деп, анга Забулон^k атагьанды.

²¹ Андан сора Лея кьыз тапханды эм анга Дина атагьанды.

²² Сора Аллах Рахелни эскергенди, аны тилегин кьабыл этип, кьарынын ачханды.

²³ Рахел бууаз болуп, улан тапханды. «Аллах бедими юсюмден алды»

^a Рубен – «ма, улан!».

^b Шимон – «эшитир».

^c Леуий – «байланыуу».

^d Яхуда – «махтау».

^e Дан – «тюз».

^f Нафтали – «кьорешууюм».

^g Гад – «огьурлу».

^h Ашер – «насыплы».

ⁱ Мандрагор – адамны эки бутуна ушагьан, шишге ушаш тамыры болгьан, кьегети ашалгьанда эркеклик ючюн кьейтеди деген ёсюмлюк.

^j Иссахар – «саугьа».

^k Забулон – «хурмет».

²⁴ Эм: «Раббий манга экинчи улан да берсин», — деп, анга Юсюп^а атагьанды.

Якьупну сюрюулеру кѣп боладыла

²⁵ Рахел Юсюпню тапхандан сора, Якьуп Лабаннга: «Жибер мени, кеси жериме кетейим.

²⁶ Кытынларымы бла сабийлерими бер, ала ючюн мен санга кьуллукъ этгенме. Мен кетейим, нек десенг санга кьалай кьуллукъ этгеними билесе», — дегенди.

²⁷ Лабан: «Манга ыразы эсенг, мында кьал. Сени хатерингден Раббий манга берекет бергенин мен таш салып билгенме», — дегенди.

²⁸ Сора: «Менден жетерик хакьынгы белгиле, мен берейим», — деп кьошханды.

²⁹ Якьуб'а: «Мен санга кьалай кьуллукъ этгеними, мен кютенги малынг кьалай болганын сен билесе.

³⁰ Нек десенг, мен келгинчиге дери малынг аз эди, энди уа бек кѣп болгьанды. Мени келгеним бла Раббий санга берекет бергенди. Кеси юйюме уа мен кьачан ишлеримге?» — дегенди.

³¹ Лабан: «Не берейим санга?» — деп соргьанды. Якьуп: «Бир зат да берме манга. Мен айтырык затны кьабыл этсенг, энгда кьойларынгы кютюп, сакьлап турлукьма:

³² Бюгюн битеу сюрюулеринги ичлери бла ѳтейим. Аланы ичлеринден хар тамгьалы эм кьолан кьойну, хар кьара кьозуну, эчкиледенда тамгьалысын эм кьоланын айырайым. Аллай мал мени иш хакьым болсун.

³³ Келлик заманда иш хакьыма кьараргьа келгенинде тюз болгьанымы, болмагьанымы мындан ангьларса: тамгьалы эм кьолан болмагьан эчкилерим эм кьара болмагьан кьозуларым болса, ала урланган малгьа саналлыкьдыла», — дегенди.

³⁴ Лабан да: «Бек ахшы, сен айтханча болсун», — дегенди.

³⁵ Алай а ол кюн Лабан сызлыкьлы эм кьолан текелени, юслеринде акь жерлери болгьан битеу тамгьалы эм кьолан эчкилени эм битеу кьара кьойланы айырып, уланларыны кьолларына бергенди

³⁶ Сора кесини бла Якьупну арасында юч кюнлюк жол узакьлыкь белгилегенди.

Якьуб'а Лабанны кьалгьан ууакь аякьлы малын кюте эди.

³⁷ Сора Якьуп стиракс, миндал эм чинар терекледен чий чыбыкьла кесип, аланы кертип акь ызлыкьла этгенди, чыбыкьланы кьабукьларын агьына дери арытханды.

³⁸ Малла суу ичерге келиучю жерде, кертилген чыбыкьланы суу ичириучю гуллагьа салгьанды, сора ары суу ичерге келген малла кьошула эдиле.

³⁹ Малла чыбыкьланы аллында кьошулгьанда, сызлыкьлы, тамгьалы эм кьолан балала тууа эдиле.

⁴⁰ Сора Якьуп кьозулану айырып, Лабанны сызлыкьлы эм кьара малыны туурасында тутханды. Кесини сюрюулерин энчи тутханды, Лабанны малы бла кьатышдырмагьанды.

⁴¹ Хар заман, кьарыулу мал кьошулгьан кезиуде, ала чыбыкьланы аллында кьошулсунла деп, Якьуп малланы кѣзлерини аллына гуллада чыбыкьла сала эди.

⁴² Кьарыусуз мал кьошулгьан заманда уа, ол салмай эди. Алай бла кьарыусуз мал Лабаннга, кьарыулусу уа Якьупха жетип тургьанды.

⁴³ Якьуп бек бай болгьанды, аны бек кѣп ууакь аякьлы малы, кьарауашлары, кьулла-ры, тюелери, эшеклери бар эди.

Якьуп Лабандан кьчадаы

31 Лабан улула: «Атабызны битеу болгьан мюлкюн Якьуп кьолуна жыйгьанды, битеу бу байлыкьны бизни атабызны мюлкюнден кьурагьанды», — деп айта эдиле. Якьуп бу сѣзлени эшитгенде,

² Лабанны анга алгьынча иги кьарамагьанын эслегенди.

³ Раббий Якьупха: «Аталарынгы жерине эм туугьан журтунга кьайт. Мен сени бла боллукьма», — дегенди.

⁴ Сора Якьуп адам ийип, Рахелни бла Леяны аулакьгьа, кесини ууакь аякьлы мал сюрюуюню кьатына чакьыртханды.

⁵ Алагьа: «Атагьызны манга алгьынча иги кьарамагьанын кѣреме. Алай болгьанлыкьгьа мени атамы Аллахи мени блады.

⁶ Атагьызгьа битеу кючюм бла кьуллукъ этгеними сиз билесиз.

⁷ Атагьыз а мени алдап тургьанды, мени хакьымы он кере тюрлендиргенди. Алай

^а Юсюп — «дагьыда берсин».

болганлыкыгъа, Аллах аны манга аманлык этерге кьоймагъанды.

⁸ Атагъыз: тамгъалы мал сени хакъынг боллукъду деген заманда, битеу мал тамгъалыла тапханды. Ол: санга хакъгъа сызлыкълыла боллукъдула деген заманда уа, битеу мал сызлыкълыла тапханды.

⁹ Аллах атагъыздан малны сыйырып, манга бергенди.

¹⁰ Мал кьошулуучу заманда, бир жол мен кьарап тюшюмде, кьошулган текеле сызлыкълы, тамгъалы эм кьашхалы болганларын кьрген эдим.

¹¹ Аллахны мёлеги манга тюшюмде: Якъуп! — деген эди. Мен да: уой, деген эдим.

¹² Ол да манга: кёзлеринги кётюрюп кьарачы. Кьошулган текеле бары да сызлыкълы, тамгъалы эм кьашхалы болганларын кьрюрсө. Нек десенг Лабанни битеу санга этгенин кёрдюм.

¹³ Мен санга Бейт-Элде кёрюннген Аллахма. Сен анда сын ташха зейтун жау кьуйганса эм анда Манга нюзюр-ниет этгенсе. Энди тур, бу жерден чык, туугъан жеринге кьайт, деген эди», — дегенди.

¹⁴ Рахел бла Лея анга жууапха: «Атабызны юйюнде бизге дагъыда мюлк ююш бармыды?

¹⁵ Ол бизни тыш адамлагъамы санай болур? Нек десенг ол бизни сатханды эм бизни ючюн алган ачасын жоюп бошагъанды.

¹⁶ Ол себепден Аллах атабыздан сыйырган битеу байлыкъ бизникиди эм бизни сабийлерибизникиди. Алай бла Аллах битеу санга айтханны эт», — дегендиле.

¹⁷ Сора Якъуп туруп, сабийлерин бла кьатынларын тюелеге миндиргенди.

¹⁸ Битеу малын, жыйган битеу байлыгын, ол Паддан-Арамда жыйган энчи малын аллында сюрюп, атасы Исхакъгъа, Кенанны жерине барыучу жолгъа чыкыгъанды.

¹⁹ Лабан кьойларын кьыркъаргъа кетгенде, Рахел атасыны юйюндеги тейрилерин урлагъанды.

²⁰ Якъуб'а кетеригин билдирмей, арамлы Лабанни алдагъанды.

²¹ Кесини битеу болган заты бла кьачып кетгенди. Эфрат суундан ётюп, Гилад таугъа тебирегенди.

Лабан Якъупну ызындан кьууады

²² Ючюнчю кюн Лабаннга Якъупну кьачханын айтхандыла.

²³ Лабан биргесине кесини жуукъларын алып, Якъупну ызындан кьууугъанды. Жети кюн баргъандан сора, Гилад тау жерде аны ызындан жетгенди.

²⁴ Аллах, арамлы Лабанни кече тюшюмде кёрюнюп, анга: «Сакъ бол, Якъупха не ахшы, не аман айтма», — дегенди.

²⁵ Лабан Якъупну кьуууп жетгенди. Якъуп чатырын Гилад тау жерде кьургъан эди, Лабан да кесини жуукълары бла ол жерде чатыр кьургъанды.

²⁶ Лабан Якъупха: «Сен алай нек этдинг? Мени алдап, кьызларымы, жесирлени сауут бла алып кетгенча, нек алып кетгенсе?

²⁷ Манга айтмай, менден бугъуп, жашыргын кьачып нек кетгенсе? Мен а сени кьууанч бла эм жырла бла, даурбасла эм кьыл кьобузула сокъдуруп ашырып эдим.

²⁸ Туудукъларымы бла кьызларымы уппа этерге да кьоймагъанса сен манга. Оюмузлукъ этгенсе сен.

²⁹ Сизге аманлыкъ этерге мени кьолумда кюч барды, алай а атагъызны Аллахы тюнене манга: сакъ бол, Якъупха не ахшы, не аман айтма, дегенди.

³⁰ Ишексиз сен атангы юйюнде болургъа чыдамсыз термилгенинг ючюн кетгенсе. Мени тейрилерими уа нек урлагъанса?» — дегенди.

³¹ Якъуп Лабаннга жууап этип: «Кьоркьган эдим. Кьызларынгы менден сыйырып кьоймагъа эдинг деп ойлагъан эдим.

³² Тейрилеринги кимде тапсанг да, ол сау кьаллыкъ туююлдо. Менде ненг бар эсе да, жуукъларыбызны кьатында таны эм кесинге ал», — дегенди. Аланы Рахел урлагъанын Якъуп билмегенди.

³³ Лабан Якъупну чатырына да, Леяны чатырына да, эки кьарауашны чатырларына да киргенди, алай а тапмагъанды. Сора Леяны чатырындан чыгып, Рахелни чатырына киргенди.

³⁴ Рахел а тейрилени алып, тюе иерни тюбюне салгъанды эм аланы юсюне олтургъанды. Лабан битеу чатырны тинтиуюл этгенди; алай а тапмагъанды.

³⁵ Рахел атасына: «Аллында ёрге кьобал-

магъаным ючюн бийим чамланмасын, нек десенг мени намаз кьойгъан заманымды», — дегенди. Лабан излесе да, теирилени тапмагъанды.

³⁶ Якъуп ачуланнганды, Лабан бла даулашханды. Сёз башлап, Лабаннга: «Мени ызымдан кьууарча не терслигим эм не гюняхым барды?»

³⁷ Битеу хапчукларыма кьарадынг, юйюнгю битеу хапчукларындан сен не зат тапдынг? Кёргозот былайда мени жууукларымы бла сени жууукларынгы алларында; ала бизни экибизни арабызны айырсынла.

³⁸ Ма, жыйырма жыл сени кьатынгда турдум. Кьойларынг бла эчкилеринг ташламагъандыла, сюрююнгю кьочхарларындан мен ашамагъанма.

³⁹ Жаньуар талагъанны мен санга келтирмегенме, ол мени кьоранчым болгъанды. Кюндюз урланнганны да, кече урланнганны да сен манга төлете эдинг.

⁴⁰ Кюндюз иссиликден, кече уа сууукдан азап чегип тургъанма. Кёзлериме жукьу кирмей эди.

⁴¹ Юйюнгде жыйырма жылым алай озгъанды. Санга эки кызынг ючюн онтёрт жыл, малынг ючюн да алты жыл кьуллукь этгенме. Хакъымы он кере тюрлендиргенсе.

⁴² Атамы Аллаха — Ибрахимни Аллаха эм Исхакь кьоркьуучу Аллаха — мени бла болмаса эди уа, сен энди мени кьурулай жиберир эдинг. Мени кьыйынлыгымы эм кьолларымы урунуун Аллаха кёргенди эмда тионене мени жакълагъанды», — дегенди.

⁴³ Лабан Якъупха жууап этип: «Кьызла эсе мени кьызларымдыла, сабийле эсе мени сабийлеримдиле, мал эсе мени малымды эмда битеу бу сен кёрген меникиди. Алай болгъанлыкьгъа, мен энди кьызларыма бла аладан туугъан сабийлерине не зат эталкьма?»

⁴⁴ Энди кел, мен бла сен жарашуулукь этейик, ол а мени бла сени арабызда шагъатлыкь болсун», — дегенди.

⁴⁵ Якъуп бир таш алып, аны эсертме этип сюегенди.

⁴⁶ Сора кесини жууукларына: «Ташла жыйыгъыз», — дегенди. Ала ташла жыйып, төбе этгендиле эм ол төбеде ашагъандыла.

⁴⁷ Лабан анга Егар-Сахадута атагъанды, Якъуб'а Галед^a атагъанды.

⁴⁸ Лабан: «Бюгюн бу төбе сени бла мени арабызда шагъатды», — дегенди. Галед деген ат да анга ол себепден аталгъанды.

⁴⁹ Миспа^b деп да аталгъанды, нек десенг Лабан: «Бир-бирибизден ташада болгъан заманыбызда, манга да, санга да Раббий кьарасын», — деп айтханды.

⁵⁰ «Кьызларымы инжитсенг не да кьызларымы юсуне башха кьатынла алсанг а, бизни арабызда адам болмагъанлыкьгъа, мени бла сени арабызда Аллах шагъатды», — дегенди.

⁵¹ Дагьыда Лабан Якъупха: «Ма бу төбе да, мени бла сени арабызда мен салгъан ма эсертме да.

⁵² Аманлыкь этер ючюн не мен санга бу төбедедн ётмезлигиме, не сен манга бу төбедедн эм бу эсертмеден ётмезлигинге бу төбе шагъат болсун эм бу эсертме шагъат болсун.

⁵³ Ибрахимни Аллаха, Нахорну Аллаха, аланы аталарыны Аллаха бизни арабызда хукьму этсин», — дегенди. Якъуп атасы Исхакь кьоркьуучу Аллаха бла ант этгенди.

⁵⁴ Сора Якъуп ол тауда кьурман кесгенди эмда жууукларыны аш ашаргъа чакьыргъанды. Ала аш ашагъандыла эм ол тауда кече кьалгъандыла.

⁵⁵ Лабан эрттенликде эртте тургъанды эм туудукларыны бла кьызларыны уппа этип, алагъа алгъыш берип, кетгенди, сора кеси жерине кьайтханды.

32 Якъуп кесини жолуна кете туруп, Алахны мёлеклери аны аллына чыкьгъандыла.

² Якъуп аланы кёргенде: «Бу Алахны аскериди!» — деп, ол жерге Маханайим^c атагъанды.

Якъуп Эсау бла тюбеширге хазырланады

³ Сора Якъуп кесинден алгъа кьарындашы Эсаугъа Сеир атлы жерге, Эдом тийресине хапар беруучоле ийгенди.

⁴ Алагъа: «Бийим Эсаугъа былай айты-

^a Егар-Сахадута да, Галед да «шагъат төбе» магъананы тугъадыла.

^b Миспа — «кьараучуну кьаласы».

^c Маханайим — «эки аскер».

гыз: ма былай айтады кыулунг Яккуп: эндиге дери Лабанны юйюнде кьонак болуп турганма.

⁵ Тууарларым, эшеклерим, ууак аякылы малым, кчулларым, кьарауашларым да барды. Сен манга ыразы болур ючюн бийиме хапар бериучюле ийгенме», — деп буйрукъ этгенди.

⁶ Хапарбериучюле Яккупха кьайтып: «Кьярындашынг Эсауга бардык. Ол санга тюбеге келе турады, аны биргесине да төрт-жюз адам барды», — дегендиле.

⁷ Яккуп бек кьоркьганды эм жунчуганды, эмда аны бла болгъан адамланы да, ууак аякылы малын да, тууар малын да, тюелерин да эки стауатха юлешгенди.

⁸ «Эсау бир стауатха чабыуул этип, аны кьырса, кьалгъан стауат кьутулурга болур», деп ойлай эди.

⁹ Сора Яккуп былай тилек этгенди: «Эй атам Ибрахимни Аллахы эм атам Исхакъны Аллахы, манга: жеринге, туугъан журтунга кьайт, Мен санга ахшылыкъ этерикме деген Раббий,

¹⁰ Сен кчулунга кьрпюзтген битеу ахшылыкъгынга эм тюзлюгонге тийишли да тюйюлме мен, нек десенг мен бу Иордан суудан жангыз кьолумда таягъым бла ётген эдим; энди уа мени эки стауатым барды.

¹¹ Кьярындашым Эсауну кьолундан мени кутхар, тилейме, нек десенг ол келип, мени да, сабийлени да аналары бла бирге ёлтюрю деп, кьоркьама.

¹² Сен а: Мен санга ахшылыкъ этерикме эм туудукларынгы, тенгизни юзмези кибик санаалмазча кеп этерикме, деп айтханса», — дегенди.

¹³ Ол кече Яккуп алайда кьалгъанды. Кесини болгъан затындан кьярындашы Эсауга саугага

¹⁴ Экижюз эчки, жыйырма теке, экижюз кьой, жыйырма кьочхар,

¹⁵ Аланы балалары бла отуз саулукъ тюе, кьыркъ ийнек, он ёгюз, жыйырма тиши эшек, он эркек эшек айыргъанды.

¹⁶ Кчулларыны кьолларына хар сюрююню энчи берип, алагъа: «Аллымда барыгыз эм сюрююню бла сюрююню араларында жер кьююгуз», — дегенди.

¹⁷ Сора биринчисине: «Кьярындашым Эсау санга тюбеп: сен кимникисе? Кьайры бара-

са? Аллынгда бу сюрюю да кимникиди? деп сорса,

¹⁸ Сен: кчулунг Яккупнуду. Бу, бийим Эсауга жиберилген саугады. Ма, ол кеси да ызыбыздан келе турады деп айт», — деп буйрукъ этгенди.

¹⁹ Ол, экинчисине да, ючюнчюсуне да, сюрюулени ызларындан баргъанланы барына да: «Эсауга тюбеген заманыгызда, анга былай айтыгыз:

²⁰ Ма, кчулунг Яккуп да бизни ызыбыздан келе турады деп айтыгыз», — деп буйрукъ этгенди. Нек десенг ол: «Аллымда баргъан саугала бла аны жюрегин жумушатырма, бетин андан сора кёрюрме. Мени кьабыл этерге да болур эсе уа», — деп ойлай эди.

²¹ Алай бла саугала аны аллында кетгендиле, кеси уа ол кече стауатда кьалгъанды.

²² Ол, кече туруп, эм эки кьатынын да, эки кьарауашын да, онбир уланын да алып, Яббукъ сууну кечиюнден ётгенди.

²³ Аланы алып, суудан ётдюргенди, сора кесини битеу болгъан затын ётдюргенди.

Яккупну кюрешуу

²⁴ Яккуп кеси жангыз кьалгъанды. Бир адам танг жарыгы чыкьгынчы аны бла кюрешгенди.

²⁵ Яккупну хорлаялмагъанын кёрюп, аны бла кюреше турганда аны базыкъ бутуну жигине тийгенди эм аны бутуна кьыяу салгъанды.

²⁶ Сора: «Жибер Мени, нек десенг танг жарыгы чыкьганды», — дегенди. Яккуп^а: «Сен манга алгъыш бергинчи, Сени жиберлик тюйюлме», — дегенди.

²⁷ Адам: «Атынг неди?» — деп соргъанды. Ол а: «Яккуп», — дегенди.

²⁸ Адам: «Бююнден арысында атынг Яккуп тюйюл, Израил^а боллукъду, нек десенг Аллах бла эм адама бла кюрешип хорлагъанса», — дегенди.

²⁹ Яккуп: «Тилейме, атынгы айт», — дегенди. Ол а: «Сен атымы неге сораса?» — дегенди. Сора алайда Яккупха алгъыш бергенди.

³⁰ Яккуп: «Мен Аллахны бетден бетге кёргенме, алай болгъанлыкьга жаным сау кьал-

^а Израил — «Аллах бла кюрешген».

гъанды», — деп, ол жерни атына Пениел^a атаганды.

³¹Яккуп Пениелден кетген заманда кюн чыгъа эди эм ол базыкъ бутундан акъсай эди.

³²Ол себепден эндиге дери да Исраил улулары, базыкъ бутну жигиндеги сингирини ашамайдыла, нек десенг (Аллах) Яккупну базыкъ бутундагы жикни сингирине тийген эди.

Яккуп Эсау бла тюбешеди

33 Яккуп къарап, Эсауну төртжюз адам бла бирге келе тургъанын көргенди. Сора Леяны, Рахелни эм эки къарауашны сабийлерин айырып, кеслерине бергенди.

²Къарауашланы бла аланы сабийлерин алда, Леяны бла аны сабийлерин аланы ызларындан, Рахелни бла Юсюпну уа эм артда салганды.

³Кеси уа барыны да алларында баргъанды эм къарындашына жуууклашып, жети кере жерге дери баш ургъанды.

⁴Эсау анга тюберге чабып барып, аны къучакълагъанды эм аны боюнуна тагылып уппа этгенди. Экиси да жияп башлагъандыла.

⁵Сора Эсау къарап, къатынланы бла сабийлени көрюп: «Была сени кимлерингдиле?» — деп соргъанды. Яккуп: «Къулунга Аллахны ахшылыгындан берилген сабийлеримдиле», — дегенди.

⁶Сора къарауашла бла аланы сабийлери жуууклашып, баш ургъандыла.

⁷Лея бла аны сабийлери да жуууклашып, баш ургъандыла. Ахырында Юсюп бла Рахел жуууклашып, баш ургъандыла.

⁸Сора Эсау: «Ол мен тюбеген кёп малынг а неди?» — деп соргъанды. Яккуп да анга: «Бийим манга ыразы болур ючюндю», — дегенди.

⁹Эсау: «Къарындашым, менде кёп барды. Сеники сенде къалсын», — дегенди.

¹⁰Яккуп^a: «Угъай, сен манга ыразы эсенг, тилейме, сауγμαмы къабыл эт, нек десенг сени бетинги, Аллахны бетин кёргенча кёрдюм эм сен манга жарыкъ бет бла тюбединг.

¹¹Мен санга келтирген ырысхымы ал, нек

десенг Аллах манга ахшылыкъ этгенди, мени хар нем да барды», — деп, сауγμαсын Эсаугъа тилеп алдыргъанды.

¹²Сора Эсау: «Турайыкъ да кетейик, мен да алынгда барайым», — дегенди.

¹³Яккуп анга быллай айтханды: «Бийим биледи, сабийле къарыусуздула, ууакъ аякълы эм тууар малым а саулыкъладыла. Аланы бир кюннге сюрюп кетсек, битеу мал къырылып къалыр.

¹⁴Бийим къулундан алгъа барсын, мен а аллымдагы мал барганнга кёре эм сабийле барганнга кёре акъырын барырма эм Сеирде бийиме келирме», — дегенди.

¹⁵Эсау: «Тилейме, жанымдагы адамладан бир къауумун сени бла къояйым», а — дегенди. Яккуп^b: «Ол неге керекди? Бийим манга ыразы болгъа эди анса!», — дегенди.

¹⁶Эсау ол кюн окъуна кесини жолу бла Сеирге къайтханды.

¹⁷Яккуп^b а Суккотха кёчгенди эм кесине юй ишлегенди, малларына да халжарла этгенди. Аны ючюн бу жерни атына Суккот^b деп атаганды.

¹⁸Яккуп Паддан-Арамдан къайтханында, Кенанны жериндеги Шекем шахаргъа саусаламат келгенди эм шахарны аллында тохтагъанды.

¹⁹Ол чатырын къургъан сабанны кесегин Шекемни атасы Хаморну улуларындан жюз кюмюш ахчагъа^c сатып алгъанды.

²⁰Анда къурман этиучю жер салып, анга Эл-Элохей-Исраил^d деп атаганды.

Дина бла шекемдиле

34 Леяны Яккупха тапхан къызы Дина, ол жерни къызларына къараргъа чыкъгъанды.

²Ол жерни бийи хиули Хамор улу Шекем аны кёргенде, аны тутханды эм аны бла жатып, анга артыкълыкъ этгенди.

³Шекем Яккупну къызы Динаны бек жаратып, аны сойюп къалгъанды эмда аны жүрегине жараулу сёлешгенди.

⁴Сора Шекем атасы Хаморгъа: «Бу къызыны манга къатыннга ал», — деп айтханды.

⁵Яккуп, къызы Динаны Шекем бедиллик этгенин эшитгенди, алай а аны уланла-

^b Суккот — «халжарла».
^c жюз кюмюш ахчагъа — чойют тилде «жюз кеситагъа».
^d Эл-Элохей-Исраил — «Аллах, Израилни Аллахы».

^a Пениел — «Аллахны бети».

ры аны малы бла аулакда болганлары себеппи, ала келгинчи, Яккуп жукь айтмай турганды.

⁶ Сора Шекемни атасы Хамор Яккуп бла сөleşир ючюн аны аллына келгенди.

⁷ Яккупну уланлары уа муну эшитгенлей аулакдан келгендиле. Бу кишилени кьанлары бузулганды эмда ачбудан жаннгандыла, нек десенг Шекем Яккупну кьызы бла жатып, Исраилге бедишлик этген эди, алай этерге уа жарамай эди.

⁸ Хамор алагьа: «Уланым Шекем кьызыгьызыны бек жаратханды. Тилейме, кьызыгьызыны анга кьатыннга беригиз.

⁹ Бизни бла жууукь болугьуз. Кьызыларыгьызыны бизге эрге беригиз, бизни кьызыларыбызны уа кесигизге алыгьыз.

¹⁰ Бизни бла жашагьыз. Бу жер аллыгьыздады, кьайда сьойсегиз жерлешигиз, сатыу-алыу этип, мюлк жерни алыгьыз», — деп айтханды.

¹¹ Шекем а кьызыны атасына бла кьарындашларына: «Манга ыразы эсегиз, манга не айтсагьыз да, берирме.

¹² Эм уллу кьалым бла саугьала буюругьуз, манга не айтсагьыз да, берирме. Кьызыны манга кьатыннга беригиз анса», — дегенди.

¹³ Яккупну уланлары уа Шекемге бла аны атасы Хаморгьа хыйлалыкь бла жууап бергендиле, нек десенг эгечлери Дина бедишлик этилген эди.

¹⁴ Алагьа былай айтхандыла: «Бу ишни эталлыкь тьойюлбюз, сьоннет этилмеген адамгьа эгечибизни бераллыкь тьойюлбюз, нек десегиз ол бизге намыссызлыкьды.

¹⁵ Сиз бизнича болсагьыз, битеу эркиши адамларыгьызгьа сьоннет этилсе, жаланда ол заманда келиширикбиз биз сизни бла.

¹⁶ Сора кьызыларыбызны сизге эрге берирбиз эм сизни кьызыларыгьызыны кьатыннга алырбыз, сизни бла жашарбыз эм бир халкь болурбюз.

¹⁷ Биз айтханны этип сьоннет этилирге унамагагьыз а, кьызыбызны да алып, кетип кьалырбыз».

¹⁸ Хамор бла Хамор улу Шекем бу сөзлени жаратхандыла.

¹⁹ Жаш ол ишни этерге мычымагьанды, нек десенг Яккупну кьызын сьое эди. Ол жаш а атасыны юйдегисини барындан да багьалы эди.

²⁰ Хамор бла уланы Шекем шахарларыны кьабакь аллына келип, шахарларыны адамларына:

²¹ «Бу адамла бизни бла жарашуулудула. Ала бу жерде тохтасынла эм сатыу-алыу этсинле. Бу жер эркинди, алагьа да жетер. Аланы кьызыларын кьатыннга алырбыз, кьызыларыбызны да алагьа эрге берирбиз.

²² Алагьа сьоннет этилгенича, бизни да битеу эркиши адамыбызгьа сьоннет этилсе, жаланда бу шарт бла ыразыдыла бу адамла бизни бла жашаргьа эм бизни бла бир халкь болургьа.

²³ Аланы сьорюулери да, мюлкери да, битеу маллары да бизни боллукь тьойюлмюдюле? Ала бла келишейик, сора бизни бла жашап турлукьдула», — деп айтхандыла.

²⁴ Шахарны кьабакьларындан чыгыучу эркишиле бары да Хаморну бла уланы Шекемни сөзленине тынгылагьандыла. Сора шахарны кьабакьларындан чыгыучу эркишилени барысына да сьоннет этилгенди.

²⁵ Ючюнчю кюнде, ала ауруп турган заманда, Яккупну эки уланы, Динаны кьарындашлары, Шимон бла Леуий, кьылычларын алып, билмей турганлай шахаргьа чабыуул этгендиле эм битеу эркиши адамланы ёлтюргендиле.

²⁶ Хаморну кесин да, уланы Шекемни да кьылыч бла ёлтюргендиле, Шекемни юйюнден Динаны да алып тышына чыкьгьандыла.

²⁷ Сора Яккупну башха уланлары келип, ёлтюрюлгенлени затларын алып, эгечлерин бедишлик этгенлери ючюн, шахарны тонап чачхандыла.

²⁸ Аланы ууакь аякьлы эм тууар малларын да, эшеклерин да, шахардагьы затларын да, аулакдагьы затларын да алгьандыла.

²⁹ Аланы битеу байлыкьларын сыйырып, битеу сабийлерин да, кьатынларын да жесирге алгьандыла, юйлериндеги затланы барын да тонап чачхандыла.

³⁰ Сора Яккуп Шимоннга бла Леуийге: «Сиз манга ачыу этдиргенсиз, бу жерде жашаган адамлагьа — кенанлылагьа бла перизилеге — мени кёрюп болмазча этгенсиз. Мени адамларым аздыла. Манга кьажуа болуп жыйылып, мени хорларла, мени юйдегим бла кьырып бошарла», — дегенди.

³¹Ала уа: «Эгечибизге саякь тиширыугъа этгенча этерге жараймыды да сора?» — дегендиле.

Якъуп Бейт-Элге къайтады

35 Аллах Якъупха: «Тур, Бейт-Элге бар эм анда жерлеш. Сен къарындашынг Эсауну аллындан къачып баргъан заманда, санга кёрюннген Аллахха анда къурман этиучю жер къура», — дегенди.

²Якъуп юйюрюне да, аны биргесине болгъанлагъа да: «Сизде болгъан мажюсю тейрлени атыгъыз, тазаланып, кийимлеригизни алышындырыгъыз.

³Турайыкъ да Бейт-Элге барайыкъ. Къыйнылыкь кюнюмде тилегими къабыл этген эм къайры баргъан эсем да мени бла болгъан Аллахха анда къурман этиучю жер къурайым», — дегенди.

⁴Алай бла аладагъы битеу мажюсю тейрлени да, къулакъларындагъы сыргаланы да Якъупха бергендиле, Якъуб^a а аланы, Шекемни къатындагъы эмен терекни тюбюнде кёмюп къойгъанды.

⁵Сора ала тебирегендиле. Тегерекдеги шахарлагъа Аллах къоркьуу салгъаны ючюн Якъуп улуланы ызларындан къуумагъандыла.

⁶Якъуп битеу адамлары бла бирге Кенанны жериндеги Лузгъа — Бейт-Элге — келгенди.

⁷Анда къурман этиучю жер къурап, ол жерге Эл-Бейт-Эл атагъанды, нек десенг къарындашындан къачып баргъан заманында былайда Аллах анга кёрюннген эди.

⁸Рабийгъатны эмчек анасы Дебора ёлгенде Бейт-Элни къыбыла жанындагъы эмен терекни тюбюнде асыралгъанды. Анга Аллон-Бакут^a аталгъанды.

⁹Якъуп Паддан-Арамдан къайтхандан сора Аллах анга кёрюнюп, алгыш бергенди

¹⁰Эм анга: «Атынг Якъупду. Сен бюгюнден арысында Якъуп атлы боллукь туююлсе, алай а атынг Израил^b боллукьду», — деп, Израил атны атагъанды.

¹¹Дагъыда Аллах анга: «Мен неге да кючю жетген Аллахма. Жайыл эмда кёп болуп бар. Сенден бир миллет эмда кёп миллетле

боллукьдула, белингден патчахла да жаратыллыкьдыла.

¹²Мен Ибрахимге бла Исхакьгъа берген жерни санга берликме, сенден сора да бу жерни туудукъларынга берликме», — дегенди.

¹³Сора Аллах андан кетип, аны бла сёлешген жеринден ёрге чыкъгъанды.

¹⁴Аллах аны бла сёлешген жерде Якъуп эсертме, таш эсертме салгъанды. Аны юсюне саугъа этип чагъыр эм зейтун жау къуйгъанды.

¹⁵Якъуп Аллах аны бла сёлешген жерни атына Бейт-Эл^c атагъанды.

Рахелни бла Исхакьны ёлюмлери

¹⁶Сора Бейт-Элден кетгендиле. Эфратагъа жетерге бир кесек жол къалгъан заманда уа Рахел къозлагъанды. Аны къозлауу къыйын болгъанды.

¹⁷Ол къозлаудан азап чекген заманда уа аначы къатын анга: «Къоркьма! Бу да уланды», — дегенди.

¹⁸Рахел а ёле тура эди. Жан бере тургъан заманында, уланына Бенони^d атагъанды. Атасы уа анга Бенямин^d атагъанды.

¹⁹Рахел ёлгенди эм Эфратагъа — Бейтлехемге — баргъан жолда асыралгъанды.

²⁰Якъуп аны къабырыны башына сын таш салгъанды. Ол таш бюгюннге дери да Рахелни къабырын кёргозтлоп турады.

²¹Сора Израил атланнганды эм Эдер къаланы ары жанында чатырын къургъанды.

²²Израил ол къыралда тургъан заманда, Рубен барып, атасыны тос къатыны Билха бла жатханды. Израил да муну эшитгенде ачыуланнганды. Якъупну уа онеки уланы бар эди.

²³Леяны уланлары: Якъупну тюнгючю Рубен, аны ызындан Шимон, Леуий, Яхуда, Иссахар эм Забулон.

²⁴Рахелни уланлары: Юсюп бла Бенямин.

²⁵Рахелни къарауашы Билханы уланлары: Дан бла Нафтали.

²⁶Леяны къарауашы Зилпаны уланлары: Гад бла Ашер. Была Якъупну Паддан-Арамда туугъан уланларыдыла.

²⁷Якъуп Ибрахим бла Исхакь кёчюп ай-

^a Аллон-Бакут — «жилау эмен терек».

^b Израил — «Аллах бла юрешген».

^c Бейт-Эл — «Аллахны юйю».

^d Бенони — «азап уланым». Бенямин — «онг къолуму уланы».

ланган, бюгюн Хеброн деп аталган Кыя-р-яг-Арбагга жууук болган Мамреге, атасы Исхаккыны кыатына келгенди.

²⁸ Исхаккыны ёмюрю 180 жыл эди.

²⁹ Исхаккы кыарт болуп эм жашаудан тоюп, жан бергенди, ёлюп кыауумуна кыошулганды. Аны уланлары Эсау бла Яккып аны асырагандыла.

Эсауну туккым тарыхы

36 Эдом деп да аталган Эсауну туккым тарыхы буду:

² Эсау кесине кыатынла Кенан кыызларындан алганды: хетли Элонну кызы Аданы эм хиули Сибон улу Гананы кызы Охолибаманы,

³ Сора Исмаилни кызы, Небайотну эгечи Басематны алганды.

⁴ Ада Эсауга Элифазны тапханды, Басемат Регуелни тапханды.

⁵ Охолибама Егушну, Яламны эм Кыорахны тапханды. Была Эсауну уланларыдыла, анга Кенанны жеринде туугандыла.

⁶ Эсау кыатынларын да, уланларын да, кыызларын да, юйюндеги битеу адамларын да, сюрюулерин да, битеу малын да, Кенанны жеринде жыйган битеу мюлкюн да алып, кыарындашы Яккыпну кыатындан башха жерге кетгенди.

⁷ Нек десенг аланы мюлкери асыры кёпден ала бирге жашаргга болалмагандыла. Сюрюулерини кёплюгюнден, ала кёчюп айланган жерге сыйынып болалмай эдиле.

⁸ Алай бла Эдом деп да аталган Эсау Сеир тау жерде жерлешгенди.

⁹ Сеир тау жерде эдомлуланы атасы Эсауну туккым тарыхы буду:

¹⁰ Ма Эсауну уланларыны атлары: Эсауну кыатыны Аданы жашы Элифаз, Эсауну кыатыны Басематны жашы Регуел.

¹¹ Элифазны уланлары: Теман, Омар, Сефо, Гагам эм Кеназ.

¹² Тимна Эсау улу Элифазны тос кыатыны эди, Элифазгга Амалекни тапханды. Эсауну кыатыны Аданы уланлары быладыла.

¹³ Ма Регуелни уланлары: Нахат бла Зерах, Шамма бла Мизза. Была Эсауну кыатыны Басематны уланларыдыла.

¹⁴ Сибон улу Гананы кызы, Эсауну кыатыны Охолибаманы Эсаугга тапхан жашлары да была эдиле: Егуш, Ялам эм Кыорах.

¹⁵ Ма Эсаулуланы бийлери. Эсауну туюкчю Элифазны уланлары: Таман бий, Омар бий, Сефо бий, Кеназ бий,

¹⁶ Кыорах бий, Гагам бий, Амалек бий. Была Эдомну жеринде Элифазгга тууган бийледиле, Аданы уланларыдыла.

¹⁷ Эсау улу Регуелни уланлары быладыла: Нахат бий, Зерах бий, Шамма бий, Мизза бий. Была Эдомну жеринде Регуелге тууган бийлеридиле, Эсауну кыатыны Басематны уланларыдыла.

¹⁸ Эсауну кыатыны Охолибаманы уланлары быладыла: Егуш бий, Ялам бий, Кыорах бий. Была Гананы кызы, Эсауну кыатыны Охолибамадан тууган бийледиле.

¹⁹ Быланы барысы да Эдом деп да аталган Эсауну уланларыдыла эм аладан тууган бийледиле.

²⁰ Хорлу Сеирни ол жерде жашаган уланлары быладыла: Лотан, Шобал, Сибон, Гана,

²¹ Дишон, Эсер эм Дишан. Эдомну жеринде Сеирни уланлары, хорлуланы бийлери быладыла.

²² Лотанны уланлары Хори бла Хемам эдиле. Тимна уа Лотанны эгечи эди.

²³ Шобалны уланлары быладыла: Албан, Манахат, Эбал, Шефо эм Онам.

²⁴ Сибонну уланлары быладыла: Ая бла Гана. Атасы Сибонну эшеклерин кютген заманда, ккым тюзде жылы суула тапхан Гана олду.

²⁵ Гананы сабийлери быладыла: Дишон бла Гананы кызы Охолибама.

²⁶ Дишонну уланлары быладыла: Хемдан, Эшбан, Итран эм Керан.

²⁷ Эсерни уланлары быладыла: Билхан, Заабан эм Акан.

²⁸ Дишанны уланлары быладыла: Ус бла Аран.

²⁹ Хорлуланы бийлери быладыла: Лотан бий, Шобал бий, Сибон бий, Гана бий,

³⁰ Дишон бий, Эсер бий, Дишан бий. Ма Сеирни жериндеги хорлу туккымланы бийлери быладыла.

³¹ Исраил улуулагга башчылык этген патчах болурдан алгга Эдомну жеринде башчылык этген патчахла быладыла:

³² Беор улу Бела Эдомну патчагы болганды. Аны шахарыны аты Динхала эди.

³³ Бела ёлгенде, орунуна босралы Зерах улу Йобаб патчах болганды.

³⁴ Йобаб ёлгенде, орунуна теманлыланы жеринден Хушам патчах болганды.

³⁵ Хушам ёлгенде, орунуна Моабаулагын-да мидиянлыланы хорлаган Бедад улу Хадад патчах болганды. Аны шахарыны аты Абит эди.

³⁶ Хадад ёлгенде, орунуна масрекъалы Самла патчах болганды.

³⁷ Самла ёлгенде, орунуна рехобот-ханнахарлы Шауул патчах болганды.

³⁸ Шауул ёлгенде, орунуна Акбор улу Баал-Ханан патчах болганды.

³⁹ Акбор улу Баал-Ханан ёлгенде, орунуна Хадад патчах болганды. Аны шахарыны аты Пау эди, къатыныны аты уа Мезахаб улу Матредни къызы Мехетабел эди.

⁴⁰ Тукъумларына эм жерлерине кёре Эсауну тукъумундан бийлени атлары быладыла: Тимна бий, Алба бий, Етет бий,

⁴¹ Охолибама бий, Эла бий, Пинон бий,

⁴² Кеназ бий, Теман бий, Мибсар бий,

⁴³ Магдиел бий, Ирам бий. Ие болган жерлеринде жашагъан эллерине атларын берген Эдомну бийлери быладыла. Эдомлуланы аталары Эсауду.

Юсюпню тюшлери

37 Якъуп, атасы кёчюп айланган жерде, Кенанны жеринде жашай эди.

² Ма Якъупну тукъумуну тарыхы: Юсюп онжеги жыллыкъ жаш болуп, атасыны къатынлары Билханы бла Зилпаны жашлары болган къарындашлары бла бирге сюрюю кюте эди. Юсюп къарындашларыны этген аманлыкъларын аталарына билдире эди.

³ Исраил^а уланларыны барындан да бек Юсюпню суйюучю эди, нек десенг ол аны къартлыкъ уланы эди. Юсюпге къолан кийим этген эди.

⁴ Юсюпню къарындашлары аталары аны барындан да бек суйгенин кёрген заманда, аны кёрюп болмай эдиле эм анга ариу селешалмай эдиле.

⁵ Сора Юсюп тюш кёргенди. Аны къарындашларына айтханында, ала аны андан да бек кёрюп болмай къалгандыла.

⁶ Юсюп алагъа: «Мен кёрген тюшге тынгылагъыз!»

⁷ Ма, биз сабанда гыстыла къыса тура

эдик. Билмей тургъанлай мени гыстым туруп, ёрге суюелип къалды. Сизни гыстыларыгъыз а тегерегине туруп, мени гыстыма баш урдула», — дегенди.

⁸ Къарындашлары анга: «Сен бизге патчахлыкъмы этерик болурса да? Бизге иеми боллукъ болурса да?» — дегендиле. Аны тюшлери ючюн эм сёзлери ючюн аны андан да бек кёрюп болмай къалгандыла.

⁹ Юсюп дагъыда башха тюш кёрюп, къарындашларына айтханды: «Тынгылагъыз, мен энгда бир тюш кёрдюм. Ма, кюн да, ай да, онбир жулдуз да манга баш ура эдиле», — дегенди.

¹⁰ Юсюп бу тюшню атасына да, къарындашларына да айтханды. Атасы анга урушуп: «Бу кёрген тюшонг неди? Мен да, ананг да, къарындашларынг да жерге дери ийилип санга баш уругъамы келлик болурбуз да?» — дегенди.

¹¹ Къарындашлары Юсюпге зарлангандыла, атасы уа бу сёзню эслеп кьойганды.

Къарындашлары Юсюпню сатадыла

¹² Бир жолда Юсюпню къарындашлары аталарыны сюрюююн кютерге Шекемге кетген эдиле.

¹³ Исраил Юсюпге: «Къарындашларынг сюрююню Шекемде кюте болурла. Кел, мен сени алагъа иейим», — дегенди. Юсюп: «Барайым», — деп жууап этгенди.

¹⁴ Якъуп: «Къарындашларынг тынч эселе, мал да сау эсе, барып кёр да, манга жууап келтир», — деп, аны Хеброн ёзенинден ийгенди. Юсюп Шекемге келгенди.

¹⁵ Ол аулакда ажашып айлана тургъанлай анга бир адам тюбеп: «Не излейсе?» — деп соргъанды.

¹⁶ Юсюп: «Къарындашларымы излейме. Ала сюрююню къайда кюте болурла? Тилейме, манга айт», — дегенди.

¹⁷ Ол адам да: «Ала мындан кетгендиле, Дотанга барайыкъ дегенлерин эшиттен эдим», — дегенди. Алай бла Юсюп къарындашларыны ызындан барып, аланы Дотанда тапханды.

¹⁸ Къарындашлары аны узакдан кёргендиле. Ол алагъа жууукълашынчы окъуна, аны ёлтюрюрге къаст этип башлагандыла.

¹⁹ Бир-бирлерине: «Ма, тюш кёрюучю келди.

^а Исраил — Якъупну башха аты (къара 32:28).

²⁰Энди келигиз, аны ёлтюрейик да, бир уруга атып кьояйыкъ. Аны жыртхыч жаныуар ашаганды деп айтырбыз. Сора аны тышлери неге боллугун кёрюбюз!» — дегендиле.

²¹Рубен муну эшитип, Юсюпню аланы кьолларындан кьутхарганды: «Аны ёлтюрмейик», — дегенди.

²²Аны аланы кьолларындан кьутхарып, атасына кьайтарып ючюн Рубен алагга: «Къан тёмегиз, аны бу кьум тюздеги кьуюга атыгыз, кесине уа тиймегиз», — дегенди.

²³Юсюп кьарындашларыны кьатына келген заманда, аны кийимин, юсюндеги кьолан кийимин юсюнден тешип алгандыла

²⁴Эм аны тутуп, кьуюга атхандыла. Ол кьуюну уа ичи кьуру эди, анда суу жокъ эди.

²⁵Ала аш ашарга олтургандыла. Сора кьарап, Гиладдан исмаиллыланы керуаны келе турганын кёргендиле. Аланы тюелерине стиракс^а, балхам эм мюр^а жюкленип эди. Ала бу затланы Мисирге элтип бара эдиле.

²⁶Яхуда кьарындашларына: «Кьарындашыбызны ёлтюрюп, аны кьанын тёкгенибизни жашыргандан не файда?

²⁷Келигиз, аны исмаиллылагга сатайыкъ, анга кьолубуз а тиймесин, нек десегиз ол кьарындашыбызды, бизни этибизди», — дегенди. Кьарындашлары аны сёзюне тынгылагандыла.

²⁸Мидиянлы саудиюгерле озуп барган заманда, Юсюпню кьуюдан тартып чыгаргандыла эм исмаиллылагга жыйырма кюмюшге сатхандыла. Исмаиллыла уа Юсюпню Мисирге элтгендиле.

²⁹Рубен кьайтып кьуюга келип, Юсюпню кьуюда болмаганын кёргенде, (жарсып) кесини кийимлерин жыртханды.

³⁰Кьарындашларына кьайтып: «Жашжокъду, кьайры кетейим мен?» — дегенди.

³¹Сора Юсюпню кийимин алгандыла эм теке союп, кийимни кьаннга боягандыла.

³²Кьолан кийимни ийип, аталарына тапдыргандыла эмда: «Биз муну тапхан эдик. Тилейбиз, кьара, бу уланынги кийимими-ди, огьесе тьойюлмюду», — дегендиле.

³³Жкьуп аны танып: «Бу уланымы кийимиди, аны жыртхыч жаныуар ашаганды. Баям, Юсюп таланып ёлген болур», — дегенди.

³⁴Сора (жарсып) кесини кийимлерин жыртханды эмда белине зыбыр кийим кьысып, кёп кюнлени уланына жилиуа этип турганды.

³⁵Аны жапсарырга битеу уланлары да, битеу кьызлары да жыйылган эдиле, ол а жапсарылырга унамай: «Уланымы жанына ахыратха бушуу бла барлыкьма», — дегенди. Атасы анга алай жилиуа этип турганды.

³⁶Ол кезиуде мидиянлыла Юсюпню Мисирде фыргьаууну ёзюрюне, аны бегеюулдерини башчысы Потифарга сатхандыла.

Яхуда бла Тамар

38 Ол заманда Яхуда кьарындашларындан айырылып, Хира атлы бир адул-ламлы адамны кьатында жерлешип тохтаганды.

²Яхуда анда Шуа атлы бир кенанлы адамны кьызын кёргенди. Бу кьызы алып, анга барганды.

³Тиширыу бууаз болуп, улан тапханды. Яхуда анга Эр атаганды.

⁴Тиширыу дагыда бууаз болуп, улан тапханды эмда анга Онан атаганды.

⁵Дагыда улан табып, анга Шела атаганды. Ол Шеланы тапхан заманда Яхуда Кезибде эди.

⁶Сора Яхуда тьонгючу Эрге кьатын алганды. Кьатынны аты Тамар эди.

⁷Яхуданы тьонгючу Эр Раббийни кёз аллында аман эди. Ол себепден Раббий аны жанын алганды.

⁸Яхуда Онаннга: «Кьарындашынги кьатынына бар, кьайынча аны кьатыннга алып, кьарындашынга урлукъ кьура», — дегенди.

⁹Онан тууарыкъ сабий аныкьы болмазлыгын биле эди. Ол себепден, кьарындашыны кьатынына барган заманында, кесини кьарындашына урлукъ бермез ючюн огьун жерге тёге эди.

¹⁰Аны этгени уа Раббийни кёз аллында аманлыкъ эди. Ол себепден Раббий аны да жанын алганды.

¹¹Сора Яхуда келини Тамарга: «Уланымы Шела ёсгючюн, атангы юйюнде эрсиз жашап тур», — дегенди. Нек десенг: «Кьарын-

^а Стиракс, мюр — баггалы, ариу ийисли затла.

дашларыча ол да ёлюп кьалмагъа эди», — деп ойлай эди. Тамар кетип, атасыны юйюнде жашап башлагъанды.

¹² Кёп заман озгъанда Шуаны кызы, Яхуданы кьатыны ёлгенди. Яхуда, кьайгъысы чёкгенден сора, Адулламлы шуёху Хира бла бирге Тимнагъа, кесини кьойларын кьыркъ-гъанлагъа; адулламлы баргъанды.

¹³ Тамаргъа: «Ма, кьайын атанг кьойларын кьыркъаргъа Тимнагъа барады», — деп билдиргендиле.

¹⁴ Тамар юсюнден башсыз кьатын кийимин тешип, юсюне жабыу жапханды эм жабылып, Тимнагъа баргъан жолда болгъан Энайим шахарны кьабакъ аллында олтургъанды. Нек десенг Шеланы ёсгенин, кеси уа анга кьатыннга берилмегенин кёрген эди.

¹⁵ Яхуда аны кёрюп, саяк тиширыугъа санагъанды, нек десенг ол бетин жапхан эди.

¹⁶ Жолдан анга бурулгъанды эм бу аны келини болгъанын билмей: «Эркинлик бер, санга барайым», — дегенди. Тамар а: «Манга келсенг, манга не берирсе?» — деп соргъанды.

¹⁷ Яхуда: «Санга сюрюуден улакъ иерме», — дегенди. Тамар да: «Ийгинчи сен манга жюк берирмисе?» — деп соргъанды.

¹⁸ Яхуда: «Санга не жюк берейим?» — дегенди. Тамар да: «Мухурунгу, белибауунгу эм кьолунгдагъы таягъынгы», — дегенди. Яхуда бу затланы берип, анга баргъанды, Тамар да андан бууаз болгъанды.

¹⁹ Сора Тамар туруп кетгенди, юсюнден жабыуун алып, энтда башсыз кьатын кийимин кийгенди.

²⁰ Яхуда уа берген жюгюн ызына алып ючюн адулламлы шуёхуну кьолу бла тиширыугъа улакъ ийгенди. Шуёху уа тиширыуну табалмагъанды.

²¹ Ол жерни адамларына: «Энайимде жол жанында олтургъан саяк тиширыу кьайдады?» — деп соргъанды. Ала уа: «Мында саяк тиширыу жокъ эди», — дегендиле.

²² Ол Яхудагъа кьайтып: «Тиширыуну табалмадым. Ол жерни адамлары да: мында саяк тиширыу жокъду, дедиле», — дегенди.

²³ Яхуда уа: «Охо (ол затланы) кесине кьойсун, бизни хыликке этмесинле анса. Ма, бу улакъны ийдим, алай а сен ол тиширыуну табалмадынг», — дегенди.

²⁴ Юч айгъа жууукъ озгъанлай, Яхудагъа:

«Келининг Тамар, зийна этип, ма, зийналыкъдан бууаз болгъанды», — деп айтхандыла. Яхуда уа: «Чыгъарыгъыз аны, кюйдюрюлсюн!» — дегенди.

²⁵ Тамарны чыгъарып тебирегенлеринде уа, ол кьайын атасына: «Бу затла кимни киле эселе да, мен ол адамдан бууазма», деп айтдырыргъа адам ийгенди. Эмда: «Тилейме, бу мухур да, белибау да, таякъ да кимни киле эселе да кьара, таны», — дегенди.

²⁶ Яхуда ол затланы танып: «Менден эсе ол тюзю, нек десенг мен аны уланым Шелагъа кьатыннга бермегенме», — дегенди. Эм андан арысында анга бармагъанды.

²⁷ Тамарны кьозлар заманында уа, кьарынында эгизле болгъаны кёрюнгенди.

²⁸ Ол кьозлай тургъанда эгизледен бири кьолун тышына чыгъаргъанды. Аначы кьатын кызыл халы алып, аны кьолуна кысып: «Биринчиге бу чыккъанды», — дегенди.

²⁹ Алай а ол кьолун артха кьайтаргъанды, сора кьарындашы чыккъанды. Аначы кьатын: «Сен кесинге чырмауну кьалай буздунг?» — дегенди. Алай бла анга Перес^а аталгъанды.

³⁰ Андан сора аны кьарындашы кьолунда да кызыл халысы бла чыккъанды. Анга да Зерах^б аталгъанды.

Юсюп бла Потифарны кьатыны

39 Юсюпню уа Мисирге келтирген эдиле. Фыргъаууну ёзюрю, патчахны бегеуоллерини башчысы мисирли Потифар Юсюпню, аны ары келтирген исмаиллыладан сатып алгъанды.

² Раббий Юсюп бла эди, ол да этген ишлеринде жетишимли адам болгъанды. Юсюп мисирли бийини юйюнде жашап тургъанды.

³ Юсюпню бийи Раббий аны бла болгъанын эм аны кьоллары бла битеу этген ишинде жетишимлик бергенин кёргенди.

⁴ Юсюпге ыразы болуп, аны энчи кьулугуна алгъанды. Сора аны кесини юйюне таматагъа салгъанды эм битеу болгъан затын аны кьолуна берип кьойгъанды.

⁵ Ол Юсюпню кесини юйюне эм битеу болгъан миюкюне таматагъа салгъан замандан башлап, Юсюпню хатеринден Раббий

^а Перес — «чырмауну бузган».

^б Зерах — «кызыл».

мисирлини юйюне берекет бергенди эм аны битеу болгъан затында, юйюнде да, сабанында да Раббийни берекети бар эди.

⁶Потифар битеу болгъан затын Юсюпню къолунда къойгъанды эм ашагъан ётмегинден башха бир затха да эс бёлорге кереклиси жокъ эди. Юсюп субай санлы эм ариу бетли эди.

⁷Бир жолда бийини къатыныны Юсюпге кёзю къарап: «Мени бла жат», — дегенди.

⁸Юсюб'а унамагъанды эм бийини къатынына: «Ма бийими мен тургъанлы юйде бир затха да эс бёлорге кереклиси жокъду, битеу болгъан затын мени къолума берип къойгъанды.

⁹Бу юйде менден уллу жокъду. Ол манга сенден башха хар неге да эркинлик бергенди, нек десенг сен аны къатыныса. Бу уллу аманлыкны этип, Аллаха къажар гюнах къалай этер эдим да мен?» — дегенди.

¹⁰Потифарны къатыны хар кюн сайын Юсюпге алай айтса да, Юсюп аны бла жатаргъа, аны биргесине болургъа да унамай тургъанды.

¹¹Бир жолда Юсюп кеси ишин этерге юйге киргенде, юйдегиледен ичинде киши жокъ эди.

¹²Потифарны къатыны Юсюпню кийиминден сермеп тутуп: «Жат мени бла», — дегенди. Юсюб'а кийимин аны къолунда къюоп, къачып, тышына чыкъгъанды.

¹³Ол къатын, Юсюп кийимин аны къолунда къюоп, къачып, тышына чыкъгъанын кёрюп,

¹⁴Юйдегилерин къычырып чакъыргъанды эм алагъа: «Къарагъыз, (эрим) бизни бедиллик этерге, бизге чюйютлюню келтиргенди. Ол чюйютлю мени бла жатар ючюн къатыма келген эди, мен а уллу къычырыкъ этдим.

¹⁵Ол, мени хахай этип къычыргъанымы эшитип, кийимин менде къюоп, къачып, тышына чыкъгъанды», — дегенди.

¹⁶Юсюпню кийимин, бийи юйюне къайтынчы, кесинде къойгъанды.

¹⁷Бу сёзлени анга жангыдан айтханды: «Сен бизге келтирген чюйютлю къул мени бедиллик этерге манга келген эди.

¹⁸Мен хахай этип къычыргъан заманда уа, ол кийимин менде къюоп, тышына къачханды», — дегенди.

¹⁹Юсюпню бийи, къатыны анга: «Къулунг манга былай этгенди», — деп айтхан сёзлени эшитген заманында, ачыудан жанганды

²⁰Эмда Юсюпню тутуп, патчахны тутмакълары тутулуп тургъан зинданнга салгъанды. Алай бла Юсюп анда, зинданда тургъанды.

²¹Раббий а Юсюп бла эди, анга ахшылыкъ этгенди эм зинданны таматасын анга иги къаратханды.

²²Зинданны таматасы зинданда болгъан битеу тутмакъланы Юсюпню къолуна берип къойгъанды, ала анда хар не этселе да, ол оноу эте эди.

²³Зинданны таматасы Юсюпню оноунда болгъан бир затха да къарамай эди, нек десенг Раббий Юсюп бла эди эмда аны битеу этген ишине жетишимлик бере эди.

Юсюп тутмакъланы тюшлерин жоралайды

40 Бир кесек замандан сора Мисирни патчахыны чагъырчысы бла ётмекчиси жюйюсханларын, Мисирни патчахын ачуландыргъандыла.

²Фыргъауун эки къуллукъчусуна — тамата чагъырчысына бла тамата ётмекчисине — чамланганды.

³Аланы бегеуоллени таматасыны юйюнде, Юсюп тутмакъ болгъан жерде зинданнга салгъанды.

⁴Бегеуоллени таматасы Юсюпню алагъа къараргъа салгъанды, сора ол алагъа къуллукъ этип тургъанды. Ала бир бёлек заманы тутмакъда тургъандыла.

⁵Бир жолда Мисирни патчахыны тутмакъда тутулуп тургъан чагъырчысына бла ётмекчисине тюшле кёрюннгендиле, эки сине да бир кечеде, хар бирини кесине башха тюш, хар бирине энчи магъаналы тюш кёрюннгенди.

⁶Юсюп эрттенликде аланы къатларына келип, аланы жунчуп тургъанларын кёргенди.

⁷Кеси бла бирге бийини юйюнде тутмакъда тургъан, фыргъаууну шапаларына: «Бетигиз бюгюн былай мудах некди?» — деп соргъанды.

⁸Ала: «Бизге тюшле кёрюннгендиле, аланы жоралар адам а жокъду», — дегендиле. Юсюп: «Жоралау Аллахдан тюйюлмюдю да? Айтчыгъыз манга», — дегенди.

⁹Тамата чагъырчы тюшюн Юсюпге ай-

тып: «Тюшюмде аллымда жюзюм терек кёрдюм.

¹⁰ Ол терекде юч бутакъ бар эди. Ол чапыракъ ийди, аны чакъгыны кёрюндю, сора жюзюмлери чопал болуп бишдиле.

¹¹ Фыргъауунну чагъыр аягыъ да мени кьолумда эди. Мен жюзюмлени алдым, аланы сууларын фыргъауунну чагъыр аягына сыгъып, аякъны фыргъауунну кьолуна бердим», — дегенди.

¹² Юсюп: «Ма тюшню жорасы: юч бутакъ — юч кюндю.

¹³ Юч кюнден фыргъауун сени зиндандан чыгъартып, сени жеринге кьайтарлыкъды, сен аны чагъырчысы болгъан заманында алгъын этиучюнгча, фыргъауунну чагъыр аягын аны кьолуна берликсе.

¹⁴ Санга игилик болгъан заманда уа, мени эсинге тюшюр. Манга ахшылыкъ этип, мени юсюмден фыргъаууннга сагъын эм мени бу юйден чыгъар.

¹⁵ Нек десенг мен чюйютлюлени жеринден урланганма. Аны кибик мында да мени тутмакъгъа атарча зат этмегенме», — дегенди.

¹⁶ Тамата ётмекчи, Юсюпню иги жоралагъанын кёрюп: «Мен да тюш кёрдюм. Башымда юч четен акъ ётмек бар эди.

¹⁷ Огъаргы четенде ётмекчи фыргъаууннга этген хар тюрлю аш бар эди. Къанатлыла башымдагы четенден ол ашланы ашай эдиле», — дегенди.

¹⁸ Юсюп анга былай жууап этгенди: «Ма тюшню жорасы: юч четен — юч кюндю.

¹⁹ Юч кюнден фыргъауун сени зиндандан чыгъартып, терекге асдырлыкъды. Этинги къанатлыла ашарыкъдыла».

²⁰ Ючюнчю кюн фыргъауун туугъан кюнюнде битеу къулдукъчуларына кьурманлыкъ этгенди. Къулдукъчуларыны алларында тамата чагъырчысын бла тамата ётмекчисин зиндандан чыгъартханды.

²¹ Тамата чагъырчысын алгъынгы жерине кьайтаргъанды. Тамата чагъырчы чагъыр аякъны фыргъауунну кьолуна бергенди.

²² Тамата ётмекчини уа, Юсюп алагъа жоралагъаны кибик, асдыргъанды.

²³ Тамата чагъырчы уа Юсюпню эсине келтирмегенди, алай а аны унутуп кьойгъанды.

Фыргъауунну тюшлери

41 Эки жыл озгъандан сора фыргъаууннга тюш кёрюнгенди. Тюшюнде ол Нил сууну кьатында тура эди.

² Сора иги кьарамлы эм семиз этли жети ийнек суудан чыгъып, кьамиш ичинде отлай эдиле.

³ Аладан сора уа осал кьарамлы эм арыкъ этли жети башха ийнек суудан чыгъып, сууну жагъасында ол ийнеклени кьатларында тохтадыла.

⁴ Осал кьарамлы эм арыкъ этли ийнекле, иги кьарамлы эм семиз этли жети ийнекни ашап кьойдула. Сора фыргъауун уянганды.

⁵ Дагыда жукълагъанды, экинчи кере да анга тюш кёрюнгенди. Тюшюнде бир чёпню юсюнде жети токъ эм ахшы будай баш ёсдю.

⁶ Аладан сора уа кюн чыкъгъан жанындан уруучу жел кьурутхан жети арыкъ будай баш ёсдю.

⁷ Арыкъ будай башла жети токъ эм толу будай башланы жутуп кьойдула. Сора фыргъауун уянганды эмда бу тюш болгъанын ангылагъанды.

⁸ Эрттеникде фыргъауунну кёлю жунчугъанды эмда адам ийип, Мисирни битеу билгичлерин бла битеу акъылманларын чакъыртып, кёрген тюшлерин алагъа айтханды. Алай болгъанлыкъгъа фыргъауунну тюшлерин жоралар адам жокъ эди.

⁹ Сора тамата чагъырчы фыргъаууннга: «Энди гюняларымы эсиме тюшюреме.

¹⁰ Фыргъауун къуларына чамланып, мени да, тамата ётмекчини да бегеуоллени таматасыны юйюндеги тутмакъгъа берген эди.

¹¹ Бир кече экибизге да тюш кёрюнген эди, хар бирибизге энчи магъаналы тюш кёрюнген эди.

¹² Анда уа бизни бла бегеуоллени таматасыны кьулу бир чюйютлю жаш бар эди. Биз тюшлерибизни анга айтхан эдик, ол а бизге хар бирибизни кёрген тюшюн жоралагъан эди.

¹³ Ол бизге кьалай жоралагъан эсе да, алай болуп кьалгъан эди.

Мен жериме кьайтарылгъан эдим; тамата ётмекчи уа асылгъан эди», — дегенди.

¹⁴ Сора фыргъауун адам ийип, Юсюпню

чакыртханды. Аны тутмакдан ашыгып чыгаргандыла. Ол чачын кырккыдырып эмкиймлериналышындырып, фыргъаууннга келгенди.

¹⁵ Фыргъауун Юсюпге: «Манга тыш кёрюннгенди, аны жоралар адам жокъду. Манга айтханларына кёре уа сен эшитген хар тышню жоралай билесе», – дегенди.

¹⁶ Юсюп фыргъаууннга: «Мен жоралаял-майма. Фыргъаууннга тап жууапны Аллах берир», – деп жууап этгенди.

¹⁷ Фыргъауун Юсюпге былай айтханды: «Мен тышюмде Нил сууну жагъасында тура эдим.

¹⁸ Сора семиз этли, иги къарамлы жети ийнек суудан чыгып, къамиш ичинде отлай эдиле.

¹⁹ Аладан сора уа, азгын, бек осал къарамлы эм арыкь этли жети башха ийнек чыкьды. Битеу Мисирни жеринде ала кибик арыкь ийнек кёрмегенме мен.

²⁰ Сора арыкь, осал къарамлы ийнекле алгыннгы семиз ийнеклени ашап кьойдула.

²¹ Семизле аланы къарынларына сыйындыла, алай болгъанлыкьгъа къарынларына сыйынганлары эсленнген да этмедди. Ала алгынча алай осал къарамлы эдиле. Сора мен уяндым.

²² Андан сорада манга быллай тыш кёрюндю: бир чёпню юсюнде жети толу эм ахшы будай баш ёсдю.

²³ Аладан сора уа кюн чыкьгъан жанындан уруучу жел кьурутхан жети кьуу, арыкь будай баш ёсдю.

²⁴ Арыкь будай башла жети ахшы будай башны жутуп кьойдула. Муну билгичлеге айтхан эдим, алай а манга бир киши да айттып ангылаталмады», – дегенди.

²⁵ Юсюп фыргъаууннга былай айтханды: «Фыргъауунну эки тышю бирди: Аллах не этеригин фыргъаууннга билдиргенди.

²⁶ Жети ахшы ийнек – жети жылды эм жети ахшы будай баш да – жети жылды. Эки тыш бирди.

²⁷ Аланы ызындан чыкьгъан жети арыкь эм осал ийнек – жети жылды, аны кибик кюн чыкьгъан жанындан уруучу жел кьурутхан арыкь будай баш да – жети жыл ачлыкьды.

²⁸ Аллах не этеригин фыргъаууннга кёргозтгенди деп, мен ма аны ючюн айтханма.

²⁹ Ма, битеу Мисирни жерине жети жыл уллу элпеклик келеди.

³⁰ Андан сора жети жыл ачлыкь боллукьду. Мисирни жеринде битеу ол элпеклик унутуллукьду эмда ачлыкь кыралны жоярыкьды.

³¹ Ол келлик ачлыкьны себебинден кыралда алгыннгы элпеклик унутуллукьду, нек десенг ол бек кыйын боллукьду.

³² Фыргъаууннга тыш эки кере кьайтарылып кёрюннгени уа бу керти да Аллахны сёзю болгъанын эмда кысха заманда Аллах муну этеригин билдирир ючюндю.

³³ Энди уа фыргъауун, ангылаулу эм терен акьыллы киши табып, аны Мисирни жерине таматагъа салсын.

³⁴ Фыргъауун былай этсин: кыралгъа кьуллукьчула салып, жети элпек жылда Мисирни жеринден беш юлошден бирин жыйдырсын.

³⁵ Ол келлик ахшы жылланы хар тырлю мирзеуюн жыйсынла, мирзеуно шахарлада фыргъауунну оноуунда тутаргъа азыкьгъа жыйсынла эмда кьалауурлагъа сакьлатсынла.

³⁶ Ол мирзеу а кырал ачдан кырылып кьалмаз ючюн Мисирни жеринде боллукь жети ач жылгъа кыралда азыкьгъа болур», – дегенди.

Фыргъауун Юсюпню Мисирге таматагъа салады

³⁷ Фыргъауун бла битеу кьуллукьчулары бу сёзню иги кёргендиле.

³⁸ Фыргъауун кьуллукьчуларына: «Муну кибик, кесинде Аллахны Ньюрю болгъан адам табарбызмы биз?» – дегенди.

³⁹ Сора Юсюпге: «Аллах быланы барын да санга ачыкь этгенине кёре, сени кибик алай ангылаулу эм терен акьыллы адам жокьду.

⁴⁰ Сен мени юйюме тамата боллукьса эм битеу халкьым сени айтханынгы этип турлукьду. Мен жаланда тахтада олтургъаным себепли сенден уллу боллукьма», – дегенди.

⁴¹ Фыргъауун Юсюпге: «Ма, мен сени битеу Мисирни жерине таматагъа салама», – деп да кьошханды.

⁴² Сора кесини мухурун бармагьындан чыгарып, аны Юсюпню бармагьына салгъан-

ды, анга ариу гетен кийимле кийдиргенди эм боюнуна алтын сынжыр такыгъанды.

⁴³ Аны кесини экинчи файтонуна миндиргенди. Юсюпню аллында: «Жол ачыгыз!» — деп кычыра эдиле. Алай бла фыргъауун аны битеу Мисирни жерине таматагъа салгъанды.

⁴⁴ Сора Юсюпге: «Мен фыргъауунма. Битеу Мисирни жеринде сенсиз бир киши да не кьолун, не аягын кымылдатырык туюлюдью», — деп,

⁴⁵ Анга Сафенат-панеах атагъанды. Хелиопол шахарны дин кьуллукъчусу Потифераны кызы Асиятны да анга кьатыннга бергенди. Юсюп битеу Мисир кьыралда айланганды.

⁴⁶ Мисирни патчахы фыргъауунга кьулукъ этип башлагъан заманында Юсюп отуз жыллыкъ эди. Фыргъауунну аллындан чыгып, битеу Мисирни жеринде айланганды.

⁴⁷ Жер а жети элпек жылда кёп тирлик берип тургъанды.

⁴⁸ Алай бла Юсюп Мисирни жеринде битимли болгъан жети жылны хар тюрлю мирзеуюн жыйып, шахарлада салдыргъанды. Хар шахарда аны тегерегиндеги сабанланы мирзеуюн салдыргъанды.

⁴⁹ Тенгизни юзмези кибик алай кёп мирзеу жыйдыргъанды, алай бла тергеуюн да кьойгъанды, нек десенг эсеби жокъ эди.

⁵⁰ Ач жылла жетгинчи Юсюпге эки улан туугъанды, аланы уа Хелиопол шахарны дин кьуллукъчусу Потифераны кызы Асият тапханды.

⁵¹ Юсюп тюнгючюне Манаше^а атагъанды, нек десенг: «Аллах манга битеу кыйынлыкларымы да, атамы битеу юйюрюн да унутдургъанды», — дегенди.

⁵² Экинчисине уа Эфраим^б атагъанды, нек десенг: «Мени термилген жеримде, Аллах мени туудукьлу этгенди», — дегенди.

⁵³ Мисирни жеринде болгъан жети элпек жыл озгъанды.

⁵⁴ Юсюп айтханча жети ач жыл жетгенди. Битеу кьыралланы ачлыкъ кьысхан эди, жаланда битеу Мисирни жеринде мирзеу бар эди.

⁵⁵ Битеу Мисирни жери да ачлыкъ сынап башлагъан заманда уа, халкъ мирзеу тапмай фыргъауунгатарыгъып башлагъанды. Фыргъауун да битеу мисирлиге: «Юсюпге барыгъыз, ол сизге не айтса да этигиз», — дегенди.

⁵⁶ Битеу жер башына ач киргенде, Юсюп битеу мирзеу жыйылгъан амбарланы ачып, мисирлиге мирзеу сатып башлагъанды. Мисирни жеринде ачлыкъ кьысадан кьыса баргъанды.

⁵⁷ Мирзеу сатып алыргъа битеу кьыралдан адамла Мисирге Юсюпню аллына келе эдиле, нек десенг битеу жер башын ачлыкъ бек кьысхан эди.

Юсюпню къарындашлары Мисирге барадыла

42 Яккуп Мисирде мирзеу болгъанын билгенде уланларына: «Бир-биригизге нек къарап турасыз?»

² Мисирде мирзеу болгъанын эшитгенме мен. Ары барып, андан бизге мирзеу сатып алыгъыз, ёлмей кечинейик», — дегенди.

³ Алай бла Юсюпню он къарындашы Мисирде мирзеу сатып алыргъа кетгендиле.

⁴ Юсюпню къарындашы Беняминни уа Яккуп ала бла иймегенди, нек десенг: «Анга бир палах болмагъа эди», — дегенди.

⁵ Келгенле арасында Исраил улулары да мирзеу сатып алыргъа келгендиле, нек десенг Кенанны жерине да ач кирген эди.

⁶ Юсюб^а кьыралны таматасы эди, кьыралны битеу халкъына мирзеуюн да ол сата эди. Юсюпню къарындашлары келип, аны аллында жерге кьаплангандыла.

⁷ Юсюп къарындашларын кёрюп, таныгъанды, алай а танымагъанча этгенди эмда алагъа хыны сёлешип: «Сиз кьайдан келгенсиз?» — дегенди. Ала да: «Аш сатып алыр ючюн Кенанны жеринден келгенбиз», — дегендиле.

⁸ Юсюп къарындашларын таныгъанды, ала уа аны танымагъандыла.

⁹ Сора Юсюп аланы юсюнден анга кёрюнген тюшлени эсине тюшюрюп, алагъа: «Сиз тасхачыласыз, бу кьыралны кьырысуз жерлерин излеп, табаргъа келгенсиз», — дегенди.

¹⁰ Ала: «Угъай, бийибиз! Кьулларынг аш сатып алыргъа келгендиле анса.

¹¹ Барыбыз да бир адамны сабийлерибиз,

^а Манаше — «унутдуруучу» деген магъананы туталды.

^б Эфраим — «эки кьат битимли» деген магъананы туталды.

биз тюз ниетли адамлабыз. Къулларынг тас-хачыла туююлдоле», – дегендиле.

¹² Юсюп: «Угъай, бу къыралны къарыусуз жерлерин излеп, табаргъа келгенсиз», – дегенди.

¹³ Ала уа: «Биз къулларынг онеки къарындашбыз. Кенанны жеринде бир адамны уланларыбыз. Ма, гитчебиз энди атабыз блады, бирибиз а тас болду», – дегендиле.

¹⁴ Юсюп: «Мен сизге айтханча, тасхачыласыз сиз.

¹⁵ Ма былай сыналлыксыз: фыргъауунну жаны бла ант этеме, гитче къарындашыгъыз бери келмесе, сиз мындан чыгъарыкъ туююлсюз.

¹⁶ Кесигизден биреуню ийигиз, ол къарындашыгъызны алып келсин. Сиз а тутулуп турлукъсюз. Айтханыгъыз керти эсе, биллинир; алай туююл эсе уа, фыргъауунну жаны бла ант этеме, сиз тасхачыласыз», – дегенди.

¹⁷ Сора аланы юч кюннге тутмакъгъа бергенди.

¹⁸ Ючюнчю кюн: «Ма былай этигиз, сора сау къалырсыз, нек десегиз мен Аллахдан къоркъама.

¹⁹ Сиз тюз ниетли адамла эсегиз, бир къарындашыгъыз сиз тутулуп турган юйде турсун. Сиз а, юйдегилеригиз ач болгъанлары себепли, мирзеу элтип барыгъыз.

²⁰ Гитче къарындашыгъызны уа манга келтиригиз, ол заманда сёзлеригиз тюз болуп чыгъарла эмда сиз ёлмей къалырсыз», – дегенди. Ала да алай этгендиле.

²¹ Сора бир-бирлерине: «Туура биз къарындашыбызгъа къажау этген гюняхыбыз ючюн азапха тюшдюк. Ол жалбарып бизден тилеген заманда аны жаныны термилгенин кёрген эдик, алай болгъанлыкъгъа анга тынгыламагъан эдик. Бу палах бизге аны ючюн тюшгенди», – дей эдиле.

²² Рубен сёз алып: «Жашха къажау гюнях этмегиз деп айтмагъанмы эдим мен сизге? Алай болгъанлыкъгъа, тынгыламагъан эдигиз. Ма, аны къаны тёлетиледи», – дегенди.

²³ Ала Юсюпню ангылагъанын билмей эдиле, нек десенг аланы араларында тилманч бар эди.

²⁴ Юсюп аладан айырылып жилягъанды. Къайтханында, ала бла сёлешгенди эм ара-

ларындан Шимонну алып, ала кёре турганлай аны байлагъанды.

²⁵ Сора аланы тулукъларын мирзеуден толтурургъа, ахчаларын а хар бирини кесини тулугъуна къайтарып салыргъа, алагъа жол азыкъ да берирге буйрукъ этгенди. Алай этилгенден сора,

²⁶ Ала мирзеулерин эшеклерине жюклеп, андан кетгендиле.

²⁷ Аладан бирлери кече къалган жерлеринде эшегине жем берирге тулугъун ачханда, ахчасын тулугъуну башында кёргенди.

²⁸ Къарындашларына: «Ахчам къайтарылгъанды. Ма, ол тулугъумдады!» – дегенди. Аланы жюреклерини жунчуп, къоркъуп, бир-бирлерине: «Аллах муну бизге былай нек этди?» – дегендиле.

²⁹ Сора Кенанны жерине аталары Якъупха келип, битеу алагъа болгъан затны анга айтхандыла:

³⁰ «Ол къыралгъа таматалыкъ этген адам бизге хыны сёлешгенди эм бизни ол къыралда тасхачылыкъ этгенге санагъанды.

³¹ Биз а анга: тюз ниетли адамлабыз, тасхачыла туююлбюз.

³² Биз атабызны уланлары онеки къарындашбыз, бирибиз тас болду, гитчебиз а энди атабыз бла Кенанны жериндеди, деген эдик.

³³ Ол къыралгъа таматалыкъ этген адам а бизге: сизни тюз ниетли адамла болгъаныгъызны мен ма былай билликме: сизден бир къарындашыгъызны мени къатымда къююгъуз, сиз а юйдегилеригиз ач болгъанлары себепли, мирзеу алып, барыгъыз.

³⁴ Гитче къарындашыгъызны да манга келтиригиз. Сора мен тасхачыла болмагъаныгъызны, алай а тюз ниетли адамла болгъаныгъызны билirme. Къарындашыгъызны сизге къайтарырма, сора бу къыралда алыш-бериш этерсиз, деген эди», – дегендиле.

³⁵ Ала тулукъларын бошатхан заманда, хар бири ахча туююмчегин тулугъунда тапханды. Ахча туююмчеклерин кёргенлеринде ала да, аталары да къоркъгъандыла.

³⁶ Аталары Якъуп: «Сиз мени сабийлеримден айырдыгъыз: Юсюп жокъ, Шимон да жокъ, Беняминни да алыргъа къорешесиз. Была бари да мени башыма келедиле!» – дегенди.

³⁷Рубен атасына: «Мен аны санга кыайтармасам, мени эки уланымы ёлтюр; аны мени кьолума бер; мен аны санга кыайтарып келтирмем», — дегенди.

³⁸Якьуб'а: «Жашым сизни бла барлык туююлдою, нек десегиз аны кыарындашы ёлюп, ол жангыз кьалганды. Сиз барлык жолда анга бир палах болса, мени чал башымы бушуу бла кыабыргга тюшюрлюк-сюз», — дегенди.

Мисирге экинчи жолоучулук

43 Кенанны кыралын ачлыкь кысхан эди.

²Сора Мисирден келтирилген мирзеу бошалган заманда, Исраилуланларына: «Энтда барып, бизге бироз мирзеу сатып алыгыз», — дегенди.

³Яхуда уа анга былай айтханды: «Ол адам бизге: кыарындашыгыз сизни бла болмаса, мени кёзюме кёрюнмегиз деп, бек кыаты айтханды.

⁴Кыарындашыбызны бизни бла ийсенг, барып, санга аш сатып алырбыз.

⁵Иймесенга, барлыкь туююлбюз, нек десенг ол адам бизге: кыарындашыгыз сизни бла болмаса, мени кёзюме кёрюнмегиз деп айтханды», — дегенди.

⁶Исраил а: «Сизни дагыда кыарындашыгыз болганын ол адамгга айтып, манга аманлыкь нек этдигиз?» — дегенди.

⁷Ала да анга: «Ол адам бизге: атагыз саумуду? Башха кыарындашыгыз бармыды деп, бизни юсюбюзден эм жууукларыбызны юсонден бек сора эди. Биз анга ол сооруулагга кёре айтхан эдик. Ол бизге: кыарындашыгызны келтиригиз деп айтыргын кыайдан биле эдик?» — дегендиле.

⁸Яхуда уа атасы Исраилге: «Жашны мени бла ий. Биз туруп барайыкь, биз да, сен да, сабийлерибиз да ёлмей, сау кыалырбыз.

⁹Жаш ючюн мен жууапылма, аны мени кьолумдан излесе. Мен аны санга кыайтарып аллынгга сюемесем, битеу ёмюрюмде аллынгга гюняхлы болуп кьаллыкьма.

¹⁰Биз мычымасакь эди уа, энди эки кере да барып келир эдик», — дегенди.

¹¹Аталары Исраил: «Алай эсе уа, ма былай этигиз: тулукларыгызгга бу жерде ёсген эн иги загладан салып, ол адамгга саугьагга бироз балхам бла бироз бал да,

стиракс бла мюр да, фисташкала бла миндал чертлеуюкле да элтигиз.

¹²Кьолугызгга эки кере кёп ахча да алыгыз. Тулукларыгызны башларына кыайтарылып салынган ахчаны уа кыайтарып беригиз. Бир жангылычлыкь болган болур.

¹³Кыарындашыгызны да алып, туруп, энтда ол адамгга барыгыз.

¹⁴Неге да кючю жетген Аллах ол адамны сизге мархамат этдирсин, ол сизге бирси кыарындашыгызны да, Бениаминни да жиберсин. Мен а сабийлеримден айырыллыкь эсем, айырылайым», — дегенди.

¹⁵Сора кыарындашла бу саугаланы да алып, кьолларына эки кере кёп ахча да, Бениаминни да алып, туруп, Мисирге кетгендиле эмда Юсюпню аллына баргандыла.

¹⁶Юсюп Бениаминни ала бла бирге кёргендинде кесини юй таматасына: «Бу адамланы юйге элт, малладан бир мал кесип, ашарыкь эт. Нек десенг бу адамла кюнортада мени бла ашарыкьдыла», — дегенди.

¹⁷Сора ол адам, Юсюп айтханча этип, аланы Юсюпню юйюне келтиргенди.

¹⁸Кыарындашла аланы Юсюпню юйюне келтиргенлерине кьоркзуп: «Бизни алгын тулукларыбызгга салынып кыайтарылган ахча ючюн келтиргендиле, бизге чурум этип, чабыуул этип, эшеклерибизни да алып, бизни кьул этерик болурла», — дегендиле.

¹⁹Сора ала, Юсюпню юй таматасыны кыатына барып, юйню эшиклерини кыатында анга сёлешип башлап:

²⁰«Жюйюсханыбыз, тынгыла, мирзеу сатып алыргга биз алгын да келген эдик.

²¹Биз кече кыалыр жерге келип, тулукларыбызны ачхан заманда уа, хар бирибизни ахчасы саулай тулугуну башында эди. Биз да аны кыайтарып беребиз.

²²Мирзеу сатып алыргга башха ахча да келтиргенбиз. Ахчабызны тулукларыбызгга ким салганын а билмейбиз», — дегендиле.

²³Ол а: «Аны ючюн кыайгы этмегиз, кьоркьмагыз. Аллахыгыз, атагызны Аллахы сизге тулукларыгызда хазна бергенди. Ахчагыз манга келгенди», — дегенди. Сора алагга Шимонну келтиргенди.

²⁴Аланы Юсюпню юйюне кийирип, аякларын жууаргга суу бергенди, эшеклерине да аш салганды.

²⁵ Къарындашласауггаларын Юсюпнюкю-нортада келир заманына хазыр этип тургандыла, нек десенг анда аш ашарыкъларын эшитген эдиле.

²⁶ Юсюп юйюне келгенде ала къолларын-дагы сауггаланы юйге келтирип, анга жерге дерри баш ургандыла.

²⁷ Юсюп аладан саулуку соруп: «Сиз айтхан къарт атагыз саламатмыды? Ол саумуду?» — дегенди.

²⁸ Ала да: «Сени къулунг, бизни атабыз саламатды, сауду», — дегенди. Сора ийиллип, баш ургандыла.

²⁹ Юсюп кёзлерин кётюрюп, анасыны уланы, кесини къарындашы Бениминни кётюрюп: «Ол сиз манга айтхан гитче къарындашыгыз бумуду?» — деп сорганды эмда: «Аллахны шафауаты сени бла болсун, балам!» — дегенди.

³⁰ Сора ашыгып чыкъганды, нек десенг къарындашына сюймеклиги къайнаган эди. Алай бла ол жиляр жер излеп, отоууна киргенди эмда анда жилиганды.

³¹ Сора бетин жуууп, чыкъганды эмда тёзюп къююп: «Ашарык салыгыз!» — дегенди.

³² Анга башха, алагы да башха, ала бла ашагъан мисирлилеге да башха салгандыла. Мисирлиле чюйютлюле бла бирге ашамай эдиле, нек десенг бу мисирлилеге харамды.

³³ Сора ала аны аллында таматасы таматалыгына кёре, кичиси да кичилигине кёре олтургандыла, сора ол адамла бир-бирлерине къарап сейирсине эдиле.

³⁴ Кесини аллындан алагы юлюшле жибере эди; Бениминни юлюшю уа аланы хар бирини юлюшюнден беш кере кёп эди. Ичген да этгенди, ала аны бла бирге иги кесек олтургандыла.

Тулукуну башындагы кююш аяк

44 Сора Юсюп кесини юй таматасына: «Бу адамланы тулукуларын элталлыкълары къадар мирзеуден толтур, хар бирини ахчасын да тулукуну башына сал.

² Мени кююш аягымы уа кичилерини тулукуну башына, ол сатып алган мирзеую ючюн берген ахчасы бла бирге сал», — деп буйрук этгенди. Юй таматасы, Юсюп анга айтханча этгенди.

³ Эрттенликде, танг жарыгъанлай, буадамла эшеклери бла бирге жиберилгенди.

⁴ Ала шахардан узакъ кетгинчи, Юсюп кесини юй таматасына: «Бар, ол адамланы ызларындан тюш, сора, къуууп жетгенинглей, алагы: сиз ахшылыкъ ючюн аманлыкъ нек этдигиз?»

⁵ Ол аякъ, бийим андан ичиучю аякъ туюлюмюду? Ол аны бла таш салыучуду. Сиз осал иш этдигиз, деп айт», — дегенди.

⁶ Юй таматасы аланы къуууп жетип, алагы бу сёзлени айтханды.

⁷ Ала уа: «Бизни бийибиз аллай сёзлени нек айтады? Угъай, къулларынг аллай иш этерик туююлдуле.

⁸ Ма, биз тулукуларыбызны башында тапхан ахчаны да Кенанны жеринден санга къайтарып келтиргенбиз. Бийинги юйюнден кююш нек алтын биз къалай урлар эдик?»

⁹ Къулларынгдан кимде табылса да, анга ёлюм, биз да бийибизге къулла болурбуз», — дегенди.

¹⁰ Юй таматасы: «Ахшы, сиз айтханча болсун: аякъ кимде табылса да, ол манга къул болур, къалгъанларыгыз а терс болмазсыз», — дегенди.

¹¹ Аланы хар бири терк окъуна тулукуун жерге тюшюрюп, ачханды.

¹² Юй таматасы тинтиуюл этгенди, таматаларынган башлап, кичилеринде бошаганды. Аякъ Бениминни тулукунда табылганды.

¹³ Къарындашлары (жарсып) кеслерини кийимлерин жыр்தхандыла, сора, хар бири эшегине жюгюн салып, шахарга къайтхандыла.

¹⁴ Яхуда бла аны къарындашлары Юсюпню юйюне келгенлеринде, Юсюп алыкъа юйюнде эди. Аны аллына жерге аугандыла.

¹⁵ Юсюп алагы: «Сиз алай нек этдигиз? Мени кибик адам билгичлик этип биллигими къалай билмей эдигиз?» — дегенди.

¹⁶ Яхуда уа: «Бийибизге не айттайыкъ? Не дейик? Не бла ариуланайыкъ? Аллах къулларынгы ётюрюклерин тапханды. Ма биз да, аякъ кимни къолунда табылган эсе ол да, бийибизге къуллабыз», — дегенди.

¹⁷ Юсюб'а: «Угъай, мен алай этмем. Аякъ кимни къолунда табылган эсе да ол манга къул боллукъду, сиз а ырахатлыкъ бла атагызга барыгыз», — дегенди.

Яхуда Бениамин ючюн жалбарарды

¹⁸ Сора Яхуда аны кыатына барып: «Бийим, кыулунга, бийими кыулагына сёз айтыр-га эркинлик бер эмда кыулунга чамланма, нек десенг сен да фыргыуун кибиксе.

¹⁹ Бийим кыулларына: сизни атагыз не да кыарындашыгыз бармыды? деп соргъан эди.

²⁰ Биз а бийибизге, бизни бек кыартайгъан атабыз эмда аны кичи жашы, кыартлыкъ жашы барды, аны уа кыарындашы ёлюп, ол анасындан жангыз кыалгъанды, атабыз а аны сюеди, деп айтхан эдик.

²¹ Сен а кыулларынга: аны манга келти-ригиз, мен аны кёзюм бла кёрейим, деген эдинг.

²² Биз бийибизге: жаш атасын кыоюп кет-рге амалы жокъду; ол атасын кыоюп кетсе уа, атабыз ёлюп кыаллыкъды, деген эдик.

²³ Сен а кыулларынга: сизни гитче кыарындашыгыз сизни бла келмесе уа, сиз энди мени кёзюме кёрюнмегиз, деген эдинг.

²⁴ Биз, сени кыулунга, атабызга келген заманыбызда уа, бийими сёзлерин анга айтхан эдик.

²⁵ Сора атабыз: энтта барып, бизге бираз аш сатып алыгыз, деген эди.

²⁶ Биз а: бизге барырга амал жокъду; гитче кыарындашыбыз бизни бла болса уа, барырбыз; нек десенг, гитче кыарындашыбыз бизни бла болмаса, бизге ол адамны бетин кёрюрге амал жокъду, деген эдик.

²⁷ Сора кыулунг, атабыз бизге былай айтхан эди: кыатыным манга эки улан тапхан-нын билесиз.

²⁸ Бири менден кетгенди, мен да: аны таланнганы керти болур, дегенме; мен аны эндиге дери да кёрмегенме.

²⁹ Муну да мени кёз аллымдан алсагыз а, мынга да бир палах болса уа, сиз чал башымы бушуу бла кыабыргыа тышюрлюксюз, деген эди.

³⁰ Энди уа мен, кыулунга, атабызга барсам, атабызны жаны аны жаны бла бир болгъан жаш а бизни бла болмаса,

³¹ Сора ол, жашны биргебизге болмагынын кёргенинлей, ёлюп кыаллыкъды; кыулларынг, кыулунг, атабызны чал башын бушуу бла кыабыргыа тышюрлюкдюле.

³² Аны юсюне да мен, кыулунг, жаш ючюн

атама жууаплы болургыа боюнума алгъанма. Атама: аны санга алып келмесем, мен битеу ёмюрюмде аллынгда поняхлы болгъанлай кыаллыкъма дегенме.

³³ Ол себепден мен, кыулунг, жашны орунуна бийиме кыул болуп кыалайым; жаш а кыарындашлары бла барсын.

³⁴ Нек десенг, жаш мени бла бирге болмаса, мен атама кыалай барыр эдим? Атама жетерик кыйынлыкъны кёрюрге суймейме», – дегенди.

Юсюп кесин кыарындашларына танытады

45 Юсюп, аны кыатындагыбла бары да тургъанлай, мындан кёп тёзюп турургыа болалмай: «Барысын да мени кыатымдан кетеригиз!» – деп кычычырып жибергенди. Юсюп кесин кыарындашларына танытхан заманда аны кыатында бир киши да кыалмагъан эди.

² Сора ол уллу кычычырыкъ этип жилягъанды, мисирлиле да эшитгендиле, фыргыууну юйюндегиле да хапарын эшитгендиле.

³ Сора Юсюп кыарындашларына: «Мен Юсюпме, атам саумуду?» – дегенди. Кыарындашлары уа анга жууап бералмагъандыла; нек десенг аны аллында жунчуп кыалгъан эдиле.

⁴ Сора Юсюп кыарындашларына: «Кыатыма келигиз», – дегенди. Ала келгендиле. Ол а: «Сиз Мисирге сатхан, кыарындашыгыз Юсюп – менме.

⁵ Энди уа мудах болмагыз эмда мени бери сатханыгыз ючюн жарсымагыз. Аллах жаныгызны сакълар ючюн мени аллыгызда ийгенди.

⁶ Нек десеги, кыаралгыа ач киргенли энди эки жыл болады: энтта беш жылы ичинде не сюрлюк, не орлукъ тыйюлдюле.

⁷ Аллах тукъумугъузну жер башында бардырыр ючюн эмда жаныгызны уллу кыухарыу бла сакълар ючюн мени аллыгызда ийгенди.

⁸ Ол себепден мени бери сиз иймегенсиз, Аллах ийгенди. Ол мени фыргыууннга ата, битеу аны юйюне бий, битеу Мисирни жерине да башчы этип салгъанды.

⁹ Теркирек атама барып, анга: «Уланынг Юсюп былай айтады: Аллах мени битеу Мисирге бий этип салгъанды; мычымай, манга кел.

¹⁰ Сен Гошенни жеринде жашарыкьса; сен да, сабийлеринг да, туудукьларынг да, ууакь аякьлы эм тууар малынг да, битеу болгъан затынг да мени кьатымда жашарыкьсыз.

¹¹ Сени анда кечиндирип турлукьма, нек десенг, энтда беш жыл ачлыкь боллукьду; сен да, юйорюнг да, битеу болгъан затынг да жарлылыкь сынамагьыз дейди, деп айтыгьыз.

¹² Ма, сизни бла сёлешген мен кесим болгъаным, сизни кёлеригиз да, кьарындашым Беняминни кёлери да кёредиле.

¹³ Мени Мисирде битеу аламатлыгьымы эм битеу кёргенигизни атама айтыгьыз эмда атамы теркирек бери келтиригиз», — дегенди.

¹⁴ Сора ол кьарындашы Беняминни кьучакьлап, жилигьанды; Бенямин да аны кьучагьында жилигьанды.

¹⁵ Битеу кьарындашларын да уппа этип, аланы кьучакьлап, жилигьанды. Андан сора кьарындашлары аны бла сёлешгендиле.

¹⁶ Юсюпню кьарындашлары келгендиле деп, фыргьауунну юйюне хапар жетгенди. Фыргьаууннга бла аны кьуллаарына бу иги кёрюнгенди.

¹⁷ Сора фыргьауун Юсюпге: «Кьарындашларынга: ма быллай этигиз: хайуанларыгьызны жюклеп, Кенанны жерине барыгьыз

¹⁸ Эм атагьызны да, юйдегилеригизни да алып манга келигиз. Мен сизге Мисирни жеринде эм игисин берирме, сиз жерни битиминден ашарсыз, деп айт.

¹⁹ Санга уа алагьа быллай айтыргьа буйрукь этеме: быллай этигиз: сабийлеригизге бла кьатынларыгьызгьа Мисирни жеринден файтонла алыгьыз, атагьызны да келтирип, келигиз.

²⁰ Хапчукларыгьызгьа да кьайгьырмагьыз, нек десегиз, битеу Мисирни жеринден эм игисин берирме сизге, деп айт», — дегенди.

²¹ Израил улулары алай этгендиле. Сора Юсюп алагьа, фыргьауунну буйругьу бла файтонла бергенди, алагьа жол азыкь да бергенди.

²² Аланы хар бирине да ол бирер кьат кийим, Беняминнге уа ючжюз кююш бла беш кьат кийим бергенди.

²³ Аны кибик атасына да, Мисирни эм иги затларындан жюкленген он эшек, мирзеу,

ётмек эм атасына жол азыкь жюкленген да он тиши эшек ийгенди.

²⁴ Сора кьарындашларын жибергенди. Ала кетип тебирегенде, алагьа: «Жолда даулашмагьыз!» — дегенди.

²⁵ Сора ала Мисирден чыгьып, Кенанны жерине, аталары Якьупха келгендиле.

²⁶ Анга: «Юсюп сауду! Энди ол битеу Мисирни жерине бийлик этеди», — деп билдиргендиле. Алай а аны жюреги жунчугьанды, нек десенг ол алагьа ийнанмай эди.

²⁷ Ала анга Юсюпню битеу айтхан сёлерин айтханларында эмда аны келтирирге Юсюп ийген файтонланы кёргенинде уа, аланы аталары Якьупха жан киргенди.

²⁸ Сора Израил: «Тамамды, балам Юсюп сауду; мен ёлгюнчю, барып аны кёрейим», — дегенди.

Якьуп Мисирге барады

46 Сора Израил, битеу болгъан заты бла жолгьа чыкьгьанды, Беэр-Шебагьа келип, атасы Исхакьны Аллахына кьурманла кесгенди.

² Сора Аллах Израилге кечеги кёрюнюуде: «Якьуп! Якьуп!» — дегенди. Ол да: «Уой», — дегенди.

³ Аллах анга: «Мен Аллах, атангы Аллахыма. Мисирге барыргьа кьоркьма; нек десенг, анда сени уллу миллет этерикме.

⁴ Мен сени бла бирге Мисирге барлыкьма, сени артха да кьайтарлыкьма. Сени кёлеринги Юсюп кеси кьолу бла жабарыкьды», — дегенди.

⁵ Якьуп Беэр-Шебадан тебирегенди. Израил улулары, аланы келтирирге фыргьауун ийген файтонла бла, аталары Якьупну да, кеслерини сабийлерин да, кьатынларын да алып жолгьа чыкьгьандыла.

⁶ Якьуп да, аны бла бирге битеу аны тукьму да, сюрюулерин да, Кенанны жеринде жыйгьан молклерин да алып, Мисирге келгендиле.

⁷ Кесини биргесине уланларын да, кьызларын да, туудукьларын да, битеу тукьмун Мисирге келтиргенди.

⁸ Мисирге келген Израил улулары — Якьупну бла уланларыны — атлары былдыла: Якьупну тюнгючю Рубен.

⁹ Рубенин уланлары: Ханок бла Паллу, Хесрон бла Карми.

¹⁰ Шимонну уланлары: Емуел, Ямин, Охад, Якин, Сохар эмда кенанлы кыатыныны уланы Шаул.

¹¹ Леуийни уланлары: Гершон, Къохат эм Мерари.

¹² Яхуданы уланлары: Эр, Онан, Шела, Перес, Зерах. Эр бла Онан а Кенанны жеринде ёлген эдиле. Пересни уланлары Хесрон бла Хамул эдиле.

¹³ Иссахарны уланлары: Тола бла Пууа, Яшуб бла Шимрон.

¹⁴ Забулонну уланлары: Серед, Элон, Яхлеел.

¹⁵ Была Леяны уланларыдыла, Лея аланы да, кызы Динаны да Якъупха Паддан-Арамда тапханды. Якъупну битеу уланлары бла кызылары – отуз юч жан эдиле.

¹⁶ Гадны уланлары: Сифйон бла Хагги, Шуни бла Эсбон, Эри бла Ароди эм Арели.

¹⁷ Ашерни уланлары: Имна, Ишба, Ишби, Бериа эмда аланы эгечлери Серах. Берианы уланлары: Хебер бла Малкиел.

¹⁸ Была, Лабан кызы Леягъа берген Зилпаны уланларыдыла. Зилпа Якъупха бу оналты жанны тапханды.

¹⁹ Якъупну кыатыны Рахелни уланлары: Юсюп бла Беньямин.

²⁰ Юсюпге да Мисирни жеринде Манаше бла Эфраим туугъандыла, аланы уа анга, Хелиопол шахарны дин къулдукъчусу Потиферни кызы Асият тапханды.

²¹ Беньяминни уланлары: Бела, Бекер, Ашбел, Гера, Нааман, Эхи, Рош, Муппим, Хуппим, Ард.

²² Была Рахелни уланларыдыла, андан Якъупха туугъанла бары да онтёрт жан эдиле.

²³ Данны уланы: Хушим.

²⁴ Нафталини уланлары: Яхсеел, Гуни, Есер, Шиллем.

²⁵ Была, Лабан кызы Рахелге берген Билханы уланларыдыла. Билха Якъупха тапханла барысы да жети жан эдиле.

Исраил улуула Гошенде жерлешедиле

²⁶ Якъуп бла бирге Мисирге келгенле, аны белинден жаратылганла, Якъупну уланларыны кыатынларын санамай, бары да алтмыш алты жан эдиле.

²⁷ Юсюпню Мисирде туугъан уланлары эки жан эдиле. Якъупну юйюрюню Ми-

сирге кёчген битеу адамлары, жетмиш жан эдиле.

²⁸ Якъуп Яхуданы, Гошеннге баргъан жолну кёргозтор ючюн кесинден алгъа Юсюпге ийгенди. Сора Гошенни жерине келгендиле.

²⁹ Юсюп фыйтонун жекдирип, атасы Исраилни аллына, Гошеннге чыккъанды, сора, аны кёрюп, аны боюнундан къучаклап, аны боюнунда кёп жилигъанды.

³⁰ Исраил Юсюпге: «Сен сау эсенг, энди мен сени бетинги кёрюп, ырахат ёлейим», – дегенди.

³¹ Сора Юсюп къарындашларына бла атасыны юйюрюне былай айтханды: «Мен барып, фыргъауунга билдирейим, анга: Кенанны жериндеги къарындашларым бла атамы юйюрю манга келгендиле.

³² Бу адамла къойчуладыла, ала малчыладыла; ууакъ аякылы малларын да, тууар малларын да эм битеу болгъанларын да келтирип келгендиле, деп айттайым.

³³ Фыргъауун сизни чакъырып: ишигиз неди? деп сорса уа,

³⁴ Анга: къулларынг, биз аталарыбыз кибик жаш заманыбыздан эндиге дери да малчыла бола келгенбиз, деп айтырсыз, сизни Гошенни жеринде жерлешдирирле. Нек десегиз, мисирлиле къойчуладан жийиргендиле», – дегенди.

47 Сора Юсюп барып, фыргъаууннга: «Атам бла къарындашларым ууакъ аякылы маллары бла эм тууарлары бла эмда битеу болгъанлары бла Кенанны жеринден келгендиле. Ма, ала Гошенни жериндедиле», – деп билдиргенди.

² Ол къарындашларындан да беш адамны алып, фыргъауунну аллына элтгенди.

³ Сора фыргъауун аны къарындашларына: «Ишигиз неди?» – деп сорагъанды. Ала фыргъаууннга: «Къулларынг, биз аталарыбыз кибик къойчулабыз», – дегендиле.

⁴ Сора фыргъаууннга: «Биз бу жерде бир аз туур ючюн келгенбиз, нек десенг, Кенанны жерине уллу ач киргенди, къулларынгы сюрюулерине да отлау жер жокъду. Ол себепден къулларынга Гошенни жеринде тохтаргъа эркинлик бер», – дегендиле.

⁵ Сора фыргъауун Юсюпге былай айтхан-

ды: «Атанг бла кыарындашларынг санга келгендиле.

⁶ Мисирни жери сени кьолунгдады. Атангы бла кыарындашларынгы кыаралны эм иги жеринде жерлешдир. Ала Гошenni жеринде жашасынла. Аланы араларында кьолларындан келлик адамла барды деп биле эсенг а, аланы мени малыма кьош таматала этип сал», — дегенди.

⁷ Сора Юсюп, атасы Якьупну келтирип, фыргьаууннга танытханды. Якьуп фыргьаууннга алгыш этгенди.

⁸ Фыргьауун Якьупха: «Санга ненча жыл болганды?» — деп сорганды.

⁹ Якьуп фыргьаууннга: «Мени жолоучулукьда айланган ёмюрюм 130 жылды. Мени жашау кюнлерим аздыла эм насыпсыздыла, эмда аталарымы жолоучулукьда айланган ёмюрлерини жылларына жетмегендиле», — дегенди.

¹⁰ Сора Якьуп фыргьаууннга алгыш этип, фыргьауунну аллындан чыкьганды.

¹¹ Юсюп атасын бла кыарындашларын жерлешдиргенди, фыргьауун буйрукь этгенча, алагьа Мисир кыаралда, жерни эм игисинде, Рамсесни жеринде жер юлюш бергенди.

¹² Юсюп атасын бла кыарындашларын эмда атасыны битеу юйюрюн сабийлерини санларына кёре мирзеу бла жалчытып турганды.

Ачлыкь бек кьысады

¹³ Кыаралны бир жеринде да мирзеу жокь эди. Ачлыкь бек кьысан эди, Мисирни жери да, Кенанны жери да ачдан кыаруусуз болган эдиле.

¹⁴ Юсюп, сатып алган мирзеулерини багьасын, Мисирни жеринде бла Кенанны жеринде болган битеу ачаны жыйып, фыргьауунну юйюне салганды.

¹⁵ Мисирни жеринде бла Кенанны жеринде ачха да тауусулганды. Битеу мисирлиле Юсюпге келип: «Бизге мирзеу бер, биз сени кёз аллында ёлюп кьалмайкь. Аччабыз тауусулганды», — дей эдиле.

¹⁶ Юсюп алагьа: «Аччагьыз тауусулган эсе, малыгьызны сюрюп келтиригиз, мен сизге малыгьызны багьасына (мирзеу) берирме», — дегенди.

¹⁷ Ала малларын Юсюпге сюрюп келтире эдиле, Юсюп да алагьа, атларыны, ууакь

аякьлы мал сюрюулерини, тууар сюрюулерини эмда эшеклерини багьасына мирзеу бере эди. Аланы битеу малларыны багьасына ол жыл аланы мирзеу бла жалчытып турганды.

¹⁸ Ол жыл ётгенде, ала экинчи жыл да анга келип: «Бийибизден не жашырайкь? Аччабыз тауусулганды, мал сюрюулерибиз да бийибиздедиле. Санларыбыздан бла жерлерибизден башха бийибизге берирге бир затыбыз да кьалмаганды.

¹⁹ Сени кёз аллында биз да, жерлерибиз да жоюлуп кьалмайкь. Бизни да, жерлерибизни да мирзеу багьасына сатып ал. Биз жерлерибиз бла фыргьаууннга кьул болайкь, сен а бизге урукь бер, биз ёлмей сау кьалайкь, бу жер да бош кьалмасын», — дегендиле.

²⁰ Сора Юсюп битеу Мисирни жерин фыргьаууннга сатып алганды. Мисирлиле хар бири кесини сабанын сатхан эдиле; нек десенг, ачлыкь аланы онгсуз этген эди. Алай бла жер фыргьаууннга кьалганды.

²¹ Халкьныда Юсюп Мисирни бир кьыйырындан бирси кьыйырына дери шахарлагьа кёчюргенди.

²² Дин кьуулукьчуланы жерлерин а алмаганды, нек десенг, дин кьуулукьчулагьа фыргьауундан жер юлюш тийишли эди эмда ала фыргьауун алагьа берген жер юлюшлери бла кечинип жашай эдиле. Ол себепден ала жерлерин сатмагандыла.

²³ Сора Юсюп халкьгьа былай айтханды: «Ма, бюгон сизни да, жеригизни да фыргьаууннга сатып алдым; ма сизге урукь, жерге урукь себигиз.

²⁴ Оргьан заманыгьызда, беш юлюшден бирин фыргьаууннга берип туругьуз; тёрт юлюшю уа, сабанлагьа урукь себерге, сизге эм юйдегилеригизге, сабийлеригизге ашарькьгьа сизге кьалсын», — дегенди.

²⁵ Ала уа: «Сен бизни жаныбызны кьутхардын. Бийибизни кёз аллында мархамат табайкь эмда фыргьаууннга кьул болайкь», дегендиле.

²⁶ Сора Юсюп, муну Мисирни жерине закон этип салганды, бююннге дери окьуна беш юлюшден бири фыргьаууннукуду, жаланда дин кьуулукьчуланы жерлери фыргьауунну туюлдо.

²⁷ Исраил Мисир кыаралда, Гошenni же-

ринде жашап турганды. Ол жерге ие болуп тургандыла, жайылып, бек кѣп болуп баргандыла.

²⁸ Якъуп Мисирни жеринде онжети жыл жашаганды. Якъупну ёмюрю, аны жашау жыллары 147 жыл эди.

²⁹ Исраилни ёлор ууахтысы жуууклашхан заманда уланы Юсюпно чакырып, анга: «Сени кѣз аллынгда ыразылыкъ тапхан эсем, кьолунгу мени белими тьобюне салып, сен манга мархамат эмда тюзлюк этип, мени Мисирде асырамазлыгынгга ант эт.

³⁰ Мен аталарымы кьатларында жатайым, мени Мисирден чыгырып, аланы кьабыр орунларында асырарса», – дегенди. Юсюп анга: «Сен айтханча этерме», – дегенди.

³¹ Ол а: «Манга ант эт», – дегенди. Сора Юсюп анга ант этгенди. Исраил жатхан жерини баш жанына сеждагъа ийилгенди.

Якъуп Эфраимге бла Манашеге алгыш береди

48 Андан сора Юсюпге: «Ма, атанг ауруп турады», – дегендиле. Юсюп эки уланы, Манашени бла Эфраимни биргесине алып, жолгъа чыкыганды.

² Якъупха: «Ма, уланынг Юсюп санга келе турады», – деп билдиргендиле. Исраил кючюн салып, тѣшегинде олтурганды.

³ Сора Якъуп Юсюпге: «Неге да кючю жетген Аллах, Кенанны жеринде Лузда манга кѣрюнюп, манга алгыш бергенди.

⁴ Эмда манга: ма, Мен сени жайып кѣп этерикме эмда сенден кѣп халкыла туудурлукъма, бу жерни да сенден сора сени туудукъларынга ёмюрлюк жер юлюшге берликме, дегенди.

⁵ Энди уа, мен санга Мисирге келгинчи, санга Мисирни жеринде туугъан эки уланынг меникиледиле; Эфраим бла Манаше, Рубен бла Шимон кибик меникиле боллукъдула.

⁶ Сени аладан сора тууарыкъ сабийлеринг а сеникиле боллукъдула. Ала кеслерини жер юлюшлеринде кьарындашларыны атлары бла жюрюрюкдюле.

⁷ Мен Паддан-Арамдан келе туруп, Кенанны жеринде, жолда, Эфратагъа жетерге бираз кьалганлай, Рахел ёлгенди. Мен аны анда, Эфратагъа – эндиги Бейтлехемге –

баргъан жол жанында асырагъанма», – дегенди.

⁸ Сора Исраил Юсюпно уланларын кѣрюп: «Была кимдиле?» – деп сораганды.

⁹ Юсюп атасына: «Была, Аллах манга мында берген уланларымдыла», – дегенди. Якъуп анга: «Аланы мени кьатыма келтир, мен алагъа алгыш берейим», – дегенди.

¹⁰ Кьартлыкъдан Исраилни кѣзлери кьамагъан эдиле; ол иги кѣралмай эди. Юсюп уланларын аны кьатына келтиргенди, ол да аланы уппа этип, кьучакълаганды.

¹¹ Сора Исраил Юсюпге: «Сени бетинги кѣрюрме деп да умут этмей эдим. Алай а ма, Аллах манга сени сабийлеринги окьуна кѣргюзтдо», – дегенди.

¹² Юсюп эки уланын аны тобукъларыны арасындан чыгырып, жерге дери баш ургъанды.

¹³ Сора Юсюп экисин да алып, Эфраимни кесини онг кьолуна Исраилни сол кьолуну аллына, Манашени уа сол кьолуна Исраилни онг кьолуну аллына алып, аны кьатына келтиргенди.

¹⁴ Алай а Исраил, онг кьолун узатып кичи Эфраимни башына салганды, сол кьолун а Манашени башына салганды. Манаше тьонгюч болса да, Исраил кьолларын алай биле-биле салганды.

¹⁵ Сора Юсюпге алгыш берип: «Аталарым Ибрахим бла Исхакъ кьуллыкъ этген Аллах, мен туугъандан бюгюннге дери да мени кютюп жюрютген Аллах,

¹⁶ Мени хар тюрлю аманлыкъдан кьутхарьучу мѣлек бу жашлагъа огурулдукъ берсин. Мени атым эмда аталарым Ибрахимни бла Исхакъны атлары бу жашла бла айтылып турсунла, была жерни ортасында ёсюп кѣп болсунла», – дегенди.

¹⁷ Юсюп, атасы онг кьолун Эфраимни башына салганын кѣрюп, унамагъанды. Атасыны кьолун Эфраимни башындан Манашени башына салыр ючюн алгъанды.

¹⁸ Атасына: «Алай этме, атам! Нек десенг, тьонгюч – Манашеди, онг кьолунгу аны башына сал», – дегенди.

¹⁹ Атасы уа унамай: «Билеме, жашым, билеме. Андан да халкъ жаратыллыкъды, ол да уллу боллукъду. Алай а аны кичи кьарындашы андан уллу боллукъду, аны урлу-

гьундан кѣп халкь жаратыллыкьды», — дегенди.

²⁰ Сора ол кюн алагъа алгыш берип: «Аллах санга да Эфраимге бла Манашеге этгенича этсин деп Израил сизни атыгъыз бла алгыш этерикди», — дегенди. Алай бла Эфраимни Манашеден уллугъа салганды.

²¹ Сора Израил Юсюпге: «Ма, мен ълем. Аллах сизни бла боллукьду эмда сизни, аталарыгъызны жерине къайтарлыкьды.

²² Мен санга къарындашларынгдан артык бир жер юлюшно береме, аны кесим аморлуланы кьолларындан кылычым бла эм садагъым бла алганма», — дегенди.

Якъупну ахыргъы сѣзлери

49 Сора Якъуп уланларын чакъырып, былай айтханды: «Жыйылыгъыз, келик заманда сизге боллукь затланы сизге атайым.

² Якъупну уланлары, жыйылып эшитигиз, атагъыз Израилге тынгылагъыз.

³ Тюнгючюм Рубен! Мени кьудуретимсе эм кючюмю башланганьса, махтауда биринчи эмда кьууатда биринчи сенсе.

⁴ Алай болгъанлыкьга сен сууча тюрлене тураса. Энди биринчи боллукь туйюлсе, нек десенг сен атангы тѣшегине киргенсе; мени жатхан жериме кирип, аны харам этгенсе.

⁵ Шимон бла Леуий къарындашладыла, аланы кылычлары кюйсюзлюкню сауутлардыдыла.

⁶ Мен аланы кенгешлерине кирмейим, жыйылуларына кьошулмайым. Нек десенг ала ачыуланып киши ълтюргендиле, безиреп, бугьаланы бут сингирлерин кесгендиле.

⁷ Аланы ачыуларына налат болсун, нек десенг къагъды. Аланы кьутурууларына да налат болсун, нек десенг кюйсюзю. Аланы Якъупда юлеширикме, Израилде чачаркьма.

⁸ Яхуда! Къарындашларынг сени махтарыкьдыла, кьолунг сени душманларынгы желкелеринде боллукьду; атангы уланлары санга баш урлукьдула.

⁹ Яхуда жаш асланды. Жашым уудан келеди; аслан кирик, тиши аслан кирик ийиллип, жатханды. Аны ким кьобараллыкьды?

¹⁰ Жарашдыруучу келип, Анга миллетле бойсунгунчугъа дери Яхудадан патчах-

лыкь асасы, аны белинден да закон чыгаруучу таярыкь туйюлдо.

¹⁰ Иеси^а келгинчиге эмда Анга миллетле бойсунгунчугъа дери патчахлыкь асасы Яхуданы кьолундан кетериктуйюлдо, башчылыкь хар заманда да аны тукьмунда кьаллыкьды.

¹¹ Ол гылыуун жюзюм терекге, жаш эшегин сайлама жюзюм терекге тагъарыкьды. Кийимин чагъырда, кьапталын да жюзюм лени кьанында жууарыкьды.

¹² Аны кѣзлерини жылтыраукулугу чагъырдан, тишлерини акылыгы да сютден боллукьду.

¹³ Забулон тенгиз жагъасыны кьатында, кемеле тохтачу жерни кыйырында жашарыкьды, аны чеги Сидонга дери боллукьду.

¹⁴ Иссахар кьой бауланы арасында жатхан къарыулу эшеки.

¹⁵ Ол тынчайыргъа тап жер, кѣлге жарыган жер кѣрсе, жюк ташыргъа аркьасын ийилтир эмда кьул кирик ишлеп башлар.

¹⁶ Дан Израилни тукьумларындан бирлери болуп, халкьына хукму этерикди.

¹⁷ Дан жолда бир жилин, жол юсюнде уу жилин боллукьду; ол атны аягъындан кьабарыкьды эмда аны атлысы артына жыгъыллыкьды.

¹⁸ Сени кьутхарыуунгу сакълайма мен, я Раббий!

¹⁹ Гадны уа тонаучула тонарыкьдыла, алай болгъанлыкьга ол аланы кыстап, ызларындан кьууарыкьды.

²⁰ Ашерни ашы татымлы боллукьду, ол патчахха тийишли ашарыкьла тапдырып турлукьду.

²¹ Нафтали бошланган журду, ол ариу жашла туудурады.

²² Юсюп битимли терекни бутагъыды, суу чыкьган жерни башында битимли терекни бутагъыды; аны жетеклери кьабыргъаны башындан ътедиле.

²³ Садакьчыла аны аямай инжитген эдиле, анга душманлыкь этип, окъ атхан эдиле.

²⁴ Алай болгъанлыкьга аны садагъы кьагылай кьалганды, аны кьоллары Израилни Сюрюючюсюню эм кьадама Къаласыны аты бла Якъупну кьудуретли Аллахыны кьолларындан кюч алгандыла.

^а Иеси — неда «Шило», неда «Шилогъа».

²⁵ Санга болушуучу — атангы Аллахыды, огъартындан кёклени берекетлери, жерде болгъан тлюсюзлени берекетлери бла, эмчеклени бла ана къарынланы берекетлери бла санга берекет беруичю — неге да кючю жетген Аллахды.

²⁶ Атангы алгышлары бурунгу таулары берекетлеринден эмда ёмюрлюк дуппураны монглукъларынду уллудула. Ала Юсюпю башында, къарындашларыны арасында бачама болгъанны тёппесинде болсунла.

²⁷ Бениамин жыртыч бёрюдю, эртгенликде тутханын ашарыкъды, ингирде да сыйырылгъан хазнаны юлеширикди», — дегенди.

²⁸ Была барысы да Израилни онеки тукъумудула эмда аталарыны алагъа айтхан сёзю буду. Ол алагъа алгыш бергенди, хар бирине анга тийишли берекет бла алгыш бергенди.

Якьупну ёлюю

²⁹ Сора ол алагъа осуят этип, былай айтханды: «Мен бираздан ёлюп, къауумума къошулукъма. Мени, аталарымы жанында, хетли Эфронну сабанындагы дорбунда,

³⁰ Кенанны жеринде, Мамрени аллында, Махпела сабанда болгъан дорбунда асырагъыз. Ибрахим ол дорбунну, сабан бла бирге, хетли Эфрондан кесине энчи къабыр оруннга сатып алгъанды.

³¹ Ибрахимни бла къатыны Сараны да анда асырагъандыла, Исхакъны бла къатыны Рабийгъатны да анда асырагъандыла. Мен да Леяны анда асырагъанма.

³² Ол сабан бла анда болгъан дорбун, Хет улуладан сатылып алыннганды», — дегенди.

³³ Якьуп уланларына осуятын этип бошагъанынлай, аякъларын тёшегине салып, жан бергенди эмда кесини къауумуна къошулгъанды.

Якьупну асыралуу

50 Юсюп, атасыны бетине къапланып, анга жилий эди эмда аны уппа эте эди.

² Сора Юсюп кесине къуллукъ этиучю дохтурлагъа, атасын мумияларгъа буйрукъ этгенди. Дохтурла Израилни мумиялагъандыла.

³ Бу иш къыркъ кюнню баргъанды. Мумияламакъ ючюн анча кюн керек эди. Сора

мисирлиле Израилге жетмиш кюнню жилиу этгенди.

⁴ Аны жилиуун этиу кюнле озгъандан сора уа, Юсюп фыргъауунну ёзюрлерине сёлешип: «Сиз манга ыразы эсегиз, фыргъаууннга былай айтыгъыз:

⁵ Атам манга: ма, мен ёлеме. Мен кесиме Кенанны жеринде къазгъан къабырымда асырарса мени, деп осуят этгенди. Энди уа эркинлик бер, мен барып, атамы асырап къайтайым, дейди, деп айтыгъыз», — дегенди.

⁶ Фыргъауун: «Ол санга осуят этгени кибик, барып атангы асыра», — дегенди.

⁷ Алай бла Юсюп атасын асыраргъа кетгенди. Аны биргесине, фыргъауунну битеу къуллукъчулары да, аны юйюню таматалары да эм Мисирни битеу таматалары да,

⁸ Юсюпню битеу юйюрю да, къарындашлары да, атасыны юйюрю да кетгенди. Жангыз сабийлерин бла ууакъ аякълы эм тууар малларын Гошенни жеринде къойгъандыла.

⁹ Аны биргесине файтонла бла атлыла да тебирегенди, алай бла бек уллу жыйын болгъанды.

¹⁰ Ала Иордан боюндагы Атад ындырына жетип, анда бек уллу сыйыт этип жилигъандыла. Юсюп атасына жети кюн жилиу этгенди.

¹¹ Ол жерни адамлары кенанлыла, Атад ындырында бу жилиууну кёрюп: «Мисирлилени бу жилиулары уллуду!» — дегенди. Ол себепден Иордан сууну кюн чыкыгъан жанында болгъан ол жерни атына Абел-Мисрайим^а деп аталгъанды.

¹² Сора Якьупну уланлары анга, ол алагъа осуят этгенича этгенди.

¹³ Уланлары аны Кенанны жерине элтип, аны Мамреге жууукъ Махпела сабанда болгъан дорбунда асырагъандыла. Ибрахим, ол дорбунну, сабан бла бирге, хетли Эфрондан кесине энчи къабыр оруннга сатып алгъан эди.

¹⁴ Юсюп атасын асыргъандан сора, кеси да, къарындашлары да, атасын асыраргъа кеси бла келгенлени барысы да Мисирге къайтхандыла.

^а Абел-Мисрайим сёзю магъанасы — «мисирлилени жилиулары» неда «мисирлилени жайлыкълары».

*Юсюп къарындашларына кечгенлик
бергенин айтады*

¹⁵ Юсюпно къарындашлары аталарыны ёлгенин кёргенлеринде: «Юсюп бизни кёрюп болмай къалып, биз анга этген битеу аманлыкъла ючюн бизге дерт жетдиреме десе уа, не этербиз?» — дегендиле.

¹⁶ Алай бла ала Юсюпге адамла ийип: «Атанг ёлюрюню аллында:

¹⁷ Къарындашларынгы терсликлерин бла гоняхларын кеч, нек десенг ала санга аманлыкъ этгендиле, деп айтыгъыз Юсюпге, деп осуят этгенди. Энди уа атангы Аллахыны кюуларыны терсликлерин кеч», — деп айтдыргъандыла. Ала муну айтханларында Юсюп жилягъанды.

¹⁸ Аны къарындашлары кеслери да келип, аны аллында жерге къапланып: «Ма, биз сени кюуларынгъыз», — дегендиле.

¹⁹ Юсюб'а: «Къоркъмагъыз, мен Аллахмамы да?»

²⁰ Ма, сиз манга аманлыкъ этерге ниет этген эдигиз. Алай болгъанлыкъга, энди бу болгъан затны этер ючюн, кёп адамланы жанларын сакълар ючюн Аллах муну ахшылыкъга бургъанды.

²¹ Ол себепден, къоркъмагъыз, мен сизни да, сабийлеригизни да кечиндирип турлукъма», — дегенди. Алай бла аланы кёлерин ырахат этип, жюреклерин жапсаргъанды.

Юсюпно ёлюмю

²² Юсюп кеси да, атасыны юйюрю да Мисирде жашап тургъандыда. Юсюп 110 жыл жашагъанды.

²³ Эфраимни сабийлерин ючюнчю туудукъга дери кёргенди, Манашени уланы Махирден туугъан сабийле да Юсюпно тобукъларына салынгъандыла.

²⁴ Юсюп жууукъларына: «Мен ёлеме; алай болгъанлыкъга, Аллах сизге болушурукъду, сизни бу жерден чыгарып, аны юсюнден Ибрахимге, Исхакъга эм Якъупха ант этген жерине къайтарып элтирикди», — дегенди.

²⁵ Сора Израил улуларына: «Аллах сизге болушурукъду, сора мени сюеклерими мындан чыгарып элтирсиз», — деп ант этдиргенди.

²⁶ Юсюп 110 жыллыгъында ёлгенди. Сора аны мумиялап, Мисирде гуллагъа салгъандыла.

МУСАНЫ ЭКИНЧИ КИТАБЫ МИСИРДЕН ЧЫГЪЫУ

*Исраиллиле Мисирде
къыйналадыла*

1 Якъуп бла бирге юйюрлери бла Мисирге баргъан Израил улулары атлары быладыла:

² Рубен, Шимон, Леуий эм Яхуда,

³ Иссахар, Забулон эм Бенямин,

⁴ Дан эм Нафтали, Гад эм Ашер,

⁵ Якъупну белинден жаратылгъанла барысы да жетмиш жан эдиле. Юсюб'а Мисирде эди.

⁶ Сора Юсюп да, битеу къарындашлары да, битеу ол тёлю да ёлгендиле.

⁷ Израил улулары уа жайылып, кёбейген-

диле эмда ёсюп, бек кючлю болгъандыла. Алай бла ол жер аладан толгъанды.

⁸ Сора Мисирде, Юсюпно билмеген, жангы патчах чыкыгъанды.

⁹ Ол халкъына: «Ма, Израил улуларыны халкъы бизден кёпдю эм кючлюдю.

¹⁰ Ала кёбеймез ючюн аланы хыйла бла озайыкъ. Алайсыз, уруш болгъан заманда, ала да душманларыбызгъа кошулуп, бизге къажуа сауутланып, кыралыбыздан чыгып кетерле», — дегенди.

¹¹ Сора ауур ишле бла аланы кырыуларын алып ючюн алагъа иш таматала салгъандыла. Ала фыргъауннга Питом бла Раамсес атлы запас сахарланы ишлегендиле.

¹² Алай болганлыкыга аланы не кьадар кыйнаса да, ала ол кьадар кёбейе эдиле эм ол кьадар ёсе эдиле. Алай бла Исраил улуларындан кьоркьа эдиле.

¹³ Ол себепден мисирлиле Исраил улуларына кьатылык этип, зор бла ишлете эдиле.

¹⁴ Топуракь бла кирпич этген ауур ишден эм хар тюрлю сабан ишден, алагьа кьатылыкь бла зор этип ишлетген хар тюрлю ишден аланы жашауларын кыйын этген эдиле.

¹⁵ Мисирни патчахы, чюйютлю тишируулары Шифра бла Пуа атлы аначы кьатынларына буйрукь этип:

¹⁶ «Сиз чюйютлю кьатынлагьа аначылыкь этген заманыгьызда, ала кьозлай туруп, кьарагьыз: улан болса, аны ёлтюрюп кьоюгьуз; кьыз болса уа, жашама кьоюгьуз», – дегенди.

¹⁷ Аначы кьатынла уа Аллахдан кьоркьа эдиле. Алай бла Мисирни патчахы айтанча этмей эдиле, улан сабийлени сау кьалдыра эдиле.

¹⁸ Мисирни патчахы, аначы кьатынланы чакьырып, алагьа: «Сиз улан сабийлени сау кьалдырып, аллай иш нек этесиз?» – дегенди.

¹⁹ Аначы кьатынла уа фьргьауунга: «Чюйютлю кьатынла мисирлиле чюйюдюле. Ала кьарулуудула, аначы кьатын келгинчи, кьозлап турадыла», – дегендиле.

²⁰ Аллах аначы кьатынлагьа ахшылыкь этгенди. Халкь а кёбейип, бек кючлю болуп баргьанды.

²¹ Аначы кьатынла Аллахдан кьоркьанлары себепли уа, Ол аланы юйюрлерин кьурагьанды.

²² Ол заманда фьргьауун битеу халкьына: «Чюйютлюледе хар жангы туугьан улан сабийни суугьа атыгьыз, хар кьыз сабийни уа сау кьалдырыгьыз», – деп буйрукь этгенди.

Муса фьргьамбарны туугьаны

2 Леуийни тукьумундан биреу барып, туура ол тукьумдан кесине кьатын алгьанды.

² Кьатыны бууаз болуп улан тапханды эмда аны бек ариу сабий болгьанын кёрюп, аны юч ай букьдуруп тургьанды.

³ Алай а аны андан кёп букьдуруп туурьга боламай, кьамишден этилген четен алып, анга асфальт бла чайыр жакьгьанды;

сора сабийчикни аны ичине салып, Нил суу жагьасында кьамиш ичинде кьойгьанды.

⁴ Сабийни эгечи уа арлакьда тохтап, анга не боллугьуна кьарап тургьанды.

⁵ Сора фьргьауунну кьызы жууунурьга суу боюнуна келгенди. Аны кьарауашлары уа суу жагьада жюрюй эдиле. Фьргьауунну кьызы кьамиш ичинде четенни кёрюп, алдырыгьа кьарауашын ийгенди.

⁶ Четенни ачханьнда, жияй тургьан сабийчикни кёргенди. Анга жазыкьсынып: «Бу чюйютлю сабийледенди», – дегенди.

⁷ Сабийчикни эгечи фьргьауунну кьызына: «Мен барып, чюйютлю кьатынладан санга эмчек ана чакьырайыммы? Сабийчикни ол санга ёсдюрюн», – дегенди.

⁸ Фьргьауунну кьызы анга: «Охо», – дегенди. Кьызчыкь барып, сабийчикни анасын чакьырып келгенди.

⁹ Фьргьауунну кьызы тиширугьа: «Бу сабийчикни алып, манга ёсдюрю. Мен санга хакьынгы берирме», – дегенди. Тишируу сабийчикни алып, эмчек асырагьанды.

¹⁰ Сабийчик ёсюп уллу болгьанында, тишируу аны фьргьауунну кьызына келтиргенди. Фьргьауунну кьызы да аны кесине жаш этгенди эмда: «Аны суудан чыгаргьанма» – деп, анга Муса^а атагьанды.

Муса фьргьамбар Мидияннга кьачады

¹¹ Кёп заман озгьандан сора, Муса ёсюп уллу болгьанында, анга ёз кьарындашлары, Исраил улулары болгьан жерге чыгаргьа тюшгенди. Аланы ауур ишлерине кьарагьанында ёз халкьындан бир чюйютлюню мисирли тюе тургьанын кёргенди.

¹² Ары бла бери кьарап, алайда бир киши да болмагьанын кёргенинде мисирлини ёлтюрюп, аны юзmezде букьдуруп кьойгьанды.

¹³ Ол экинчи кюн да чыкьгьанында, эки чюйютлю бир-бирлери бла тюйюше тургьанларын кёргенди эм зулму этгеннге: «Кьарындашынгы нек тюесе?» – деп соргьанды.

¹⁴ Ол а: «Сени бизге таматагьа бла сюдюге ким салгьанды? Мисирлини ёлтюргенинча мени да ёлтюрюргеми умут этесе?» –

^а Муса ат чюйют тилде («суудан») чыгарылгьан» деген сёзге ушайды.

дегенди. Муса кьоркзуп: «Эшта, бу ишни болген болурла!» — дегенди.

¹⁵ Сора фыргъауун бу ишни юсюнден эшитип, Мусаны ёлтуртюрге мурат этгенди. Муса уа фыргъауундан кычпы кетгенди эмда Мидиянны жеринде тохтап, бир куюону кыатында олтурганды.

¹⁶ Мидиянны дин кзулукъчусуну жети кызы бар эди. Ала келип, аталарыны кюйларына суу ичирирге, куююдан суу алып, гуланы толтургандыла.

¹⁷ Сора сюрючоле келип, аланы куюуп кыстаргъа башлагандыла. Ол заманда Муса туруп, кызланы коруулаганды эмда аланы кюйларына суу ичиргенди.

¹⁸ Кызла аталары Регулге келгенлеринде, ол: «Сиз бююн былай терк кыалай келдигиз?» — деп сораганды.

¹⁹ Ала уа: «Бир мисирли бизни сюрючоледен коруулады эм бизге суу да алып, кюйлагъа суу ичирди», — дегенди.

²⁰ Ол а кызларына: «Къайдады ол? Сиз аны куюуп нек келдигиз? Чакъыргъыз аны, ол аш ашасын!» — дегенди.

²¹ Муса бу адамны кыатында жашаргъа ыразы болганды. Сора ол, кызы Сапуураны Мусагъа кыатынга бергенди.

²² Сапуура улан тапханды. Муса: «Мен киши жеринде киргинчи болдум», — деп, анга Гершом^а атаганды.

²³ Кёп заман озгандан сора, Мисирни патчахы ёлгенди. Исраил улулары кыйын ишден ынчхап, кычырыкъ эте эдиле, аланы ауур ишден кычырыкълары Аллахха жетгенди.

²⁴ Аллах аланы термилгенлерин эшитгенди эмда Ибрахим бла, Исхакъ бла, Якъуп бла этген кесаматын эсине тошюргенди.

²⁵ Сора Аллах Исраил улуларын керюп, алагъа жазыксыннганды.

Аллах Муса фйгъамбарны чакъырады

3 Муса, кыйын атасы, Мидиянныдин кзулукъчусу Итронуб^б кюйларын кюте эди. Бир жолда ол, сюрююно кую жерни кюн батхан жанына ётюргенди эмда Аллахны таууна, Хореге келгенди.

² Сора анга, кёкенни арасындан, жаннган

отда Раббийни мёлеги керюнгенди. Муса кырап, кёкен от жаннганын, алай а кёкен кюймегенин кергенди.

³ «Бу сейирликге барып бир кырайым, кёкен нек кюймей эсе да», — дегенди.

⁴ Аны кыараргъа келгенин Раббий кергенди. Сора Аллах аны кёкенни арасындан чакъырып: «Муса! Муса!» — дегенди. Ол да: «Уой!» — дегенди.

⁵ Аллах: «Бери жууукълашма! Чарыкъларынгы аякъларынгдан теш, нек десенг бу сен турган жер — сыйлы жерди.

⁶ Мен атангы Аллахыма, Ибрахимни Аллахыма, Исхакъны Аллахыма, Якъупну Аллахыма», — дегенди. Муса бетин жапханды, нек десенг Аллахха кыараргъа кьорккъганды.

⁷ Сора Раббий: «Мисирдеги халкъымы термилгенин кергенме эмда иш таматарыны зулмусундан аланы сыйбыларын эшитгенме. Аланы кыйынлыкъларын билеме.

⁸ Аланы мисирлилени кюлларындан кыухарыргъа келгенме. Аланы ол жерден чыгарып, анда сют бла бал акъган ахшы эм эркин жерге, кенанлыланы, хетлилени, аморлуланы, перизлилени, хиулюлени эм ебусуланы жерлерине элтирикме.

⁹ Ма, энди Исраилулуларыны кычырыкълары манга жетгенди, мисирлиле аланы кыалай унукъдурганларын кереме.

¹⁰ Ол себепден, тебире. Мени халкъымы, Исраил улулары Мисирден чыгар деп, Мен сени фыргъаууннга иеме», — дегенди.

¹¹ Муса Аллахха: «Мен кимме, мен фыргъаууннга барып, Исраил улуларын Мисирден чыгарып кибик?» — дегенди.

¹² Аллах: «Ишексиз Мен сени бла болдукъма. Сени Мен ийгениме, ма санга илишан: сен халкъны Мисирден чыгарган заманда, бу тауда Аллахха кзулукъ этериксиз», — дегенди.

¹³ Муса Аллахха: «Ма, мен Исраил улуларына барып, алагъа: мени сизге аталарыгъызны Аллахы ийгенди, деп айтырма. Ала уа манга: Аны аты неди? деп сорурла. Мен алагъа не айтырма?» — дегенди.

¹⁴ Аллах Мусагъа: «Бар Болуп Туруучу Менме», — дегенди. Сора: «Мени сизге Бар Болуп Туруучу ийгенди деп айт Исраил улуларына», — дегенди.

¹⁵ Аллах дагъыда Мусагъа: «Исраил улуларына: аталарыгъызны Аллахы, Ибрахимни

^а Гершом атны магъанасы — анда киргинчи».

^б Итро — Регулни башха аты неда титул.

Аллахы, Исахъны Аллахаы, Якъупну Аллахаы Раббий^а ийгенди мени сизге, деп айт. Ма Мени атым ёмюрлеге бу боллукъду, Мен тукъумдан тукъумга алай эсде тутуллукъма.

¹⁶ Бар, Израилни тукъумтаматарларын жыйып, алагъа: аталарыгъызны Аллахаы, Ибрахимни, Исахъны, Якъупну Аллахаы Раббий манга кёрюнюп: Мен сизге эс бёлюп, Мисирде сизге этилгенни кёргенме дейди, деп айт.

¹⁷ Мен сизни Мисирни унукъдуруундан чыгъарып, кенанлыланы, хетлилени, аморлуланы, перизлилени, хиулюлени эм ебуслуланы жерлерине, анда сют бла бал акъгъан жерге элтирикме деп сёз береме, дегенди.

¹⁸ Ала сени айтханынга тынгыларла, сен да, Израилни тукъумтаматарлары да, Мисирни патчахына барып: чойютлюлени Аллахаы Раббий бизге кёрюнгенди. Алай бла эркинлик бер, биз юч кюнлок жолга къуу жерге барып, Аллахаыбыз Раббийге къурман этейик, деп айтырсыз.

¹⁹ Мен а билеме, Мисирни патчахаы, аны кючлю къолум бла зорламасам, сизге кетерге эркинлик берлик туююлдо.

²⁰ Мен къолуму узатып, Мисирни ичинде этерик битеу къудуретли ишлерим бла Мисирни урлукъма. Андан сора ол сизни жиберир.

²¹ Мисирлилени бу халкъга ахшы къаратырыкъма. Кетген заманыгъызда къуру къолларыгъыз бла кетмесиз.

²² Хар тиширыу (мисирли) къоншусундан эмда июнде жашагъан тиширыудан кюмюш, алтын затла эмда кийимле тилеп алырла, сора сиз ала бла жашларыгъызны эм къызларыгъызны омакъ кийиндирисиз. Алай бла мисирлилени тонап кетерсиз», — дегенди.

Аллах Муса файгъамбарга берген илишанла

4 Муса жууап этип: «Манга ийнанмасала, мен айтханнга тынгыламасала эмда: Раббий санга кёрюнгенди, деселе уа?» — дегенди.

² Раббий анга: «Ол сени къолундагъы не затды?» — деп сорганды. Ол а: «Таякъды», — деп жууап бергенди.

^а Раббий — чойют тилде «Яхве». Яхве сёз бла 14-чю аятдагы «Эйхе» (Менме) сёз бир этимден (*болу* этимден) къуралгъанды.

³ Раббий анга: «Аны жерге ат», — дегенди. Муса аны жерге атып ийгенде, таякъ жилиан болуп къалгъанды, Муса да андан къачып тебирегенди.

⁴ Сора Раббий Мусага: «Къолунгу узат да аны къуйругъундан тут», — дегенди. Муса къолун узатып, аны къуйругъундан тутханда, жилиан аны къолунда аса таякъ болуп къалгъанды.

⁵ «Бу зат, аланы аталарыны Аллахаы, Ибрахимни Аллахаы, Исахъны Аллахаы, Якъупну Аллахаы Раббий санга кёрюнгенине ала ийнаныр ючюндю», — дегенди Раббий.

⁶ Дагъыда Раббий анга: «Къолунгу къоюнунга сал», — дегенди. Муса къолун къоюнуна салгъанды. Аны чыгъарганында уа ма, къолу тери ауруудан къар кибик агъарып къалгъан эди.

⁷ Раббий: «Къолунгу энтта къоюнунга сал», — дегенди. Муса энтта къолун къоюнуна салгъанды. Къоюнундан чыгъарганында уа, ма, къолу алтгыннгыча болуп къалгъанды.

⁸ «Ала санга ийнанмасала эмда биринчи илишаннга эс бурмасала, экинчи илишаннга ийнанырла.

⁹ Бу эки илишаннга да ийнанмасала эм сен айтханнга да тынгыламасала уа, Нилден суу алып жерге тёк. Сора Нилден алынган суу жерде къан болуп къалыр», — дегенди Раббий.

¹⁰ Муса Раббийге: «Я Раббий! Мен тюнене да, бирси кюн да, Сен къулунг бла сёлешип башлагъан заманда да, сёзге уста адам туююлме, мен къыйын сёлешеме эм тилкъаума», — дегенди.

¹¹ Раббий а: «Адамга аууз ким бергенди? Тилсиз неда сангырау, неда кёрген, неда сокъур ким этеди? (Алай этиучю) Раббий Мен туююлмеми?

¹² Энди бар; Мен сени сёлешдирме, не айтырыгъынгы санга юйретирме», — дегенди.

¹³ Муса уа: «Я Раббий! Кимни ийсенг да башха адам ий», — дегенди.

¹⁴ Раббий Мусага ачууланып: «Къарындашынг леуийли Харун барды. Ол сёлешаллыгъын Мен билеме. Ма, ол энди санга тюберге келир, сени кёргенинлей жюреги къууаныр.

¹⁵ Сен анга айтырса эмда сёзлени аны ауу-

зуна салырса. Мен а экигизге да сёлеширге болушурма, не этеригигизни сизге юйретирме.

¹⁶ Сени орунунга халкыгга ол сёлешир. Алай бла ол сени аузунг болур, сен а анга Аллахны орунуна болурса.

¹⁷ Бу аса таяккы да кьолунга ал; аны бла сен илишанла этериксе», — дегенди.

Муса файгъамбар Мисирге кьайтады

¹⁸ Сора Муса кетип, кьайын атасы Итрогга кьайтып: «Мен кетейим, Мисирдеги кьарындашларыма кьайтып, ала сау эселе, кёрейим», — дегенди. Итрода Мусагга: «Ырадатлыкь бла бар», — дегенди.

¹⁹ Мидиянны жеринде Раббий Мусагга: «Бар, Мисирге кьайт, нек десенг сени жанынгыз излегенле бары да ёлгендиле», — дегенди.

²⁰ Муса кьатынын да, эки уланын да алып, эшекге миндирип, Мисирни жерине тебирегенди. Аллахны аса таягын да Муса кьолуна алганды.

²¹ Раббий Мусагга: «Мисирге кьайтхан заманында, Мен сени боюнунга салган битеу кьудуретли ишлени фыргъауунну алында этмей кьойма. Мен а аны терсакьыл этерме, ол халккы жибермез.

²² Сора фыргъауунга Раббий былай айтады: Израил Мени уланымды, тюнгючюмдю.

²³ Мен санга: уланымы жибер, ол Манга кьуллукь этсин деп айтдым. Сен а аны жиберирге унамадын, алай бла Мен сени уланынгыз, тюнгючюнгю ёлтюрюрге, деп айт», — дегенди.

²⁴ Жолда кече кьалган жерлеринде, Раббий Мусагга^а тюберге тюшгенди эм аны ёлтюрюрге тебирегенди.

²⁵ Ол заманда Сапуура, таш бичакь алып, уланына сюннет этгенди эм терисин (Мусаны) аякьларына^б тийдирип: «Ишексиз сен кьан тёгююм бла эрим болганса!» — дегенди.

²⁶ Сора Раббий Мусаны кьойганды. Ол заманда Сапуура, (уланына) сюннет этгени ючюн: «Кьан тёгююм бла эрим болганса», — деген эди.

²⁷ Сора Раббий Харуннга: «Кьуу жерге Му-

сагга тюберге бар», — дегенди. Харун барып, Аллахны таууну кьатында Мусагга тюбеп, аны уппа этип саламлашханды.

²⁸ Муса да аны ийген Раббийни битеу айтхан сёзлерин бла Ол фарыз этген битеу илишанланы Харуннга айтханды.

²⁹ Сора Муса бла Харун барып, Израил улуларыны битеу тукьум таматарарын жыйгандыла.

³⁰ Раббий Мусагга айтхан сёзлени барын да Харун алагга айтханды, Муса да халккы кёзлерини алында илишанла этгенди.

³¹ Халккы ийнанганды. Раббий Израилуларына болушурга келгенин эмда аланы термилгенлерин кёргенин эшитгенлеринде ала ийилип, сежда этгендиле.

Муса файгъамбар бла Харун фыргъауунну алында

5 Андан сора Муса бла Харун фыргъауунга барып: «Израилни Аллахы Раббий былай айтады: халккымы жибер, ала Манга кьуу жерде байрам этсинле», — дегендиле.

² Фыргъауун а: «Кимди да Раббий, мен Аны айтханына тынгылап, Израилни жиберир кибик? Мен Раббийни танымайма, Израилни да жиберлик туююлме», — дегенди.

³ Муса бла Харун: «Чюйютлюлени Аллахы бизге кёрюннгенди. Тилейбиз, эркинлик бер, Ол бизни ауруу бла неда кьылыч бла кьырмас ючюн биз Раббий Аллахыбызгга кьурман этерге юч кюнлюк жолгга кьуу жерге барайыкь», — дегендиле.

⁴ Мисирни патчахы алагга: «Сиз, Муса бла Харун, халккы ишинден нек бёлесиз? Ишигизге кьайтыгыз!» — дегенди.

⁵ Дагыда фыргъауун: «Ма, бу жерни халккы кёпдо, сиз а аланы ишлеулерин тохтатасыз», — дегенди.

⁶ Ол кюн окьуна фыргъауун (мисирли) иш таматалагга бла халккы ишлетген (исраилли) кьуллукьчулагга былай буйрукь бергенди:

⁷ «Мындан ары, алгын бергенигизча кирпич этерге халккы салам бермегиз. Ала кеслери айланып жыйсынла кеслерине саламны.

⁸ Кирпичлени уа алагга алгын буюрулган норманы салыгыз, кем а этмегиз. Ала бош турадыла, ол себепден а: барайыкь,

^а Мусагга — неда Мусаны уланына. Чюйютча «анга».

^б аякьлары — «эркеклик органы» деген эвфемизм (ушган сёз).

Аллахыбызга кърман этейик, деп кычы-радыла.

⁹ Алагъ андан да кѣп иш беригиз, ала ишлесинле эм бош сѣзле бла кюрешмесинле», — дегенди.

¹⁰ Сора иш таматала бла күүлукъчула чыгып, халкъга: «Фыргъаун быллай айтады: сизге энди кирпич этерге салам берлик туюлме.

¹¹ Кесигиз барып, тапхан жеригизден алыгыз саламны. Иш нормагыздан а бир зат да кем этилмейди», — дегендиле.

¹² Сора халкъ, таза салам орунуна, сабан тюбюнде кьалгъан саламны хьяргъа битеу Мисирни жерине жайылгъанды.

¹³ Иш таматала уа: «Таза саламыгыз болгъан заманда кибик иш нормагызны хар кюнден да толтуругъуз», — деп, алагъ зордукъ эте эдиле.

¹⁴ Фыргъаунну иш таматары Исраил улуларыннан кеслери салгъан күүлукъчуланы уа: «Сиз тюнене бла бююн, эндиге дери этиучю кирпич нормагызны нек толтурмайсыз?» — деп, тую эдиле.

¹⁵ Сора исраилли күүлукъчула келип, фыргъауннга тарыгъуу этип: «Сен күүларынга алай нек этесе?»

¹⁶ Күүларынга салам бермейдиле, кирпичлени уа этигиз дейдиле бизге. Ма, күүларынгы туюдиле; гюняхды сени халкъынга», — дегендиле.

¹⁷ Фыргъаун а: «Бошсуз сиз, аны себепли: барып, Раббийге кърман этейик, деп айтасыз.

¹⁸ Барыгыз, ишлегиз. Кирпич этерге салам берлик туююдюле сизге; кирпич нормагызны уа толтуругъуз», — дегенди.

¹⁹ Сора Исраил улуларыны күүлукъчулары: хар кюннге белгиленген кирпич норма кем этиллик туююдю деп айтылгъан сѣзде кеслерини палахларын кѣргендиле.

²⁰ Ала фыргъаунну аллындан чыкыгъан заманда уа, аланы сакълап тургъан Мусагъа бла Харуннга тюбегендиле.

²¹ «Раббий сизге кърап, жазагызга тюбетсин! Сиз бизни, фыргъаун да, аны күүлукъчулары да кѣрюп болмазча этип, бизни ѳлтюрюрге аланы кюлларына кылыч бердигиз», — дегендиле.

Аллах халкъын кутхарлыгына ант этеди

²² Муса Раббийге айланып, быллай айтханды: «Я Раббий! Сен бу халкъны быллай кыйынлыкъга нек жолукъдурдунг, мени муну ююнню ийдинг?

²³ Мен фыргъауннга барып, Сени атынг бла айтып башлагъан замандан бери, ол бу халкъга андан да аман этип башлагъанды. Сен халкъынгы кутхаргъан а этмединг», — дегенди.

6 Раббий Мусагъа: «Мен фыргъауннга не этеригими энди кѣрюрсе. Мени кудуретли кюлум анга тийсе, ол аланы жиберир; кудуретли кюлум анга тийсе, ол аланы кыралындан кыстап окъуна иер», — дегенди.

² Сора Аллах Мусагъа сѣлешип: «Мен Раббийме.

³ Мен Ибрахимге, Исхакъга эм Якъупха неге да кючю жетген Аллах болуп кѣрюне тургъанма, Яхве^а деген атым бла уа кесими алагъа танытмагъанма.

⁴ Ала анда кѣчюп айланган жерлерин, Кенанны жерин алагъа берирме деп, Мен ала бла кесаматымы салганма.

⁵ Мисирлиле жесир этип тутхан Исраил улуларыны термилгенлерин Мен эшитгенме, кесаматымы эсеме тюшюргенме.

⁶ Ол себепли Исраил улуларына быллай айт: Мен Раббийме, сизни мисирлилени унукъдурууларыны тюбюнден чыгарлыкъма, сизни аланы жесир этиулеринден кутхарлыкъма, билек кючюм бла аланы уллу азапха жолукъдуруп, сизни азат этерикме.

⁷ Сизни Кеси халкъым этерикме эмда Аллахыгыз боллукъма, сизни мисирлилени унукъдурууларыны тюбюнден чыгаргъан Аллахыгыз Раббий Мен болгъанымы билирсиз.

⁸ Мен аны Ибрахимге, Исхакъга эм Якъупха берирге ант этген жерге сизни элтирикме, аны сизге мюлк жерге берликме», — дегенди.

⁹ Муса бу сѣзлени Исраил улуларына айтханды, алай болгъанлыкъга ала амалсызлыкъларындан бла унугъуларындан Мусагъа тынгыламагъандыла.

^а Яхве — Аллахны энчи аты. Къарагыз 3:15.

¹⁰ Сора Раббий Мусагъа былай айтханды:

¹¹ «Бар, Мисирни патчахы фыргъаууннга айт, ол Исраил улуларын кыралындан жиберсин», — дегенди.

¹² Муса Раббийни аллында: «Ма, Исраил улулары да тынгыламайдыла манга, фыргъауун а манга кылай тынгылар? Мен сёзге уста туююлме», — дегенди.

¹³ Сора Раббий Мусагъа бла Харуннга сёлешгенди эмда Исраил улуларын Мисирни жеринден чыгарыр ючюн аланы юсю бла Исраил улуларына эм Мисирни патчахы фыргъаууннга буйрукъ бергенди.

Муса фыйгъамбарны бла Харунну тукъумуну тарыхы

¹⁴ Исраиллиени тукъум таматалары быладыла: Исраилни тиючюну Рубенни уланлары: Ханок эм Паллу, Хесрон эм Карми. Была Рубенни юйюрлеридиле.

¹⁵ Шимонну уланлары: Емуел, Ямин, Охад, Якин, Сохар эмда кенанлы кыатынны уланы Шаул. Была Шимонну юйюрлеридиле.

¹⁶ Леуийни уланларыны атлары тукъум тарыхларына кёре быладыла: Гершон, Къохат, Мерари. Леуийни ёмюрю уа жюз отуз жети жыл эди.

¹⁷ Гершонну уланлары юйюрлерине кёре: Либни бла Шимей.

¹⁸ Къохатны уланлары: Амрам, Исхар, Хеброн, Узил. Къохатны ёмюрю уа жюз отуз юч жыл эди.

¹⁹ Мерарийни уланлары: Махли бла Муши. Тукъум тарыхларына кёре Леуийни юйюрлери быладыла.

²⁰ Амрам атасыны эгечи Йокебедни кыатыннга алганды. Йокебед анга Харунну бла Мусаны тапханды. Амрамны ёмюрю уа жюз отуз жети жыл эди.

²¹ Исхарны уланлары: Къорах, Нефег, Зикри.

²² Узилни уланлары: Мишаел, Элсафан, Ситри.

²³ Харун Аминадабны кызы, Нахшонну эгечи Элишебаны кыатыннга алганды. Элишеба анга Надабны эм Абихудну, Элазарны эм Итамарны тапханды.

²⁴ Къорахны уланлары: Асир, Элкъана эм Абиасаф. Къорахны юйюрлери быладыла.

²⁵ Харунну уланы Элазар Путиелни кызыларындан бирлерин кыатыннга алганды.

Ол да анга Пинехасны тапханды. Юйюрлерине кёре леуийлиени тукъум таматалары быладыла.

²⁶ Исраил улуларын Мисирни жеринден жыйын-жыйын этип чыгарыгъыз деп Раббий алагъа айтхан Харун бла Муса — быладыла.

²⁷ Исраил улуларын Мисирден чыгарыр ючюн Мисирни патчахы фыргъауун бла сёлешгенле да Муса бла Харун эдиле.

Раббий Муса фыйгъамбаргъа бла Харуннга буйрукъ береди

²⁸ Алай бла Раббий, Мусагъа Мисирни жеринде сёлешген заманында,

²⁹ Анга: «Мен Раббийме. Мен санга айтхан затланы барысын да Мисирни патчахы фыргъаууннга айт», — дегенди.

³⁰ Муса уа Раббийни аллында: «Ма, мен сёзге уста туююлме. Фыргъауун манга кылай тынгылар?» — дегенди.

7 Раббий а Мусагъа былай айтханды: «Къара, Мен сени фыргъаууннга Аллахны орунуна салганма, кыарындашынг Харун а сени фыйгъамбарынг боллукъду.

² Мен санга буюргъан затланы барысын да айтырыкъса. Кыарындашынг Харун а, фыргъауун Исраил улуларын кеси кыралындан жиберир ючюн анга айтырыкъды.

³ Мен а фыргъауунну терсакъыл этерме эмда кёп илишанларымы бла сейир ишлерими Мисирни жеринде кёрюзтюрме.

⁴ Фыргъауун сизге тынгыламаз. Сора Мен кьолуму Мисирни юсуне салырма. Мисирни уллу азапха жолукъдуруп, халкъымы, Исраилулуларын, жыйын-жыйын этип Мисирни жеринден чыгарырма.

⁵ Мен кьолуму Мисирге жетдирип, Исраил улуларын андан чыгаргъан заманымда мисирлиле Мени Раббий болганымы билирле», — дегенди.

⁶ Сора Муса бла Харун алай этгендиле. Раббий алагъа буюргъанын толтургъандыла.

⁷ Ала фыргъаууннга сёлешгенлеринде Муса сексен жыллыкъ, Харун а сексен юч жыллыкъ эди.

Харунну аса таягъы жилин болады

⁸ Раббий Мусагъа бла Харуннга былай айтханды:

⁹ «Фыргъауун сизге: бир сейир иш кёр-позтююз десе, (Муса,) сен Харуннга: аса таягынгы алып, фыргъауунну аллына атып ий деп айт, ол а жилиан болуп кыалыр», — дегенди.

¹⁰ Муса бла Харун фыргъаууннга барып, Раббий буюрганча этгендиле. Харун аса таягын фыргъауунну эм аны кзулукчуларыны алларына атып ийгенди, аса таяк да жилиан болуп кыалганды.

¹¹ Фыргъауун да билгичлени бла хыйнычыланы чакырганды. Мисирли устала да хыйнылары бла алай этгендиле.

¹² Аланы хар бири да кесини таягын атып ийгенди, таякыла да жилианла болуп кыалгандыла. Харунну аса таягы уа аланы таякыларын жутуп кыйганды.

¹³ Алай болганлыкыгъа, Раббийни айтханыча, фыргъауун терсакыыл болуп, алагъа тынгыламаганды.

Нил суу кыан болады

¹⁴ Сора Раббий Мусагъа: «Фыргъауун терсакыылды, халккны жиберирге унамайды.

¹⁵ Тамбла фыргъаууннга бар. Ол чыгып, Нил суугъа барганында, анга тюбер ючюн суу боюнунда тур, жилианга бурулган аса таягынгы да кыолунга ал,

¹⁶ Эмда анга: чойютлюлени Аллаха Раббий: халккымы жибер, ол Манга кзуу жерде кзулукъ этсин, сен а ма эндиге дери да тынгыламагъанса деп, санга айтдырыгъа ийгенди мени.

¹⁷ Раббий былай айтады: Мени Раббий болганымы ма мындан билirse: мен (Муса) кыолумдагъы ма бу аса таяк бла Нил сууну урурма, суу а кыан болуп кыалыр.

¹⁸ Нилдеги чабакъ ёлюп кыалыр, суу да аман ийис этер, мисирлиле суудан ичерге да болалмазла», — дегенди.

¹⁹ Сора Раббий Мусагъа: «Харуннга: аса таягынгы алып, Мисирни сууларына, баргъан сууларына, илипинлерине, кёллерине эмда хар тюрюю суу тутхан орунларына кыолунгу узат, ала кыан болуп кыалсынла. Битеу Мисирни жеринде агъач орунлада да, таш орунлада да суу кыан болуп кыалыр, деп айт», — дегенди.

²⁰ Сора Муса бла Харун Раббий буюрганча этгендиле. Харун аса таягын кётюрюп, фыргъауунну эм аны кзулукчуларыны

алларында, Нил сууну ургъанды, сора битеу Нил суу кыан болуп кыалганды.

²¹ Нилдеги чабакъ да кырылганды, суу да аман ийис этгенди, мисирлиле да Нилден суу ичерге болалмагандыла. Сора битеу Мисирни жеринде суу кыан болуп кыалганды.

²² Мисирни усталары да кеслерини хыйнылары бла алай этгендиле. Раббийни айтханыча, фыргъауун терсакыыл болуп, Мусагъа бла Харуннга тынгыламаганды.

²³ Фыргъауун, бу затха да эс бёлмей, айланп, юйюне кыйтханды.

²⁴ Битеу мисирлиле ичерге суу табар ючюн баргъан сууну кыатында кызып башлагандыла, нек десенг Нилни сууундан ичерге болалмай эдиле.

²⁵ Раббий сууну ургъандан сора жети кюн толганды.

Жер макъа палах

8 Сора Раббий Мусагъа: «Фыргъауунга бар да анга: Раббий былай айтады: халккымы жибер, Манга кзулукъ этсинле.

² Жиберирге унамасанг а, ма, битеу жеринги жер макъала бла халек этерме.

³ Нил суу макъаладан топ-толу болур, ала чыгып, юйюнге да, жатхан отоуунга да, жатхан жеринге да, кзулукчуларыны эм халккынгы юйлерине да, печлеринге да, тылы тегенелеринге да кирирле.

⁴ Сени юсюнге да, халккынгы юсюне да, битеу кзулукчуларыны юслерине да макъала ёрлерле, деп айт», — дегенди.

⁵ Сора Раббий Мусагъа: «Харуннга: кыолунгу аса таягынг бла, баргъан суулагъа, илипинлеге эм кёллеге узатып, Мисирни жерине макъала чыгъарт, деп айт», — дегенди.

⁶ Харун кыолун Мисирни сууларына узатханды, сора макъала чыгып, Мисирни жерин жабып кыйгандыла.

⁷ Устала да хыйнылары бла алай этип, Мисирни жерини юсюне макъала чыгъартхандыла.

⁸ Фыргъауун Мусаны бла Харунну чакырып: «Раббийден тилек этигиз, Ол менден эм халккымдан макъаланы кетерсин. Сора халккыгъызыны Раббийге кзурман этерге жиберирме», — дегенди.

⁹ Муса фыргъаууннга: «Макъала сенден

эм юйлерингден думп болуп, жаланда сууда кыалыр ючюн, сени ючюн, кыуллукчуларынг ючюн эм халкынг ючюн не заманда тилек этеригими манга кесинг белгиле», — дегенди.

¹⁰ Фыргъауун: «Тамбла», — дегенди. Муса: «Сен айтханча болсун, алай бла бизни Аллахыбыз Раббий кибик биреу да болмагынын билирсе.

¹¹ Макъала сенден, юйлерингден, кыуллукчуларынгдан эмда халкынгдан кетип, жаланда сууда кыалырла», — деп жууап этгенди.

¹² Мусабла Харунфыргъауундан чыкыгъандыла. Сора Раббий фыргъауунга ийген макъаланы юсюнден Муса Раббийден тилек этгенди.

¹³ Раббий Муса айтханча этгенди. Юйледе, арбазлада эм сабанлада болгъан макъала кырылгъандыла.

¹⁴ Макъаланы жыйып тебеле этгендиле. Кырал аман ийисден толгъанды.

¹⁵ Алай болгъанлыкыгъа фыргъауун, солуу болгъанын керюп, Раббийни айтханы кибик терсакылы болуп, Мусагъа бла Харуннга тынгыламагъанды.

Чибин палах

¹⁶ Раббий Мусагъа: «Харуннга: аса таягынгы узатып, жерни кьумун ур, кьум битеу Мисирни жеринде ууакъ чибинле болуп кыалыр, деп айт», — дегенди.

¹⁷ Ала да алай этгендиле. Харун аса таягы бла кьолун узатып, жерни кьумун ургъанында, адамланы бла малланы юслеринде ууакъ чибинле керюнгендиле. Мисирни хар жанында саулай жерни кьуму ууакъ чибинле болуп кыалгъанды.

¹⁸ Билгичле да кеслерини хыйнылары бла ууакъ чибинле этерге керюшгендиле, алай а эталмагъандыла. Ууакъ чибинле адамланы бла малланы юслерине басына эдиле.

¹⁹ Билгичле фыргъауунга: «Бу иште Аллахны кьолу барды», — дегендиле. Алай болгъанлыкыгъа Раббийни айтханы кибик фыргъауун терсакылы болуп, Мусагъа бла Харуннга тынгыламагъанды.

Ит чибин палах

²⁰ Раббий Мусагъа: «Тамбла эртте туруп, фыргъауун суугъа бара тургъанда анга тюбе

эм: Раббий былай айтады: халкымы жибер, Манга кыуллукъ этсинле.

²¹ Халкымы жибермесенг а, Мен сени юсюнге да, кыуллукчуларынгы эм халкынгы юсюне да, юйлеринги ичине да ит чибинле иерме. Мисирлилени юйлери да, ала жашагъан ма бу жер да ит чибинледен толуп кыалырла.

²² Алай а ол кюнде халкым анда тургъан Гошен жерни айырырма. Анда ит чибин болмаз. Алай бла битеу жерде Раббий Аллах Мен болгъанымы билирсе.

²³ Мени халкымы бла сени халкынгы арасында айырыу этерме. Тамбла бу илишан болур, деп айт», — дегенди.

²⁴ Раббий алай этгенди: фыргъауунну юйюне да, аны кыуллукчуларыны юйлерине да, Мисирни битеу жерине да кеп ит чибинле учуп келип басынгандыла. Кырал ит чибинледен кырыла эди.

²⁵ Фыргъауун Мусаны бла Харунну чакырып: «Барыгъыз, Аллахыгъызгъа бу жерде кьурман этигиз», — дегенди.

²⁶ Муса уа: «Алай эталлыкъ тойюлбюз. Нек десенг мисирлиле Раббий Аллахыбызгъа кьурман этиюбюзден жийиргендиле. Биз мисирлиле жийиргеннген кьурманы ала кере тургъанлай этип башласакъ, ала бизни ташла бла тойюп елтюрмезлеми?»

²⁷ Биз кьуу жерге, юч кюнлюк жолгъа барып, Раббий Аллахыбызгъа, Ол бизге кыалай айтса алай кьурман этерге керекбиз», — дегенди.

²⁸ Фыргъауун: «Раббий Аллахыгъызгъа кьуу жерде кьурман этерге сизни жиберейим. Узакъ кетмегиз анса. Мени ючюн да тилек этигиз», — дегенди.

²⁹ Муса анга: «Ма, мен сенден чыгып, ит чибинле фыргъауундан да, аны кыуллукчуларынган да, аны халкындан да тамбла кетсинле деп, Раббийден тилек этейим. Фыргъауун, Раббийге кьурман этерге халкыны жибермей, алдаун кьойсун анса», — дегенди.

³⁰ Алай бла Муса фыргъауундан чыгып, Раббийден тилек этгенди.

³¹ Раббий Муса айтханча этгенди. Ит чибинлени фыргъауундан, аны кыуллукчуларынган эм аны халкындан кетергенди, жангыз бири да кыалмагъанды.

³² Алай болгъанлыкыгъа фыргъауун бу

жол да терсакъыл болуп, халкыны жибер-мегенди.

Мисирни маллары кырыладыла

9 Сора Раббий Мусагъа: «Фыргъаунга бар да анга: чойютлюлени Аллаха Раббий былай айтады: халкымы жибер, ала Манга кьуллукъ этсинле.

2 Сен аланы жиберирге унамай энтта тый-санг а,

3 Раббийни кьолу аулакьда болгъан малларынгы, атларынгы, эшеклеринги, туюелеринги, тууарларынгы эм кьойларынгы басырыкъды; бек уллу ёлет ауруу боллукьду.

4 Алай а Раббий, Израилни малыны бла Мисирни малыны араларын айырлыкьды. Израил улуларыны битеу малларындан бир хайыуан да ёллок туююлдо.

5 Раббий муну заманын да белгилеп, тамбла бу кьыралда муну этеригин айтханды, деп айт», — дегенди.

6 Экинчи кюн Раббий айтханын этгенди: Мисирни битеу малы кьырылгъанды. Израил улуларыны малларындан а бир хайыуан да ёлмегенди.

7 Фыргъаун адам ийип, израиллилени малларындан бири да ёлмегенин билгенди. Алай болгъанлыкьга терсакъыл болуп, халкыны жибермегенди.

Иринли жара палахы

8 Сора Раббий Мусагъа бла Харуннга: «Печден бирер толу уууч кюл алыгъыз. Муса аны фыргъаун кёре тургъанлай кёкге чачып ийсин.

9 Кюл битеу Мисирни жеринде ууакъ букьугъа айланыр эмда битеу Мисирни жеринде адамлада да, маллада да иринли жарала чыгъарла», — дегенди.

10 Ала, печден кюл алып, фыргъаунну аллына баргъандыла. Муса кюлно кёкге чачып ийгенди, сора адамлада бла маллада ирин этген жарала болуп кьалгъандыла.

11 Мусаны аллында устала да жараларындан чыдаялмагъандыла, нек десенг жарала, битеу Мисирлиде болгъанча, усталлада да бар эдиле.

12 Алай болгъанлыкьга Раббий фыргъаунну терсакъыл этгенди. Раббийни Мусагъа айтханы кибик фыргъаун алагъа тынгыламагъанды.

13 Сора Раббий Мусагъа: «Тамбла эртте туруп, фыргъаунну аллына бар эмда анга: чойютлюлени Аллаха Раббий былай айтады: халкымы жибер, ол Манга кьуллукъ этсин.

14 Битеу дуняда манга ушагъан болмагъанын сен билир ючюн бу жол а Мен битеу палахларымы санга, кьуллукьчуларынга эмда халкынгга иерме.

15 Мен кьолуму жетдирип, сени да, халкынгга да ауруу бла кьыргъан болсам, сен жер юсюнден кьорап кетер эдинг.

16 Алай а санга кьудуретими кёргюзтюп, атымы битеу дуняда билдирип ючюн Мен сени сакълагъанма.

17 Сен энтта халкымы жибермей, алагъа кьажау ёхтемленесе.

18 Ма, Мен тамбла, тамам бу заманда, Мисирни кьуралгъан кюнюнден эндиге дери да аллай болмагъан бек кючлю буз урдурма.

19 Ол себепден сюрюулеринги эм битеу аулакьда болгъан затынгы кьоркьуусуз жерге кьачырт. Буз ургъанда аулакьда кьалгъан эмда юйлерине

жыйылмагъан битеу адамла бла малла ёллюкюле, деп айт», — дегенди.

20 Фыргъаунну кьуллукьчуарындан Раббийни сёзюнден кьоркьгъанлары кьуллары да сюрюулерин да юйлерине кьачыргъандыла.

21 Раббийни сёзюне эс бёлмегенле уа кьуллары да сюрюулерин да аулакьда кьойгъандыла.

22 Сора Раббий Мусагъа: «Кьолунгу кёкге узат, Мисирни жеринде адамланы да, малланы да эм битеу Мисирни жеринде аулакьдагъы ёсюмлюклени барысын да буз урсун», — дегенди.

23 Муса аса таягъын кёкге узатханды. Раббий кёкню кюкюретип буз урдургъанды, жерге шыбыла да атханды. Раббий Мисирни жерине буз жаудургъанды.

24 Кючлю буз уруу бара эди, бузну ортасында да шыбыла ура эди, битеу Мисирни жеринде ол миллет болгъан заманындан бери болмагъан аллай бек кючлю буз ура эди.

25 Саулай Мисирни жеринде, битеу аулакьда болгъанны, адамланы да малланы да буз ургъанды, битеу аулакьдагъы ёсюмлюклени

да ургъанды, аулакдагы битеу тереклени да уаатханды.

²⁶ Жаланда Исраил улулары жашаган Го-
шен жерни буз урмагъанды.

²⁷ Сора фыргъауун Мусаны бла Харунну чакъыртып, алагъа: «Бу жол мен гюнях эт-
дим. Раббий тюзлюклюдю, мен да, халкъым да терсбиз.

²⁸ Раббийден тилек этигиз. Аллахны кёк кюкюретуилери бла буз урдуруу тохтасын-
ла! Сизни жиберирме, энди тыймам», — де-
генди.

²⁹ Муса анга: «Мен шахардан чыкыгъаным-
лай окъуна, къолларымы Раббийге узатыр-
ма. Кёк кюкюреуле тохтарла, буз уруу да
андан ары болмаз. Алай бла дуня Раббий-
ни болганын билирсе.

³⁰ Алай а сен да, къуллукъчуларынг да Раб-
бий Аллахдан энтта къоркъмазлыгыгыз-
ны билеме», — дегенди.

³¹ Гетен бла арпа да жоюлган эди, нек
десенг арпа баш къусхан эди, гетен а чакъ-
ган эди.

³² Акъ эм къара будайла уа жоюлмаган эди-
ле, нек десенг ала алыкъа битмеген эдиле.

³³ Муса фыргъауундан кетип, шахардан
чыкыгъанды эмда къолларын Раббийге узат-
ханды. Кёк кюкюреу бла буз уруу тохтаган-
дыла, жерге жауун къуюлганы да тыйыл-
ганды.

³⁴ Фыргъауун жауун да, буз да, кёк кю-
кюреу да тохтаганын кёргенинде гюнях
этиуон андан ары бардыргъанды, кеси да,
аны къуллукъчулары да терсакъыл болган-
дыла.

³⁵ Раббий Мусаны ауузу бла айтханы ки-
бик, фыргъауун терсакъыллыкъ этип, Ис-
раил улуларын жибермегенди.

Мача палах

10 Сора Раббий Мусагъа: «Фыргъаууннга
бар, нек десенг Мен араларында бу
илишанларымы кёргюзтюр ючюн аны да,
аны къуллукъчуларын да терсакъыл этгенме.

² Алай бла Мен Мисирде этген затланы,
Мен анда кёргюзтген илишанланы сен ула-
нынга эм уланынгы уланына айтырса эмда
Раббий Мен болганымы билирсиз», —
дегенди.

³ Муса бла Харун фыргъаууннга барып:
«Чюйютлюлени Аллахы Раббий былай ай-

тады: Манга бойсунмай, сен не заманнга
дери турлукъса? Халкъымы жибер, ол Ман-
га къуллукъ этсин.

⁴ Сен халкъымы жибермесенг а, ма, там-
бла Мен къыралынга мача келтирирме.

⁵ Жерни кёрюрге болмазча, жерни бетин
мача алай басар эмда сизде буздан сау къал-
ганны ашап бошар, аулакда ёсген битеу
тереклеригизни да кемирип бошар.

⁶ Сени юйлеринги да, битеу къуллукъчу-
ларынг юйлерин да, битеу мисирлилени
юйлерин да толтурур, аны уа, не атала-
рынг, не аталарынгы аталары дуняда жа-
шаган кюнлеринден бюгюннге деричи да
кёрмегендиле, деп айтады», — дегендиле.
Сора Муса айланып, фыргъауундан чыкы-
ганды.

⁷ Ол заманда фыргъауунну къуллукъчула-
ры анга: «Бу адам бизге къачаннга дери
азап берип турлукъду? Жибер бу адамланы,
ала Аллахлары Раббийге къуллукъ этсинле.
Мисирни жоюлуп барганын энттамы кёр-
мейсе?» — дегендиле.

⁸ Сора Мусаны бла Харунну фыргъауун-
нга къайтаргандыла. Фыргъауун алагъа:
«Барыгыз, Раббий Аллахыгызгъа къул-
лукъ этигиз. Барлыкъла уа кимледиле?» —
дегенди.

⁹ Муса уа: «Гитче сабийлерибиз бла эм
къартларыбыз бла барлыкъбыз, уланлары-
быз бла эм къызларыбыз бла, къойларыбыз
бла эм тууарларыбыз бла барлыкъбыз, нек
десенг Раббийни байрамын этерге керек-
биз», — дегенди.

¹⁰ Фыргъауун алагъа: «Болсун алай, Раб-
бий сизни бла болсун! Мен сизни жиберир-
ге хазырма, сабийле бла уа нек барасыз?
Кёремисиз, сизни аман ниетигиз барды.

¹¹ Угъай! Жангыз эркишиле барып, Раб-
бийге къуллукъ этигиз, нек десегиз муну
тилегенсиз», — дегенди. Сора аланы фыргъауунну аллындан къыстап ийгендиле.

¹² Ол заманда Раббий Мусагъа: «Къолунгу
Мисирни жерине узат, Мисирни жерине
мача чапсын, жерни битеу ёсюмлюклерин,
буздан сау къалган хар затны ашап боша-
сын», — дегенди.

¹³ Сора Муса аса таягын Мисирни же-
рине узатханды, Раббий да кюн чыкыган
жанындан уруучу желни келтиргенди, жел
а саулай ол кюнню бла ол кечени уруп тур-

гъанды. Танг атханда кюн чыкыгъан жанындан уруучу жел мачаланы келтиргенди.

¹⁴ Мача битеу Мисирни жерине чапханды, эспесиз кѣп санда битеу Мисир кыралга тюшгенди. Алгъын да болмагъанды аллай мача, мындан арысында да боллукъ туююлду аллай.

¹⁵ Мача битеу жерни бетин басып, жерни къап-къара этгенди; жерни битеу ёсюмлюклерин да, буздан сау къалгъан битеу тереклени кѣгетлерин да ашап бошагъанды. Саулай Мисирни жеринде не терекледе, не аулакны ёсюмлюклеринде бир жашил зат къалмагъанды.

¹⁶ Фыргъаун Мусаны бла Харунну ашыгыш чакъыртып: «Раббий Аллахыгъызгъа эм сизге къажуа гюнях этдим.

¹⁷ Энди гюняхымы энтта бир кере кечигиз, тилейме, эмда Раббий Аллахыгъыздан тилек этигиз, Ол бу палахны менден тыйсын», — дегенди.

¹⁸ Муса фыргъаундан чыгып, Раббийден тилек этгенди.

¹⁹ Сора Раббий аргы жанындан, кюн батхан жанындан бек кючлю жел келтиргенди, ол а мачаны алып кетип, Къамиш тенгизге^а атханды. Битеу Мисир кыралда бир мача да къалмагъанды.

²⁰ Раббий а фыргъаунну терсакъыл этгенди. Алай бла фыргъаун Израил улуларын жибергенди.

Къарангылыкъ палах

²¹ Сора Раббий Мусагъа: «Къолунгу кѣкге узат, Мисирни жеринде къарангы, сезерча къарангы болуп къалсын», — дегенди.

²² Муса къолун кѣкге узатханды, сора битеу Мисирни жеринде юч кюннге къаппа-къарангы болуп къалгъанды.

²³ Бир-бирлерин кѣрмегендиле, юч кюнню бир адам да жеринден къопмагъанды. Битеу Израил улуларыны мекамларында уа жарык бар эди.

²⁴ Фыргъаун Мусаны чакъырып: «Барыгъыз, Раббийге къуллукъ этигиз, жаланда

ууакъ аякълы малыгъыз бла тууар малыгъыз къалсын. Сабийлеригиз а сизни бла барсынла», — дегенди.

²⁵ Муса уа: «Биз Аллахыбыз Раббийге къурман этер ючюн бизге къурманлыкъ эм саулай кюйдюрюллюк хайыуан да берирге керексе.

²⁶ Бизни сюрюулерибиз да бизни бла барлыкъдыла, бир гышмы да къаллыкъ туююлду, нек десенг биз Аллахыбыз Раббийге къурманнга аладан аллыкъбыз. Биз ары келгинчи уа, Раббийге не къурман бла къуллукъ этеригибизни билмейбиз», — дегенди.

²⁷ Алай а Раббий фыргъаунну терсакъыл этгенди. Фыргъаун аланы жиберирге унамагъанды.

²⁸ Мусагъа: «Кет мени къатымдан! Сакъ бол, энди мени аллымда кѣрюнме. Сен бетими кѣрген кюн ёллоксе», — дегенди.

²⁹ Муса: «Айтханынча болсун. Энди сени бетинги кѣрлюк туююлме», — дегенди.

Мисирли тюнгючлени къырылыулары

11 Сора Раббий Мусагъа: «Фыргъауннга эмда мисирлиге энтта бир палах келтирликме. Андан сора ол сизни жиберир. Ол жиберген заманында уа, сизни мындан ашыгышлыкъ бла къыстарыкъды.

² Хар адам да, хар тиширыу да (мисирли) къоншусундан кююш эм алтын затла тилеп алсын деп, халкъга айт», — дегенди.

³ Раббий мисирлилени (Израилни) халкъына иги къаратханды. Муса да, Мисирни жеринде, фыргъаунну къуллукъчуларыны аллында эм халкъны аллында бек уллу адам эди.

⁴ Сора Муса: «Раббий былай айтады: Мен кече арасында Мисирни ортасы бла озарма.

⁵ Мисирни жеринде хар тюнгюч да, тахтасындаолтургъанфыргъауннутюнгючюнден, тирмен тартхан къарауашны тюнгючюне дери, малланы да битеу биринчи туугъанлары ёлоп къалыра.

⁶ Битеу Мисирни жеринде уллу сыйыт болур, аллай сыйыт а эндиге дери да болмагъанды эм мындан арысында да боллукъ туююлду.

⁷ Израил улуларында уа не адамгъа, не малгъа ит да юрмез, Мисирлилени бла израиллиени арасында Раббий къалай айыруу этгенин билирсиз.

^а Къамиш тенгиз — чюйютча «Ям суф» (къамиш тенгиз) деп аталады. Ям суф Муса файгъамбарны заманында Синай жарым айрыкамында болгъан тузлу баткакълы жер болгъанга саналады. Кѣп кѣчюрюледе Ям суф «Къызыл тенгиз» деп кѣчюрюлсе да, алимлини кѣбюсю муну тюзге санамайдыла.

⁸ Битеу бу кьулукчюларынг манга келирле эмда манга баш уруп: сен да, сен анга башчылык этген битеу халкъ да кетигиз, дерле. Мен а андан сора кетерме», — дегенди. Сора Муса, бек ачыуланып, фыргъауундан чыкыгъанды.

⁹ Раббий Мусагъа: «Мисирни жеринде сейир ишлерим кѣп болур ючюн фыргъауун сизге тынгыламаз», — дегенди.

¹⁰ Муса бла Харун фыргъауунну аллында бу сейир ишлени барын да этгендиле. Алай болгъанлыкыгъа, Раббий фыргъауунну терсакъыл этгенди. Фыргъауун Исраил удуланы кыралындан жибермегенди.

Къурман къозу

12 Раббий Мисирни жеринде Мусагъа бла Харуннга:

² «Бу ай сизде айланы башы, жылны биринчи айы болсун.

³ Битеу Исраил жамауатына былай айттыгъыз: бу айны онунчу кюнюнде хар ким юйорюне кѣре бир къозу^а алсын, хар юйор бирер къозу.

⁴ Юйорю къозуну ашап бошайлмазча алай гитче болса уа, кесини юйюне эм жуукъ къоншусу бла жан санына кѣре алсынла; хар ким ашап бошайлыкъ марда бла къозуыгъа^а юлешинигиз.

⁵ Къурманыгъыз къыясуз, бир жыллыкъ, эркек мал болургъа керекди. Къойладан бир къозу неда эчкиледен бир улакъ болсун.

⁶ Бу айны онтѣртюнчю кюнюне дери ол сизде асыралып турсун. Ол заманда битеу Исраилни жамауаты жыйылып, хайуанланы ингирде кессин.

⁷ Хайуанны къанындан алып, этин ашарыкъ юйледе эшиклени эки жанына бла башына жакъсынла.

⁸ Этни отда биширип ма ол кече ашап бошасынла; ачымагъан ѳтмек бла эм ачы хансла бла ашасынла аны.

⁹ Аны биширмей, неда сууда биширип ашамагъыз, алай а башы бла, аякълары бла, ичи бла бирге отда биширип ашагъыз.

¹⁰ Андан эрттенликге къалдырмагъыз, андан эрттенликге къалгъанны уа отда кюйдюрююз.

¹¹ Аны уа былай ашагъыз: беллеригиз къы-

сылып болсунла, чарыкъларыгъыз аякъларыгъызда, таякъларыгъыз да къолларыгъызда болсунла, аны ашыгышлыкъ бла ашагъыз; бу Раббийни Къутхарыу байрамыды.

¹² Мен а ма ол кече Мисирни жерини юсю бла озарма, Мисирни жеринде адамланы да малланы да биринчи туугъанларыны барын да къырма эмда Мисирни теирилерини барына да сюд этерме. Раббий Менме.

¹³ Сиз тургъан юйлени юсюндеги къан сизге илишан болур. Къанны кѣргенимде сизге тиймей озарма. Мисирни жерин халек этерик заманымда сизни арагъызда къырыучу ауруу болмаз.

Ачымагъан ѳтмеклени байрамы

¹⁴ Бу кюн унутулмаз кюн болсун сизге, тукъумларыгъыздан тукъумларыгъызгъа да ол кюн Раббийге байрам этигиз; бу байрамны ѳмюрлюк жорукъча этигиз.

¹⁵ Жети кюн ачымагъан ѳтмек ашагъыз. Биринчи кюнден башлап, юйлеригизде ачыгъан затны жокъ этигиз, нек десегиз биринчи кюнден жетинчи кюннге дери ачыгъан затны ким ашаса да, ол адам Исраилни арасындан къоратылыр.

¹⁶ Биринчи кюнюнде эм жетинчи кюнюнде сизде сыйлы жыйылыу болсун. Ол кюнледе бир тюрлю бир иш этмегиз. Хар биригизге ашарыгъын хазырлагъандан башха иш этерге жарарыкъ туююлдо.

¹⁷ Ачымагъан ѳтмеклени байрамын тутугъуз, нек десегиз Мен сизни Мисирни жеринден ма ол кюн чыгъаргъанма. Ол кюнню тукъумларыгъыздан тукъумларыгъызгъа да ѳмюрлюк адетча тутугъуз.

¹⁸ Биринчи айны онтѣртюнчю кюнню ингиринден, ол айны жыйырма биринчи кюнню ингирине дери ачымагъан ѳтмек ашагъыз.

¹⁹ Юйлеригизде жети кюнню ачытхыч болургъа жарарыкъ туююлдо, нек десегиз ачыгъан затны ким ашаса да, ол адам Исраилни жамауатындан къоратылыккъды — тышындан келген адам болса да, ол жерни адамы болса да.

²⁰ Бир тюрлю бир ачыгъан затны ашамагъыз. Хар тургъан жеригизде ачымагъан ѳтмек ашагъыз», — дегенди.

^а Къозу — неда «улакъ».

Биринчи Къутхарылыу байрам

²¹ Сора Муса Исраилни битеу тукьум таталарын жыйып, алагъа: «Юйюрлеригизге кёре кесигизге къозула сайлап алыгъыз эмда байрамны къурманын кесигиз.

²² Иссоп хансны чопалын алып, тазда болгъан къаннга сугъугъуз эмда эшиклени эки жанына бла башына таздагъы къандан жагъыгъыз. Тангнга дери сизден бир киши да юйюню эшигинден тышына чыкъмасын.

²³ Раббий мисирлилени къырыргъа келгендинде эшиклени башында бла эки жанында къанны кёрюр эмда ол эшикледен озуп кетер, жан алычуну юйлеригизге кирип сизни къырыргъа къоймаз.

²⁴ Бу адетни кесигизге да, уланларыгъыз-гъа да закон этип, ёмюрлеге да тутарсыз.

²⁵ Раббийни айтханыча, Ол сизге берлик жерге баргъан заманыгъызда, бу байрамны тутарсыз.

²⁶ Сабийлеригиз сизге: бу байрамны магъанасы неди? деп соргъан заманда,

²⁷ Сиз: мисирлилени къыргъан заманында, Мисирде Исраилни уланларыны юйлерине тиймей, юйюрлеибизни къутхаргъан Раббийни Къутхарыу байрамыны къурманыды бу деп айтыгъыз», — дегенди. Сора халкъ, ийилип, сежда этгенди.

²⁸ Сора Исраил улулары барып, айтылгъанны этгендиле; Раббийни Мусагъа бла Харуннга буюрганыча алай этгендиле.

²⁹ Кече арасында Раббий Мисирни жеринде биринчи туугъанланы барын да къыргъанды, тахтасында олтургъан фыргъауунну тюнпючюнден, зинданда тургъан тутмакъны тюнпючюне дери, малладан да битеу биринчи туугъанларын къыргъанды.

³⁰ Фыргъауун кеси да, битеу къулдукъчулары да, битеу мисирлиле да кечегиде тургъандыла. Мисирни жеринде уллу къычырыкъ-сыйыт этилгенди, нек десенг ёлюгю болмагъан юй жокъ эди.

Мисирден чыгъыу

³¹ Фыргъауун Мусаны бла Харунну ол кече чакъыргъып: «Туругъуз! Халкъымы ичинден чыгъыгъыз, сиз да, Исраил улулары да, барыгъыз, айтханыгъызча Раббийге къулдукъ этигиз.

³² Айтханыгъызча ууакъ аякълы малыгъызны да, тууар малыгъызны да алыгъыз, барыгъыз. Манга да ыразылыкъ беригиз», — дегенди.

³³ Мисирлиле аланы ол жерден теркирек къыстар ючюн Исраилни халкъын кетигиз деп къыса эдиле, нек десенг ала: «Биз барыбыз да къырылып къаллыкъбыз», — дей эдиле.

³⁴ Сора халкъ тылыларын ачыгъынчы алып, тылы тегенелерин кийимлери бла чулгъап, аркъаларына кётюрюп кетгендиле.

³⁵ Исраил улулары Муса айтханча этип, мисирлиледен кюмюш затла да, алтын затла да, кийимле да тилеп алгъандыла.

³⁶ Раббий а мисирлилени Исраилни халкъына ахшы къаратханды. Мисирлиле исраиллиле тилеген затланы бергендиле. Ала мисирлилени алай тонап кетгендиле.

³⁷ Сора Исраил улулары, сабийлени санамай алтыжюз мингнге жууукъ жаяу эркиши болуп, Раамсесден Суккотха атлангандыла.

³⁸ Ала бла башха миллетли кёп адамла да чыкъгъандыла. Ууакъ аякълы мал да, тууар мал да, бек уллу сюрюу болуп чыкъгъандыла.

³⁹ Ала, Мисирден алып чыкъгъан тылыларын ачымагъан пюттюле этип биширгендиле, нек десенг тылы алыкъа ачымагъан эди. Ала, Мисирден къысталгъан эм мычыргъа болалмагъан, кеслерине жол азыкъ да этмеген эдиле.

⁴⁰ Исраил улуларыны Мисирде тургъан заманлары уа төртжюз отуз жыл эди.

⁴¹ Төртжюз отуз жыл озгъандан сора, ма ол кюн Раббийни битеу халкъы жыйынжыйын болуп, кечегиде Мисирни жеринден чыкъгъанды.

⁴² Ол кече Раббий аланы Мисирни жеринден чыгъарып ючюн къарап тургъанды. Битеу Исраил улулары да тукьумларындан тукьумларына бу кече Раббийге хурмет этер ючюн сагъайып туургуа керекдиле.

Къутхарылыу байрамны жорукълары

⁴³ Раббий Мусагъа бла Харуннга: «Ма Къутхарылыу байрамны жорукълары: бир пюрлю башха миллетли къурман этин ашаргъа жарарыкъ туююлдо.

⁴⁴ Ахчагъа сатылып алынган хар къул а,

анга сюннет этилгенден сора, андан ашаргъа боллукъду.

⁴⁵ Тыш адам бла жалчы андан ашаргъа жарарыкъ тыйюлдою.

⁴⁶ Бир юйде ашаргъа керекди аны, къурманни этин юйден тышына чыгъармагъыз, суюклерин да сындырмагъыз.

⁴⁷ Израилни битеу жамауаты бу байрамны этерге керекди.

⁴⁸ Сенде тыш адам келип тохтап, Раббийни Къутхарыу байрамын этерге суйсе, аны битеу эркиши адамларына сюннет этилсин, сора ол, къыралны кеси адамыча, Израилни халкъына къошулуп, байрамны этерге болур. Сюннет этилмеген бир тюрлю бир адам а къурманни этин ашаргъа жарарыкъ тыйюлдою.

⁴⁹ Къыралны адамына да, арагъызда келип жашагъан тыш адамгъа да закон бир болсун», – дегенди.

⁵⁰ Сора битеу Израил улулары айтылгъанны этгендиле: Раббийни Мусагъа бла Харунга буюргъаныча алай этгендиле.

⁵¹ Ма ол кюнде Раббий Израил улуларын жыйын-жыйын этип, Мисирни жеринден чыгъарганды.

Тюнгюле Раббийге берилдиле

13 ² «Израил улуларыны арасында битеу адамладан эм хайуанладан жаш орун ачхан биринчи туугъанланы хар бирин да энчи этип Манга бер: ала Меникиледиле», – дегенди.

³ Муса халкъгъа: «Сиз Мисирден, жесирлик жерден чыкъгъан бу кюнню эсигизде тутугъуз, нек десегиз Раббий кючлю къолу бла сизни андан чыгъарганды. Бир ачыгъан зат да ашамагъыз.

⁴ Сиз бюгюн Абиб айда^а мындан чыгъа-сыз.

⁵ Раббий кенанлыланы, хетлилени, аморлуланы, хиулолени эм ебуслуланы жерлерине, аны юсюнден Кеси аталарынга санга берирге ант этген жерине, анда сют бла бал акъгъан жерге сени кийирген заманда, ол айда бу адетлени тутарса:

⁶ Жети кюн, ачымагъан ётмек ашарса, жетинчи кюн а Раббийге байрам этерсе.

⁷ Жети кюн, ачымагъан ётмек ашаргъа керекди; сизде ачыгъан ётмек болургъа жарарыкъ тыйюлдою, битеу жеригизде сизде ачыгъан зат болургъа жарарыкъ тыйюлдою.

⁸ Ол кюн уланынга: муну, Мисирден чыкъгъан заманында Раббий манга этген ишни эсгертир ючюн этеме, деп билдирирсе.

⁹ Бу санга къолунгда белги, мангылайынгда эсгертиучю болсун, алай бла Раббийни Таураты аузунгда болсун, нек десенг Раббий сени Мисирден кючлю къолу бла чыгъарганды.

¹⁰ Жылдан жылгъа бу жорукъну буюругъан заманында толтуруп турурса.

¹¹ Раббий санга да, аталарынга да ант этгенича, сени Кенанны жерине кийирип, аны санга берген заманында,

¹² Жаш орун ачхан биринчи туугъан сабийлени эм сенде боллукъ малдан биринчи туугъанланы барын да Раббийге айырырса. Эркекле Раббийникиледиле.

¹³ Биринчи туугъангылыуланы, къозу къурман этип, жулургъа керексе. Жулургъа суймесенг а, гылуно боюнун сындыр. Биринчи туугъан уланларынгы барын да, къозу къурман этип, жулургъа керексе.

¹⁴ Арта уланынг санга: муну магъанасы неди? деп сорганда, анга: Мисирден, жесирлик жерден Раббий бизни кючлю къолу бла чыгъарганды.

¹⁵ Нек десенг фыргъауун бизни жиберирге унамай тохтагъан заманда, Раббий Мисирни жеринде биринчи туугъанланы барын да – адамны биринчи туугъанын да, малны биринчи туугъанын да – ёлтюрюп къойгъанды. Ол себепден мен, жаш орун ачхан эркек малны барын да Раббийге къурманнга береме, биринчи туугъан уланларымы уа къурман бла жулама, деп айтырса.

¹⁶ Бу, къолунгда белги, мангылайынгда эсгертиучю байлау болсун, нек десенг Раббий бизни Мисирден кючлю къолу бла чыгъарганды», – дегенди.

Тенгизни ортасындан ётюу

¹⁷ Фыргъауун Израилни халкъын жиберген заманда уа, Филист жери жууукъ болса да Аллах аланы ол жол бла элтмегенди, нек десенг къазауатны кёргенде, халкъ сокъуранып Мисирге къайтыргъа болур, деп ойлалгъанды.

^а Абиб ай – сабанла баш къусхан ай.

¹⁸Аллах халкыны кыу жерни жолу бла тѳтерек айландырып Кымиш тенгизге элгенди. Исраил улулары Мисирни жеринден сауутланып чыкыгандыла.

¹⁹Муса Юсюпню сюеклерин кесини биргесине алганды, нек десенг Юсюп Исраил улуларына: «Аллах сизге болушурукду, сюеклерими мындан чыгарып биргегизге элтирсиз», — деп ант этдирген эди.

²⁰Исраил улулары Суккотдан атланып, кыу жерни кыйырында, Этамда стауат болуп тохтагандыла.

²¹Кече да, кюн да барсынла деп, Раббий аланы алларында кюндюз булут чигинжиде алагы жол кѳргюзтп, кечегиде уа от чигинжиде алагы жарытып барганды.

²²Кюндюз булут чигинжи, кече да от чигинжи халкыны туурасындан таймай эди.

Фыргыаун исраиллиени ызларындан кыуады

14 Раббий Мусагы: ²«Исраил улуларына айт, ала ызларына айланып Пи-Хахиротну аллында, Мигдолну бла тенгизни арасында, Баал-Сефонну аллында стауат болуп тохтасынла; аны туурасында, тенгизни кыатында салыгыз стауатны.

³Фыргыаун Исраил улуларыны юсюнден: ала бу кыралда ажашып кыалгандыла, аланы кыу жер беклеп кыйганды, деп айтыр.

⁴Мен а фыргыаунну терсакыл этерме, ол сизни ызыгыздан кыуар, сора Мен фыргыаунну бла аны битеу аскерин хорлап, уллулугуму кѳргюзтюрме. Мисирлиле Раббий Мен болганымы билирле», — дегенди. Сора алай этгенди.

⁵Мисирни патчагына халк кычып кетгенди деп билдирилгенди. Сора фыргыаун бла аны кыулукчулары сокыуранып: «Биз алай нек этдик? Исраиллиени кесибизге кыл этип турмай жиберип нек кыйдук?» — дегенди.

⁶Фыргыаун тачанкасын жекдирип, халкын да биргесине алганды.

⁷Алтыжюз айырма тачанка да, Мисирни битеу тачанкаларын да, аланы барына да таматала да алганды.

⁸Раббий Мисирни патчагы фыргыаунну терсакыл этгенди, ол а Исраил улуларыны

ызларындан кыууганды. Исраил улулары уа таукел бара эдиле.

⁹Мисирлиле, фыргыаунну тачанкалары бла битеу атлары да, атлылары да, аны битеу аскери да, аланы ызларындан кыууп баргандыла, сора ала тенгиз боюнунда, Пи-Хахиротну кыатында Баал-Сефонну аллында тохтап турганлай, аланы ызларындан жетгенди.

¹⁰Фыргыаун жууукылашканда, Исраил улулары ызларына бурулуп кыарагандыла, сора ма, мисирлиле аланы ызларындан жетип келе эдиле. Исраил улулары уа бек кыоркуп, Раббийге кычырык этгенди.

¹¹Эмда Мусагы: «Мисирде кыбырла жокму эдиле да, сен бизни кыу жерде ѳлюрге келтирмесенг а? Бизни Мисирден чыгарып бизге былай нек этдин?»

¹²Мисирде санга: кый бизни, мисирлилеге ишлеп турайык деп, муну айтмаганымы эдик? Биз кыу жерде ѳлгенден эсе, мисирлилеге кыл болганыбыз иги эди», — дегенди.

¹³Муса уа халкыга: «Кыоркымагыз, ырахат туругуз, бююн Раббий сизге этерик кытхарыуну кѳрюрсюз, нек десегиз бююн сиз кѳрген мисирлиени энди ѳмюрлеге да кѳрмесиз.

¹⁴Раббий сизни ючюн кызауат этерикди, сиз а ырахат болугуз», — дегенди.

¹⁵Сора Раббий Мусагы: «Сен Манга нек кычырык этесе? Исраил улуларына айт, ала барсынла.

¹⁶Сен а аса таягынгы кѳтюрюп, кыолунгу тенгизге узат эмда аны арасын бѳл, сора Исраил улулары тенгизни арасындан кыургыак жер бла ѳтерле.

¹⁷Мен а мисирлиени терсакыл этерме, ала сизни ызыгыздан барыла. Сора Мен фыргыаунну эм аны битеу аскерин, аны тачанкаларын эм атлыларын хорлап, уллулугуму кѳргюзтюрме.

¹⁸Мен уллулугуму фыргыаунну, аны тачанкаларын эм атлыларын хорлап кѳргюзтген заманында, мисирлиле Мен Раббий болганымы билирле», — дегенди.

¹⁹Исраиллиени стауатыны аллында барган Аллахны мѳлеги тебиреп, аланы ызларындан атланганды. Булут чигинжи да аланы туураларындан тебиреп, аланы артларында туруп,

²⁰ Мисирни стауатыны бла исраиллиени стауатыны арасына киргенди. Кечени узунуна булут бир жанын кырангы этгенди, бир жанын да жарытханды. Алай бла битеу кече (мисирлиле бла исраиллиле) бир-бирлерине жуууклашмагандыла.

²¹ Муса кьолун тенгизге узатханды, сора Раббий тенгизни кечени узунуна кюн чыкыган жанындан уруучу кючлю жел бла сюрюп, тенгизни кьургъак жер этип кьойганды; суула эки жанына тургандыла.

²² Сора Исраил улуулары тенгизни ортасында кьургъак жер бла баргандыла, суула уа алагъа онг эм сол жанларында кыбыргъа болуп кьалгандыла.

²³ Мисирлиле кьуугандыла, фыргъауунну битеу атлары, аны тачанкалары эм атлылары аланы ызларындан тенгизни ортасына киргендиле.

²⁴ Сора танг аласында Раббий, мисирлиени стауатларына от чигинжиден бла булут чигинжиден кырап, мисирлиени стауатларын абызыратханды.

²⁵ Аланы тачанкаларыны чархларын алганды, алай бла ала тачанкаларын кючден сюйреп баргандыла. Мисирлиле: «Исраиллиледен кычайыкы, ала ючюн Раббий бизге кыжау кызауат этеди», — дегендиле.

²⁶ Сора Раббий Мусагъа: «Кьолунгтенгизге узат, суула мисирлиени юслерине, аланы тачанкаларыны эм атлыларыны юслерине айласында», — дегенди.

²⁷ Алай бла Муса кьолун тенгизге узатханды, сора эрттенликте суу жерине кыйтханды. Мисирлиле уа сууну аллына чабып баргандыла. Мисирлиени тенгизни ортасында Раббий алай батдырганды.

²⁸ Сора суу ызына айланып, исраиллиени ызларындан тенгизге кирген фыргъауунну битеу аскерини тачанкаларын бла атлыларын басханды; аладан бирлери да кьалмаганды.

²⁹ Исраил улуулары уа тенгизни ортасындан кьургъак жер бла этгендиле. Суула алагъа онг эм сол жанларында кыбыргъа болуп кьалгандыла.

³⁰ Ол кюн Раббий исраиллиени мисирлиени кьолларындан кьутхарганды. Исраиллиле мисирлиени тенгиз жагда ёлуп тургъанларын кёргендиле.

³¹ Раббий уллу кючю бла мисирлилеге эт-

ген ишни исраиллиле кёрген заманларында, халкы Раббийден кьоркьганды эмда Раббийге бла Аны кьулу Мусагъа ийнанып кьалганды.

Кьутхарылыу зикир

15 Ол заманда Муса бла Исраил улуулары Раббийге бу зикирни этгендиле: «Раббийге зикир айтама, нек десенг Ол бийикге кётюрюлгенди; атны да, атлыны да тенгизге атханды.

² Раббий мени кючюм эм зикиримди, мени кьутхарыучу Олду. Ол мени Аллахымды, Анга махтау саллыкъма; атамды Аллахымды, Аны сыйын кётюрлюкме.

³ Раббий кызауатчы кишиди, Аны аты Яхведи.

⁴ Фыргъауунну тачанкаларын да, аскерин да тенгизге атханды, аны сайлама аскер башчылары да Кыамиш тенгизге батып кетгендиле.

⁵ Аланы тенгизни терени басханды; ала, таш кибик, теренге батып кетгендиле.

⁶ Я Раббий, онг кьолунг кьудурети бла белгили болганды; я Раббий, онг кьолунг душманны ууатханды.

⁷ Аламатлыгынгы уллулугъу бла, Санга кыжау тургъанланы кьоратханса. Чамланыуунгу ийгенсе, ол да аланы, саламны кюйдюргенча кюйдюрюп кьойганды. Сени юфгюрююунгден суула эки жанына тургандыла, акъган; суу кыбыргъача болуп кьалганды, тенгизни ортасында терен суула кьаты болуп кьалгандыла.

⁹ Душман: кьууайым, жетип тутуп, хазна юлешейим; жаным аланы затларындан токь болсун, кылычымы кынындан чыгарайым, кьолум аланы кырып бошар, дегенди.

¹⁰ Сен желинг бла юфгюргенсе, сора аланы тенгиз басханды; ала уллу суулада кьоргышынча кёмюлоп кьалгандыла.

¹¹ Я Раббий, теяриле арасында Сени кибик ким барды? Эй сейир ишле Этиучо, Сени кибик сыйлылыгы бла хурметли, махтау тийишли ким барды?

¹² Сен онг кьолунгу узатдынг; аланы жер жутуп кьойду.

¹³ Кесинг жулуп кьутхаргъан бу халкыны мархаматынг бла элтип бараса; кьудуретинг бла Кесинги сыйлы межамынга ашырып бараса.

¹⁴ Халкъла эшитип, титирерикдиле; Филлистде жашагъанланы къоркъуу аллыкъды.

¹⁵ Ол заманда Эдомну бийлери жунчуп къаллыкъдыла, Моабны башчыларын титиреу аллыкъды, битеу Кенанда жашагъанла къоркъуп бугъарыкъдыла.

¹⁶ Аланы къоркъуу бла къайгъы алгъанды; Раббий, Сени халкъынг ётгюнчю, Сен Кесинге алгъан бу халкъ ётгюнчю Сени билек кючюнго уллулугъундан ала таш кибик къурушуп къалгъандыла.

¹⁷ Халкъынгы ары келтирип, Кесинги тауунгда, я Раббий Сен аны Кесинге мекям этген жерде, я Раббий, Сени къолларынг жаратхан сыйлы жерде аланы орнатыркъса.

¹⁸ Раббий ёмюрледе да, ёмюрлюкде да патчахлыкъ этип турлукъду», – дегендиле.

¹⁹ Фыргъауунну атлары, аны тачанкалары бла эм атлылары бла тенгизге кирген заманда, тенгизни сууларын Раббий аланы юслерине айландыргъанды, Израил улулары уа тенгизни ортасындан къургъакъ жер бла ётгендиле.

²⁰ Сора Харунну эгечи, файгъамбар Мариям къолуна даурбас алгъанды, битеу тиширыула да даурбасла бла, телсеп, аны ызындан чыкъгъандыла.

²¹ Мариям алагъа: «Раббийге зикир айтыгъыз; нек десегиз, Ол бийикге кётюрюлгенди, атны да атлысын да тенгизге атханды», – деп зикир айтханды.

Ачы суу татлы болады

²² Муса израиллилени Къамиш тенгизден алып кетгенди. Ала Сур атлы къум тюзге чыкъгъандыла. Къум тюзню юсю бла юч кюнлюк жол барсала да, суу табалмагъандыла.

²³ Марагъа келгенде, Мараны сууундан ичалмагъандыла, нек десенг ол ачы суу эди. Ол жерни атына: Мара^а деп аны ючюн аталгъанды.

²⁴ Сора халкъ Мусагъа тырман этип: «Биз не ичейик?» – дегендиле.

²⁵ Муса Раббийге къычырыкъ этгенди. Раббий анга бир агъач кёрюзтгенди.

Муса аны суугъа атханда, суу татлы болуп къалгъанды. Раббий анда халкъгъа закон

бла жорукъ бергенди, анда аланы сынагъан да этгенди.

²⁶ «Раббий Аллахынгы сёзюне тынгылап, Ол ыразы болгъан затны этсенг эмда Аны фарызларына къулакъ ийип, битеу жорукъларын тутсанг, Мен мисирлилеге келтирген аурууладан бирин да санга келтирмем; нек десенг санга саулукъ бериучю Раббий Мен-ме», – дегенди.

²⁷ Сора Элимге келгендиле. Анда онеки шаудан бла жетмиш хурма терек бар эди. Анда сууланы къатында стаут болуп тохтагъандыла.

Манна эм бёденеле

16 Сора Израил улуларыны битеу жамауаты Элимден атланып, Мисирни жеринден чыкъгъанларыны экинчи айны онбешинчи кюнюнде Элимни бла Синайны арасындагы Син атлы къуу жерге келгендиле.

² Израил улуларыны битеу жамауаты къуу жерде Мусагъа бла Харуннга тырман этгендиле.

³ Израил улулары алагъа: «Эй, биз, эт бишген къазанларыбызны къатларында олтургъан заманыбызда, ётмекни тойгунчу ашагъан заманыбызда, биз Раббийни къолундан Мисирни жеринде ёлсек эди уа! Битеу бу жамаутны ачдан къырып ючюн бизни бу къуу жерге чыгъаргъансы», – дегендиле.

⁴ Сора Раббий Мусагъа: «Ма, Мен сизге кёкден ётмек жаудурурма. Халкъ чыгып, кюн сайын бир кюннге кереклисин жыйсынла, Мени законуму тутарыкъ болурламы, огъесе тутарыкъ болмазламы деп, аланы сынарма.

⁵ Алтынчы кюн а, келтиргенлеринден хазырлагъанларында, башха кюнледе жыйгъанларындан эки кере кёп жыярла», – дегенди.

⁶ Сора Муса бла Харун Израил улуларыны барына да: «Сизни Мисирни жеринден Раббий чыгъаргъанын сиз ингирде билирсиз,

⁷ Эрттенбла да Раббийни аламатлыгъын кёрюрсюз, нек десегиз, Раббий Анга тырман этгенигизни эшитеди. Бизге тырман этерча биз а небиз?» – дегендиле.

⁸ Сора Муса: «Раббий сизге ингирде аш-

^а «Мара» деген сёзню магъанасы – «ачы татыу».

ха эт берсе, эрттенбла уа тойдургунчу ётмек берсе, (Аны аламатлыгын кёрюрсюз). Нек десегиз, Раббий Анга тырман этгенигизни эшитеди. Биз а небиз? Тырман этгенигиз бизге туююлдо, Раббийгеди», — дегенди.

⁹ Муса Харуннга: «Исраил улуларыны битеу жамауатына: Раббийни аллына чыгыгызыз нек десегиз Ол тырман этгенигизни эшитгенди, деп айт», — дегенди.

¹⁰ Харун Исраил улуларыны битеу жамауатына сёлеше турган заманда, ала айланып кьуу жерге кьарагандыла, сора ма, Раббийни аламатлыгы булутда кёрюнгенди.

¹¹ Раббий Мусагъа:

¹² «Мен Исраил улуларыны тырман этгенлерин эшитгенме. Алагъа: ингирде эт ашарсыз, эрттенбла уа ётмекден тоярсыз, сора Раббий Аллахыгыз Мен болганымы билирсиз, деп айт», — дегенди.

¹³ Ингирде бёденеле учуп келип стауатны басхандыла, эрттенбла уа стауатны кьатында чыкь тюшгенди.

¹⁴ Чыкь кётюрюлгенде, жер юсюнде кьырпакь кибик кьуу жерни юсюнде жарма сыфатлы бир ууакь зат кёрюндю.

¹⁵ Исраил улулары аны кёрюп, бир-бирлерине: «Бу не затды?» — дей эдиле. Нек десенг ол не зат болганын билмей эдиле. Муса да алагъа: «Бу, Раббий сизге ашаргъа берген ётмекди.

¹⁶ Раббий ма былай буйрукь этгенди: хар ким аны ашап бошарыгы чакьлы бир жыйыгыыз; хар адамгъа бирер омер^а, хар кимни чатырында болган жанланы санына кёре жыйыгыыз», — дегенди.

¹⁷ Исраил улулары алай этгенди, ким кёп, ким аз жыйгандыла.

¹⁸ Омер бла ёлчелегенлеринде, кёп жыйгъан адамны артыгы, аз жыйгъан адамны да кемлиги болмаганды. Хар ким кеси ашап бошарыгы чакьлы бир жыйганды.

¹⁹ Муса алагъа: «Бир киши да аны тангнга дери кьалдырмасын», — дегенди.

²⁰ Ала уа Мусагъа тынгыламай, андан бир кесегин тангга дери кьалдыргандыла. Сора ол кьуртланып, аман ийис этгенди. Муса да алагъа ачыуланганды.

²¹ Аны эрттенликде эртте, хар ким ашап

бошарыгы чакьлы бир жья эдиле. Кюн кьыздырган заманда уа, ол эрип кьала эди.

²² Алтынчы кюн эки кере кёп — хар адамгъа экишер омер — ётмек жыйгандыла. Жамауатны битеу таматары келип, Мусагъа билдиргенди.

²³ Ол алагъа: «Раббий ма былай айтханды: тамбла ырахатлыкь кюндю, Раббийни сыйлы шабат кюнюдю. Биширирге керекли затларыгызын биширигиз, сууда биширирге керекли затларыгызын да сууда биширигиз. Андан кьалган затны уа бир жанына салып, тангнга дери асырагыз», — дегенди.

²⁴ Сора Мусаны буйрукь этгенича, аны бир жанына салып кьойгандыла, ол ийис да этмегенди, аны ичинде кьуртлары да болмаганды.

²⁵ Муса алагъа: «Аны бюгюн ашагыз, нек десегиз бюгюн Раббийни шабат кюнюдю; аны бюгюн аулакьда табарыкь туююлсюз.

²⁶ Аны алты кюн жыйыгыыз, жетинчи кюн а шабат кюндю. Ол кюн ол боллукь туююлдо», — дегенди.

²⁷ Халкьдан бир кьаумла жетинчи кюнде да жьыргъа чыкьсала да, табалмагандыла.

²⁸ Сора Раббий Мусагъа: «Сиз Мени фарызларымы бла жорукьларымы тутуудан тайып не заманнга дери турлукьсуз?»

²⁹ Кьарагыз, Раббий сизге шабат кюнню бергенди, ол себепден алтынчы кюнде эки кюнлюк ётмегизни береди. Хар ким кеси жеринде кьалсын, бир киши да жетинчи кюн жеринден чыкьмасын», — дегенди.

³⁰ Алай бла халкь жетинчи кюн тынчайганды.

³¹ Исраилни юйюрю ол ётмекни атына «Манна^б» атаганды; ол, кориандр урлукьча, акь эди, татыуу уа бал гютюча эди.

³² Муса: «Раббий ма былай буюрганды: сизни Мисирни жеринден чыгаргъан заманымда, Мен сизге кьуу жерде ашатхан ётмекни туудукьларыгыз кёрюп ючюн, асырагъа бир омер маннадан толтуруп кьююгьуз», — дегенди.

³³ Сора Муса Харуннга: «Бир кьошун ал да, аны бир омер маннадан толтуруп, туудукьларыгызгъа асырар ючюн аны Раббийни аллында салып кьой», — дегенди.

^б Манна — чойют сёз «Ман ху»дан келеди. «Ман ху»ну магынасы — «Бу не затды?».

^а 1 омер — 2.2 литр.

³⁴Раббийни Мусагъа буйрукъ этгени ки-
бик Харун маннаны шагъатлыкъ къюбюр-
чекни аллына асыраргъа салгъанды.

³⁵Исраил улулары, адам жашагъан жерге
келгинчи, къыркъ жылны манна ашап тур-
гъандыла. Ала Кенанны жерини чегине кел-
гинчи манна ашап тургъандыла.

³⁶Бир омер а эфаны^а он юлошден бириди.

Къаядан чыкъгъан суу

17 Исраил улуларыны битеу жамауаты,
Раббийни буйругъу бла, Син атлы
къуу жерден жолларына атланып, Рефи-
димде стауат болуп тохтагъандыла. Анда уа
халкъгъа ичерге суу жокъ эди.

²Халкъ Мусагъа: «Бизге ичерге суу бери-
гиз!» – деп тырман этгендиле. Муса да ала-
гъа: «Сиз манга тырман нек этесиз? Раб-
бийни нек сынайсыз?» – дегенди.

³Халкъ а анда суу ичерге термилип, Му-
сагъа: «Бизни да, сабийлерибизни да, сю-
рюулерибизни да суусапдан ёлтюрюрге биз-
ни Мисирден нек чыгъардынг?» – деп,
къажу сёлешгендиле.

⁴Муса Раббийге хахай этип: «Бу халкъгъа
не этейим? Энтта бизадан, мени ташла
бла туююп, ёлтюрлюкдюле», – дегенди.

⁵Сора Раббий Мусага: «Халкъны аллы
бла оз, Исраилни тукъум таматаларындан
да бир къауумун биргенге ал, сен аны бла
Нил сууну ургъан аса таягынгы да къолу-
нга алып, бар.

⁶Ма, Мен сени аллында анда Хороб тау-
да къая башында турурма. Сен къаяны
урусса, сора аны ичинден халкъгъа ичерге
суу чыгып башлар», – дегенди. Муса Ис-
раилни тукъум таматалары кёре тургъанлай
алай этгенди.

⁷Ол жерге Масса эм Мериба^б деп ата-
гъанды, нек десенг Исраил улулары тырман
этген эдиле эмда: «Раббий арабыздамыды,
огъесе туююлмюдо?» – деп, Раббийни сы-
нагъан эдиле.

Амалеклиле хорланадыла

⁸Сора амалеклиле келип, Рефидимде ис-
раиллиле бла къазауат этгендиле.

⁹Муса Ешугъа: «Бизге адамла сайла эмда
барып, амалеклиле бла къазауат эт. Тамбла

мен дуппурну башында турурма, Аллахны
аса таягъы да къолумда болур», – дегенди.

¹⁰Сора Ешу, Муса анга айтханча этип, ама-
леклиле бла къазауат этерге кетгенди, Муса,
Харун эм Хур а дуппурну башына чыкъ-
гъандыла.

¹¹Муса къолларын ёрге кётюрюп тургъан
заманда Исраил хорлай эди; ол къолларын
энишге ийген заманда уа Амалек хорлай
эди.

¹²Мусаны къоллары уа талгъан эдиле. Бир
таш алып, аны туюбуне салгъандыла, ол да
аны юсюне олтургъанды. Харун бла Хур а
аны къолларын, экиси эки жанындан кётю-
рюп тургъандыла. Сора аны къоллары кюн
батхынчыгъа дери ёрге кётюрюлгенлей тур-
гъандыла.

¹³Алай бла Ешу Амалекни да, аны хал-
къын да къылыч ауузу бла къыргъанды.

¹⁴Сора Раббий Мусагъа: «Муну эсде тутар
ючюн китапха жаз эмда Ешуну жюрегине
сал, Мен амалеклилени атларын эсгериуню
кёкню туюбунден жокъ этип къоярыкъ-
ма», – дегенди.

¹⁵Муса къурман этиучю жер къурап, анга
Яхве Нисси^с деп атагъанды

¹⁶Эмда: «Къолларым Раббийни тахтасына
кётюрюлгенди. Раббийни Амалекге къа-
жау урушу тукъумдан тукъумгъа бардырыл-
лыкъды», – дегенди.

Итро Муса фэйгъамбаргъа оноу этеди

18 Раббий Исраилни Мисирден къалай
чыгъаргъанын, Аллахны Мусагъа бла
ёз халкъы Исраилге битеу этген ишлерин
Мусаны къайын атасы мидиянлы дин къул-
лукъчу Итро эшитгенди.

²Муса къатыны Сапуураны къайтаргъан-
дан сора, къайын атасы Итро аны да,

³Эки уланын да биргесине алгъанды. Му-
са: «Мен киши жеринде киргинчиме», –
деп, уланларындан бирине Гершом^д атны
берген эди.

⁴Сора: «Атамы Аллаха болушлукъчумду,
мени фыргъауунну къылычыннан къутхар-
гъанды», – деп, экинчисине Элиезер^е атны
берген эди.

⁵Мусаны къайын атасы Итро, Мусаны

^а 1 омер – 2.2 литр, 1 эфа – 22 литр.

^б Масса – «сынау», Мериба – «тырман этиу».

^с Яхве Нисси – «Раббий байрагъымды».

^д Гершом атны магъанасы – «анда киргинчи».

^е Элиезер атны магъанасы – «Аллахам болушлукъчуду».

уланлары бла эм къатыны бла бирге Муса Аллахны таууну къатында стауат болуп турган кзуу жерге келгенди.

⁶ Мусагъа: «Мен, къайын атанг Итро, къатынын бла эм аны эки уланы бла санга келебиз», — деп билдирген эди.

⁷ Муса къайын атасыны аллына чыгып, баш урганды, аны уппа этип саламлашханды. Бир-бирлери бла саламлашхандан сора ала чатыргъа киргендиле.

⁸ Сора Муса, Исраил ючюн Раббийни ыргъауунга бла мисирлиге битеу этген затларын, ала жолда тюбеген битеу къыйынлыкъланы эмда аланы Раббий къалай къутхарганын къайын атасына айтханды.

⁹ Итро Раббийни Исраилге кёрюзтген битеу игиликлерине, Исраилни мисирлиени къолундан къутхарганына кзууаннганды.

¹⁰ «Сизни мисирлиени къолундан эм ыргъаууну къолундан къутхарган Раббийге шукур болсун! Бу халкъны мисирлиени зулумдукъларындан Ол къутхарганды.

¹¹ Раббий битеу тейриледен бийик болганын билдим энди. Нек десенг ала ёхтемленген затланы Ол хорлаганды», — дегенди.

¹² Сора Мусаны къайын атасы Итро Аллахха саулай кюйдюрюлген хайбуанла да, башха кзурманла да келтиргенди. Харун да, Исраилни битеу туккум таматалары да Мусаны къайын атасы бла бирге Аллахны аллында аш ашаргъа келгендиле.

¹³ Экинчи кюн Муса халкъны сюдлюк ишлерине къараргъа олтурганды, халкъ да эрттенден ингирге дери Мусаны тегерегинде сюелип турганды.

¹⁴ Къайын атасы Мусаны халкъга битеу этгенлерин кёрюп: «Неди бу, халкъга этгенинг? Кесинг жангыз олтуруп, битеу халкъга а эрттенден ингирге дери тегерегинде сюелип нек турады?» — дегенди.

¹⁵ Муса да къайын атасына: «Халкъ манга Аллахдан хукму соругъа келеди.

¹⁶ Алада бир тюрлю иш болган заманда, ала манга келедиле, мен да экисини арасында хукму этеме, Аллахны жорукъларын бла законларын билдиреме», — дегенди.

¹⁷ Мусаны къайын атасы уа анга: «Сен муну иги этмейсе.

¹⁸ Кесинги да, сени биргенге болган бу халкъны да къыйнарыкъса. Нек десенг бу

иш санга асыры бек къыйынды, муну бир кесинг эталлыкъ туююлсе.

¹⁹ Энди мени сёзюме тынгыла. Мен санга бир зат айтайым. Аллах сени биргенге болсун. Сен халкъга Аллахны аллында келечи бол эмда аны ишлерин Аллахха айт.

²⁰ Алагъа жорукъланы бла законланы юйрет, ала барыргъа керек жолну эмда этерге керек ишлени алагъа кёрюзт.

²¹ Сен а битеу халкъдан, Аллахдан къоркъган фахмулу адамла, улутханы кёрюп маучу кертичи адамла сайла, сора аланы халкъга, мингине, жоюзюне, эллисине эм онуна таматала этип сал.

²² Ала не заманда да халкъны сюдлюк ишлерине къарасынла. Хар уллу магъаналы ишни санга билдирсинле, битеу гитче ишлеге уа кеслери къарасынла. Алай бла ишинг тынчыракъ болур, ала да сени бла бирге (халкъны къыйынлыгын) кётюрюрле.

²³ Аллах санга буюрса, сен муну этсенг, чыдайлрса, битеу бу халкъ да кеси жерине ырахатлыкъ бла барыр», — дегенди.

²⁴ Муса къайын атасыны сёзлерине тынгылап, битеу ол айтхан затланы этгенди.

²⁵ Битеу Исраилден фахмулу адамла сайлаганды, аланы мингине, жоюзюне, эллисине эм онуна таматала этип, халкъга башчылагъа салганды.

²⁶ Ала не заманда да халкъны сюдлюк ишлерине карай эдиле. Къыйын ишлени Мусагъа билдире эдиле, битеу гитче ишлеге уа кеслери къарай эдиле.

²⁷ Сора Муса къайын атасын ашырганды, ол да ёз кыралына къайтханды.

Исраиллиле Синай тауда

19 Исраил улулары Мисирни жеринден чыкъганларыны ючюнчо айында, жангы айны тамам биринчи кюнюнде Синай атлы кзуу жерге жетгендиле.

² Рефидимден атланып, Синай атлы кзуу жерге келгендиле. Анда, кзуу жерде, тауну аллында стауат болуп тохтагандыла.

³ Муса таугъа ёрлеп, Аллахны аллына чыкъды. Раббий анга, таудан чакъырып: «Якьупну юйюрюне былай айт, Исраил улуларына муну билдир:

⁴ Мисирлиге не этгеними, сизни къуш къанатла бла кётюрюп айланганча жюрютюп, Кесиме алып келгеними кёргенсиз.

⁵ Алай бла, сиз Мен айтханны этип, кесаматымы тутсагъыз, битеу халккъладан ёз миллетим болурсуз. Нек десегиз битеу дуния Меникиди.

⁶ Сиз а Манга дин къуллукъчуланы патчахлыгъы эмда сыйлы миллет болурсуз. Исраил удуларына айтырыкъ сёзлеринг быладыла», — дегенди.

⁷ Муса таудан тюшюп, халккъны тукъум таматарларын жыйганды эмда Раббий анга фарыз этген битеу бу сёзлени алагъа айтханды.

⁸ Битеу халкъ да бир ауаздан: «Раббий айтхан затланы барын да толтурурбуз», — деп жууап бергенди. Муса да халккъны жуабын Раббийге айтханды.

⁹ Раббий Мусагъа: «Мен сени бла къалай сёлешгеними халкъ эшитип, ёмюрлюкге да санга ийнанып къалыр ючюн ма, Мен санга къалын булут ичинде келирме», — дегенди. Муса да халккъны сёзлерин Раббийге айтханды.

¹⁰ Раббий Мусагъа: «Халкъгъа бар, аланы бюгюн бла тамбла таза эт. Кийимлерин жуусунла.

¹¹ Ючюнчю кюннге хазыр болсунла, нек десенг ючюнчю кюн Раббий битеу халккъны кёз аллында Синай таугъа тюшерикди.

¹² Халкъгъа тауну хар жанындан да ызыкъ тарт: таугъа ёрлемезге эм аны этегине тиймезге сакъ болугъуз. Таугъа ким тийсе да, ёлтюрюллюкдю.

¹³ Анга къол тиймесин, аны ташла бла туююп неда садакъ бла атып ёлтюрсюнле. Мал болса да, неда адам болса да ол сау къалмасын. Созулуп согулгъан сур быргъы тауушну заманында таугъа ёрлерге боллукъдула, деп айт», — дегенди.

¹⁴ Сора Муса таудан халккъны къатына тюшюп, халккъны тазалагъанды, ала кеслерини кийимлерин жуугъандыла.

¹⁵ Муса халкъгъа: «Ючюнчю кюннге хазыр болугъуз. Бу заманда къатынларыгъызгъа жууукълашмагъыз», — дегенди.

¹⁶ Ючюнчю кюн, танг атхан заманда, кёк кюкюреуле, эляяла, тауну башында къалын булут эмда бек кючлю сур быргъы таууш болгъанды, алай бла стауатда болгъан битеу халкъ титирегенди.

¹⁷ Муса халккъны стауатдан чыгарып, Аллах бла тюбширге этгенди. Тауну этегинде сюелип тохтагъандыла.

¹⁸ Синай тауну хар жаны да тютюнлене эди, нек десенг Раббий аны юсюне от ичинде тюшген эди. Ожакъдан чыккъган тютюнча андан тютюн чыгъа эди, саулай тау да бек титирей эди.

¹⁹ Сур быргъы таууш да кючлюден кючлю болуп бара эди. Муса сёлеше эди, Аллах да кёкню кюкюретип, анга жууап бере эди.

²⁰ Сора Раббий Синай тауну башына тюшюп, Мусаны тауну башына чакъыргъанды, Муса да ёрлегенди.

²¹ Раббий Мусагъа: «Тюш да халкъгъа айттып билдир, ала Раббийни кёрюрге ызыкъдан ётмесинле; ётселе, кёпле къырылырла.

²² Раббийге жууукълашыучудин къуллукъчула да кеслерин тазаласынла. Алайсыз Раббий аланы айыпларына тюбетир», — дегенди.

²³ Муса Раббийге: «Халкъ Синай таугъа чыгаргъа болаллыкъ туююлдо, нек десенг Сен бизге: тауну тегерегине ызыкъ тартып, аны сыйлы эт деп, айттып тыйгъанса», — дегенди.

²⁴ Раббий да анга: «Бар, тюш, Харунну да алып, артха ёрле. Дин къуллукъчула бла халкъ а ызыкъдан ётюп, аллыма чыкъмасынла. Алайсыз аланы айыпларына тюбетирме», — дегенди.

²⁵ Сора Муса энишге тюшюп, бу затланы халкъгъа билдиргенди.

Он буйрукъ

20 Аллах битеу бу сёзлени айттып:

² «Сени Мисирден, жесирлик жерден чыгаргъан Раббий Аллахынг Менме.

³ Менден башха теирилеринг болмасын.

⁴ Огъары кёкде, тюбюнде жерде эмда жерден тебен сууда болгъан затлагъа ушагъан бир идол неда бир тюрлю бир сурат этме.

⁵ Алагъа табынма эм къуллукъ этме, нек десенг Мен, Раббий Аллахынг — эришиучю Аллахма. Мени кёрюп болмауч аталаны терсликлери ючюн сабийлерине ючюнчю эм тёртюнчю тёлюлерине дери азап береме,

⁶ Мени сюйюучюлеге эм Мени фарызларымы тутуучулагъа уа мингинчи тёлюлерине дери мархамат этеме.

⁷ Раббий Аллахынгы атын керексизге ауузунга келтирме, нек десенг Раббий Кесини атын керексизге ауузуна келтирген адамгъа азап салмай къоярыкъ туююлдо.

⁸ Шабат кюнню сыйлы кёрюп эсингде тут.
⁹ Алты кюн ишле эм хар тюрлю ишле-ринги эт,

¹⁰ Жетинчи кюн а Раббий Аллахынгы энчи шабат кюнюдю. Ол кюн не сен, не уланынг, не кызынг, не кзулунг, не къарауашынг, не малынг, не мекамларынгда болгъан тышын-дан келген адам бир тюрлю бир иш этмегиз.

¹¹ Нек десенг Раббий кёкню эм жерни, тенгизни эм битеу алада болгъан затланы алты кюнню ичинде жаратханды, жетинчи кюн а тынчайганды. Ол себепден Раббий шабат кюннге алгыш этип, аны сыйлы этгенди.

¹² Атанга бла ананга хурмет эт, Раббий Аллахынг санга берлик жерде ёмюрюнг узакъ болсун.

¹³ Адам ёлтюрме.

¹⁴ Зийна этме.

¹⁵ Урлама.

¹⁶ Жууугунга къажар жалгъан шагъатлыкъ этме.

¹⁷ Жууугунгу юйоне сукъланма; жууугунгу къатынына, кзулуна, къарауашына, ёгюзюне, эшегине неда башха бир затына сукъланма», — дегенди.

¹⁸ Битеу халкъ кёк кюкюреулени эм сур быргы тауушну эшитип, элияланы эм тютюнленген тауну кёргенди. Кёрген заманында халкъ титирегенди. Узакъда тохтап,

¹⁹ Мусагъа: «Бизни бла сен сёлеш, биз тынгыларыкъбыз. Аллах бизни бла сёлешмисин, биз ёлоп къалмайыкъ», — дегендиле.

²⁰ Муса халкъгъа: «Къоркъмагъыз! Аллах сизни сынар ючюн эмда сиз хар заманда да Андан къоркъуп, гюнях этмез ючюн келгенди», — дегенди.

²¹ Халкъ узакъда сюелип тура эди. Муса уа Аллах тургъан къалын къарангыга кирген эди.

²² Раббий Мусагъа: «Исраил улулагъа былай айт: Мен сизге кёкден къалай сёлешгеними кёргенсиз.

²³ Менден башха тейриле этмегиз; кесигизге кюмюш неда алтын тейриле этмегиз.

²⁴ Манга кърман этилиучю жерни топуракъдан эт, саулай кюйдюрюлген хайбуанларынгы да, саламатлыкъ кърманларынгы да, къойларынгы эм тууарларынгы анысюнде кърман эт. Мен атымы эгертиучю хар жерге келип, санга алгыш берликме.

²⁵ Манга кърман этилиучю жерни ташладан этсенг а, аны жонулгъан ташладан ишлеме. Нек десенг ташлагъа салтангы тийиргенинглай аланы харам этерсе.

²⁶ Анда сени уятлыгъынг ачылмаз ючюн Манга кърман этилиучю жерге атлауучла бла ёрлеме.

Бий-къл закон

21 Сен алагъа билдирлик законла быладыла:

² Чюйюлю къл сатып алсанг, ол алты жыл ишлесин, жетинчи жыл а хакъсыз азат болсун.

³ Ол жангызлай келген эсе, жангызлай чыкъсын. Къатыны бар эсе уа, аны бла бирге къатыны да чыкъсын.

⁴ Аны бийи анга къатын берген эсе эм ол къатын анга жашла, къызла тапхан эсе уа, къатын да, аны сабийлери да къатынны бийинде къалсынла, ол киши кеси жангыз азат болсун.

⁵ Къл: бийими да, къатынымы да, сабийлерими да сюеме, азатлыкъгъа чыгъарыкъ туююлма десе уа,

⁶ Бийи аны сюдюню аллына келтирсин эмда аны эшикке неда эшик жанына сюеп, аны кзулагъын биз бла тешсин. Сора ол къл ёмюрюнде бийине кзулукъ этер.

⁷ Биреу кызын къарауашлыкъгъа сатса, ол кызы кзулла чыгъыучуча азатлыкъгъа чыгъаллыкъ туююлду.

⁸ Бийи кызы бла кесине сёз тауусса, сора аны жаратмаса, аны жулуу берип артха алыргъа эркинлик берсин. Кызы бла келишиуюн бузгъаны ючюн бийини аны башха миллетге сатаргъа эркинлиги жокъду.

⁹ Бий къарауашын кесини уланына алыргъа сёз тауусса, анга кызыларыны эркинликлерича эркинлик берсин.

¹⁰ Экинчи къатын алса уа, къарауашны ашсыз, кийимсиз кюймазгъа, къатынына-ча къараргъа керекди.

¹¹ Ол анга бу ючюсюнден бирин этмей эсе уа, ол къарауаш хакъсыз, жулуусуз азат болсун.

Адамгъа жара салыну юсюнден закон

¹² Биреу адамны уруп ёлтюрсе, кеси да ёлтюрлюсун.

¹³ Алай а биреуно аман ниети болмай,

Мен Аллах бир адамны башха адамны кьолундан ёлтурге кьойсам а, адам ёлтюрген кишиге кьачар жер белгилерме.

¹⁴ Биреу жууугун мурат этип, харам ниет бла ёлтюрсе уа, аны Манга кьурман этилиучю жерден окьуна алып ёлтюрт.

¹⁵ Атасын неда анасын ургъан адамны ёлтюрюрге керекди.

¹⁶ Биреу адам урлап сатса неда ол адам аны кьолунда табылса, урлагъан адамны ёлтюрюрге керекди.

¹⁷ Атасына неда анасына кьаргъыш этген адамны ёлтюрюрге керекди.

¹⁸ Адамла урушхан заманда, бир адам башхасын таш бла неда жумдургуьу бла урса, урулгъан адам ёлмей кьалып, тёшекге тыюсе,

¹⁹ Сора кьобуп, юйюнден таякьгъа таянып чыкьса, ургъан адамгъа азап салыргъа керек туююлдо, жаланда аны ишин тохтатханы ючюн телесин эмда сау болгунчугъа дери анга бакьсын.

²⁰ Биреу кесини кьулун неда кьарауашын таякь бла уруп ёлтюрсе, анга азап салыргъа керекди.

²¹ Кьул-кьарауаш бир эки кюн жашаса уа, иесине азап салыргъа керек туююлдо, нек десенг кьул-кьарауаш бийини мюлкюдо.

²² Адамла туююшген заманда, бууаз кьатынны уругъа тыюшуп, аны ичи кетсе, башха заран а болмаса, ол кьатынны эри неллай бир десе да, сюдюле да тап кёрселе, терс адамдан тазир алыргъа керекди.

²³ Башха заран болса уа, жан ючюн жан,

²⁴ Кёз ючюн кёз, тиш ючюн тиш, кьол ючюн кьол, аякь ючюн аякь берирге,

²⁵ Кюйдюрген жерин кюйдюрюрге, жара салгъан жерине жара салыргъа, уруп аурутхан жерин уруп аурутурга керекди.

²⁶ Биреу кьулуну неда кьарауашыны кёзюне уруп, анга кьыяу салса, кьыяу салынган кёз ючюн аны азат этсин.

²⁷ Кьулун неда кьарауашын уруп, тишин тыюшорсе, аны тишин тыюшоргени ючюн аны азат этсин.

Мал иелени жууаплылыклары

²⁸ Тууар мал эркишини неда тиширыну мюйюзлери бла уруп ёлтюрсе, тууарны ташла бла туююп ёлтюрюрге, аны этин ашамазгъа керекди; тууарны иеси уа терс туююлдо.

²⁹ Алай а тууарны уруучу болгъаны белгили болуп, иеси, муну билип тургъанлай, аны тыймагъан эсе, тууар да эркишини неда тиширыну ёлтюрсе, тууарны ташла бла туююп ёлтюрюрге, аны иесин да ёлтюрюрге керекди.

³⁰ Анга тазир салынса уа, не тазир салынса да жаны ючюн телёу берсин.

³¹ Тууар иесини жашын неда кьызын уруп ёлтюрсе, анга бу законнга кёре этерге керекди.

³² Тууар биреуню кьулун неда кьарауашын уруп ёлтюрсе, тууарны иеси аны бийине отуз шекел кюмюш телерге, тууарны уа ташла бла туююп ёлтюрюрге керекди.

³³ Биреу уруну ачса, неда уру кьазып аны жапмай кьойса, эм ары тууар неда эшек жыгьылып тыюсе,

³⁴ Уруну иеси, аны багьасын телёп, малны иесине ачха берирге керекди, мыллык а аныкьы боллукьду.

³⁵ Биреуню тууары башхасыны тууарын уруп ёлтюрсе, сау тууарны сатып аны багьасын эки тенг этсинле, ёлген тууарны да эки тенг этсинле.

³⁶ Тууар уруучу болгъаны белгили болуп, иеси аны тыймагъан эсе уа, тууар ючюн тууар берирге керекди, ёлген тууар а аныкьы болсун.

Мюлкню юсюнден закон

22 Биреу тууар неда кьой урлап кессе неда сатса, тууар ючюн беш тууар, кьой ючюн да тёрт кьой телерге керекди.

² Биреу гудучуну юйюне киргенлей тутса эм уруп ёлтюрсе, аны кьанын тёкгени ючюн терс боллукь туююлдо.

³ Аны кюн туугъандан сора ёлтюрсе уа, аны кьанын тёкгени ючюн терс боллукьду. Гудучу урлагъан затыны багьасын телерге керекди. Телерге заты жокь эсе уа, урлагъан затыны телёуяне аны кесин сатсынла.

⁴ Ол урлагъан мал – тууар, эшек неда кьой болсун – аны кьолунда саулай табылса, эки кьат телесин.

⁵ Биреу малларын кесини жеринде тутмай, аланы башхасыны сабанына неда жюзюм бахчасына жиберип малтатса, кесини сабаныны эм бахчасыны эм иги тирлигинден берип телесин.

⁶ От тыюшуп чырпыланы ёрген алса эмда

батанланы, неда орулган тирликлени, неда сабанны кюйдюрге, бу от тюшюрген адам телерге керекди.

⁷ Биреу жууугуна сакъларга ахча неда хаччука берсе эмда была аны юйюнден урлансала, сора гудучу табылса, ол эки кьат телесин.

⁸ Гудучу табылмаса уа, юйню иеси сюдюлени алларына келип, жууугуну затына кьол жетдирмегенине ант этсин.

⁹ Хар даулаш затны юсюнден, тууарны, эшекни, кьойну, кийимни, хар тас болган затны юсюнден, ол меникиди деп айтханланы экиси да ишлерин сюдюлеге жетдирге керекдиле. Сюдюле кимни терслесе, ол жууугуна эки кьат телесин.

¹⁰ Биреу жууугуна сакъларга эшек, неда тууар, неда кьой, неда башха мал берсе, ол а ёлсе неда кьыяу тюшсе, неда киши кёрмей урланып кьалса,

¹¹ Малны сакъларга алган адам кесини жууугуну малына кьол жетдирмегенине Рабийни аллында экисини арасында ант этсин. Малны иеси аны кьабыл этсин, сакъларга алган а телесин.

¹² Аны кьолундан урланса уа, ол малны иесине телерге керекди.

¹³ Жаныуар таласа уа, шагъатлыкьга таланган мыллыкны кёрпюзтсюн. Таланган ючюн ол телесин.

¹⁴ Биреу жууугундан борчха мал алса, малга уа кьыяу тюшсе неда ёлсе, малны иеси уа аны кьатында болмаган эсе, телерге керекди.

¹⁵ Малны иеси аны кьатында болган эсе уа, телерге борчлу туююлду. Ол ахчага жалга алынган эсе, ол багъасына кетсин.

Жамаат низамла

¹⁶ Биреу сёз тауусмаган кьызны терилтип, аны бла жатса, кьалым берип, аны кесине кьатыннга алсын.

¹⁷ Кьызны атасы кьызны анга берирге унамаса уа, кьызла ючюн кьалымга нелляй бир ахча берирге керек эсе, аллай бир телесин.

¹⁸ Хыйнычыны сау кьалдырма.

¹⁹ Хайуан бла жатыучу хар адам ёлтюрлюсюн.

²⁰ Бир Рабийден башха тейрилеге кьурман этиучю адам ёлтюрлюрге буюрулсун.

²¹ Киргинчиге зулму этме, аны унукьдурма, нек десегиз сиз кесигиз да Мисирни жеринде киргинчиле эдигиз.

²² Не башсыз кьатыннга, не ёксюзге зулму этмегиз.

²³ Сен алагъа зулму этсенг а, ала Манга тарыгып кьычырыкь этгенде, Мен аланы кьычырыкъларын эшитирме.

²⁴ Мени ачуум чыгып, сизни кьылыкь бла ёлтюртюрме, сора сизни кьатынларыгыз башсыз кьатынла, сабийлеригиз да ёксюз сабийле болуп кьалыра.

²⁵ Мени халкьымдан бир жарлыкьга ахча ёнгкюч берсенг, аны кьысма эмда анга кьозлау салма.

²⁶ Жууугунгу юс кийимин залогга алсанг, кюн батхынчы кьайтар.

²⁷ Нек десенг юсюн жабарга андан башха заты жокьду, аны юс кийими олду. Ол юсюне не кийип жатарыкьды? Алай бла, ол Манга тарыгып кьычырыкь этгенде, Мен эшитирикме, нек десенг Мен мархаматлыма.

²⁸ Сюдюлеге кьаргыш этме, халкьынгда башчылыкь этген адамны сёкме.

²⁹ Ындыр басыуунгу эм жюзюм сыгыуунгу башламындан Манга мычьмай келтир, уланларынгдан тюнгючюн Манга бер.

³⁰ Тууарынгы эм кьююнг биринчи тууганын да алай эт. Жети кюн ала аналары бла тура турсунла, сегизинчи кюн а аланы Манга бере тур.

³¹ Сора Мени сыйлы адамларым болурсуз. Аулакьда жаныуар талаган хайуан этни ашамагыз, аны итлеге атыгыз.

Тюзлюкню эм мархаматны юсюнден законла

23 Жалган хапарны жайма, ётюрюк шагъатлыкь этип терс адамга болушма.

² Асламысы жанлы болуп аманлыкьга тайма, сюдлюк ишни, асламысы айтханнга кёре туююл, тюзлюкден таймай эт.

³ Жарлы сюдлюк ишинде тюз туююл эсе, жарлыды деп аны жанлы болма.

⁴ Душманынгы тууарын неда эшегин ажашып турганларындай тапсанг, аланы анга сюрюп келтир.

⁵ Жауунгу эшеги жююю бла жыгылып турганлай кёрсенг, аны кьююп кетме, эшекни жюгюн тюшюрюрге анга болуш.

⁶ Жарлы адамынгы сюдлюк ишине терс хукму этме.

7 Жалгъан затдан узакъ бол, терсликсизни эм тюз адамны ёлтюртме, нек десенг Мен законсузлукъ этиучюню ариуларыкъ туююлме.

8 Улутха алма, нек десенг улутха кёзлери сауланы сокъур этеди эм тюз адамланы ишлерине терс хукму этдиреди.

9 Киргинчиге зулму этме. Киргинчи адамны жюрегин сиз билесиз, нек десегиз сиз да Мисирни жеринде киргинчиле эдигиз.

Жерни эм шабат кюнню юсюнден закон

10 Жеринге алты жыл урлукъ сал эмда аны тирликлерин жый.

11 Жетинчи жылда уа аны солургъа къой, халкъынгы къолайсыз адамлары андан хайырлансынла, аладан къалгъанланы да аулакъдагы жаныуарла ашасынла. Ююзюм бахчангы да, зейтун терек бахчангы да алай эт.

12 Алты кюн ишлеринги эт, жетинчи кюн а тынчай, ёгюзюнг да, эшегинг да солусунла, къарауашынгы уланы да, киргинчи да тынчайсынла.

13 Мен битеу сизге айтхан затланы тутугъуз. Башха тейрилени эсгермегиз, аланы атларын ауузугъуза келтирмегиз.

Юч байрам

14 Жылда юч кере Манга байрам этерсе.

15 Ачымагъан ётмек байрамны тутарса. Мени санга буюргъаным кибик, Абиб айны белгиленген кезиуюнде жети кюн ачымагъан ётмек ашарса, нек десенг сен Мисирден ол айда чыкъганса. Мени аллыма бир адам да къурулай келмесин.

16 Сен урунуп сабанынга салгъан уругъунгу биринчи битимлерини байрамын да, жылны ахырында сабанынгдан тирлигинги жыйгъан заманынга сабан той байрамынгы да тутарса.

17 Битеу эркиши адамынг жылда юч кере Бийинг Раббийни аллында кёрюнюрге керекди.

18 Манга этилген къурманны къанын ачыгъан затха къуйма, Манга байрамгъа этилген къурманны жауундан эрттенликте къалдырыргъа жарарыкъ туююлдо.

19 Жеринги биринчи битимлерин Раббий Аллахынгы юйюне келтиресе. Улакъны анасыны сютюнде биширме.

Жангы жерле алыуну юсюнден насийхатла

20 Ма, Мен жолунгда сени сакъларгъа эмда Мен хазырлагъан жерге кийирирге аллынгда мёлегими иеме.

21 Аны аллында кесинги тап жюрют, аны сёзюне тынгыла; анга къажау соелме. Мени атымы жюрютгени ючюн Ол гюняхыгъызын кечмез.

22 Аны сёзюне тынгыласанг эмда битеу айтхан затларымы толтурсанг, Мен душманларынгы душманы эмда санга къажау болгъанлагъа къажау боллукъма.

23 Мени мёлегим аллынгда барып, сени аморлуланы, хетлилени, перизлилени, кенанлыланы, хиюлюлени, ебуслуланы жерлерине келтирер. Мен аланы жокъ этерме.

24 Аланы тейрилереине табынма, къуллукъ этме эмда жорукъларындан юлго алма. Аланы ууат, багъаналарын буз.

25 Аллахыгъыз Раббийге къуллукъ этигиз, сора ашынга да, сууунга да берекет берирме, сизден аурууланы да кетерирме.

26 Сени жерингде заманы жетмей туугъанла эм къаратонла болмазла; жашау кюнлеринги санын толу этерме.

27 Аллынгда къоркъутууму иерме, юсюнге келлик хар миллетни жунчутурма, битеу душманларынгы аллынгдан къачарча этерикме.

28 Сени аллынгда къуугъунчула иерме, ала сени аллынгдан хиюлюлени, кенанлыланы эм хетлилени къуууп къыстарла.

29 Жер бош къалмаз ючюн эмда санга къажау аулакъдагы жаныуарла кёп болмаз ючюн, аланы аллынгдан бир жылгъа къыстап къоймам.

30 Сен кёп болуп бу жерни кесинге алгъынчы аланы сенден аз-аз къыстай-къыстай турлукъма.

31 Чеклеринги Къамиш тенгизден Филист тенгизге дери эмда къуу жерден Эфрат суугъа дери тартырыкъма, нек десенг бу жерде жашагъанланы къолугъузгъа берликме, аланы аллынгдан къуууп къыстарса.

32 Не ала бла, не аланы тейрилери бла кесамат этме.

33 Ала сени Манга къажау гюняхха тюшюрмез ючюн ала жерингде жашаргъа керек туююлдоле, нек десенг сен аланы тейрилереине къуллукъ этсенг, ол санга тузакъ болуп къаллыкды».

Халкъ кесаматны къабыл этеди

24 Сора Раббий Мусагъа: «Сен, Харун, Надаб, Абиху эмда Исраилни тукъум таматаларындан жетмиш адам ёрлеп, Манга узакъдан сежда этигиз.

² Манга жангыз сен, Муса, жууукълаш. Ала уа жууукълашмасынла, халкъ да сени бла ёрлемесин», – дегенди.

³ Муса келип, Раббийни битеу сёзлерин эм хукмуларын халкъгъа айтханды. Битеу халкъ бир ауаздан жууап этип: «Раббий айтхан затланы барын да этербиз», – дегендиле.

⁴ Муса Раббийни битеу сёзлерин жазгъанды эмда эрттенликде эртте туруп, тауну тюбюнде къурман этиучю жер эмда Исраилни онеки тукъумуна кёре онеки таш сюеп салгъанды.

⁵ Сора исраилли жашла ийгенди, ала да саулай кюйдюрюллюк къурманла келтиргендиле эмда Раббийге саламатлыкъ къурманнга бугъа танала кесгендиле.

⁶ Муса, къанны бир жартысын алып, тазлагъа къуйгъанды, къалгъан жартысын а къурман этилиучю жерге бюркгенди.

⁷ Сора кесамат китапны алып, халкъгъа эшитдирип, окъугъанды. Ала уа: «Раббий буюрган затланы барын да этербиз, айтханын этиучюле болурбуз», – дегендиле.

⁸ Сора Муса къанны алып, халкъгъа бюркгенди эмда: «Ма, битеу бу сёзлеге кёре Раббий сизни бла этген кесаматны бегиттен къан», – дегенди.

⁹ Андан сора Муса, Харун, Надаб, Абиху эмда Исраилни тукъум таматаларындан жетмиш адам ёрге чыгъып,

¹⁰ Исраилни Аллахын кёргендиле. Аны аякъларыны тюбюнде кёкню кесича жарыкъ, таза сапфирден ишленгеннге ушаш кётюртме бар эди.

¹¹ Аллах Исраил улуладан сайланганлагъа заран этмегенди. Ала Аллахны кёргендиле, сора ашагъандыла эм ичгендиле.

¹² Раббий Мусагъа: «Манга, таугъа ёрле эмда анда тур; санга Тауратны законлары эм фарызлары жазылгъан гыйы ташланы берирме, аланы Мен халкъгъа юйретир ючюн жазганма», – дегенди.

¹³ Муса, кесине жумуш этиучю Ешу бла туруп, Аллахны тауна барыгъа тебирегенди.

¹⁴ Тукъум таматалагъа уа: «Биз сизге къайтып келгинчи былайда туругъуз. Ма Харун бла Хур сизни бла къаладыла. Сюдлюк иши болгъан адам алагъа келсин», – дегенди.

¹⁵ Сора Муса таугъа чыкъгъанды эмда тауну булут жапханды.

¹⁶ Раббийни аламатлыгъы Синай тауну юсюне энип тюшгенди. Алты кюн тауну булут жапханлай тургъанды, жетинчи кюн а Раббий булут ичинден Мусаны чакъырып сёлешгенди.

¹⁷ Тауну башында Раббийни аламатлыгъыны кёрюмдюсю Исраил улуланы кёз алларында кюйдюрюп къююучу от кибик эди.

¹⁸ Муса таугъа чыкъгъанда булут ичине киргенди; тауну башында къыркъ кюн бла къыркъ кече тургъанды.

Сыйлы мекамгъа саугъала

25 Сора Раббий Мусагъа сёлешип: ² «Исраил улулагъа айт, ала Манга саугъала келтирсинле; кёл салып берген хар адамдан Манга саугъа алыгъыз.

³ Ма сиз аладан аллыкъ саугъала: алтын, кюмюш, жез,

⁴ Кёк, къызгылдым эм къызыл тюрсюнюлю жюн, иничке гетен, эчки жюн,

⁵ Къызылгъа боялгъан къой териле, кёк сахтиян^а, акация агъач,

⁶ чырахтаннга зейтун жау, майлар ючюн эм тютюн урдурур ючюн ариу ийисли затла,

⁷ (Баш дин къулулкъчуну) эфодуна^б эм ёшюнлюгюне оник таш эм алына-салына туруучу асыл ташла.

⁸ Манга сыйлы жер къурасынла, сора араларында турурма.

⁹ Битеу Мен санга кёргюзтген юлголеца сыйлы мекамны да, битеу аны сауутларын да алай этигиз.

Кесамат кюбюрчек

¹⁰ Акация агъачдан кюбюрчек ишлегиз; аны узунлугъу эки къары бла жарым, аны кенглиги бир къары бла жарым, аны бийиклиги да бир къары бла жарым болсун.

¹¹ Аны ичин да, тышын да таза алтын бла тышлат эмда баш жанында аны тегерегине алтын карниз этдир.

^а кёк сахтиян – неда «къонгур дельфин териле».

^б Эфод – тыш кийим.

¹² Анга, эритип кыюуп, тёрт алтын тогъай этдир, тогъайланы кюбюрчекни тёрт аягъына такъ. Эки тогъай аны бир жанында, эки тогъай да бирси жанында болсунла.

¹³ Акация агъачдан кзурукъла этдир, ала-ны алтын бла тышлат.

¹⁴ Кюбюрчекни ала бла кётюрюп ючюн кюбюрчекни эки жанындан кзурукъланы тогъайлагъа кийирт.

¹⁵ Кзурукъла тогъайлагъа кийирилгенлей турсунла, андан чыгъарылмасынла.

¹⁶ Мен санга берлик кесамат ташланы кюбюрчекге сал.

¹⁷ Аны кибик кюбюрчекни башын^а да таза алтындан этдир; аны узунлугъу эки къары бла жарым, кенглиги уа бир къары бла жарым болсун.

¹⁸ Тёш-чөгюч бла ишленген алтындан эки керуб^б сураг этдир; ала кюбюрчекни башыны эки кыйырында болсунла.

¹⁹ Бир керубну бир кыйырына, бирси керубну уа бирси кыйырына этдир; керубла кюбюрчекни башыны эки кыйырындан да кёрюнюп турурча этигиз.

²⁰ Керубла кванатлары бла кюбюрчекни башын жабып турурча ала кванатлары ёрге керилип болсунла, бетлери уа бир-бирлерине къарасынла. Керубланы бетлери кюбюрчекни башына айланып болсунла.

²¹ Кюбюрчек башны кюбюрчекни юсюне салдыр; кюбюрчекни ичине уа Мен санга берлик кесамат ташланы салырса.

²² Анда, кюбюрчек башны юсюнде, кесамат ташланы кюбюрчегине башында болгъан эки керубну арасында Мен сени бла кёрюшюп, Израил улулагъа сени юсюнг бла этерик битеу фарызларымы санга билдирликме.

Сыйлы ётмекле салынырыкъ стол

²³ Акация агъачдан, узунлугу эки къары, кенглиги бир къары, бийиклиги уа бир къары бла жарым болгъан стол ишлет.

²⁴ Столну таза алтын бла тышлат, тегерегине алтын карниз ишлет.

²⁵ Столну тегерегине къол аяз (базыкылы-

гъы) болгъан къабыргъа ишлет, столну къабыргаларыны тегерегине алтын карниз ишлет.

²⁶ Столгъа тёрт алтын тогъай ишлет, тогъайланы столну тёрт мюйюшондеги тёрт аягъына бегит.

²⁷ Столну ала бла кётюрюп жюрютюр ючюн алагъа кзурукъла кийирирча столну къабыргаларында тогъайла болургъа керекдиле.

²⁸ Кзурукъланы уа акация агъачдан ишлет, алтын бла тышлат, ол столну бу кзурукъла бла кётюрюп жюрютюрле.

²⁹ Столгъа табакъла да, ашлаула да, ала бла кзуярча аякъла бла кружкала да ишлет; ала-ны таза алтындан ишлет.

³⁰ Сыйлы ётмеклени хар заманда столгъа, Мени аллыма сала тур.

Алтын чырахтан

³¹ Таза алтындан чырахтан ишлет. Аны аягъы бла сабы төш-чөгюч бла ишленсин, чёмюччюклери да, алмалары да, чечеклери да кесинден чыгъарылыргъа керекдиле.

³² Чырахтанны къабыргаларындан алты бутакъ чыгъаргъа керекди: юч бутагъы бир къабыргъасындан, бирси юч бутагъы да бирси къабыргъасындан чыкъсын.

³³ Бир бутагъында миндал чечекге ушаш, алмалары бла эм чечеклери бла юч чёмюччюк, бирси бутагъында да миндал чечекге ушаш, алмалары бла эм чечеклери бла юч чёмюччюк болургъа керекди. Чырахтандан чыкъгъан алты бутакъ бир тюрлю болсунла.

³⁴ Чырахтанны сабында уа, миндал чечекге ушаш, алмалары эм чечеклери бла тёрт чёмюччюк болургъа керекди.

³⁵ Чырахтанны сабындан чыкъгъан алты бутакъ болургъа керекди. Биринчи эки бутагъыны, бирси эки бутагъыны эм къалгъан эки бутагъыны тюбюнде да бирер алма болургъа керекди.

³⁶ Алма да, бутакълары да чырахтанны кесинден чыгъаргъа керекдиле; ол, төш-чөгюч бла ишленген таза алтындан бир сау зат болургъа керекди.

³⁷ Чырахтаннга жети чыракъ ишлет, чыракъларын аны юсюне сал, ала чырахтанны ал жанын жарытсынла.

³⁸ Анга кысхачланы да, къырыкъланы да таза алтындан ишлет.

^а «Кюбюрчекни башы» деп кёчюрюлген чюйют сёз «Каппорет» Аллахны ачыу жумушатылгъан, халкъыны гоняллары кечилген, ала Аллах бла жарашдырылгъан эчи жерни ангылаталды.

^б Керуб – улуу мёлек.

³⁹ Чырахтанны битеу бу кереклери бла бир талант^а таза алтындан ишлесинле.

⁴⁰ Къара, аланы санга тауда кёргюзтюлген юлгю бла ишлет.

*Сыйлы мекам
Иничке гетен жабыула*

26 Сыйлы мекамны уа, ийирилген иничке гетенден эм кёкге, кызгылдымга эмда кызылгга боялган жүнден этилген он жабыудан этдир, жабыулары юслерине да уста этилген керуб суратла болсунла.

² Хар жабыуну узунлугу жыйырма сегиз къары, хар жабыуну эни уа төрт къары болсун: битеу жабыулары ёлчеуе бир болсун.

³ Беш жабыу бир-бирлери бла жалганып, бирси беш жабыу да бир-бирлери бла жалганып болсунла.

⁴ Жабыулары эки бёлеги бирге кшошуган жерни ахырында, биринчи жабыуну кыйырында да, бирси жабыуну кыйырында да кёк бетли илгикле этдир.

⁵ Жабыулары биринчи бёлегини да экинчи бёлегини да кыйырында элли илгик этдир. Илгикле бир-бирлерине келиширге керекдиле.

⁶ Элли алтын ыргакъ ишлет, жабыулары ыргакъла бла бир-бирлерине жалгат, сора бир сау мекам болур.

Эчки жүн кийизле

⁷ Сыйлы мекамны жапхан чатыргга эчки жүнден кийизле этдир; онбир аллай кийиз этдир.

⁸ Хар кийизни узунлугу отуз къары, кенглиги уа төрт къары; онбир кийизни да ёлчеуе бир болсун.

⁹ Беш кийизни энчи бирге жалгат, алты кийизни да энчи бирге жалгат; чатырны ал жанындагы алтынчы кийизни эки кят этдир.

¹⁰ Кийизлени биринчи бёлегини да экинчи бёлегини да кыйырында элли илгик этдир.

¹¹ Элли жез ыргакъ ишлет, ыргакъланы илгиклеге илиндирип, чатырны башын бирге жалгат, ол саулай бир кийизча болсун.

¹² Чатырны жабыуларындан артык квал-

ган жарым жабыу сыйлы мекамны арт жанына жайылсын.

¹³ Чатырны жабыуларыны узунлугундан артык квалганы уа, бир къары бир жанындан, бир къары да бирси жанындан, сыйлы мекамны жабар жүчюн аны эки кабырггасындан энишге салынсын.

¹⁴ Чатырны башын тышындан жабаргга кьой териледен кызыл сахтиян, дагыда аны тыш жанындан жабаргга кёк сахтиян этдир.

Илкичле эм аяк тюплери

¹⁵ Сыйлы мекамгга акация агъачдан, ала сюелип турурча илкичле ишлет.

¹⁶ Хар илкични узунлугу он къары, кенглиги да бир къары бла жарым болсун.

¹⁷ Хар илкични бир-бирине келишген эки шипи болсун; сыйлы мекамны битеу илкичлерине алай этдир.

¹⁸ Мекамгга илкичлени былай ишлет: кыбыла жанына жыйырма илкич,

¹⁹ Жыйырма илкични тюплерине кьырк кюмюш аяк тюп ишлет. Хар илкични тюбюне эки шипине бирер аяк тюп болсун.

²⁰ Сыйлы мекамны бирси жанына – шимал жанына – да жыйырма илкич,

²¹ Алагга да кьырк кюмюш аяк тюп ишлет. Хар илкични тюбюне экишер аяк тюп болсун.

²² Мекамны арт жанына – кюнбатыш жанына – алты илкич ишлет.

²³ Мекамны арт жаныны эки мюйюшюне да эки илкич ишлет.

²⁴ Мюйюшледеги илкичлени тюп жаны айры квалсын, баш жаны уа биринчи тоггайгга жалганысын. Эки мюйюшюн кьурарык эки илкич бир тюрлю болургга керекди.

²⁵ Алай бла сегиз илкич, алагга да оналты кюмюш аяк тюп болур. Хар илкични тюбюне экишер аяк тюп ишленсин.

²⁶ Акация агъачдан аркъаула ишлет, сыйлы мекамны бир жаныны илкичлерине беш аркъау,

²⁷ Мекамны бирси жаныны илкичлерине да беш аркъау, мекамны артында кюн батыш жанындагы илкичлерине да беш аркъау ишлет.

²⁸ Ичиндеги аркъау а илкичлени орталары

^а Бир талант – 34,5 кило.

бла мекамны бир кыйырындан бирси кыйырына ётерге керекди.

²⁹ Илкичлени уа алтын бла тышлат, аркъаула кийириллик тогъайланы да алтындан ишлет, аркъаулану да алтын бла тышлат.

³⁰ Сора мекамны, санга тауда кёрюзтюлген юлгюге кёре салдыр.

Сыйлы мекамны ич жабыуу

³¹ Жабыуну кёк, кызыгълдым, кызыл бояуга боялган жюнден эмда ийирилген иничке гетенден этдир; жабыуну юсюнде уста этилген керуб суратла болурга керекдиле.

³² Аны, акация агъачдан ишленген, алтын ыргакълары бла, тёрт кюмюш аякъ тюпге бегитилген, алтын бла тышланган тёрт багъанага жайдыр.

³³ Жабыуну ыргакълагъа такъдыр, кесамат ташланы кюбюрчегин ары, жабыуну ич жанына кийирт. Сора жабыу сизге сыйлы жерни эм сыйлы жерден бёлюп айырыр.

³⁴ Эм сыйлы жерде кесамат ташланы кюбюрчегини башын кюбюрчекни юсюне салдыр.

³⁵ Жабыуну тышында стол салдыр, сыйлы мекамны кыбылла жанында, столну тегинде чырахтанны салдыр; столну уа шимал жанында салдыр.

Чатыргъа кирген жерни жабыуу

³⁶ Чатыргъа кирген жерни жабыуун кёк, кызыгълдым эм кызыл бетли жюнден бла ийирилген иничке гетенден накъышла салынып этилген кумачдан этдир.

³⁷ Жабыуга акация агъачдан беш багъана ишлет, аланы алтын бла тышлат, аланы ыргакълары да алтындан болсунла. Багъаналагъа беш аякъ тюпню жезден эритип куйдур.

Саулай кюйдюрюллюк кърман этилиучю жер

27 Кърман этилиучю жерни акация агъачдан ишлет, ол тёрт мюйюшлю болур кибик аны узунлугу беш къары, кенглиги да беш къары болсун, бийиклиги да юч къары болсун.

² Аны тёрт мюйюшюнде да мюйюзле ишлет, мюйюзле аны кесинден ишленип чыгарылсынла; аны жез бла тышлат.

³ Кюлюно алагъа къуяргъа анга челекле,

кюрекле, тазла, сенекле, мыдых алыучу сауутла ишлет; битеу кереклерин жезден ишлет.

⁴ Анга, кюл агъыучу аугъа ушаш чалдишни жезден ишлет, чалдишни тёрт мюйюшюне тёрт жез тогъай ишлет.

⁵ Чалдиш, кърман этилиучю жерни жарымына дери жетерча, аны кърман этилиучю жерни тюп жаныны тегерегине салдыр.

⁶ Кърман этилиучю жерге кърукъла – акация агъачдан кърукъла – ишлет, аланы жез бла тышлат.

⁷ Кърман этилиучю жерни кётюрюп элтирик заманда, кърукълары, аны эки жанында болур кибик, тогъайлагъа кийирилсинле.

⁸ Аны ичи бош болурча, къангаладан ишлет. Санга тауда кёрюзтюлгенича алай этсинле.

Сыйлы мекамны арбазы

⁹ Сыйлы мекамга арбаз ишлет: арбазны кыбылла жаныны жабыулары, согулган иничке гетенден болсунла, бир жаныны жабыуну узунлугу юз къары болсун.

¹⁰ Жабыулагъа жыйырма багъана, багъаналагъа да жезден жыйырма аякъ тюп ишлерге керекди. Багъаналаны ыргакълары эм аланы илгиклери кюмюшден болсунла.

¹¹ Аны кибик арбазны шимал жанына да узунлугу юз къары болган жабыу этилсин, жабыулагъа жыйырма багъана, багъаналагъа да жезден жыйырма аякъ тюп ишленсин. Багъаналаны ыргакълары эм аланы илгиклери кюмюшден болсунла.

¹² Арбазны кюн батыш жаныны жабыулары уа эллишер къары болсунла; жабыулагъа он багъана, багъаналагъа да он аякъ тюп ишленсин.

¹³ Арбазны кюн чыгыш жаныны жабыулары да эллишер къары болсунла.

¹⁴ Кирген жерни бир жанына онбеш кърарылыкъ жабыула болсунла; жабыулагъа юч багъана, багъаналагъа да юч аякъ тюп ишленсин.

¹⁵ Кирген жерни бирси жанына да онбеш кърарылыкъ жабыула болсунла; жабыулагъа юч багъана, багъаналагъа да юч аякъ тюп ишленсин.

Арбазны кьабакъ эшигини жабыуу

¹⁶Арбазны кьабакъ эшигини жабыуу уа, кёк, кьызгылдым эм кьызыл бетли жүнден эмда согулуп иничке гетенден накъышла салынып этилген жыйырма кьарылык болсун; жабыугъа төрт багъана, багъаналагъа да төрт аяк тюп ишленсин.

¹⁷Арбазны төгерегини битеу багъаналары кюмюш байламлыкъла бла жалгъаныргъа керекдиз; багъаналаны ыргакълары кюмошден, аяк тюплери уа жезден болсунла.

¹⁸Арбазны узунлугъу жүз кьары, битеу кенглигине керилгени уа элли кьары, бийиклиги беш кьары, жабыулары согулгъан иничке гетенден, багъаналаны аяк тюплери уа жезден болсунла.

¹⁹Сыйлы мекамда битеу хайырландырылгъан керекле, аны битеу кьазыкълары эм арбазны битеу кьазыкълары жезден болсунла.

Чыракълагъа зейтун жау

²⁰Исраил улулагъа буюр, ала санга, хар заманда да чырахтанны чыракълары жанып, жарык берип туруп ючюн, зейтун терекни кётегинден этилген таза зейтун жау келтирип турсунла.

²¹Тюбешиу чатырда, кесамат ташланы кюбюрчегини аллындагъы жабыуну тыш жанында, Харун эм аны уланлары Раббийни аллында чыракъланы ингирден эрттенликте дери жандырып турлукъдула. Бу Исраил улуларыны тукьумларына ёмюрлюк жорукъду.

Дин кьуллукъчуланы кийимлери

28 Сен Исраил улулары арасындан ала манга дин кьуллукъчулукъ этер ючюн кьарындашынг Харунну бла аны уланларын – Надабны, Абихуну, Элазарны эм Итамарны – кьатынга келтир.

²Кьарындашынг Харуннга, аламанат эм ариу кёюнюр ючюн сыйлы кийимле этдир.

³Мен кёллерине терен акъыл салгъан битеу усталагъа айт, Харун Манга берилип, дин кьуллукъчулукъ этер ючюн анга кийимле этсинле.

⁴Ма ала этерик кийимле: ёшюнлюк, эфод, кьаптал, накъышлы узун кёлек, сарых эм белибау. Кьарындашынг Харуннга эм аны уланларына, ала Манга дин кьул-

лукъчулукъ этер ючюн сыйлы кийимле этсинле.

⁵Ала алтын, кёк, кьызгылдым эм кьызыл бетли жүн эмда иничке гетен алсынла.

⁶Алтындан, кёк, кьызгылдым эм кьызыл бетли жүнден эмда иничке гетенден уста согулгъан кьумачдан эфод да этсинле.

⁷Ол жалгъаныр ючюн аны эки кьыйырында эки жалгъаучу имбашлыкъ болургъа керекди.

⁸Эфодну уста ишленген белибауу да аны бла бирча этилип, алтындан, кёк, кьызгылдым эм кьызыл бетли жүнден эмда согулгъан иничке гетенден этилген болургъа керекди.

⁹Эки оникс таш алып, ташланы юслерине Исраил улулары атларын жондуруп жаздыр.

¹⁰Аланы алтысыны атларын бир ташха, кьалгъан алтысыны атларын да бирси ташха, бир-бири ызындан туугъанларына кёре жаздыр.

¹¹Таш жонуп, мухур этиучю уста Исраил улулары атларын ол эки ташха жонуп жазсын; аланы алтындан ишленген уялагъа салдыр;

¹²Ол эки ташны, эфодну эки имбашлыкъына салдыр. Ол ташла Исраил улулагъа эсгертиу ташладыла. Харун, аланы атларын Раббийни аллында эсгертип туруп ючюн кесини имбашларында жүрютюрюкдю.

¹³Ташланы уяларын алтындан ишлет.

¹⁴Таза алтындан эки сынжырчык ишлет; ала бурулуп, эшилип этилгенле болсунла, эшилген сынжырчыкъланы орунларына бегитдир.

Оноу ёшюнлюк

¹⁵Уста ишленген оноу ёшюнлюк этдир. Аны да эфод этилгенча, алтындан, кёк, кьызгылдым эм кьызыл бетли жүнден эмда согулгъан иничке гетенден этдир.

¹⁶Ол, төрт мюйюшлю, эки кьат, узунлугъу бир кьарыш, кенлиги бир кьарыш болургъа керекди.

¹⁷Анга уяларына салынган ташланы төрт тизгин этдирип салдыр. Биринчи тизгин: кьызыл накъут, топаз, изумруд.

¹⁸Экинчи тизгин: бируза, сапфир, налмас.

¹⁹Ючюнчю тизгин: кёк накъут, агат, аметист.

²⁰ Тёртюнчю тизгин: сары накзут, оникс, яспис. Ала алтын уяларына салыныргга керкедиле.

²¹ Онеки таш боллукзду. Юслерине мухур жазылганча, Израил улуланы атлары башха-башха жонулуп жазылыргга керекди. Была Израилни онеки тукзумун кёргозтген ташла болсунла.

²² Оноу ёшонлюкге, таза алтындан бурулуп, эшилп этилген сынжырчыкыла этдир.

²³ Ёшонлюкге, алтындан эки тогъай этдир, эки тогъайны ёшонлюкню эки кыйырына бегитдир.

²⁴ Эшилген эки алтын сынжырчыкыны ёшонлюкню кыйырларындагъы эки тогъайгга суурт.

²⁵ Эки сынжырчыкыны эки кыйырын а ёшонлюкдеги эки орунга бегитдир эмда эфодну бет жанына, имбашлыкылагга бегитдир.

²⁶ Дагъыда эки алтын тогъай ишлет, аланы да ёшонлюкню тюп мюйюшлерине тагъып, эфодну ич жанына салынган жеринде бегитдир.

²⁷ Аны кибик эки алтын тогъай ишлетип, аланы да эфодну эки имбашлыкыны тюп жанында бегитдир, аны бет жанында жалганган жеринде эфодну уста эшилген белибаууну огъары жанында бегитдир.

²⁸ Ёшонлюкню тогъайларын эфодну тогъайларына кёк жюн тартма бла кысаргга керекдиле; алай бла ёшонлюк, эфодну уста эшилген белибаууну огъары жанында кылып, эфоддан тюшмей турур.

²⁹ Харун сыйлы жерге кирген заманында Мен Раббий аланы тохтаусуз эсгерир ючюн Израил улуланы атларын оноу ёшонлюкде кесини жюрегини кыатында жюрютюп турур.

³⁰ Оноу ёшонлюкге уримни бла туммимни^а сал. Харун сыйлы жерге, Раббийни аллына кирген заманда ала Харунну жюрегини кыатында болурла. Харун, Израил улулагга оноу этер ючюн, уримни бла туммимни хар заманда Раббийни аллында кесини жюрегини кыатында жюрютюп турур.

^а Урим бла туммим – баш дин кзуулукчуну эфод деп аталган гетен тыш кийиминдеги ёшонлюгонде болган эки гитче зат эди. Ала чёл атар ючюн эм Аллах бурганни билир ючюн жюрютюле эдиле.

Дин кзуулукчуну башха кийимлери

³¹ Эфодну тюбюнден кийилген кыапталны саулай кёк бетли этдир.

³² Аны ортасында башы кирирге тешик болсун. Тешикни тегерегине, жыртылмаз ючюн, кюбени баш тешигинеча санжоо салыныргга керекди.

³³ Аны этеклерини тегерегине кёк, кызыгылдым эм кызыл бетли халыладан гранат суратла этдир; аланы араларында алтын кьонгуроучкыла болургга керекдиле.

³⁴ Кыапталны этегини тегерегинде алтын кьонгуроучукъ бла гранат, алтын кьонгуроучукъ бла гранат болургга керекдиле.

³⁵ Харун кзуулук этген заманда ол кыапталны кийсин. Ол эм сыйлы жерге, Мен Раббийни аллына кирип чыкыган заманында, кьонгуроучкылары тауушу эшитилсе аны ёлмегенин кёргозтюр.

Раббийни эм сыйлы заты

³⁶ Таза алтындан сыйдамланган кыангачык этдир, аны юсюне мухургга жонулуп жазылганча: «Раббийни Сыйлысы» деп жондуруп жаздыр.

³⁷ Ол сарыхны ал жанында болур кибик, аны кёк тартма бла сарыхха бегитдир.

³⁸ Кыангачык Харунну мангылайында болсун. Израил улуланы Мени сыйыма келтиргенлерини – битеу саугаларыны – кемликлерин кесини боюнуна алып. Мен Раббий алагга ыразы болур ючюн кыангачык дайым аны мангылайында болсун.

³⁹ Накъышлы узун кёлекни да иничке гетенден, сарыхны да иничке гетенден этдир, белибау да накъыш устагга ишлет.

⁴⁰ Харунну уланлары алакат эм ариу кёрюнюр ючюн узун кёлекле, белибаула, башлыкыла этдир.

⁴¹ Кыарындашынг Харуннга бла аны уланларына ол кийимлени кийдир, сора ала Манга дин кзуулукчулуку этер ючюн аланы майлап, Манга бер.

⁴² Аланы уятлыкларын жабаргга белленден базык бутларына дери жетген гетен ич кёнчекле этдир.

⁴³ Харун эм аны уланлары тюбешиу чатыргга киргенде неда сыйлы жерде кзуулук этер ючюн курман этилиучю жерге жуууклашханда, терс болуп ёлмез ючюн ол ич

кёнчкелени киерге керекдиле. Бу — Харуннга бла аны тукъумуна хар заманда да жорукъ болсун.

Дин къуллукъчула Аллаха бериледиле

29 Харунну бла аны уланларын Манга дин къуллукъчулукъга берир ючюн сен ма былай этерге керексе: тууарладан бир бугъа тана эмда эки къыяусуз къочхар ал.

² Мыстысыз ётмекле да, зейтун жау бла басылган мыстысыз гюттюле да, зейтун жау жагъылган мыстысыз халыула да ал; аланы эм иги будай ундан этдир.

³ Аланы бир четеннге салып, бугъа тана бла эки къочхар бла бирге четен бла келтир.

⁴ Харунну бла аны уланларын а тюбешиу чатырны эшик аллына келтирип, суу бла жуундур.

⁵ Киймлени ал да, Харуннга узун кёлекни, къапталны, эфодну эм ёшонлюкню кийдир, эфодну уста эшилген белибауун къыс.

⁶ Аны башына сарыхны сал эмда сарыхны юсюнде сыйлы тажны сал.

⁷ Сора майлау жауну ал да, аны башына къуюп, аны майла.

⁸ Аны кибики Харунну уланларын да келтир, алагъа да узун кёлекле кийдир,

⁹ Харуннга да, аны уланларына да белибаула къыс эмда башлыкъла байла; сора жорукъга кёре дин къуллукъчулукъ ёмюрге да аланы болур. Алай бла Харунну да, аны уланларын да къуллукъларына сал.

¹⁰ Бугъа тананы тюбешиу чатырны аллына келтир, Харун да, аны уланлары да къолларын бугъа тананы башына салсынла.

¹¹ Сора бугъа тананы Раббийни аллында, тюбешиу чатырны эшик аллында боюнун кесерсе.

¹² Бугъа тананы къанындан ал да, бармагъынг бла къурман этилиучю жерни мюйюзлерини юслерине сюрт, къалган къанны уа къурман этилиучю жерни тюбюне тёк.

¹³ Сора ичин жапхан битеу жауун да, къара чегилерини юсюндеги жауун да, эки буйрегин да, аланы юсюндеги жауну да алып, къурман этилиучю жерни юсюнде кюйдюр.

¹⁴ Бугъа тананы этин бла терисин эмда къарын богъун а стауатдан тышында отда кюйдюр: бу, гюнях ючюн къурманды.

¹⁵ Бир къочхарны да ал, Харун бла аны

уланлары къолларын къочхарны башына салсынла.

¹⁶ Сора къочхарны боюнун кес, аны къаннын алып, къурман этилиучю жерни харжанына да бюрк.

¹⁷ Къочхарны этин сан-сан эт, аны ичин бла бутларын жуу, аланы сан-сан этилген юлюшлери бла эм башы бла бирге сал.

¹⁸ Сора къочхарны саулай къурман этилиучю жерни юсюнде кюйдюр. Бу — Раббийни ыразы этген ариу ийис чыгъарган кюйдюрю, Раббийни сыйына саулай кюйдюрюлген къурманды.

¹⁹ Бирси къочхарны да ал, Харун бла аны уланлары къолларын къочхарны башына салсынла.

²⁰ Сора къочхарны боюнун кес, аны къанындан алып, Харунну онг къулагъыны къыйырына эмда аны уланларыны онг къулакъларыны къыйырына бла онг къолларыны баш бармакъларына эмда онг аякъларыны баш бармакъларына сал. Қалган къанны алып, къурман этилиучю жерни харжанына да бюрк.

²¹ Къурман этилиучю жерни юсюндеги къандан эмда майлаучу жаудан алып, Харунну юсюне эм аны кийимлерине, аны уланларыны юслерине эм кийимлерине да бюрк. Сора ол да, аны кийимлери да, уланлары да, аланы кийимлери да сыйлы болурла.

²² Сора къочхарны жауун, къуйругъуну жауун, ичин жапхан жауун, къара чегилерини юсюндеги жауун, эки буйрегин да аланы юсюндеги жауун эм онг жапхагъын ал, нек десенг бу — дин къуллукъчуну къуллугъуна салыр ючюн кесилген къурманды.

²³ Раббийни аллында болган мыстысыз ётмек четенден бир тегерек ётмек, зейтун жауу бла басылган бир гюттю эм бир халыу да ал.

²⁴ Быланы барысын да Харунну бла аны уланларыны къолларына салып, Раббийни аллында силкиндирип келтир.

²⁵ Сора быланы аланы къолларыннан ал да, Раббийни аллында ариу ийис этдирип ючюн, саулай кюйдюрюлген къурман бла бирге, къурман этилиучю жерде кюйдюр. Бу — Раббийни сыйына кесилген къурманды.

²⁶ Сора Харунну къуллугъуна салыр ючюн кесилген къочхарны тешюн ал да, Раббий-

ни аллында силкиндирип келтир. Ол төш сени юлюшонг болур.

²⁷ Харунну бла аны уланларын кьуллукъларына салыр ючюн кесилген кьурман кьочхарны силкиндирилген төшон да, саугъача кетюрюлген жапхагын да Манга айыр.

²⁸ Бу, Харуннга эм аны уланларына Исраил улуладан ёмюрлюк юлюш болур; нек десенг бу — Исраил улуланы Раббийге келтирген саламатлыкъ кьурманларындан бириди.

²⁹ Харунну сыйлы кийимлери уа, Харун ёлгенден сора аланы киерик эмда майланып дин кьуллукъчу боллукъ аны уланларына кёчерикди.

³⁰ Харунну уланларындан аны орунуна дин кьуллукъчу болган адам сыйлы жерде кьуллукъ этер ючюн тюбешиу чатыргъа кирген заманында жети кюн аланы киерге керекди.

³¹ Харунну бла аны уланларын кьуллукъгъа салыр ючюн кесилген кьочхарны алып, аны этин сыйлы жерде сууда биширсе.

³² Сора ала, кьочхарны этин эм четендеги ётмекни алып, тюбешиу чатырны эшигини кьатында ашасынла.

³³ Ала дин кьуллукъчула болуп, Аллахха берилир ючюн гюняхларын кечдирген бу затланы жангыз ала ашаргъа тийишлидиле. Башха адам ашаргъа жарарыкъ туююлдо, нек десенг бу затла сыйлыдыла.

³⁴ Аланы кьуллукъларына салыр ючюн кесилген кьурман этден бла ётмекден эрттенликте кьалса уа, кьалгъанын кюйдюрюрге, ашаргъа жарарыкъ туююлдо, нек десенг ол сыйлыды.

³⁵ Харуннга да, аны уланларына да битеу санга буюрганларымча этерсе; аланы кьуллукъларына салыр ючюн бу адетлени жети кюн этип турургъа керекди.

³⁶ Гюнях кечдирир ючюн гюнях ючюн кьурманча хар кюнден бугъа тана келтирсе, гюнях ючюн кьурман кесгенинде кьурман этилиучю жерни тазаларса эмда сыйлы этер ючюн майларса.

³⁷ Кьурман этилиучю жерни жети кюн тазалап, сыйлы этерсе, сора кьурман этилиучю жер уллу сыйлы зат болур. Анга тийген хар зат да сыйлы болур.

³⁸ Кьурман этилиучю жерде кьурман этериклеринг быладыла: дайым хар кюн сайын бир жыллыкъ эки кьозу.

³⁹ Бир кьозуну эрттенликде, бирси кьозуну уа ингирде кьурман этерсе,

⁴⁰ Кьозу бла бирге эзилген зейтун жаудан хинни төртден бири^а кьошулган бир эфа эм иги будай унну ондан бирин^а, эм юсюне кьуюлган саугъагъа чагъырдан хинни төртден бирин^а келтирсе.

⁴¹ Бирси кьозуну ингирде кьурман этерсе; аны да, ариу ийис чыгъарып Раббийни сыйына кюйдюрюлген кьурман этер ючюн, эрттенликдегинеча ун саугъа да, аны кибик кьуюлган саугъагъа чагъыр да келтирсе.

⁴² Бу саулай кюйдюрюлген кьурман тюбешиу чатырны эшик аллына, Раббийни аллына, тукьумларыгъызда дайым келтирилп турсун. Ол жерде сизни бла тюбешип, Муса, сени бла сёлеширикме.

⁴³ Ол жерде Исраил улулары бла тюбеширикме. Бу чатыр Мени аламатлыгъым бла сыйлы болур.

⁴⁴ Тюбешиу чатырны да, кьурман этилиучю жерни да сыйлы этерме; Харунну да, аны уланларын да, ала Манга дин кьуллукъчулукъ этер ючюн сыйлы этерме.

⁴⁵ Исраил улуланы арасында турурма эмда алагъа Аллах болурма.

⁴⁶ Сора аланы араларында турур ючюн аланы Мисирни жеринден чыгъарган Аллахлары Раббий Мен болгъанны билерле. Аллахлары Раббий Менме.

Ладан ийис чыгъарылыучу жер

30 Ладан ийис чыгъарылыучу жер ишлет; аны акация агъачдан этдир.

² Узунлугъу бир къары, эни да бир къары болсун; ол төртмюйюш болургъа керекди. Бийиклиги уа эки къары болсун; мюйюзлери кесинден чыгъаргъа керекдиле.

³ Аны юсюн да, төрт кьабьргасын да, мюйюзлерин да алтын бла тышлат; аны төгерегине алтын карниз ишлет.

⁴ Аны эки жанында карнизини тюбюнде эки алтын тогъай ишлет. Сора аны кьурукъла бла кетюрюп жюрютюр ючюн тогъайла кьурукъланы сугъар жер болурла.

⁵ Кьурукъланы акация агъачдан ишлет эмда алтын бла тышлат.

⁶ Столну кесамат ташланы кюбюрчегии

^а Хинни төртден бири — 0,9 литр. Бир эфаны ондан бири — 1,3 кило.

ни туурасындагы жабыну аллына, кесамат ташланы кюбюрчегини башыны – Мен сени бла тюбеширик жерни – тенгине салдыр.

⁷ Харун хар эрттен сайын чыракъланы хазырлагъан заманында, столну юсюнде кюйдюрюп, ладан ийис чыгъарлыкъды.

⁸ Харун ингирде чыракъланы жандыргъан заманында да, ладан ийис тютюнлетиркиди. Алай бла Раббийни аллында тукъумларыгызда дайым ладан ийис чыгъарылып турлукъду.

⁹ Столну юсюнде башха тюрлю бир тютюн ийис чыгъармагъыз, не саулай кюйдюрюлген кърман, не мирзеу саугъа этмегиз; аны юсюне къюлгъан саугъага чагъыр да тѣкемиз.

¹⁰ Харун столну мюйюзлерин жылда бир керетазаларыкъды. Тукъумларыгызда жылда бир кере, гоняхланы кечдирир ючюн этилген кърманны къаны бла столну таза лап турлукъду. Стол – Мен Раббийге уллу сыйлы затды», – дегенди.

Раббийге хакъ беруи

¹¹ Сора Раббий Мусагъа сѣлешип:

¹² «Исраил улуланы жангыдан тергеп, саныркъ заманында, хар бири жанын жулур ючюн Раббийге хакъ берсин, сора аланы санагъан заманында араларында къргъан ауруу болмаз.

¹³ Саналыгъа тюшген хар адам Раббийге сыйлы жерде жюрюген ахчадан жарым шекел^а хакъ берирге керекди. Бир шекел жыйырма герады.

¹⁴ Жыйырма жыллыкъдан башлап андан тамата болуп, саналыгъа тюшген хар адам Раббийге хакъ берирге керекди.

¹⁵ Жанларыгъызны жулур ючюн Раббийге хакъ берген заманыгъызда, бай адам андан кѣп, жарлы адам да андан аз берирге жарарыкъ туюлду, хар бирине жарым шекел мардады.

¹⁶ Исраил улуладан жулуу ахчаны алып, аны тюбешуи чатырны кереклисине жарата туурса; жанларыгъызны жулур ючюн Исраил улулагъа, Раббийни аллында бу эсгертиучю болур», – дегенди.

Къол-аякъ жууаргъа суу орун

¹⁷ Сора Раббий Мусагъа сѣлешип:

¹⁸ «Андан суу алып къол-аякъ жууаргъа бир жез суу орун ишет, аны аякъ тюбю да жезден болсун, аны тюбешуи чатырны бла кърман этилиучю жерни арасында салдырып, ичине суу кърудур.

¹⁹ Харун да, аны уланлары да андан суу алып, къолларын бла аякъларын жуусунла.

²⁰ Ала тюбешуи чатырны кырлик заманында неда Раббийни сыйына кюйдюрюлген кърман этер ючюн кърман этилиучю жерде кърлукъ этерик заманында, ала ѳлюп къалмаз ючюн суу бла жуусунла.

²¹ Ала ѳлюп къалмаз ючюн къолларын бла аякъларын суу бла жуусунла. Бу Харунга да, туудукъларына да битеу тукъумларында ѳмюрлюк жорукъ боллукъду», – дегенди.

Сыйлы майлау жау

²² Сора Раббий Мусагъа сѣлешип:

²³ «Эм иги ариу ийисли затланы ал: суусун мюрден беш жюз шекел^б эмда аны жартысы – эки жюз элли шекел^б – ариу ийисли таржын, эки жюз элли шекел ариу ийисли къамиш,

²⁴ Сыйлы жерде жюрюген шекелге кѣре беш жюз шекел касия эмда бир хин зейтун жау ал.

²⁵ Аладан сыйлы майлау этер ючюн жау кърма, аны ариу ийисли майла этиучю уста ла жарашдырыучуларыча кърмап жарашдыр. Бу – сыйлы майлау жау болур.

²⁶ Тюбешуи чатырны да, кесамат ташланы кюбюрчегин да,

²⁷ Столну да, аны битеу кереклерин да, чырахтанны да, аны битеу кереклерин да, ладан ийис чыгъарылыучю жерни да,

²⁸ Саулай кюйдюрюллюк кърман этилиучю жерни да, битеу аны кереклерин да, къол-аякъ жууаргъа суу орунну да, аны аякъ тюбю да бу жау бла майларса.

²⁹ Аланы сыйлы этерсе, сора ала уллу сыйлы затла болурла. Хар алагъа тийген зат сыйлы болуп къалыр.

³⁰ Ала Манга берилип, Манга дин кърлукъчулукъ этер ючюн Харунну да, аны уланлары да майла.

^а Жарым шекел – 5 грам кюмюш.

^б 500 шекел – 5 кило. 250 шекел – 2,5 кило.

³¹ Исраил улулагъа уа былай айт: бу сизни тукъумларыгъызда Манга сыйлы майлау жау боллукъду.

³² Башха адамланы чархларын муну бла майларгъа жарарыкъ туююлдо эмда анга ушаш жарашдырып, май этмегиз. Бу – сыйлы затды; сизге бу сыйлы зат болургъа керекди.

³³ Быллай май ким жарашдырса неда аны бла башха адамны ким майласа, ол адам ёз халкъындан къоратылыр.

Ариу ийисли тютюн

³⁴ Сора Раббий Мусагъа былай айтханды: «Кесинге ариу ийисли затла ал: стакти, оних, ариу ийисли халуан эмда таза ладан, барын да тенг ал.

³⁵ Аладан, ариу ийисли затла этиучю уста-ла жарашдырычуларыча, тузланган, таза, сыйлы, ариу ийисли тютюн чыгъарыучу состав этерсе.

³⁶ Биразын (келиде) туююп ууакъ этерсе, сора бир кесегин тубешиу чатырда, кесамат ташланы кюбюрчегини аллына, Мен сени бла тубеширик жерге салырса. Бу сизге уллу сыйлы зат болур.

³⁷ Быллай тютюн чыгъарыучу состав кесигизге этмегиз. Муну Раббийге сыйлы зат-ха санарса.

³⁸ Аны бла тютюн урдурур ючюн аллай зат ким этсе да, ёз халкъындан къоратылыр».

Бесалел бла Охолиаб устала

31 Сора Раббий Мусагъа былай айтханды:

² «Къара, Яхуданы тукъумундан Хур улу, Ури улу Бесалелни салгъанма Мен.

³ Мен аны, Аллахны Нюрю бла, акъылманлыкъдан, ангылаулукъдан, билимден эм хар торлю усталыкъдан толтургъанма.

⁴ Алтын, кюмюш, жез затла ишлерге,

⁵ Салынырыкъ асыл ташланы жонаргъа, хар торлю агъач усталыкъ этерге хунерлик бергенме.

⁶ Ма, анга болушлукъчу этип, Данни тукъумундан Ахисамак улу Охолиабны береме. Мен санга буюргъан затланы ала барысын да этер ючюн башха хунерли адамланы да жюреклерине терен акъыл салгъанма.

⁷ Ала тубешиу чатырны да, кесамат таш-

ланы кюбюрчегин да, кюбюрчекни башын да, чатырны битеу кереклерин да,

⁸ Столну да, аны кереклерин да, таза алтындан этилген чырахтанны да, аны битеу кереклерин да, ладан ийис чыгъарылыучу жерни да,

⁹ Саулай кюйдюрюллок кърман этилиучю жерни да, аны битеу кереклерин да, къол-аякъ жууаргъа суу орунну да, аны аякъ тубюн да,

¹⁰ Дин къуллукъчулукъ этер ючюн дин къуллукъчу Харуннга, къуллукъ кийимле да, сыйлы кийимле да, аны уланларына да кийимле да,

¹¹ Сыйлы жерге, майлау жау да, кюйдюрюлюп ариу ийис чыгъарыучу составны да этерле. Ала барын да, Мен санга буюргъанымча алай этсинле».

Шабат кюнню магъанасы

¹² Сора Раббий Мусагъа сёлешип:

¹³ «Исраил улуларына былай айт: Мени шабат кюнлерими тутугъуз. Сизни сыйлы (халкъым) этиучю Раббий Мен болгъанымы сиз билир ючюн, бютеу тукъумларыгъызда бу – Мени бла сизни арабызда илишанды.

¹⁴ Шабат кюнню тутугъуз, нек десегиз бу сизге сыйлыды. Аны харам этген адам ёлтюрюлсюн, ол кюнде иш этген адам ёз халкъындан къоратылыргъа керекди.

¹⁵ Алты кюн иш этилсин, жетинчи кюн а Раббийге берилген шабатды – саулай ырахатлыкъ кюндю. Ким да болсун, шабат кюн иш этген адам ёлтюрюлсюн.

¹⁶ Исраил улулары бютеу тукъумларында шабат кюнню байрамын этип, шабат кюнню ёмюрлюк кесаматча тутсулла.

¹⁷ Бу – Мени бла Исраил улуларыны арабызда ёмюрлюк илишанды; нек десегиз Раббий кёкню бла жерни алты кюнню ичинде болдургъанды, жетинчи кюн а тынчайып, ырахатланнганды», – деп айтханды.

¹⁸ Аллах, Синай тауда Муса бла сёлешип бошагъанындан сора, анга эки гыйы ташны, кесамат ташланы берген эди. Аланы юслерине Аллахны бармагъы бла жазылып эди.

Алтын тана сурат

32 Халкъ Мусаны таудан тышмей кѣп кыалганын кѣргенинде Харунну кыатына жыйылып, анга: «Тур, ол бизге жол кѣргюзтюрча теири ишле; нек десенг Мусагъа, бизни Мисирни жеринден чыгъаргъан бу адамгъа не болгъан эсе да билмейбиз», – дегендиле.

²Харуналагъа: «Къатынларыгъызны, уланларыгъызны, кызыларыгъызны кыулакъларындагъы сыргаланы чыгъарып, манга келтиригиз», – дегенди.

³Сора битеу халкъ кыулакъларындан алтын сыргаларын чыгъарып алып, Харунга келтиргенди.

⁴Харун келтирилген сыргаланы жыйып, быладан кыуолуп этилген тана сурат ишленди. Аны тѣгерегин кесгич бла сыйдам этгенди. Ала уа: «Эй Исраил! Сени Мисирни жеринден чыгъаргъан аллахынг ма буду!» – дегендиле.

⁵Муну кѣргенинде Харун тана суратны аллына кыурман этилиучю жер салганды, сора: «Тамбла Раббийге байрам этербиз», – деп билдиргенди.

⁶Экинчи кюн ала эртте тургандыла да, саулай кюйдюрюлген кыурманла этгендиле эмда саламатлыкъ кыурманла келтиргендиле. Халкъ ашаргъа-ичерге олтурганды, сора туруп, ойнап-кюлюп башлагандыла.

⁷Раббий Мусагъа: «Эниште терк тыш! Нек десенг сен Мисирни жеринден чыгъаргъан халкъынг терсине айланганды.

⁸Мен алагъа фарыз этген жолдан ала терк тайдыла. Кеслерине кыуолуп этилген тана сурат ишленгендиле, анга табынып, кыурманла этгендиле эмда: эй Исраил! Сени Мисирни жеринден чыгъаргъан аллахынг ма буду! дегендиле», – дегенди.

⁹Сора Раббий Мусагъа: «Мен бу халкъны кѣреме, ма, бу халкъ – къаты боюлду халкъды.

¹⁰Энди Мени къой, алагъа къажу ачыуум чыкъсын, аланы кыырып къояйым да, сенден уллу миллет жаратайым», – дегенди.

Мусаны тилеги

¹¹Муса уа Раббий Аллахына жалбарып башлап: «Я Раббий! Сен Мисирни жерин-

ден уллу кыудуретинг бла эм кючлю къолунг бла чыгъаргъан халкъынга ачыуунг чыкъмасын.

¹²Мисирлиле: Ол аланы жояргъа, таулада ълтюрюрге эмда аланы жер башындан жокъ этерге аман ниет бла чыгъарганды, демесинле, жаннган чамланыуунгу тый, ъз халкъынгы жоймай къой.

¹³ъз къулларынг Ибрахимни, Исхакъны, Исраилни эсинге тышюр. Сен алагъа Кесинг бла ант этип: урлугъугъузну жайып, кѣкдеги жулдузлача кѣп этерикме, эмда Мен сизге айтхан битеу бу жерни урлугъугъузгъа берликме, анга ъмюрге да ие боллукъдула дегенсе», – деп тилек этгенди.

¹⁴Сора Раббий халкъына этерге айтхан палахны этмей къойганды.

Тайыу ючюн азап чегуу

¹⁵Сора Муса айланып таудан тышгенди, кесаматны эки ташы да аны къолунда эдиле. Ол гыйы ташланы эки жанына да жазылып эди, аргы эм берги жанына да жазылып эди.

¹⁶Гыйыла Аллахны иши эдиле, гыйыланы юслерине оюла бла жазылганла да Аллахны жазуулары эдиле.

¹⁷Ешу, халкъны кычыргъан ауазын эшитип, Мусагъа: «Стауатда уруш кычырыкъ барды», – дегенди.

¹⁸Муса уа: «Бу не хорлагъанланы, не хорланганланы кычырыкълары тойюлду. Мен жырагъан ауазла эшитеме», – дегенди.

¹⁹Муса стауатха жууукълашып, тана суратны да, тепсеулини да кѣргенинде, аны ачыуу чыгып, гыйыланы къолундан агып ийип, тауну этегинде уатып къойганды.

²⁰Ала этген тана суратны алып, отда кюйдюргенди, эзип букъу этгенди, сора суугъа чачып, аны Исраил удулагъа ичиргенди.

²¹Харуннга: «Бу халкъ санга не этгенди, сен аны быллай уллу гюняхха тышюрюрча?» – дегенди.

²²Харун а: «Жюйюсханым ачыуу чыкъмасын; сен бу халкъны билесе, бу аман ниетли халкъды.

²³Ала манга: ол бизге жол кѣргюзтюрча теири ишле; нек десенг Мусагъа, бизни Мисирни жеринден чыгъаргъан бу адамгъа не болгъан эсе да билмейбиз, деген эдиле.

²⁴Мен да алагъа: кимде алтын бар эсе да чыгъарыгъыз, деген эдим. Манга берген

эдиле. Аны отха атхан эдим, сора бу тана сурат чыккыган эди», — дегенди.

²⁵ Муса халкны тыйгысыз болганын кѳрген эди, нек дегенде Харун, ала душманларыны аллында бедшилик болурча, аланы тыйгысызлыккыга бошлап кѳйгъан эди.

²⁶ Сора Муса стауатха кирген жерде туруп: «Раббий жанлы болгъан адам манга келсин!» — дегенди. Сора битеу Леуий улулары аны кыатына жыйылгъандыла.

²⁷ Муса алагъа: «Исраилни Аллаха Раббий былай айтады: хар биригиз кылычыгызыны белигизге кысыгызы, стауатха бу кирген жерден бирси кирген жерге дери айланьп, хар ким кесини кыарындашын, хар ким кесини шѳѳхун, хар ким кесини жуугъун ѳлтюрсюн», — дегенди.

²⁸ Сора Леуий улулары Муса айтханча этгендиле: ол кюн халкдан юч мингге жуукъ адам ѳлтюрюлгенди.

²⁹ Муса: «Бюгюн кесигизни Раббийге бергенсиз, хар биригиз ѳз уланына эм ѳз кыарындашына кыажу турганыгыз ючюн Ол бюгюн сизге ыразы болгъанды», — деп айтханды.

³⁰ Экинчи кюн Муса халккыга: «Сиз уллу гюнях этгенсиз; энди мен Раббийни аллына ѳрге чыгъайым, гюняхыгызыны жуудуралыр эсем», — дегенди.

³¹ Сора Муса Раббийге кыайтып барып: «Ах, бу халк уллу гюнях этгенди; кеслерине алтын тейри ишлегендиле.

³² Энди аланы бу гюняхларын кеч. Кечмесенг а, жазгъан китабынгдан мени да кырып кетер», — деп тилек этгенди.

³³ Раббий Мусагъа: «Манга кыажу гюнях ким этген эсе китабымдан аны кырып кетерирме.

³⁴ Бар энди, халкны санга айтхан жериме элт. Ма, мѳлегим сени аллында жюрюрюкдю, алагъа азап саллыккы кюномде гюняхларына кѳре азап салырма», — дегенди.

³⁵ Сора Раббий Харун ишлеген тана сурат ючюн (эмина бла) халкны жазасына тюбетгенди.

Жолоучулукну бардырылуу

33 Раббий Мусагъа: «Сен да, Мисирни жеринден чыгаргъан халкынг да былайдан атланыгызы, Мен Ибрахимге, Ис-

хаккыга, Якъупха: сени туудукларынга берликме деп ант этген жериме барыгызы.

² Сени аллында мѳлек иерме эмда кенанлыланы, аморлуланы, хетлилени, перезлилени, хиулюлени, ебуслуланы кыстарма.

³ (Ол сизни) сют бла бал акыгъан жерге (элтир). Сизни жолда жоюп кѳймаз ючюн Кесим сизни арагызда бармам, нек десегиз сиз кыаты боюнлю халксызы», — деп айтханды.

⁴ Халк, бу аман хапарны эшитгенинде, сыйыт эте эди эм биреу да жасаныучу затларын такымай эди.

⁵ Нек десегиз Раббий Мусагъа: «Исраил улулагъа: сиз кыаты боюнлю халксызы. Мен бир такыйкыагы сизни бла барсам, сизни жокъ этип кѳюярма. Алай бла юсююзден жасаныучу затларыгызыны тешигиз, сизге не этеригими билеме деп айт», — деген эди.

⁶ Хороб тауну кыатында Исраил улулары юслеринден жасаныучу затларын тешген эдиле.

Тюбешу чатыр

⁷ Муса уа чатырын алып, стауатны тышында, стауатдан узакыда кыургъан эди эмда анга тюбешу чатыр атагъан эди; Раббийни (оноун) излеген хар адам, стауатдан тышында тургъан тюбешу чатыргыга келе эди.

⁸ Муса чатыргыга барыргыга чыккыган заманда, битеу халк кыоба эди эмда хар ким ѳз чатырыны эшигини аллында сюелип, Муса чатыргыга киргинчиге дери аны ызындан кырап тура эдиле.

⁹ Муса чатыргыга кирген заманда уа, булут багыана эне эди эм чатырны эшигини аллында тура эди эмда Раббий Муса бла сѳлеше эди.

¹⁰ Чатырны эшигини аллында тургъан булут багъананы кѳргенлеринде битеу халк кыоба эди эмда хар ким кесини чатырыны эшигини аллында сежда эте эди.

¹¹ Раббий Муса бла, бир адам шѳѳху бла сѳлешгени киби кетден бетге сѳлеше эди. Муса стауатха кыайтхан заманында, аны жаш жумушчусу Нун улу Ешу чатырдан чыккымай эди.

Муса файгъамбар Раббийни аламатлыгыын кѳреду

¹² Муса Раббийге: «Ма, Сен манга: бу халкы-

ны жюриют, дейсе. Алай болгъанлыкъгъа, Сен манга: атынгы айтып чакъырама, сен Мени кѣз аллымда ыразылыкъ тапханса, дей эсенг да, Мени бла бирге кимни иеринги уа манга билдирмединг.

¹³Тилейме Сенден, кѣз аллынгда ыразылыкъ тапхан эсем, мен Сени билир ючюн эм кѣз аллынгда ыразылыкъ табып турур ючюн манга жолунгу билдир, бу миллет Сени халкынг болгъанын да эсингде тут», — деп айтханды.

¹⁴Раббий да: «Сени бла бирге Кесим барлыкъма эмда сени ырахатлыкъгъа кийирликме», — дегенди.

¹⁵Муса да Анга: «Сен Кесинг бизни бла бирге барлыкъ туююл эсенг а, бизни былайдан чыгъаргъан да этме.

¹⁶Нек десенг мен да, халкынг да Сени кѣз аллынгда ыразылыкъ тапханыбыз Сен бизни биргебизге баргъанынг бла билинирик туююл эсе не бла билинирикти? Алай болса мен да, халкынг да жер башында хар халкъдан да айырма халкъ болурбуз», — дегенди.

¹⁷Сора Раббий Мусагъа: «Бу айтхан затынгы да этерме, нек десенг сен Мени кѣз аллымда ыразылыкъ тапханса, Мен сени атынгы айтып чакъырама», — дегенди.

¹⁸Муса да: «Тилейме, ъз аламатлыгъынгы манга кѣргюзт!» — дегенди.

¹⁹Раббий: «Мен битеу аламатлыгъымы сени аллынгдан ътдююрме эмда аллынгда атымы, Яхве агны билдириме. Мархамат этеригиме мархамат этерме, жазыксынырыгъыма жазыксынырма», — дегенди.

²⁰Раббий дагъыда: «Сен Мени бетими кѣрюрге жарарыкъ туююлдо; нек десенг инсан Мени кѣрсе сау къалыргъа амалы жокъду», — дегенди.

²¹Сора: «Ма, Манга жууукъ бир жер барды. Анда, къаяны башында тур.

²²Мени аламатлыгъым ътюп баргъан заманда, Мен сени къая жарылгъаннга салырма эмда Мен озуп кетгинчи сени къолум бла жабарма.

²³Сора къолуму юсюнгден алган заманымда, Мени арт жанымдан кѣрюрсе, бетим а кѣрюнюрюк туююлдо», — дегенди.

Экинчи гыйы ташла

34 Сора Раббий Мусагъа: «Алгъыннгы гыйы ташлагъа ушаш кесинге эки гыйы таш жон, ол гыйыланы юслерине, сен ууатхан алгъыннгы гыйыланы юслеринде болгъан сѣзлени жазарма.

²Эрттенликде хазыр болуп тур. Танг атаханлай Синай таугъа чыкъ, анда тауну башында Мени аллымда тур.

³Сени бла бирге биреу да чыкъмасын, битеу тауда биреу да кѣрюнемсин. Ол тауну тийресинде не къой, не тууар отламасын», — дегенди.

⁴Сора Муса, алгъыннгы гыйы ташлагъа ушаш эки гыйы таш жонганды эмда Раббий анга буюргъанча эрттенликде эртте туруп, Синай тауну башына чыкъганды; эки гыйы ташны да къолуна алып барганды.

⁵Раббий булутда эннгенди эм анда Мусагъа жууукъ тохтап, Кесин Яхве ат бла билдиргенди.

⁶Сора Раббий Мусаны аллындан ътюп: «Мен Раббийме. Жумушакъ жюрекли, шафауатлы, улуу тѣзюмлю, кѣп мархаматлы эмда ышаннгылы Раббий Аллахма.

⁷Минг тукумгъа мархамат этип турама, терсликни, аманлыкъны, гюняхны кечеме, алай болгъанлыкъгъа (терслеге) азап бермей къоймайма, аталарыны терсликлерин сабийлерине, туудукларына, ючюнчю эм тѣртюнчю тѣлолерине жетишдирип азап береме», — деп билдиргенди.

⁸Муса олсагъат жерге къапланып, Аллахха сежда этгенди,

⁹Эмда: «Я Раббий, Сени кѣз аллынгда ыразылыкъ тапхан эсем, я Раббий, тилейме, бизни бла бирге кел. Бу халкъ — къаты боюнлу халкъ эсе да, бизни законсуздукларыбызны эм гюняхларыбызны кеч, бизни Кесинги энчи халкынг эт», — деп тилегенди.

Жангыргъан кесамат

¹⁰Раббий былай айтханды: «Ма, Мен кесамат этеме: сени битеу халкынгы аллында, битеу дунияда да, бир тюрлю бир миллетде да болмагъан сейирлик илишанла этерикме. Сен араларында тургъан битеу бу халкъ Раббийни ишин кѣрюр, нек десенг сени бла этерик ишим къоркъунчул иш болукуду.

¹¹ Бююн санга буюргъанымы тут. Ма, Мен сени аллынгдан аморлуланы, кенанлыланы, хетлилены, перизилени, хиулюлени, ебуслуланы кыстайма.

¹² Сен кирлик кыралны адамлары бла кесамат этмезге сакъ бол. Алайсыз ала сизге тузакъ болурла.

¹³ Аланы кърман этиучю жерлерин оюгъуз, (идолларыны) бағаналарын жокъ этигъуз, табыныучу агъачларын кесигиз.

¹⁴ Сен башха тейрилеге табыныргъа керек туйюлсе, нек десенг Мени атым – Эришиучю, Мен Раббий – эришиучю Аллахма.

¹⁵ Ол жерни адамлары бла бир тюрлю кесамат да этме. Алай этсенг, ала кеслерини тейрилерине саякълыкъ этип, кърман этген заманларында сени да чакъырырла, сен да аланы кърманларындан ашарса.

¹⁶ Сора аланы кызыларындан кесинги уланларынга кыатын алырса, кызыла да кеслерини тейрилери бла саякълыкъ этип, уланларынгы да ол тейриле бла саякълыкъ этдирилле.

¹⁷ Кесинге эритип кыуолгъан тейриле этме.

¹⁸ Ачымагъан ётмек байрамны тут. Санга буюргъаным кибиб Абиб айны белгиленген кезиюнде жети кюн ачымагъан ётмек ашарса, нек десенг сен Мисирден Абиб айда чыкыгъанса.

¹⁹ Битеу биринчи туугъанла – Меникиледиле, тууарларынгдан эм кьойларынгдан биринчи туугъан эркек малла барысы да Меникиледиле.

²⁰ Биринчи туугъан гылыуланы, кьозу кърман этип, жулургъа керексе. Жулургъа суймесенг а, гылыуну боюнун сындыр. Биринчи туугъан уланларынгы барын да, кьозу кърман этип, жулургъа керексе. Биреу да Мени аллымда кьуру кьоллары бла кёрюнемсин.

²¹ Алты кюн ишле, жетинчи кюн а тынчай; сабан сюрген эм оракъ орган заманында да тынчай.

²² Ыйыкъланы байрамын этерсе, будай орууну башламыны байрамын эмда жылны ахырында тирлик жыйгъан (сабантой) байрамны да этерсе.

²³ Битеу эркиши адамларынг жылдан юч кере, Исраилни Аллаха Раббийни, Яхвени аллында кёрюнюрге керекдиле.

²⁴ Сени аллынгдан миллетлени кыстар-

ма, чеклеринги кенгертирме эмда жылдан юч кере Раббий Аллахынги аллында кёрюне тургъан заманынгда, сени жеринге бир киши да кьол узатыргъа базынмаз.

²⁵ Юйюгюзде ачыгъан зат болса, манга кърман кесме, Кьутхарылыу байрамны кърман этин да эртгенликге дери кьалдырыргъа жарарыкъ туйюлдо.

²⁶ Жеринги эм биринчи битимлерин Раббий Аллахынги юйюне келтир. Улакъ этни анасыны сютюнде биширме».

²⁷ Сора Раббий Мусагъа: «Бу сёзлени жаз, нек десенг Мен бу сёзлеге кёре сени бла эм Исраил бла кесамат этеме», – дегенди.

²⁸ Муса анда Раббий бла кьыркъ кюн эм кьыркъ кече тургъан эди, аш ашамагъан эди, суу да ичмеген эди. (Раббий) а он фарызыны, кесамат сёзлени гыйыланы юслерине жазгъан эди.

²⁹ Муса Синай таудан эне тургъан заманда, он фарыз жазылгъан эки гыйы аны кьолунда эди. Таудан эннген заманында Раббий бла сёлешгени ючюн бети нюр жаннганын Муса кеси билмей эди.

³⁰ Харун да, битеу Исраил улула да Мусаны бети нюр жаннганын кёрюп, анга жууукълашыргъа кьоркыгъан эдиле.

³¹ Муса аланы чакъырды, Харун да, жамауатны битеу таматалары да аны кыатына келдиле, сора Муса ала бла сёлешди.

³² Андан сора битеу Исраил улула жууукълашдыла, Раббий Синай тауда анга айтхан затланы барын да Муса алагъа фарыз этди.

³³ Муса ала бла сёлешип бошагъанындан сора бетине жабыу салды.

³⁴ Сёлешир ючюн Раббийни аллына кирген заманында уа Муса андан чыкыгъынчыгъа дери жабыуну ала эди. Чыкыгъанында, битеу фарыз этилген затланы Исраил улулагъа айта эди.

³⁵ Исраил улулары Мусаны бети нюр жаннганын кёре эдиле, Муса да, Раббий бла сёлеширге киргинчиге дери бетине жабыу сала эди.

Исраилде шабат кюн

35 Сора Муса, Исраил улуларыны битеу жамауатларын жыйып, алагъа: «Раббий фарыз этген затла быладыла:

² Алты кюн ишлегиз, жетинчи кюн а сиз-

ге сыйлы Шабат кюн, Раббийге Ырахат-лык кюн болургъа керекди. Ол кюнде иш ишлеген хар адам ёлтюрюллокдо.

³ Шабат кюнде мекамларыгъызын биринде да от жандырмагъыз», – дегенди.

Сыйлы мекамгъа келтирилген саугъала

⁴ Муса, Израил улуланы битеу жамауатларына: «Раббий фарыз этген зат ма буду:

⁵ Арагъызда саугъала жыйып, Раббийге келтиригиз. Жюреги суйген хар адам да Раббийге саугъагъа алтын, кююш, жез,

⁶ кёк, кызгъылдым эмда кызыл тюрсюнюлю жюн, иничке гетен, эчки жюн,

⁷ кызылгъа боялгъан кьой териле, кёк сахтиян, акация агъач,

⁸ чырахтаннга зейтун жау, майлау жау ючюн эм тюпюн урдуур ючюн ариу ийисли затла,

⁹ (Баш дин кьуллукъчуну) эфодуна бла ёшонлюгюне оникс таш эм алына-салына туруучу асыл ташла.

¹⁰ Арагъызда хунерли адамла бары да келип, Раббий буюргъан затланы барын да этсинле:

¹¹ Сыйлы мекамны, аны чатырын бла тыш жабыуну, ыргакъларын эм илкичлерин, аркъауларын, багъаналарын, аякъ тюплерин,

¹² Кюбюрчекни эм аны кьурукъларын, кюбюрчекни башын эмда бёлген жабыуну,

¹³ Столну эм аны кьурукъларын бла битеу кереклерин эмда сыйлы ётмеклени,

¹⁴ Жарыкъ берир ючюн чырахтанни бла аны кереклерин, аны чыракъларын эмда жарытыр ючюн чыракъ жауну,

¹⁵ Ладан ииис чыгъарылычу жерни эм аны кьурукъларын, майлау жауну, ариу ийисли тюпюн этиучю затланы, эмда сыйлы мекамны эшик жабыуун,

¹⁶ Саулай кюйдюрюллок кьурман этилиучю жерни эм анга жез чалдишни, аны кьурукъларын эм аны битеу кереклерин, кьол-аякъ жууаргъа суу орунну эм аны аякъ тюбюн,

¹⁷ Арбазны жабыуларын, аны багъаналарын эм багъаналаны аякъ тюплерин эмда арбазны эшик жабыуун,

¹⁸ Сыйлы мекамны къазыкъларын, арбазны къазыкъларын эмда аланы жьжымларын,

¹⁹ Сыйлы жерде кулдукъ этилген заманда кийиллик кийимлени, дин кьуллукъчу Ха-

руннга сыйлы кийимлени эмда аны уланлары дин кьуллукъчулукъ этген заманда кирик кийимлени этсинле», – дегенди.

²⁰ Сора Израил улуларыны битеу жамауатлары Мусаны кьатындан кетгендиле.

²¹ Бу ишге жюреги тартхан хар адам, кёлюн салгъан хар адам келип, тюбешиу чатырны ишине, анда жюрютюллок битеу керекли затланы ишине эмда сыйлы кийимлени ишине Раббийге саугъала келтире эдиле.

²² Эркишиле да, тиширыула да, жюреклерин тартханла бары да келип, Раббийге берирге суйген хар тюрюлю алтын затларын, тюйреуючлерин, сыргъаларын, мухурларын, тагъылгъан затларын келтире эдиле.

²³ Кёк, кызгъылдым эм кызыл бетли жюню, иничке гетени эм эчки жюню, кызылгъа боялгъан кьой териси эмда кёк сахтияны^a болгъан хар адам келтире эди.

²⁴ Кююш неда жез келтиргенлени хар бири муну Раббийге саугъагъа келтире эдиле; чатырны ишине керекли акация агъачы болгъан хар адам да аны келтире эди.

²⁵ Битеу хунерли тиширыула да ёз кьоллары бла урчукъ ийире эдиле эмда ийирилген кёк, кызгъылдым, кызыл бетли халы, иничке гетен келтире эдиле.

²⁶ Бу ишге жюреклерин тартхан, урчукъ ийире билген битеу тиширыула да эчки жюн ийире эдиле.

²⁷ Бийле уа, (баш дин кьуллукъчуну) эфодуна эм ёшонлюгюне оникс ташла бла салыныучу асыл ташла,

²⁸ Ариу ийисли затла эм чырахтаннга, майлау жаугъа эм ариу ийисли тюпюннге зейтун жау келтире эдиле.

²⁹ Раббий Мусаны юсю бла буюргъан хар ишни этер ючюн, керекли затланы келтирирге жюреклерин тартхан Израил улулары, хар эркиши эм тиширыу, ыразы болуп Раббийге саугъагъа келтире эдиле.

Бесалел бла Охолаб устала

³⁰ Муса Израил улуларына: «Къарагъыз, Раббий Яхуданы тукьумундан Хур улу, Ури улу Бесалелни атын айтып чакъыргъанды.

³¹ Анга акьылманлыкъ, ангылаулукъ, билим эм хар тюрюлю санагъат усталыкъ берир ючюн аны Аллахны Нюрюнден толтургъанды.

³² Алай бла ол алтындан, кюмюшден, жезден уста ишленген затла этерикди,

³³ Асыл ташланы жонуп, уяларына саллыккыды, агач ишле эм хар тюрлю санагыт ишле этерикди.

³⁴ Раббий анга эмда Данны тукьумундан Ахисамак улу Охолиабха башхаланы юретиу фахму да бергенди.

³⁵ Хар тюрлю кесип ою салыу ишни, кёк, кызгылдым эм кызыл бетли кумачланы эмда иничке гетен кумачланы уста согуу эм накышла тигуу ишни — хар тюрлю уста ишни ойлап этерге аланы жюреклерин акылманлыкьдан толтурганды».

36 Раббийни буюрганы кибик Бесалел бла Охолиаб эмда сыйлы жерни ишлерге керекли хар ишни этерге билир ючюн Раббий акылманлыкь эм ангылау берген фахмулу хар адам ишлеп башлаганды.

² Муса, Бесалелни бла Охолиабны эмда Раббий акылманлыкь берген фахмулу эмда ишлерге жюреклери тартхан битеу адамланы, ишни башларга чакьырганды.

³ Ала Исраил улулары сыйлы жерни ишлерге келтирген битеу саугаланы Мусадан алгандыла. Халкь а хар эрттен сайын анга кеслери суююп сауга келтириулерин тохтатмай эди.

⁴ Ол заманда сыйлы жерни битеу ишлерин этген усталаны хар бири кесини этген ишин кююп, Мусага келип:

⁵ «Халкь Раббийни ишлегиз деп буюрган ишлерине кереклисизден да кёп артыкь келтиреди», — деди.

⁶ Сора Муса буйрукь этди, эмда не эркиши, не тиширыу сыйлы жер ишлер ючюн энди бир тюрлю бир сауга келтирмесин деп, стауатда хапар билдирди. Алай бла халкьны сауга келтириу тохтатылды.

⁷ Нек дегенде, хазыр этилген затла битеу ишленирик ишлеге жетерик эдиле эмда артыкь кыаллыкь эдиле.

Сыйлы мекамны кьуралуу

⁸ Ишлегенлени араларында битеу устала сыйлы мекамны он жабыудан этген эдиле. Бесалел жабыуланы ийрилген иничке гетенден, кёк, кызгылдым эм кызыл бетли кумачдан этип, аланы юслерин уста ишленген керуб суратла бла жасаган эди.

⁹ Хар жабыуну узунлугу жыйырма сегиз кьары, эни да төрт кьары эди; битеу жабыуланы ёлчеуу бир эди.

¹⁰ Беш жабыуну бир-бирине жалгаган эди, бирси беш жабыуну да бир-бирине жалгаган эди.

¹¹ Биринчи кьауум жабыуну кьыйырында кёк бетли илгикле этген эди, бирси кьауум жабыуну кьыйырында да алай этген эди.

¹² Биринчи кьауумну биринчи жабыууна эмда бирси кьауумну ахырынчы жабыууну кьыйырына эллишер илгик этген эди; ол илгикле бир-бирлерине келише эдиле.

¹³ Элли алтын ыргакь да ишлеген эди, жабыуланы ыргакьла бла бир-бирлерине жалгаган эди, алай бла сыйлы мекам бир сау мекам болган эди.

¹⁴ Андан сора сыйлы мекамны жабар ючюн эчки жюнден чатыр этген эди. Чатыр онбир жабыудан кьуралган эди.

¹⁵ Хар жабыуну узунлугу отуз кьары, эни да төрт кьары эди; онбир жабыуну ёлчеуу бир эди.

¹⁶ Беш жабыуну энчи, алты жабыуну да энчи жалгаган эди.

¹⁷ Кьыйыргы жабыуну бирси жабыуга жалганган кьыйырында элли илгик этген эди, бирси жабыуга жалганган жабыуну кьыйырында да элли илгик этген эди.

¹⁸ Чатыр бир болур ючюн, чатырны жабыуларын жалгарга да элли жез ыргакь этген эди.

¹⁹ Чатырны жабарга кызылгга боялган кьой териледен жабыу этген эди, аны юсюне да кёк сахтияндан жабыу этген эди.

²⁰ Сыйлы мекамга акация агачдан тюз суюлген илкичле да этген эди.

²¹ Хар илкични узунлугу он кьары, эни да бир кьары бла жарым эди.

²² Хар илкични бир-бирини тенгинде экишер шипи бар эди: сыйлы мекамны битеу илкичлерин ол алай этген эди.

²³ Мекамны кьыбыла жанына аллай жыйырма илкич этген эди.

²⁴ Жыйырма илкични тюплерине да кюмюшден кьыркь аякь тюп, хар илкични тюбюно эки шипине экишер аякь тюп ишлеген эди.

²⁵ Сыйлы мекамны бирси жанына, шимал жанына да жыйырма илкич

²⁶ Эмда кюмюшден кырк аяк туюп, хар илкинчи туюбуне экишер аяк туюп ишлеген эди.

²⁷ Сыйлы мекамны кюн батыш, арт жанына уа алты илкич ишлеген эди.

²⁸ Мекамны арт жанында мюйюшлерине да эки илкич ишлеген эди.

²⁹ Бу мюйюш илкичлени туюп жанлары энчи квалган эдиле, баш жанлары уа биринчи тогъайга жалганган эдиле. Эки мюйюшню эки илкичин да алай этген эди.

³⁰ Сегиз илкич, хар илкични туюбуне экишер аяк туюп ишленип, оналты кюмюш аяк туюп бар эди.

³¹ Сыйлы мекамны бир жаныны илкичлерине акация агъачдан беш кырукъ,

³² Мекамны бирси жаныны илкичлерине да беш кырукъ, мекамны арт жаныны — кюн батыш жаныны — илкичлерине да беш кырукъ ишлеген эди.

³³ Илкичлени ортасындагы аркауну сыйлы мекамны бир кыйырындан бирси кыйырына ётдюрген эди.

³⁴ Илкичлени алтын бла тышлагъан эди, кырукъла кийириллик тогъайланы да алтындан ишлеген эди, кырукъланы да алтын бла тышлагъан эди.

³⁵ Жабыну да кёк, кызгылдым эм кызыл бетли жюнден эмда согулган иничке гетенден этген эди, аны юсюн да уста ишленген керуб суратла бла жасаган эди.

³⁶ Жабыугъа акация агъачдан төрт багъана ишлеп, алтын бла тышлагъан эди; аны ыргакълары да алтындан эдиле. Багъаналагъа кюмюшден эритип төрт аяк туюп куйгъан эди.

³⁷ Чатырны эшигине да кёк, кызгылдым эм кызыл бетли жюнден эмда согулган иничке гетенден накышла салынып этилген жабыу,

³⁸ Жабыугъа да ыргакълары бла беш багъана этген эди; аланы баш жанларын да, жалганган жерлерин да алтын бла тышлагъан эди эмда жезден эритип беш аяк туюп куйгъан эди.

Кесамат кюбюрчекни ишленчуо

37 Бесалел кесамат кюбюрчекни акация агъачдан ишлеген эди. Аны узунлугъу эки кыры бла жарым, эни бир кыры бла

жарым, бийиклиги бир кыры бла жарым эди.

² Аны ичин да, тышын да таза алтын бла тышлагъан эди, аны төгерегине да алтын карниз этген эди.

³ Аны туюп жаныны тюрт мюйюшбуне алтындан эритип төрт тогъай куйгъан эди: эки тогъай аны бир жанында, эки тогъай да аны бирси жанында эдиле.

⁴ Акация агъачдан кырукъла ишлеген эди, аланы да алтын бла тышлагъан эди.

⁵ Кюбюрчекни кётюрюп жюрютюр ючюн кырукъланы кюбюрчекни жанларында болган тогъайлагъа кийирген эди.

⁶ Кюбюрчекни башын да таза алтындан ишлеген эди; аны узунлугъу эки кыры бла жарым, эни уа бир кыры бла жарым эди.

⁷ Алтындан кыуоп, төш-чөгюч бла эки керуб сурат ишлеген эди; аланы кюбюрчекни башыны эки кыйырына ишлеген эди.

⁸ Бир керубну бир кыйырына, бирси керубну уа бирси кыйырына этген эди; керубла кюбюрчекни эки кыйырындан да кётюрюп турурча этген эди.

⁹ Керубла кванатлары бла кюбюрчекни башын жабып турурча аланы кванатлары ёрге керилип эдиле, бетлери уа бир-бирлерине айланып эдиле; керубланы бетлери кюбюрчекни башына айланып эдиле.

Стол

¹⁰ Акация агъачдан, узунлугъу эки кыры, эни бир кыры, бийиклиги да бир кыры бла жарым болган стол ишлеген эди.

¹¹ Аны таза алтын бла тышлагъан эди, столну төгерегине да алтын карниз ишлеген эди.

¹² Столну төгерегине кюл аяз базыкълыгы болган кыабыргъа ишлеген эди, столну кыабыргъларыны төгерегине алтын карниз ишлеген эди.

¹³ Столгъа алтындан эритип төрт тогъай этген эди, тогъайланы столну төрт жанындагы төрт аягына бегитден эди.

¹⁴ Столну ала бла кётюрюп жюрютюр ючюн алагъа кырукъла кийирирча столну кыабыргъларында тогъайла бар эдиле.

¹⁵ Столну кётюрюп жюрютюр ючюн кырукъланы акация агъачдан ишлеп, алтын бла тышлагъан эди.

¹⁶ Андан сора столгъа табакъланы да, аш-

лаулары да, ала бла кыуарча аякъланы бла кружжаланы да таза алтындан ишлеген эди.

Алтын чырахтанны ишленцую

¹⁷ Таза алтындан чырахтан ишлеген эди. Чырахтанны аягы бла сабы тѣш-чегюч бла ишленген эди, чѣмючюклери да, алмалары да, чечеклери да кесинден чыгырылган эдиле.

¹⁸ Аны кыабыргыларындан алты бутакъ чыгъа эди; чырахтанны юч бутагы аны бир кыабыргасындан, чырахтанны бирси юч бутагы да аны бирси кыабыргасындан чыгъа эди.

¹⁹ Бир бутагында, алмасы бла эм чечеклери бла миндал чечекге ушаш юч чѣмючюк, бирси бутагында да, алмасы бла эм чечеклери бла миндал чечекге ушаш юч чѣмючюк бар эди, чырахтандан чыкыган алты бутакъда да алай эди.

²⁰ Чырахтанны сабында уа, миндал чечекге ушаш, алмалары эм чечеклери бла тѣрт чѣмючюк сурат бар эдиле.

²¹ Чырахтанны сабындан чыкыган алты бутакъны биринчи эки бутагыны тюбюнде бир алма, бирси эки бутагыны тюбюнде бир алма, кыалган эки бутагыны тюбюнде бир алма бар эди.

²² Алмала да, бутакълары да чырахтанны кесинден чыгъа эдиле; ол, таза алтындан тѣш-чегюч бла ишленген бир сау зат эди.

²³ Чырахтаннга жети чыракъ, анга кысчачланы да, кыырыкъланы да таза алтындан ишлеген эди.

²⁴ Чырахтанны бла битеу аны кереклерин бир талант^а таза алтындан ишлеген эди.

Ладан ийис чыгырылычу жерни ишленцую

²⁵ Акация агъачдан, ладан ийис чыгырылычу жер ишлеген эди; аны узунлугу бир кыары, эни да бир кыары эди, ол тѣртмюйюш эди, аны бийиклиги эки кыары эди, аны мюйюзлери кесинден чыгъа эдиле.

²⁶ Аны юсюн да, тѣрт кыабыргасын да, мюйюзлерин да алтын бла тышлагъан эди, аны тегерегине алтын карниз ишлеген эди.

²⁷ Карнизини тюбюнде аны эки мюйю-

шюне эки алтын тогъай ишлеген эди, быланы, аны эки жанына салган эди, аны кыурукъла бла кѣтюрюп юрюютюр ючюн тогъайла кыурукъланы сугъар жер болган эдиле.

²⁸ Кыурукъланы акация агъачдан ишлеген эди эмда аланы алтын бла тышлагъан эди.

²⁹ Таза, ариу ийисли майла этиучю устала жарашдырычуларыча сыйлы майлау этер ючюн мюр жау да, ариу ийисли тюбюн урдуруучу затла да этген эди.

Саулай кюйдюрюллюк кыурман этилиучю жерни ишленцую

38 Бесалел акация агъачдан, саулай кюйдюрюллюк кыурман этилиучю жер ишлеген эди. Ол тѣрт мюйюшлю эди, узунлугу беш кыары, эни беш кыары, бийиклиги юч кыары эди.

² Аны тѣрт мюйюшюнде да мюйюзле ишлеген эди. Мюйюзле аны кесинден ишленип чыгырылган эдиле. Аны жез бла тышлагъан эди.

³ Кыурман этилиучю жерни битеу кереклерин ишлеген эди: челекле, кюрекле, затла, сенекле, мыдых алычу сауугла ишлеген эди; аны битеу кереклерин жезден ишлеген эди.

⁴ Кыурман этилиучю жерни кюл агъычу чалдишин жезден ишлеген эди. Чалдиш кыурман этилиучю жерни жарымына дери жетерча, аны кыурман этилиучю жерни тюп жаныны тегерегине салган эди.

⁵ Кыурукъланы кийирир ючюн жез чалдишни тѣрт мюйюшюне тѣрт тогъай ишлеген эди.

⁶ Кыурукъланы да акация агъачдан ишлеген эди эмда аланы жез бла тышлагъан эди.

⁷ Кыурман этилиучю жерни кѣтюрюп юрюютюр ючюн аны эки жанындагы тогъайла кыурукъланы кийирген эди. Аны ичин бош этип кыангаладан ишлеген эди.

Къол-аякъ жууаргъа суу орунну ишленцую

⁸ Къол-аякъ жууаргъа суу орунну да, аны аякъ тюбюн да, тюбешни чатыргъа кирген жерни жасарча ариу суратла салып, жезден ишлеген эди.

Арбазны ишленцую

⁹ Сыйлы мекамгъа арбаз ишлеген эди: арбазны кыбыла жаныны жабыуларыны узун-

^а Бир талант – 34,5 кило.

луқлары жюз кьары эди, ала ийирилген иничке гетенден согулуп этилген эдиле.

¹⁰ Жабыулағға жыйырма бағана, бағаналағға да жезден жыйырма аяк тюп ишлеген эди; бағаналаны ыргакьлары бла илгиклери кюмюшден эдиле.

¹¹ Арбазны шимал жаныны жабыулары да жюзюшер кьары эдиле, жабыулағға жыйырма бағана, бағаналағға да жезден жыйырма аяк тюп ишлеген эди; бағаналаны ыргакьлары бла илгиклери кюмюшден эдиле.

¹² Кюн батыш жаныны жабыулары эллишер кьары эдиле, жабыулағға он бағана, бағаналағға да он аяк тюп ишлеген эди; бағаналаны ыргакьлары бла илгиклери кюмюшден эдиле.

¹³ Арбазны кюн чыгыш жаныны жабыулары да эллишер кьары эдиле.

¹⁴ (Арбазгға кирир жерни) бир жаныны жабыулары онбешшер кьары эдиле; жабыулағға юч бағана, бағаналағға да юч аяк тюп ишлеген эди;

¹⁵ (Арбазгға кирир жерни) бирси жаныны жабыулары да онбешшер кьары эдиле; жабыулағға юч бағана, бағаналағға да юч аяк тюп ишлеген эди.

¹⁶ Арбазны хар жаныны битеу жабыулары ийирилип согулган иничке гетенден этилген эдиле.

¹⁷ Бағаналаны аяк тюплери жезден, бағаналаны ыргакьлары бла илгиклери уа кюмюшден эдиле; бағаналаны баш жанлары кюмюш бла тышланнган эдиле, арбазны тегерегини битеу бағаналары кюмюш байламлыкьла бла жалганнган эдиле.

Арбазны кьабакьларыны ишленциу

¹⁸ Арбазны кьабакь эшигини жабыуу уа кёк, кьызгьылдым эм кьызыл бетли жюнден бла ийирилип согулган иничке гетенден этилген эди; узунлугу жыйырма кьары, бийиклиги да, арбазны битеу жайылган жабыулары кибик, беш кьары эди.

¹⁹ Жабыугға төрт бағана, бағаналағға да жезден төрт аяк тюп ишлеген эди; бағаналаны ыргакьлары кюмюшден эдиле, бағаналаны баш жанлары уа кюмюш бла тышланнган эдиле, байламлыкьлары да кюмюшден эдиле.

²⁰ Сыйлы мекамны да, аны тегерегиндеги арбазны да битеу кьазыкьлары жезден эдиле.

²¹ Анда мекамны – кесамат ташла болган мекамны – ишлеуде керекли затланы санау буду; быланы, Мусаны буйругуна кёре, дин кьуллукьчу Харунну уланы Итамарны башчылыгы бла Леуийлиле санаган эдиле.

²² Раббий Мусагға буюрган битеу бу затланы этген а, Яхуданы тукьмундан Хур улу Ури улу Бесалел эди.

²³ Кесип оюу салыучу уста эмда кёк, кьызгьылдым эм кьызыл бетли кьумачла согуучу эм накышла тигиучо уста, Данни тукьмундан Ахисамак улу Охолиаб да анга болуша эди.

²⁴ Сыйлы жерни ишлеуде керекли затлағға жюрюютюлген битеу алтын, сауғгагға келтирилген алтын, сыйлы жерни шекел ёлчеуюне кёре, 29 талант бла 730 шекел^a эди.

²⁵ Жамауатдан санаугға кирген адамладан тюшген кюмюш а, сыйлы жерни шекел ёлчеуюне кёре, 100 талант бла 1775 шекел^b эди.

²⁶ Жыйырма жыллыкьладан башлап андан оггары болган санаугға тюшген 603550 адамдан, сыйлы жерни шекел ёлчеую бла, хар адам башындан жарым шекел^c кюмюш берилген эди.

²⁷ Жюз талант^d кюмюш, сыйлы жерни бағаналарыны аяк тюплерин бла жабыуну бағаналарыны аяк тюплерин этерге эритилип кьуюлган эди. Жюз талант кюмюшден жюз аяк тюп ишленнген эди; хар аяк тюп биришер талант кюмюшден эди.

²⁸ 1775 шекел^e кюмюшден а бағаналағға ыргакьла этген эди эм, бағаналаны башларын тышлаган эди эмда алағға жалгьаула этген эди.

²⁹ Саугғагға келтирилген жез а 70 талант бла 2400 шекел^f эди.

³⁰ Шагатлыкь чатырны эшигини бағаналарына аяк тюплени да, жезден ишленген кьурман этилиучо жерни да, анга жез чалдиши да, бағанану этилиучо жерни битеу кереклерин да,

³¹ Битеу арбазны бағаналарыны аяк тюп-

^a 29 талант бла 730 шекел – 880 кило.

^b 100 талант бла 1775 шекел – 3,2 тон.

^c жарым шекел – 5 грам.

^d 100 талант – 3 тон.

^e 1775 шекел – 17,8 кило.

^f 70 талант бла 2400 шекел – 2,1 тон.

лерин да, арбазны кьабагыны багъаналарыны аякъ тюплерин да, сыйлы мекамны битеу кьязыклары да, арбазны тегерегини битеу кьязыклары да ол жезден ишлеген эди.

Дин кьуллукъчулагъа сыйлы кийимлени ишленуу

39 Сыйлы жерде кьуллукъ этер ючюн кёк, кьызгылдым, кьызыл бетли иничге халыладан согъулгъан кьумачдан кийимле этген эдиле. Харуннга да сыйлы кийимле этген эдиле, Раббийни Мусагъа буюрганы кибики этген эдиле.

Эфодну ишленуу

²Эфодну алтындан, кёк, кьызгылдым, кьызыл бетли халыладан, иничге ийрилип согъулгъан гетенден этген эдиле.

³Ала алтынны туююп, листле этген эдиле эмда кёк, кьызгылдым, кьызыл бетли иничге гетен халылары арасына салып, уста этилген кьумач согъар ючюн алтын листледен халы этген эдиле.

⁴Анга, жалгъанган имбашлыккъла этген эдиле, ол эки кьыйырындан жалгъанып эди.

⁵Эфодну тышындан кьысылган белибау да, аны бла бирча этилип, алтындан, кёк, кьызгылдым, кьызыл бетли жюнден эмда иничге ийрилип согъулгъан гетенден этилген эди, Раббийни Мусагъа буюрганы кибики этген эдиле.

⁶Оникс ташланы ишлеп, аланы алтын уяларына салгъан эдиле эм мухургъа жонуп жазылгъанча оникс ташланы юслерине Израил улуланы атларын жонуп жазгъан эдиле.

⁷Израил улуланы эсгертип туруп ючюн аны эфодну имбашлыкларына салгъан эдиле; Раббийни Мусагъа буюрганы кибики этген эдиле.

Ёшонлюкню ишленуу

⁸Ёшонлюкню да эфодну этгенича, ариу этип, алтындан, кёк, кьызгылдым, кьызыл бетли жюнден эмда иничге ийрилип согъулгъан гетенден этген эдиле.

⁹Ол тёрт мюйюшлю эди; ёшонлюкню эки кьатлы этген эдиле, эки кьатлы болуп, узунлугу бир кьарыш, эни да бир кьарыш эди.

¹⁰Аны ичине асыл ташланы тёрт тизгин

этип салгъан эдиле. Бир тизгинде: кьызыл накьут, топаз, изумруд. Бу биринчи тизгин эди.

¹¹Ёкинчи тизгинде: бируза, сапфир, налмас;

¹²Ючюнчю тизгинде: кёк накьут, агат, амист;

¹³Тёртюнчю тизгинде: сары накьут, оникс, яспис; ала алтын уяларына салынган эдиле.

¹⁴Асыл ташла, Израил улуланы атларына кёре, онеки тукумну хар бирини кеси атына кёре, мухурну жазууча хар бир ташха бирер ат жазылып, онеки таш бола эдиле.

¹⁵Ёшонлюкге таза алтындан эшилип этилген базыкъ сынжырчыккъла этген эдиле.

¹⁶Эки алтын уя бла эки алтын тогъай этген эдиле эмда эки тогъайны ёшонлюкню эки кьыйырына бегитген эдиле.

¹⁷Эшилген эки алтын сынжырчыккыны, ёшонлюкню кьыйырларындагъы эки тогъайгъа такъгъан эдиле.

¹⁸Эки сынжырчыккыны бирси эки кьыйырын а эки уягъа такъгъан эдиле эмда аланы эфодну бет жанында аны имбашлыкъларина бегитген эдиле.

¹⁹Дагъыда эки алтын тогъай этген эдиле эмда аланы ёшонлюкню бирси эки кьыйырына эфодну ич жанына айланган кьыйырына бегитген эдиле.

²⁰Дагъыда эки алтын тогъай этген эдиле эмда аланы эфодну бет жанында аны тёбен жанында эки имбашлыккына эфодну белибауну тышындан бегитген эдиле.

²¹Ёшонлюк эфодну белибауну юсюнде болур ючюн эмда ёшонлюк эфоддан айырлмаш ючюн ёшонлюкню тогъайларын эфодну тогъайларына тартма бла кьысхан эдиле; Раббийни Мусагъа буюрганы кибики этген эдиле.

²²Эфодну тюбюнден кийилген кьапталны кёк жюнден саулай согъуп этген эдиле;

²³Аны ортасында башы кирирге баш тешик этген эдиле, жьыртылмаш ючюн тешикни тегерегине кюбени баш тешигинеча санжох салгъан эдиле.

²⁴Кьапталны этеклерини тегерегине кёк, кьызгылдым, кьызыл бетли халыладан алма сурагла этген эдиле.

²⁵Таза алтындан кьонгурочуккъла этген эдиле эмда кьонгурочукъланы кьапталны

этеклерини төгерегиндеги алмаланы ара-ларында такъган эдиле.

²⁶ Кзуллукук этер ючюн, къапталны этегини төгерегине къонгуроучукъ бла алма, къонгуроучукъ бла алма такъган эдиле, Раббийни Мусага буюрганы кибики этген эдиле.

²⁷ Харуннга бла аны уланларына узун кёлеклени иничге гетенден согууп этген эдиле;

²⁸ Сарыхны да иничге гетенден, башлыкъланы да иничге гетенден, ич кёнчеклерин да иничге гетенден,

²⁹ Белибауну да, иничге гетенден бла кёк, къызгылдым, къызыл бетли жүнден накъышла салып, согууп этген эдиле.

³⁰ Таза алтындан сыйдамланган къангачыкъ этип, аны юсуне мухургъа жонулуп жазылганча: «Раббийни Сыйлысы» деп жазып сыйлы таж этген эдиле.

³¹ Аны сарыхны юсуне къысар ючюн анга кёк тартма такъган эдиле; Раббийни Мусага буюрганы кибики этген эдиле.

³² Сыйлы мекамны – тюбешу чатырны – битеу ишлери алай бошалган эдиле. Исраил улулары барын да этген эдиле; Раббийни Мусага буюрганы кибики алай этген эдиле.

³³ Сора сыйлы мекамны, чатырны бла аны битеу кереклерин, ыргакъларын, илкичлерин, къурукъларын, багъаналарын, аякъ тюплерин,

³⁴ Къызылгъа боялган къой териледен тыш жабыуун, кёк сахтияндан тыш жабыуун, бёлоучю жабыуун,

³⁵ Кесамат ташланы кюбюрчегин, аны къурукъларын бла башын,

³⁶ Столну бла битеу аны кереклерин, сыйлы ётмеклени,

³⁷ Таза алтындан ишленген чырахтанны, аны юсюнде орнашдырылган чыракъларын, чырахтанны битеу кереклерин, жарытыр ючюн чыракъ жауну,

³⁸ Алтындан ишленген ладан ийис чыгъарылыучю жерни, майлау жауну, ариу ийисли тюгюн этиучю затланы, чатырны эшик жабыуун,

³⁹ Жезден ишленген къурман этилиучю жерни бла аны жез чалдишин, аны къурукъларын бла аны битеу кереклерин, къоль аякъ жууаргъа суу орунну бла аны аякъ тюбюн,

⁴⁰ Арбазны жабыуларын, багъаналарын бла аякъ тюплерин, арбазны къабагъыны жабыуун, жыжымларын бла чюйлерин эмда сыйлы мекамда – тюбешу чатырда – кзуллукук этгенде жюрютюллюк битеу затланы,

⁴¹ Сыйлы жерде кзуллукук этгенде кийиллик кийимлени, дин кзуллукукчу Харуннга сыйлы кийимлени, аны уланларына дин кзуллукукчулукъ этгенде киерик кийимлени Мусага келтирген эдиле.

⁴² Исраил улулары битеу бу ишлени Раббийни Мусага буюрганы кибики алай этген эдиле.

⁴³ Муса битеу этилген ишни кёрген эди, ала аны этип бошаган эдиле; Раббий къалай буюрган эсе да алай этген эдиле. Сора Муса алагъа алгъыш берген эди.

Сыйлы мекамны орнатыу

40 Сора Раббий Мусага сёлешип былай айтханды:

² «Мекамны – тюбешу чатырны – биринчи айда, айны биринчи кюнюнде къурарса.

³ Кесамат ташланы кюбюрчегин аны ичинде салырса эмда кюбюрчекни жабыу бла жабарса;

⁴ Столну ары кийирирсе, битеу аны затларын аны юсуне тизип салырса, чырахтанны ары кийирирсе, аны чыракъларын аны юсуне салырса.

⁵ Алтындан ишленген ладан кюйдюрюлючюню, кесамат ташланы кюбюрчегин аллына салырса эмда сыйлы мекамны эшик жабыуун тагъарса.

⁶ Саулай кюйдюрюллюк къурман этилиучю жерни, мекамны – тюбешу чатырны – эшик аллында салырса;

⁷ Къоль-аякъ жууаргъа суу орунну, тюбешу чатырны бла къурман этилиучю жерни арасында салырса эмда аны ичине суу къурарса.

⁸ Чатырны төгерегине арбаз къуурарса эмда арбазны къабагъына жабыу тагъарса.

⁹ Сора майлау жауну алырса эм сыйлы мекамны да, битеу аны ичинде болган затланы да майларса, мекамны да, аны битеу кереклерин да сыйлы этерсе, сора сыйлы болуп къалырла.

¹⁰ Саулай кюйдюрюллюк къурман этилиучю жерни да, аны битеу кереклерин да

майларса эмда кърман этилиучо жерни сыйлы этерсе, сора кърман этилиучо жер уллу сыйлы зат болуп кълар.

¹¹ Къл-аяк жуаргъа суу орунну да аны аяк тюбюн да майлап, аны сыйлы этерсе.

¹² Харунну бла аны уланларын тюбешиу чатырны эшик аллына келтирирсе эмда аланы суу бла жуундурус.

¹³ Харун Манга дин къллукъчу болур ючюн, анга сыйлы кийимлени кийдирирсе, аны майлап, сыйлы этерсе.

¹⁴ Аны уланларын да келтирирсе эмда аланга узун кълкелени кийдирирсе.

¹⁵ Ала манга дин къллукъчула болур ючюн аталарын майлагъанынги кибик аланы да майларса; аланы майланмакълыкълары, аланы тукълумларында, аланы ёмюрлюк дин къллукъчулукъга салыр», – дегенди.

¹⁶ Сора Муса барын да этгенди; Раббий анга къллай буюрган эсе да алай этгенди.

¹⁷ Экинчи жылны биринчи айыны биринчи юнюнде сыйлы мекам кърулган эди.

¹⁸ Муса мекамны кърдурган эди, аны аяк топлерин салдырган эди, аны ил-кичлерин сюетген эди, кърукъларын салдырган эди, багъланаларын сюетген эди.

¹⁹ Сыйлы мекамны башына чатыр кердирген эди, чатырны юсюн да тыш жабыу бла жапдырган эди.

²⁰ Кесамат ташланы алып кюрюрчекни ичине салган эди; кюрюрчекни тогълаларына кърукъланы кийирген эди, кюрюрчекни башын, кюрюрчекни юсюне салган эди.

²¹ Кюрюрчекни сыйлы мекамны ичине кийирген эди, бълочю жабыуну жайдырып, кесамат ташланы кюрюрчегин жапдырган эди; Раббийни Мусагъа буюрганы кибик этилген эди.

²² Столну, тюбешиу чатырны ичинде, сыйлы мекамны шимал жанында, жабыуну тыш жанында салдырган эди.

²³ Столну юсюне Раббийни аллында ётмеклени тиздирип салдырган эди, Раббийни Мусагъа буюрганы кибик этилген эди.

²⁴ Чыраханны да тюбешиу чатырны ичинде, столну кършысында, сыйлы мекамны кълбыла жанында салдырган эди.

²⁵ Раббийни аллында чыракъланы жандырхан эди; Раббийни Мусагъа буюрганы кибик этилген эди.

²⁶ Алтындан ишленген ладан ийис чыгъртылыучо жерни да тюбешиу чатырны ичинде, бълочю жабыуну аллында салдырган эди.

²⁷ Аны юсюнде ариу ийисли ладан кюрюрдюртюп, тюрюн чыгъртхан эди; Раббийни Мусагъа буюрганы кибик этилген эди.

²⁸ Сыйлы мекамны эшигини жабыуну да такдырып жайдырган эди.

²⁹ Саулай кюрюрюллюк кърман этилиучо жерни да мекамны – тюбешиу чатырны – эшигини аллында салдырган эди эмда аны юсюнде саулай кюрюрюллюк кърманла бла мирзеу саугъала этдирген эди; Раббийни Мусагъа буюрганы кибик этилген эди.

³⁰ Къл-аяк жуаргъа суу орунну да тюбешиу чатырны бла кърман этилиучо жерни арасында салдырган эди эмда къл-аяк жуар ючюн аны ичине суу кърдурган эди,

³¹ Муса бла Харун эмда Харунну уланлары андан алып, кълларын бла аякъларын жууа эдиле.

³² Ала тюбешиу чатыргъа кирлик эмда кърман этилиучо жерге жуууклашырыкъл заманларында кълларын бла аякъларын жууа эдиле; Раббийни Мусагъа буюрганы кибик эте эдиле.

³³ Сыйлы мекамны бла кърман этилиучо жерни тегерегине арбаз кърдурган эди эмда арбазны кълбагълыны жабыуну такдырып, жайдырган эди. Алай этип Муса ишни битдирген эди.

³⁴ Ол заманда булут тюбешиу чатырны жапхан эди эмда Раббийни алакатлыгълы сыйлы мекамны толтурган эди.

³⁵ Муса тюбешиу чатыргъа киралмаган эди, нек дегенде булут аны юсюнде тура эди эмда Раббийни алакатлыгълы мекамны толтурганлай тура эди.

³⁶ Исраил уллары битеу жолоучулукъларында, булут мекамны юсюнден кюрюрюлген заманда жолларына атлана эдиле.

³⁷ Булут кюрюрюлмесе уа, ол кюрюрюлген кюннге дери ала жолга атланмай эдиле.

³⁸ Нек дегенде битеу жолоучулукъларында, битеу Исраилни ююрюню къл алларында Раббийни булуту кюрюрюл сыйлы мекамны юсюнде эди, кегегиде уа анда от жана эди.

